

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קון הדפסה היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

לא משכחת ליה - הדבורה, לפי שהוא טמון בשרכיטו. ואי כפרפא - ואם יאכל העלה. הדר פאר - חזרו וצומחו. לן המחפצן - ובכרכת ששורין בו את הבגדים יום או יומים בצואת כלבים, עד שמחמיצין ומסריחין. אבל מן הגדיין - בכרכת שבובסין ומשפשפין בה, מתוך שהמים נתון למרחוק - צריך להרחיק ארבע אמות. הכי גרסינן; או כד כסדר תנן - כלומר: אין ירחיק או סד. יעריבניהו -

לחתיני בתי רישא ומציעתא, דהתם "לא סד בסיד" תנן אלא מדלא עריבניהו - שמע מינה דברישא "וסד בסיד" תנן. אבעינן תרייהו, דהרחיק וסד. לא ביהו אצטריך - למנקט ליה. לנתנו. ואף על גב דידע הדין ללא לא ליה. כמה פומנין - את החמין בשבת, דאמור רבנן דאסור להטמין דברב הנוספין הבל. ורתם פורש טעמא: גוריה שמא איטמן ברמין. לשנות של ארמין - צמר בער גוריה ואתר כן חזרו וליחלוהו במסרק, ועשו לשנות לשנות. וכי רדינן להטמין בתן - ואפילו יבחי איירי ביה רבנן. ציפי צמר - לאחר שחרקו ונעצו במסרק. ומכובין - של שחקי בגדים, שהסמיך מוציא מנגוד הצמר בקוצים. ואין מפלפלין אותם - שחן מוקצים למלאכת בגדים. הכי גרסינן: אי יגיד עלי ריעו ליתניהו כלכולו חזרו וליתני ביה מנייהו. באידן דליתני בו, ליתניהו כלכולו - לא כן משום הבלא כחדא. או כאן או אצל שבת. הך משום דמשכחי לה לקריה - שמשברין את הקידרה. כן משמתי כאן. ובכל מקום משמתי. שמעלה חלודה. דחשמי חי - כשנותנין בו דבר חם - הוא מתחמם. וגבי טעמנה מחמימי הוא, אבל גבי תולד - קרי. ותפאנא יבי אישעיא - להרחיקו דבתותיך דהתפתא שלק. וקאמר חול בגדיה. כמותא - אצל הדין לחלוה שגאה. ובחול לה, ולא אצל הדין הבל. נכרכת כובסין - לא קביעא כאמת המים. שאמת המים ששורין לדיחתי שם עולימתי, אכלו זו - הכובס פעמים שמשנתה לאומנות אחרת. דקו וקיימי - ולחילוהי קשה יותר משל מים חיים. תיפוק ליה משום מחרישה - שהרי חרשו תחילה. ואפילו לא זרע ליה תנא ליה מרחיקין. כפסולת די - שזרע בלא חרישה, חופר במרה ואינו מעמיק כעומק החרישה. ותיפוק ליה משום ורעים - שסתם חורשין סופו לזרוע, והא תניו זרעים בחורש אלנות - שזרעו אלו אילנות מימים רבים, ובא לחרוש תחתיהם להשביחן. ותיפוק ליה משום מייא - שצריך להשקות תמיד, וכיון דאי אפשר לזרעים בלא מייא - למה ליה ליתניהו? הא תנא ליה הויס ליתחלוהו אצל כותל

לצדדן
הדין לחול, תנא התיס חול והוא הדין לסלעים. אמר ליה רבא: "איניד עליו רעו", ליתניהו לכוליהו כחדא, וליתני תרא מנייהו באידך והוא הדין לאידך אלא אמר רבא: התיס ליתני מעמא דלא קתני סלעים - משום דמשכחי לה לקדרה, התיס ליתני מעמא דלא קתני חול - משום דמחמימי חיים ומקרירי קריה. והא תני רבי אישעיא חול - התיס כמותא, - תנא דידן נמי ליתני ולקמיה כמותא - הא תנא ליה אמת המים. - אטו מי ליה קתני אמת המים, קתני נכרכת הפובסין? - הנהו צריכי, דאי תנא אמת המים - משום דקביעא, אבל נכרכת הפובסין דלא קביעא - אימא לא; ואי תנא נכרכת הפובסין - משום דקו וקיימי, אבל אמת המים - לא, צריכא. "מרחיקין את הזרעים ואת המחרישה" וכו', ורעים, תיפוק ליה משום מחרישה - במפולת די. מחרישה, ותיפוק ליה משום ורעים - בחורש לאילנות. - ותיפוק ליה משום מייא תנא בארין ישראל קאי, דכתיב: "למטר השמים תשתה מים". למימרא, דורעים

הכי גרס רבינו תנאל: כבא בידים אין לא בא בידים לא - אלמא "או סד בסיד" תנן, דדוקא בא בידים בעי דהרחקו וסדי. ומשני: הוא הדין לא בא. ובא בידים איצטרך ליה כו. רש פסחים דלא גרסי האי דיוקא, אלא משני: בא בידים שאני, ודקארי לה מאי קארי בו, ואן נראה, דהכי בעי למיפש "וסד בסיד" תנן הא איבא למיבעי תידיא דרבי יודה גופא אי תרייהו בעי אי לאו, כיון כח הדשא יתירא אלא חילוק בין בא בידים בלא.

משום דמשכחי - פירש הקונטרס: דמשברין הקדירה אין דרך להטמין בתן. ואם תאמר: אכתי תיקשי, וכי דרך להטמין בגיזי צמר, דכפרין לעלי? שני לומר: דלעיל היה בעי למערי דאין דרך להטמין בסלעים לפי שההבל יוצא מבין הסלעים ואינו מתקיים, ואף על פי כן לפעמים טומנין בתן. להכי פריך שפיר צמר, דתני לה, משום דלפעמים טומנין בתן. אבל גבי קאמר דאין דרך להטמין כלל בתן, לפי שמשברין הקדירה, הוראלי ומילתא דלא שבחי היא כלל - לא חש למיתניה. ועוד יש לפרש: דכיון דלא שבחי את כלל - שרי להטמין בתן, דבמילתא דלא שבחי את גורו בהו רבון, וכן מנהג שלנו, שאנו נוהגין להטמין בסלעים שהדא יוצא מתן שקרין קיילרש. אבל מכל מקום קשיא מה שדקשה בקונטרס, דבכל מקום חיי שיתון לשן חלודה, כמו באלו מציאות" (בבא מציעא כו, א) שדתיך ספי, ובפרק "הבוננו" (שבת קכב, ב) דכיון דמשכחי לא עביד הדין, ובפרק סוף התענית (נא, א) כאי ראתי דור שהשמיש שכתבני עליו כנחשתו, ומפרש רבנו תם בענין אחר: דמשכחי - דהבל שלחן סקלקל המאכל. ולרבינו יצחק נראה כפירוש רבינו תנאל, דמה שאמר לרחיקים משום דמשכחי - שגולקן את הארץ ומחלידין אותה, ומעלין עפר תיחוח. כדארמיתין לקמן גבי זרעים. ולא משום הבל, דאין מוסיפין שום הבל וטומנין בתן. ואפילו לפי הפסחים דרסי' "סלעים היינו טומנין דלא קתני ליהו התיס" - יש לפרש דהכי קאמר: ולהכי לא קתני ליהו התיס, משום דעמא דכאן צטרך להרחיקם - לא משום הבל, אלא משום דמשכחי. והרב רבינו מרדכי הביא ראייה מורששלמי, דגרסינן: התיס איתמר שהסלעים מרחיקין והכא איתמר שאין הסלעים מרחיקין, אלא משום שעשויים עפר תיחוח ומלקק ארעית הכותל.

דמהכתיב - חיים - דהא דאמר פירק "כירד" (שבת להב, ב) ביצה אין טומנין אותה לא בחול ולא בבאק דריכס התיס בחול שהותם דרמות השמש, דומיא דבאק דריכס. (שייך לעמוד ב) **המברך** - את הגפן - פירושו גפן יחידה שהוא מורשה טומנין, ובכפר את הגפן באמצעייהו ומכסוהו בקרקע וגשרש שם. וקאמר: מתוך לזרע את המצדדן. דאף על גב שאינו חרוק שלשה טפחים, יוצא ענף הגפן מתחת הקרקע, כיון דמעל הקרקע יוצא עירוביאי - שרי, כדמוכח בעירובין (ג, א) ובמסכת כלאים (פרק רביעי), דה סומך לגרד מנאן זה מנאן, ואם תאמר: והכי דמי שזרע לצדדן? אי שמהרחיק שלשה טפחים מן הצדדן - אפילו על גבינו נמי, אבל הרחיק - מן הצדדן נמי לא ואומר רבינו יצחק: דמיירי שזרעו הצדדן ברחוק שלשה טפחים מגפן היוצא מן הקרקע מכל צד, דליכא ערוביאי למעלה מן הקרקע. ומכל מקום אסור לזרוע על גבי מפני שהשורשין נבססין בתוך הגפן, והיי כמרכיבי זרעים באילן, דאסור. ואם תאמר: ומאי איירא דנקט גפן? אפילו שאר אילן נמי אסור ואומר רבינו יצחק: דשאר אילנות שחן קשין מתוך לזרוע על גבינו כנגד השורש. ולא היישנן שיכנס שורש חרוע בתוך האילן, שהוא קשה. אבל גפן שהוא רך - היישנן. והאי (פירוקא) וספרים יגשימו: פירכא מצא רבינו יצחק בירושלמי בגמרא דרך משנה.

בזו מפני שהשורשין נבססין בתוך הגפן, והיי כמרכיבי זרעים באילן, דאסור. ואם תאמר: ומאי איירא דנקט גפן? אפילו שאר אילן נמי אסור ואומר רבינו יצחק: דשאר אילנות שחן קשין מתוך לזרוע על גבינו כנגד השורש. ולא היישנן שיכנס שורש חרוע בתוך האילן, שהוא קשה. אבל גפן שהוא רך - היישנן. והאי (פירוקא) וספרים יגשימו: פירכא מצא רבינו יצחק בירושלמי בגמרא דרך משנה.

התם בשופכי - ואם תאמר: בשלמא אי מירי במשתין, אף על גב דתנא ליה אמת הויס - תנא ליה נמי האי, ודלקא דעתך משום צניעותא לשתרי, אבל אי מירי בשופכי - מאי קא משמע לן? הא תנא ליה אמת הויס, דמחאי טעמא אמר לעיל דלא תני חול שי למור; דשאני חול, שהוא כל שעה אצל הכותל, אבל הני מירגלים כלים כרעג.

ותיובתא

- 1 דכי קאמר רבה בר בר תנה -
- 2 בעונמא, דמא, דהוה ליה לפרשי בהדיא, ועוד:
- 3 דדרשי שוקא, שבעי מנע דלא מפליג.
- 4 אמר רב טובי ריקא אינו מנע - דף משמעתא
- 5 מיייתי הבא אנב דפרקי לקמך; ורעים כיון דקשו לכותל שקול ליה.
- 6 ריקין אינו מנעק בחלון - דיני חלון פירש
- 7 רבינו ינאק בן רבנו מרדכי על פי
- 8 המשניות: דאם הוא חלון העשוי לתשמיש -
- 9 שיעורו להביא טומאה פחות פסה, ובשמימעת
- 10 מטפח אפילו במשהו - אם ביבא, ואם הוא חלון
- 11 שעשוי לאורה, וכן באמרפס גדול - שיעורו במלא
- 12 מקדח גדול של לשכה, שהוא כמלא פתדיון
- 13 האיסקלי, שהוא סלע נידונות, והיא יתירה על
- 14 סלע סתם, ודלע סתם הוא פחות ממלא מקדח
- 15 סתם, וכן בשלע סתם ודלע פחות ממלא כבברות
- 16 (לזב), ואותו חלון שעשוי לאורה אינו מתמעט
- 17 מיתמעט שלא יהא, כיון שהיה בו כשיעור, אלא עד
- 18 שיתמעט שמה, כשישירי רום אצבעים על
- 19 דרוב גדול. למאור שאינו עשוי בידי אדם אלא
- 20 מעצמו, כגון חררהו דם או שריצים - שיעורו
- 21 מלא אגרוף, חישב עליו לתשמיש - שיעורו פותח
- 22 טפח, למאור - שיעורו מלא מקדח, ובמלא אגרוף
- 23 מפרש התי - באגרוף גדול, באמרפס, ורבי יוסי
- 24 אומר: בראש כל אדם, ושאינו עשוי לאורה ולא
- 25 לתשמיש אלא לאור ולשמור גנות ופרדסים -
- 26 אותו שיעורו כמלא מקדח בינוני. **מאי איריא**
- 27 ריקין בר - השתא סלקא דעתך דתקן דתקן דוקא,
- 28 משום דמקבל טומאה, ותיבמה: אם
- 29 יבטל ליה - תו לא מקבל טומאה, וטדור, כדמוכח
- 30 בפרק "העור הדוסימ" (חולין קטנא), דאמר: כיוסכ
- 31 שאור שחידה לשיכיה - בגולה, ובתי שסיכבו
- 32 בורעים - שדורים, אלמא, כיון דבטליה לא מקבל
- 33 טומאה איה לומר: דהתם מירי כגון דעבר בהו
- 34 שינו מעשה, ולא אמרינן (שבת נגז). כל הטובים
- 35 זירדין ליה טומאה במחשבה, ואין עלינן מבלתי
- 36 אלא על ידי שינו מעשה. והוא הדין באוכלין,
- 37 דבעינן שינו מעשה, דאפילו בידות האוכלין
- 38 מוכח בפרק קמא דסוכה (ד, יא) דאיכא תנא דאית ליה דבעינן בהו שינוי מעשה. **שנילושה** במי פירות - היה מצי לשנויי: כגון שאין בו כביצה, ובמסכת אהלות (פרק שלושה עשר משנה

לצדקין קא משתרי - ומחלידין מתחת לכותל, ומקלקלים יסודו. **המברך את הגפן** - גפן יחדי, שאין בורעים שאצלם משום עירובו, דאין כרם בפחות מחמש גפנים, שתיים כנגד שתיים ואחת ויצא זב, אלא שלא ינק הווע מן הגפן. **מברך - כמו** "ויברך הגמלים" (בראשית כד) - כופף זמורת גפן מחוברת, ומברכיח בקרקע ביצידה לכאן ולכאן, וקורין בלעז פרונגייר. **שמחלידין את הקרקע** - אצל הכותל במקומן, ומעלין עפר תיחוד, ומתמוטט קרקע יסוד הכותל לצדקין. **משתין בוקי** - אלמא יסוד בני דאם כן, **שופכי** - עבט שחור, ושופכי שם, לא ישתין - ליכא לאוקמי אלא במשתין ממש. **בכותל לבנים** - שהם של טיט, שתיבשיך בחמה, והם נימוקים מחמת היםים, ולכמה טפח ממנה משמטש את הקרקע סמוך לכותל הכותל, ו**בזנומא** - אם כותל זה בנוי בסלע, דליכא למחש בטיטוס קרקע, מותר - סמוך ממש, ואסיפא קאי - בכותל אבנים, ומגבי משמטש את הקרקע סמוך לכותל הכותל, ו**בזנומא** - אם כותל זה בנוי בסלע, דליכא למחש בטיטוס קרקע, מותר - סמוך ממש, ואסיפא קאי - בכותל אבנים, וסוגיין, חררה דקא רכה, אינו מביטל ומת איתח מתן וטומאה בקועת לצד שני - וכן איתח מתן וטומאה בקועת לצד סמואה, דכיון דראוי לאביבול - לא מביטל להתם דהוי כמחיצה, אבל ריקי דמאי - מתוך שיהו דק, ולתלות הכותל מרטבו - נמא, שאלו יגפלו - הקופה תחית, ויבולין - והבין או הנהגות לאביבול, דאית ביה קוצי - שהחבית הקופה אין חוציצין, לפי שון מקבלין טומאה, סריא - נדקת, והא חזי - לביטא - ולא מביטל ליה, דאית ביה קוצי - וכן הוי רומסין ברגליון בטיט, הא חזו - לאכילה, כלוהו הני תיובתא דשמואל, דאמר: מדי חזו ליטלו משום לאחר זמן - אין מנעט בחלון, כשהתירוף, האלעו, אי פוטיה לבר - לצד הבית שאין המת בתוכו, שאין

לצדקין קא משתרי? והא תנן: **המברך את הגפן בארץ, אם אין על גבה עפר שלשה מפחים** - ליה וזרע עליה, ותני עלה: **אבל זרע את הצדקין איך ואיך אמר רבי הגא בשם רבי יוסי: מפני שמחלידין את הקרקע ומעליו עפר תיחוד. ואת מי רגלים מן הכותל - שלשה מפחים** וכו', אמר רבה בר בר הנה: **מותר לאדם להשתין מים בצד פותלו של הביר, דכתוב: "והקרתו לאחאב משתין בקיר ועצור ועוזב בישראל"**. והא אגז תנן: **ואת מי רגלים מן הכותל - שלשה מפחים - התם בשופכי, תא שמע: לא ישפוך אדם מים בצד פותלו של הביר אלא אם לא הרתיק ממנו שלשה מפחים - התם נמי בשופכי, תא שמע: לא ישתין אדם מים בצד פותלו של הביר אלא אם כן הרתיק ממנו שלשה מפחים; במה דברים אמורים - בכותל לבנים, אבל בכותל אבנים - בכדי שלא יזיק, וכמה? מפת, ושל צנומא מותר; תיובתא דרבה בר בר הנה תיובתא. והא רבה בר בר הנה קרא קאמר - התם הכי קאמר: **אפילו מידי דדרכיה לאישתני בקיר לא שביקנא ליה, ומאי ניהו? פלפא. אמר רבי טובי בר קיסנא אמר שמואל: ריקן אינו מנעט בחלון. - מאי איריא ריקין? אפילו עבה נמו - לא מביעיא קאמר: לא מביעיא עבה פיון דאחזי ליה לא מקביל ליה, אבל ריקן דממאים - אימא פטולי מקביל ליה, קא משמע לן, והיפוק ליה דהוה ליה דבר שהוא מקבל טומאה, וכל דבר שהוא מקבל טומאה - אינו חוצין בפני הטומאה - שנילוש בני פירות, מיתבי: קופה מלאה תבן וחבית מלאה גרוגרות, המונחים בחלון - רואין, כל שאילו ינטלו ויכולין תבן וגרוגרות לעמוד בפני עצמן - חוציצין, ואם לאו - אין חוציצין; והא תבן חזי לבקמתו - בסריא, חזי למינא - דאית ביה קוצי - חזי להפקה - במתונא. - חזי להפקס גדול - הפק גדול לא שביכו, גרוגרות - הא חזו ליה אמר שמואל: **בשהתירפו, וכן תני רבה בר אבהו: בשהתירפו, תאי חבית היכי דמינא? אי דפומא לבר******

היא

שנילושה במי פירות - היה מצי לשנויי: כגון שאין בו כביצה, ובמסכת אהלות (פרק שלושה עשר משנה ו) חשיב פחות מכביצה אוכלין בהדי הניך שאמר שממשיעם את הטפח.

מי פירות - פירש רבינו תנאל: כגון שמן, ולא דק, דשמן מכשר הוא, כדמוכח בפרק קמא דשבת (הג, ובריש פרק "חבית" (שם קמ, א) דשמן חשיב משקה, אלא דוקא מודה דהוצא מתחילה, **בתיבנא** סריא - תימה: אכתי חזיא לבחמוהו על ידי פירוק, כדמוכח בפרק בתרא דשבת (קנא, ה) דאמרינן, תא שמע: מפרכין את תרנן בר, אלמא מיטרא באובכלא שרי ומשני: תיבנא סריא ויש למור; דהכי דהבא מותר כן, דאפילו על ידי שם תקן לא חזיא. **רואין** כל שאילו ינטלו - אין לפרש דטעם משום דסופו ליטול חבית וקופה, ולכתי בעינן שיהו גרוגרות ותבן יוכלין לעמוד בפני עצמן, דאם כן, למאי דפרך: תבן הא קאל חזי ליה, ורצה להוכיח כמאן דאפילו סופו ליטולו חוצין - תיקשי ליה: אמאי גריך שכולין לעמוד בפני עצמן? אלא אומר רבינו ינאק: דכך הוא הדין, דכל דבר החוצין - בעינן שיוכל לעמוד בפני עצמו. דקתני לעיל מהך משנה במסכת אהלות (פרק שישי משנה ב) קורי המת שהו עוברין באבסדרה, ובא אחד מן הדנין את דתלת וסוככו כפתות, אם יכילה לתל לעמוד בפני עצמה - סהור, ואם לאו - נמא. וכן חבית של גרוגרות וקופה של תבן שחן נתונין בחלון, מנעם הדכל חז טעמא הוא, והיינו טעמא - דהתינת עריא הוא, כיון שאינו יכול לעמוד בפני עצמו, אי נמי, משום דבעינן דבר החוצין עומד על ידי דבר שהו אינו מקבל טומאה, ומיהו פירוש משניות מלא רבינו ינאק: דמפרש אפילו במפתח שאינו מקבל טומאה איירי, וטעמא - דלא חשיב אלא לחוץ בפרק הטומאה, כיון שמנעו על ידי כלי, אף על פי שאינו מקבל טומאה, ורבי אליעזר מצי למחש, דאמר וקאמר דסדור, כיון שהמפתח אינו מקבל טומאה, ואולי לטעמייהו, דפליגי במסכת אהלות (שם משנה א) בנרביך שהוא נתון על גבי כלים, אפילו כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה, דלרבי אליעזר נעשה אהל לטור, ולרבנן אינו נעשה אהל אלא כשהוא נתון על גבי אבנים.

בבא בתרא. לא יחפור - פרק שני דף ב עמוד א - מתוך מהדורות "אבן ישראל - (שטיינזולץ) ר'נז חסופת רש"י

שאינן בה שלש על שלש - שאין מקבלין טומאה. המודולדין - שתלושין ומעורין במקצת, והבהמה עומדת אצל החלון והאבר נותן על החלון. ותנן ב"הערך הירושבי" (חולין קט"א). מטמאין אובלין במקומן, וצריכין הכשר, ואילו לא הוכשר. גוי אינו מקבל טומאה. וכן בו שמתה. שהרי הוא באבן, לא וי חיל מת. המלה - לא מקבל טומאה, דלאו אובל הוא באנפי נפשיה.

היא גופה תיחור - ותמימה היכי תיחור? הא לא מבטל ליה התם ותיחור רבינו יצחק בן רבינו מרדכי. דכיון שהתרופה הגוררות - גם החבית נתקלקלה, ומבטלה. אבל קשה לרבינו יצחק: דבפרק ברתא דשבת (קנ"א) דאמר: שפקקת את המאור דשבת - כי פקק מאי חבית? הא לא מבטל ליה. ואינו חוצץ וליכא לממיר דביטולו הסתם - דאם אכל היה בונה שבת וגראה לרבינו וע' ולרבינו יצחק: דכלי חרס לא

היא גופה תיחור, דהא כלי תרש אינו מטמא מגבו אלא דפיקאי לגאו. ואי בעית אימא: לעולם דפומא לבר הכא במאי עסקינן - דבביתא של מתיבתא. מתיבתא: עשבוני שתלשון והניחון בחלון, או שעלו מאליהן בחלונות, ומטמאנין שאין בהן שלש על שלש, והאבר והבשר המודולדין בבמהה ובבתי, ועוף שישבן בחלון, וגוי שישב בחלון, וכן שמנה המונח בחלון, והמלה, וכלי חרס, ומספר תורה - כולם ממשעין בחלון; אבל השל, והקדר, והגלד, והכפור, והפנים - כולן אינן ממשעין בחלון; והא עשבוני חזו לבמהה - באפוחית, "או שעלו מאליהן" כיון דקשו לכותל שקול להו אמר רבה: בכותל חוץ. רב פפא אמר: אפילו בכותל יישוב - בבאין חוץ לשלשה לחלון. "מטמאנין", חזו ליה לקרעה דלבושא. - בסמיכתא. - חזו לאופנא בריסקא. - אי בריסקא, שאין בהן שלש על שלש? שאין בהן ארבעה על ארבעה מיפעי ליה - פגין ריסקא. "והאבר והבשר המודולדין בבמהה ובבתי", ערקא ואולא - בקשורה. שחית לה - בממאה. מובין לה לגוי - בכחושא. - פסיק שדי לה לכלבים - פגין דאיכא צער פעלי חיים לא עבדי. "ועוף שישבן בחלון", פרח ואול - בקשרו. - פסיק ליה - בממא. - מובין ליה לגוי - בקלניתא. - קלניתא לא מסרמא. פגין קלניתא, "וגוי שישב בחלון", קאי ואול - בכפפת. - אתי חכריה שרי ליה - במצורע. - אתי מצורע חכריה שרי ליה - אלא בחבושי מלכות. "וכן שמנה המונח בחלון", אתיא אמיה דרביא ליה - בשבת; דתניא: בן שמנה הרי הוא פאבן, ואסור לטלטלו בשבת, אבל אמו שוקה עליו ומניקתו מפני הספנה. "מלה", חזיא ליה - במרירמא. - חזיא לעורות - דאית בה קוצי. פגין דקשיא לכותל שקלא דיתכא אספא. - חספא גופא תיחור דלת

וכלי חרס - שאחורין לצד אהל הטומאה. והאלו והברד ב' - הואיל והנימוקס מואליהם - ומשעין. ומן גיבם שבבלי, הואיל ואם ניטל הכלי אין עומדים בפני עצמן - אין ממשעין בחלון. הברד - גלש"א. המפור - גרייטש"א. הגלד - קרח לבן, שאינו שלג. הכי נטינו; והא עשבים חזו לבמהה - וסופו לטולן, ואפילו הכי כול במה חלינתו התם ממשעין, ותיבתא דשמואל. באפוחית - והוא סם המות לבמהה. ומאן גריס "בארפתא" טועה, שהוא קורטס על נפחים. כיון דקשו לכותל - שמחלדין אותו, כדאמרין במתניתין, שקול להו. ואפילו הכי ממשעין וקשה לשמואל. בבאין חוץ לשלשה - פסחים חוקן מן הכותל, ועולין לתוך החלון ראשונה. חזי לקריעה - לעשות טלאי. בסמיכתא - עב יתר מדאי. לאופנא - למקד דם, לקנח פי המכה. בריסקא - שהוא מטרט. אין בהן ארבעה על ארבעה בפני ליה - שזו הוא שיעור של שק. קלניתא - עוף כחוש שזא, ואן ראו לשום אדם. ענין קלניתא - כחוש קלניתא, והוא מטרט. דאית ביה קוצי - ויסרטו את ידיו. כיון דקשה לכותל - כרתת במתניתין.

הא תנן בבסכת אהלית (פרק שמיני משנה ה): אלו לא מביאין ולא חוצצין; הורעים, וירקות המחוברין לקרקע, חוץ מן הירקות שמונו. פירוש: מהו דמנו לעיל, דמביאין חוצצין; האירוס היקוסים וירקות המור ודלעת יוניתי. ואם כן, היכי קתני דעשבוני שעלו מאליהן דחוצצין; ותיחור רבינו תם: דהתם איירי לענין אהל, דאין נעשין אהל לחוץ בפני הטומאה על מה שתחתיהם או שעליהם. אבל להביא טומאה - מפני שדורח משבם, ואינו עומד במקום אחר, והוי דומיא דעוף הפורח שאינו לא חוצץ ולא מביא. הקשה רבינו יצחק: דהאכא בבבליה שדעתתן לא בעינן מירוח לא בעשבים אלא בחבית, דפרך לעיל: ליה גופה תיחור. ובי"הגולא קאן" (בבא קמא ק"ה). אמר רבא: הרי חבית נעשית וספחה שמים - הצלולה, פקק במורה - שדע מירוח מן הגדרין ויש לומר: היכי דכל בעינן עמוד צמיד פתיל, להכי צריך מירוח. אלא הכא - אלא חבית.

ועוף ששכן בחלון - נראה דאית אפילו לרבי מאיר דאמר (עירובין ט"ב). כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא דופן לטובה, ולא לחי למבי כו' - דהיינו לענין מחדית עשרה טפחים דוקא, אבל הכא לענין ממשע בחלון - ממשע בכל דבר שיטבלו. **גוי** ששב בחלון - דגוי אינו מקבל טומאה, כדנפקא לן מקרא בפרק שני דביר (ס"א). דבתיב: ויאש אוש יטמא וגו' מתוך חלון" - יצא עוין שאין לו קול. ואף על גב דחכמים עשאום כוכים לכל דברים (שבת פ"ג). נדה ל"א. כיון דמדאורייתא לא מקביל טומאה - חוצצין מפני טומאה; ואם תאמר: דבפרק "ויצא דופן" (נדה מג"ב). אמר: חבית בשרח ממשכת ורע. ומסוקי שכתב ר' עזריהו לוקח טומאה מה איתא בין ישראלים לטומאים - הכי נמי הא איכא עכבר ורע ועכבר דיבשה. משמע דשרץ אין חלוקה טומאתו בין ישראל לגוי לאו פירכא היא. דאף על גב דאין גיים טמאים שרץ - הוא חלוקה טומאה דומיא דשבת ורע. דבשבת ורע גופה איכא חלוקה, אבל בשרץ גופה אין חלוקה אלא בהניו דמקבלי טומאה, הילכך צריך למעטק עכבר דים ועכבר דיבשה. והא דאיצטרך מיעוטא (שבת פ"ג). נדה ל"א. דגוי אינו טמא ביביה - משום דטומאת דבה לאו טומאת מגע היא. ומטומאה זו לא אשכחן דאימעות. וכן שמונה אינו מקבל טומאה כשואו ח', דלא איקרי אדם. משמע מחבא דאין מלח טמא טומאה. אבל השלג מייירי שלא חישב עליו לאבוליה, דלא מקבל טומאה. דאי חשב עליו - תיפוק ליה דבר המקבל טומאה. כדמוכח במשכת ליה (ז"א). **כולן** אין ממשעין בחלון - וטעמא: משום דאין מתקיימן, ונימסין במים. דליכא לממיר דטעמא משום דקשו לכותל ושקול להו - דהא מלח נמי קשה לכותל, וקתני דממשע. ומייירי כגון דמנחי כספא, ודך נמי לתיני דממשעין ודמנחי חספא אפילו דמנחי כספא דלא קשו לכותל - לא ממשעין. **חזו** לקריעה דלבושא - ואף על גב דאמר בפרק קמא דסוכה (ט"ז). ובשבת פרק "כל הכלים" (צ"ה). דפחות משולש על שלש לא חזי לא לעיניו ולא לעשירי - ודאי לא מקבל טומאה. כיון דלא מצגנו ליה. אבל מכל מקום לא ממשע. דלא מבטל ליה. דאם שקול ליה פק בן ממנורן וצריך לקריעה דלבושא. **כיון** דהאכא צער בפני חיים כו' - ואם תאמר: כיון דהא תמה שקול ויש לומר: דמייירי כיון וכל דמיה ליה, ומנח התם לטוילי ביה. ונחא דלוקט אבר ובשר, ולא נקט בתמה גופה, דאי חזיא לטוילי - שקול לה לטוילי לה, ואי לא חזיא - שדי לה לכלבים. **אתיא** אמיה ורביא ליה בשבת - ואייירי בגווס, שימות קודם שיצא השבת, ואמר ששם תהא קבורה.

דלת

דלת

דלית בה שיעורא - פירושו: דאין שיעור לחספא למעט מפתוח טפח. ולא גרסינן "כדתנן", דמה ענין הו' לשיעורו שבז' אלא "כדתנן", ב"ר. והכי פירושו: ואמאי מלח נממעט? הא כי שקיל חספא, כשיצטרך לו, יסיר גם המלח כדי שלא יזיק את הכותל ואחא מייתי "כדתנן", כלומר, מדידיה נמי דלית בה כדי ליהויה פתח? דאין ראוי לכלום ולא שקיל ליה. ואית ספרים דלא גרסי "חספא ליהויה"

דלית בה שיעורא - דהוי כמאן דליתא. חרם - לענין הוצאת שבת. כדי ליתן בין פצוץ לחבירו - פצומו חלונות שכבותל מרחיקין זה מזה ברחוב התלוק ליכנס האוהה בין כל אחד ואחד, ונתון בחומה למטה ולמעלה חרס רחב בין זה לזה, וטח בטיט, והחרס עבו, וזהו שם כאבן. והא בני גזייה - נמשלקת לגבנת חוץ במלח ורוב - מפני שהמלח מתפור, והדרכב ניתר כשמתחמם.

מלח פסויה - עבה וקשה כאבן. שני צבורי מלח - וגבדיה עשרה אצל כותלי מבו, ומניח שני ראשי קורות המבו עליהן, שכובד הקורה מעמיד את המלח, ושל המור - ריחים של המור. איצטרובלא - הוא מושב הריחים שבתוך קליפת העץ שקרוין צרקא. קלת - היא אפרסכת, שקרוין טרוימיווייר. מאי מירא איבא - ריחים טקנים וקלים הן, ואין הקרקע מרעיד בגלגולו. פשוט קלא - יש מפרשים: קול הגנתה המורו, ויש מפרשים: קול הריחים. **משנה** אלא אם כן יש על גביו - חלל גובה ארבע אמות מפי המור עד התקרה, כדי שלא יאחוז האור בתקרה, עד שיאחז התנין מעויבה - אשר"ך בלעז, טיח קרקע שלוש טפחים, שלא תבער תקרה תחתונה של עליה. ועל גביו ארבע אמות, ובכירה מעויבה טפח - אף היא כלי חרס, ושפתיהם קדירה על הלילה, ואין עושין בתוכה חיסק גדול כמו שעושין בתנור, ואם חוץ - אחר שיהא שם כל השעורין הללו - משלם מה שחוק, ואף על פי כן מעכבין עליו השכנים להחזיק בכל השעורים הללו, שמה ידלק בתיהם ואין לו מה לשלם. מין חתירו - אם היה אוצר של יין - התירו לפתח תחתיו חנות של נחתומין וצבעין, שאין העשן קשה ליון. אבל לא רפת בקר - שתרחיף קשה ליון. **גמרא** והתניא - לענין מעמידה בעליה. בתנור - ארבעה מעויבה מחתוניה, ובכירה שלשה נחתומין - שמסיקין אותו תמיד, וכן הכירה - בכירה נחתומין. תנור ירדן - דיבה בית תנא דמתניתין שיעור שלוש טפחים - בכירה נחתומין. מין כיבד וריבין - גגו לצורך האוצר, ולא הספיק להכניס לו תבואה עד שפתח זה הנות תחתיו, מי הוי כקודם לאוצר, או דילמא דביון דכיבד וריבין - הוא כקודם האוצר? ריבה בחלונות - בעלייתו, דגלי דעתיה שלאוצר הוא עשוי, שיכנס לו אויר, שלא ידבק התבואה. בנה עליה על גבי ביתו - על גגו, וירגילין היו לבנות שם לאוצר, מהו? אם תמיצ'ה לומר ריבה בחלונות לאו הקדמה הוא, היכי דכולי בניינא לחכי עבדי, מאי? תמי' ורומני - הכניס שם תמרים ורומנים, מי הויה התחלת אוצר, או דילמא אין אוצר אלא בתבואה וין ושמן? והאי ירדן - יין שלנו, אפילו עשן העולה מן הנר קשה לו. **אספספתא** - שחת של תבואה. **כרפת** כקר דימא - מנחתה שהוא לה מותרתו ומעלה החרוק. **משנה** ולא מקול התינוקות - קא סלקא דעתך התינוקות הבאים לקנות יין ושמן וכל דבר דמתקני בחנות. **גמרא** מאי שנא רישא - דקתני ביבול לומר "איני יכול לישן מקול התינוקות" והיוצאין, וסיפא קתני: אינו יכול לומר לו

דלית בה שיעורא, כרתנן: חרם - כדי ליתן בין פצוץ לחבירו. "כלי חרם", הוי ליה - דמיפגה. הוי לאיפגא - דמנאב. "ספר תורה", הוי למקרא - בקלוי. והא בעי גזייה - שם תהא גזייה. ואמר רב: בפל עושין מחיצה, חוץ ממלח ורוב; ושמואל אמר: אפילו מלח. אמר רב פפאי: ולא פליגי, הא במלח סדומית, הא במלח איסתרוקנית, והשתא אמר רבה: עושה אדם שני צבורי מלח ומניח עליהם קורה, שהמלח מעמיד את הקורה והקורה מעמיד את המלח - אפילו מלח איסתרוקנית, ולא פליגי: אמר דאיפא קורה, הא דליפא קורה. "מרחיקין את הריחים שלשה מן השכב, שהן ארבעה מן הרב"ב וכו'. מאי מעמא? משום טרייא. והא תניא: ושל חמור - שלשה מן האיצטרובלי שהן ארבעה מן הקלת; חרם מאי מיריא איפא? אלא כשם קלא. "ואת התנור - שלשה מן הפלואי שהן ארבעה מן השפה". אמר אבוי, שמע מינה: פלואי התנור - טפח. נפקא מינה - למקח וממכר. **משנה לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית - אלא אם כן יש על גביו גובה ארבע אמות. היה מעמיד בעלייה, צריך שהיה תחתיו מעויבה שלשה מפתחים, ובפירה - מפתח; ואם חוץ מן השעורין האלו, אלא שאם חוץ - פטור מלשלם. לא יפתח אדם חנות של נחתומין ושל צבעין תחת אוצרו של חבירו, ולא רפת בקר; באמת, בין התירו, אבל לא רפת בקר. **גמרא** והתניא: בתנור - ארבעה, ובפירה - שלשה אמר אבוי: כי תניא תהיא - בנחתומין, התנור ירדן כי פירה בנחתומין. "לא יפתח חנות" וכו'. תניא: אם היתה רפת קודמת לאוצר - מותר. בעי אבוי: כיבד וריבין לאוצר, מהו? ריבה בחלונות, מהו? אכסדרה תחת האוצר, מהו? בנה עליה על גבי ביתו, מהו? תיקו. בעי רב הונא גריה דרב יהושע: תמרי ורומני, מאי? תיקו. "באמת, בין התירו" וכו'. תניא: בין התירו מעיני שמשבתו, ולא רפת בקר מפני**

תנור ירדן בכירה נחתומין דמי - כל אחד היה עושה תנור שלו כפי מה שהיה רוצה, גדול או קטן, אבל כירות של נחתומין היו כולן שוות, והיו בקיאים בהן, ונפקא מינה למקח וממכר. **מאי** שנא רישא ומאי שנא סיפא - השתא סלקא דעתך דהתינוקות? דסיפא היינו שבאים לקנות תבואה, ומשום הכי פריך: מאי שנא? אבל מפרשי תריחין לא פריך, דאין שם נכנסין ויוצאין, דמי שיש לו חסין לטחון נתון לבעל הריחים, וכן פטיש.

וכור שמשכירחו. אמר רב יוסף: האי ירדן, אפילו קומראן שהיא נמו קשוי ליה. אמר רב ששת: ואספספתא - כרפת בקר דימא. **משנה** חנות שבחצר - יכול למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן מקול התינוקות ומקול היוצאין; אבל עושה כלים, יוצא ומוכר בתוך השוק; ואינו יכול למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן, לא מקול הפטיש ולא מקול הריחים; ולא מקול התינוקות. **גמרא** מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? סיפא אתאן לחצר אחרת. אמר ליה רבא: אי הכי, ליתני: חצר אחרת - מותר אלא אמר רבא: סיפא

"איני יכול לישן מקול התינוקות". סיפא

סיפא אתאן לתניקות של בית רבן – ואף על גב דקול האב מחמת אתרים – לא מצי מחייבי. משום תקנת יהושע בן נמלא – אחד מן הכהנים הגדולים שעמדו בבית שני, כדאמר בביבמות (גמל) – ולא פורשנו עליו. מילך – הרבה שנית, כדאמר בפלך אחד, והוא אפרכיא. רב שמואל בר שילת – מלמד תניקות היה (בבא בתרא ה. ב.) ואפי' ליה –

האכילו והשרתו תורה בעל כרחו, כשור
שנתקן עליו עול על צארה. לא התחיה
אלא בעקרתא דספסא – ברצועות של
מגעלים. כלומר, מבח קלה שלא זיק, ליהוי
צוותא לחברה – אינך זקוק ליסור יותר
מדיאי, ולא לסלקו מלפניך אלא ישב עם
האחרים בצוותא, וסופר לתת לב. רופא –
מוהל. אומן – מקיז דם. מעקבין עליו – מפני
שמרבה עליון קול בכנסין וירצאין.
לסופר יתור – מלמד תניקות. כפופר מתא –
מלמד תניקות העיר, ומביט מלמדים
תחתיו, והוא מורה את כולם איך יעשה, ויש
שם קול גדול. מתקנת יהושע בן נמלא ואילך
– ישיב מלמדי תניקות בכל עיר. לא
מפטיין יעקב מפתא למתא – ללמוד, מיום
ליום, שמא יזיק בדרכים. שהשטן מקטרג
בשעת הסכנה, שנאמר "פן יקראנו אסור"
(בראשית מב). אלא יוכל לכוף בני אותו מתא
להושיב מלמדי תניקות. תירוהו – גער רוח.
וחבירו במנחות (להא), תירוהו דתפלין –
מקום מושבם, שדומה לגשר. גמלא – לח
צירה. סך מקרי דרדיק – מנין תניקות
הדאיקן מלמד אחד, ריש דוכנא – שמע
עם התניקות מפי המלמד, וחזרו ומשגרו בפי
התניקות, ואותו ריש דוכנא נוטל שבר.
ומסייעין ליה פתחא – לשכור לו אותו ריש
דוכנא. דילמא אתי לאתרושילי – יתפאר
בלבו שאין במוחו, ויתרשל מן התניקות, ולא
יירא שמא יסלקוהו, כל שכן – כשחשבהו
יתן לו להיות למד יפה, שדואג מנקאת חבירו
שסלקוהו מפניו, שיביישו בבני העיר. גרים
ולא דייק – שלומד חרבה, ולא דייק בלימוד
התניקות שלא יתבשה.

זכור אותו האיש לטוב ויהוהו בן גמלא שמו – הוא אותו האיש דאמר רב יוסף (ביבמות סא.א): תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא, בלי חיתוס ליהוה דמלך עד דאוקים ליהושהו בן גמלא בכחתי זכרבי. ורזיק גמור הכי, כדאשכחן חובאי. ולא קאמר התם (שם): "קטיר קא תזינא הבא" – לפי שהיו אחרים חובאים ממנו.

ולמרתם דלא גרסי 'ולמרתם אתם – יש ספרים

מדכתיב 'ולמרתם' – משמע מעצמכם, אם מניין
תצא תורה – לפי שהיה רואה קדושה גדולה,
וכוננים עוסקים בעבודה – היה מכוון לומר יותר
לדראת שמים וללמוד תורה. כדרישין בספרי
'למען ללמד לראיה וגו' – והיה עומד מעשר שני
למלמד בניו לתלמוד, לפי שגדלו בירושלים
עד שיאכל מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם
עוסקים במלואת תוסע ובעבודה – היה גם הוא
מכוון לדראת שמים עוסק בתורה. **כבן** שני כבן
שבע – כבן שני בבבאי, כבן שבע בבבוי.
בבבציר מבר שית לא תקבל – הוא דתנן במסכת
אבות (פרק מבייש משנה כ"א): בן חמש שנים
למקרא – למקרא, לגמרי, כדאמר בכתובות (נ.א.)
הלמוד בני פחות מבן שש – רצין אחריז ואיני
מניעו. ואיכא דאמר: חבריו רצין אחריז ואין
מניעין אותו. ותריווחו איתנהו, דחליש וגמיר.
ואביעית אימא: אם בכחשו הוא בבבאי,
אחד חשב מבר כי – פירש רבינו שמשון בן
אברהם: דלא גרס 'מבוי', אלא: חצר.

דאי גרס מבוי – תיקש לאבוי שריי בחצר אחרת.
והדיא דיעשה אדם חנות בעד חנות של חבירו
שרי לכל הפחות בחצר אחר. והוא בני לא פליגי
עליה, אלא דמוקי מתניתין דשריא אף באותה
חצר, והבא אסר אפילו בחצר אחרת. אלא 'אחד'
מבני חצר גרס.

וגרדי – ואם תאמר: ומאי שנא גרדי מבבל
ירחים, דתנן במתניתין דאין יכול
למחות ביזו ולומר: 'איני יכול לישן מקול הירחים'
ומקול הירחים? ויש לומר: דמתניתין בעושה
לעצמו, הפסא בגרדי דאיתרין, איכא
בבבאי וירצאין, ואם תאמר: הא אמרין בסמוך:
האי בר מבהא דאוקי רחיאוי כו' – דינא הוא
מעכב עליה, משום דאם ליה 'קא פסקת
לחיותי' – משמע דאי לא מושיב דאק פסקת
לחיותי' – היה יכול להעמיד שם הירחים, אף על
גב דעשה לאחרים, ולקמן נמי תניא: עשה אדם
חנות בעד חנות של חבירו כו', דאף על גב דאיכא
בבבאי וירצאין ומאי דהוק חלוקה דהתם כבר שני
ירצאין ובבבאי ירחים הראשון או לחנות
הראשון, ויש לומר: דהתם בחצר אחת שרי. אי
נמי מתניתין נמי בעושה לאחרים, וברחיש ובקול
הפטיש – אין בבבאי וירצאין ול כן, ושנתנו ל כן.
פעם אחת וסוחן, אבל בגרדי יש הרבה ירצאין
ובבבאי, שדרבה מביאין לו מטה. **ולא** לסופר
אראמי – משמע דאם לא סופר היה שרי להשכיב
לארמונו, ואם תאמר: דאמרין ב"הגהל בתרא"

(בבא קמ"ד, קא): האי בר ישראל חובין ליה
אשרא לאו אמציעא דבר ישראל חברה – משמעוין ליה, דאמר ליה: אריא ארבעט אמיציעאי ודחוק חלוקה בין מוכר לשכירתי. ונראה לרבינו יצחק: דהתם כששיראל רעה לקנות, אבל אם
אין שיראל רעה לקנות – מותר. **כסופר** – מתא – דאמר ליה פירוש פירוש דסופר מלמד תניקות של כל העיר, ואיכא אריא קול גדול. דוא דאמר רבא: מקרי דרדיק
וסופר מתא – מותרין ומוקדין. ודא דאמר רבא: דוא הדין מלמד כל תניקות העיר, ואמאי אריא קול גדול? אמר רבא: אמר לפרש נמי פירוש
ההקונטרס ב"מציעא (ק"ב) סופר מתא – מספר אנשי העיר, דהא קרי האב בבבירתיא סופר. אלא נראה כמו שפירש רבינו חננאל: סופר מתא – כותב שטרות העיר, ולחכיב חשבי
למדיע דהכי חזק קרי תלמידיה, וכן נראה. אבל אין נראה לפרש שגם רבו עשה ולמדו זכר, דאם כן לא רמיה הוא.

מתקנת יהושע בן גמלא ואילך לא מטיטין יוקא ממתא למתא – ובגון שיש כאן עשרים חמשה יוקא שראויין להשכיב להם מלמד. ואם תאמר: הא אי הוה מטיטין לזה למתא אחריתי
לז – געטרבו למלד בפני עצמן, כיון דאיכא עשרים חמשה יוקא, ואם כן מאי נפקא מניה? דאז חזו שני מלמדי תניקות באיך מתא – דהו ביכולין להחשיב
סך מקרי דרדיק עשרים חמשה יוקא – אבל פחות מכאן אין בני העיר יכולין לכוף את זה להשכיב להם מלמד. ופירש רבינו חננאל דרביה אקרייה זכר כרין, והיינו 'רמיה' – דלא אשנב
למדיע דהכי חזק קרי תלמידיה, וכן נראה. אבל אין נראה לפרש שגם רבו עשה ולמדו זכר, דאם כן לא רמיה הוא.

צדיים בפני זה והצדיים בפני זה.
מקרי דרדיק עשרים חמשה יוקא – זה הוא הדין ביכול לכוף את זה להשכיב להם מלמד. ופירש רבינו חננאל דרביה אקרייה זכר כרין, והיינו 'רמיה' – דלא אשנב
למדיע דהכי חזק קרי תלמידיה, וכן נראה. אבל אין נראה לפרש שגם רבו עשה ולמדו זכר, דאם כן לא רמיה הוא.

ומודה רב הונא בריה דרב יהושע אף על גב דאמר: בר מתא אבר מתא אחרייתו מצי מעבב מלהביא כאן ולמכור, מודה הוא ברוכלין מוכרי בשמים המחזירין בעיירות להביא בשמים לנשים להתקשט בוקן, ולא מצו לעבב עלייהו רובלי העיר. לאחוריי - לחור ולסבב במבואות העיר ובבתים על כל הרוצה לקנות, ואחרי כן ישוב לעיר. ואי צורבא מרגנין הוא - אפילו לאקבועי נמי. ולא מלהביא

קנאת סופרים תרבה חכמה - ולא גרסינן כמו שיש בספרים: דאמר רב עורא תיקן להם לישראל שהיו מושיבין סופר בצד סופר. דהא לא חשיב ליה "מרובה" (בבא קמא פב.א.) גבי עשר תקנות שתקן. **מאכלא** אתו ולעלאו לזבונן - מכאן משמע דביזמא שדקה היא מותר להלוות לבני ארץ הבאים ממקומות שם לשוק לקבירי דאתו מעלאו. אבל לבני המקום - לא. ודקא בשוקא, אבל לאחוריי - לא.

אמר ליה רבא לרב אדא בר אבא - כן גרסי רבינו חננאל. ולא גרסינן "בר אבהו" דאתו היה רבי רבי, בדאמרין בקדושין (עב.ב): היום ישב רב אדא בר אבהו בחוקי של אברהם אבינו. **פיר** שבלע כפיפה מרתי - בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות ט.ט.א.) איתא ליה ברייתא דהבא, ומסיק דהם: למימא אי איתא ליה טומאה ותיבא: כל הכלים יורדין לידי טומאה במחשבו ואין עולין מטומאה אלא שגיגו מעשה וקאמר: לא צריכא, דבלע הוצין ועבדיהו כפיפה, אי הוי עיבל ליהו כלי זיללים, או לא. והבא בלעץ הוה בעא מעניה, דאי כפיפה שלימה - אמאי לא הוה בדיה? מתניתין היא וקשיא לרבינו תם: אם כן אמאי לא נקישו ליה שוקא? הא בעיא זו לא איפשטתא ויהי לומר: דמכל מקום הוה ליה לאיתויי הגך ראיות דמיתיה התם רדיי להו. **אנא** רב אדא, דמשום דאמרין בשבת בפרק "שואל" (בבא מצ.א.) גבי מי שתיבוי ונכח על ידי - א"ל וכתבי (תהלים ד.) "לא יגידך רע". רבינו יצחק **וקמא** סמוך לביי סמוך - סלקא דעתך לרבנן איידי, וכן משמע הלשון, דקתני: מי שדיח כותלו סמוך לכותל חבירו. ומשני רב יהודה, דבכי קאמר: הבא לסמוך בו. ומתניתין הכי פירושא: מי שדיח גבול כותלו סמוך לכותל חבירו. ורבא פריך: דכותל קתני, ולא גבול. ואם תאמר: לרבא, דאמר בריש פירקין דאסור לסמוך, קמא דיכי סמוך ואפילו לפירוש רבינו דהוה למסמקא שרי רבא לכולהו לסמוך, לבד כותב - מכל מקום אמאי לא פריך מחבא דהוי רישא, אלא ממשרה דהוי רוק דהוי איפא? ויש לומר: דלא אסר רבא לסמוך כולא מילתא דמגופיה אתי הדין, אבל הכא הכותל אינו מוק כלום, אלא שגורם למעט הדווקא.

לאוניתא דמלפא דאדום - לא נשתיה לאוניתך, דכתוב: "כה אמר ה' על שלשה פשעי מואב ועל ארבעה לא אשבעו על שרפן עצמות מלך אדום לסיד". נח נפשיה דרב אדא בר אבא. רב יוסף אמר: אנא ענישתיה, דאנא לטיתיה. רב דימי מנהרדעא אמר: אנא ענישתיה, דאפסיד רגונרות דירי. אבין אמר: אנא ענישתיה, דאמר להו לרבנן: אדמגורמיתו גרמי בי אבין, תו אכלו בישרא (שמינא) בי רבא. ורבא אמר: אנא ענישתיה, (דכי הוה אויל לבי מפקחא למשקל אומנא), אמר להו לטבחין: אנא שקילנא בישרא מיפקחי שמעיה דרבא, דאנא עדיפא מביניה. רב נחמן בר יצחק אמר: אנא ענישתיה, דרב נחמן בר יצחק ריש פלה הוה, פל יומא מיפקחי דינעול לבלה, מרתיש בהדיה בר אדא בר אבא לשמעתייה והדר עייל לבלה. והוא יומא נקמותה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע לרב אדא בר אבא משום דלא הוה בסימא, אמרו ליה: אימא לן הני שמעתתא דבעשר בהמה היכי אמרינהו רבא. אמר להו: הכי אמר רבא והכי אמר רבא. אדהכי נגה ליה ולרב נחמן בר יצחק, ולא אתי רב אדא בר אבא, אמרו ליה רבנן לרב נחמן בר יצחק: קום דינה לן, למה יתיב מר? אמר להו: ותיבנא וקא מנטרא לערסיה דרב אדא בר אבא. אדהכי נפק קלא דנח נפשיה דרב אדא בר אבא. **משנה** מי שהיה פותלו סמוך לכותל חבירו, לא יסמוך לו פותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות. החלונות, בין מלמעלה בין מלמטה - ארבע אמות. **גמרא** וקמא היכי סמוך? אמר רב יהודה, הכי קאמר:

קנאת סופרים תרבה חכמה. אמר רב נחמן בר יצחק: ומודה רב הונא בריה דרב יהושע ברוכלין המחזירין בעיירות דלא מצי מעבב, דאמר מר: עורא תמן להו לישראל שהיו רוכלין מחזירין בעיירות, כדי שהיו תבשטין מצויין לכותל וישראל. והני מילי לאחוריי, אבל לאקבועי - לא. ואי צורבא מרגנין הוא - אפילו לאקבועי נמי, פי הא דרבא שרא להו לרבי יאשיהו ולרב עובדיה לאקבועי, דלא פלהבא, מאי טעמא? פין דרבנן ניהו, אתו לפרדו מגורסיהו. הנהו דיקולא דאיתיה דיקלא לרבא, אתו בני מתא קא מעבבי עלויהו, אתו לקמיה דרבנא, אמר להו: מעלאו אתו, ולעלאו אתו, והני מילי יומא דשוקא, אכל בלא יומא דשוקא - לא. ובוימא דשוקא נמו אי אמרין אלא לזבונן בשוקא, אבל לאחוריי - לא. הנהו עמוראי דאיתו עמרא לפום נהרא, אתו בני מתא קא מעבבי עלויהו, אתו לקמיה דרב פהגא, אמר להו: דינא הוא דמעבבי עליוכו. אמרו ליה: אית לן אשיראי. אמר להו: זילו ונבו שיעור חיותיכו, עד דעקריתו אשיראי דידכו ואוליתו. רב דימי מנהרדעא איתיה רגונרות בספינה, אמר ליה ריש גלותא לרבא: פוק חו, אי צורבא מרגנין הוא נקיש ליה שוקא. אמר ליה רבא לרב אדא בר אבא: פוק תהי ליה בקנניה. נפק [אויל], בעא מיניה: פיל שבלע כפיפה מצרית והקיאיה דרך בית הרע, מהו? לא הוה בדיה. אמר ליה: בין דידי לרבא איפא טובא, מיהו על פרחך אנא רבך ורבא רבך דרבך. לא נקמו ליה שוקא, פסיד רגונרות דידיה. אתא לקמיה דרב יוסף, אמר ליה: הו מר מאי עברו לי אמר ליה: מאן דלא שתיה

לאחוריי - אפילו לאקבועי נמי. ולא מלהביא אלא לפנים משורת הדין. דיקולא - מוכרי סלים. ויש אומרים מוכרי יורות. ולעלאו לזבונן - יומא דשוקא הוה. ותרבה באין ממקום אחר לקנות מן השוק, לפיכך אין בני העיר מעבבין גם על המוכרים להביא אמונתם ולמכור לנקבצים לשוק. עמוראי - מוכרי צמר. אית לן אשיראי במתא - מוכרי באגמיה, וצריכין ענו לאשיות באן עד שנגבה חובות שלנו. ואם אין אנו מוכרין סחורתנו - במה נתפרסם? ער דעקריתו - שתעקר וסחורתיכם מן הלוקחים מכם באשיראי. נקיש ליה שוקא - הכרו בלא ממכר איש בעני רגונות אלא הוא. תהי ליה בקנניה - הריח לו בקננה, אם ין הוא אם חומץ. כלומר, בדיקו בהלכות, אם תלמיד חכם הוא אם לאו. ריה היין כשמרגנין אתו אם טוב הוא קרי אתו, כדאמרין "בת תיחא" במסכת עבודה זרה (סו. ב.) וכן בחבורות (קה.א.) קראת הוה תדי באמברא דחמורא כפיפה מצרית - סל צערים של ערבה. חמו - מי חשוב במעוכל, וזהו ליה כבלי גללים, ואין מקבל טומאה עוד. אמר ליה - רב דימי לרב אדא. מר ניהו רבא - אתה הוא רבא? ויש שמעל על רבא שהיה גדול העיר, וסבור שחיו זה טפח של כהונה - הכרו על סנדלו במקל דרך שחוק, כשם שמכין למי שאינו חשוב. ולא שהיה - שלא נבנו מלהפרע. אוניתא - אונאת בושת. ומלכא דאיום - אף על פי שהוא אדומי. על שרשו - מחמת בוזן, דאמר להו לרבנן אדמגורמיתו גרמי בי אבין - שהיה רגיל לומר תלמידים: עד שאחם הולכים אצל אבין לגרם עצמות. כלומר ללמוד שלא לשובע תו אכלו בי - בואו ולמדו הלכות צדקות מרווחת אצל רבא. שמעיה ורבא - שלחו לקנות בשר. ריש בלה - הודש ברבים בשבתות. ולא הוי כסיפא - רש אומרים שלא היו בעצה כשנעשה בר נחמן ריש בלה. ורש אומרים: דלא חו כסיפא מדפרא, ורבא דרריש בשבת הרגל הלכות האמורות בפרק אחרון של בכורות. שבעתא ומיעושה בהמה - בפרק אחרון דבכורות. ורבא הישיבה הבאים לדפרא. אתו רבנן - תלמידי הישיבה הבאים לשמוע. נפריטא ערסיה דרב אדא - אינו מצפה כאן שיבאו את סתם רב אדא שמת. **משנה** לא יסמוך לכותל חבירו כותל אחר אלא אם כן כו' - מפרש בגמרא. החלונות - מיהו על הלונות פתוחים לחצר חבירו, והחוק בדבר זה שלש שנים, ורבי אבא בעל חצירי לבנות שן כותל - צריך לשער ארבע אמות. בין מלמעלה - אם בא להגביה - יגיבה כותלו ארבע אמות מן החלונות. בין מלמטה - אם בא לבנותו נמוך - צריך להשפילו מן החלונות ארבע אמות. וטעמא מפרש בגמרא. בין פגננין - צריך להרחיק מן ארבע אמות. **גמרא** הבא

אלא

אמר רבא הכי קאמר מי שדיה כותל בן - הקשה רבינו יצחק בן מאיר: דלמה ליה למיעטב בסי האי גונא, שדיה לו כותל ברחוק ארבע אמות ונפל? ליחני שלא יסמוך כותלו לכותל חבירו אלא אם כן הירחק ארבע אמות וליכא למימר דרדקא בבי האי גונא. שדיה רחוק כבר ארבע אמות והירחק הראשון, קאמר דלא יסמוך - אם כן מאי פריך בסמוך: טעמא שלא יאפיל, אי גונא שמיש סולם אלס מאן משום דוושא לא? **אבל** משום דוושא לא - ואם תאמר: ולמא דאיירי בעינן שינה ואומר רבינו חם: דבית ליה כנינה, ולא שונתין מטה וכלים אצל הסולם, ועוד יש לומר: לפי שארבע אמות דוושא דרביס, מה שאין כן בבית. ולרבינו יצחק נראה: דניחא ליה לשנויי בעינן חישה הוימא דרשא. וכן הדיא ד"מרוקיקא את כותלן מן המוחזילה, אף על גב דמפסקת ביתנא הדיא ד"מרוקיקא את הסולם מן השוכר".

ובמה

אמר רב יובא בן - ותנימ: דהשתא בעי: וכמה, ובתר הכי פריך: והתנן ארבע אמות ויש לומר: דרב יובא גרידא ויבא ויבמה, ולא גמרא. וכענין ויש ב"אלו מציאות" (בבא מציעא כא, א), **במדייר** את כותלו - ולא מצי לשנויי בגמריה כותלו ארבע אמות, דכיון דקאי מן הצד, ואורך הכותל לרחבה על חלקו - יכול לעמוד בסוף הכותל ולשחות ולהציץ.

והא

אנן תנן ארבע אמות - דמתניתין איירי נמי מן הצד, כיון דאיש לדוושא, אלא מונע חלונות.

לימא

תנן סתמא דלא כרבי יוסי - פירש רבינו חננאל: דמדייר הכא טפי לימא דלא כרבי יוסי, לא קאמר אנפשיה דלעיל - משמע דכולהו אתי כרבי יוסי, והוה כותלו עירי דיליה, דמזיחא שעטא משתכחא דחיקא, ולא פליג רבי יוסי אלא באילן, וצריך לומר לפירושו דמתניתין דלעיל הוה נמי עירי דיליה, דמיד כשמוסר הכותל לעיל מונע הדוושא.

כדי

שיחא וזקא את הסולם - כשמבר נתן לו זקפת הסולם בחצירו איירי, וקא משמע לן דבעי ארבע אמות.

והא

גרמא הוא - תימא דלא פריך הכי לעיל גבי דוושא.

זאת

אומרת גרמא בנזקין אסור - ומעיקרא סלקא דרתי: כי הכיני דמעיקרא פטור - הכי נמי דמוזרי - וקא פריך "וכיכד הרגל" (בבא קמא כוה) דפטור, וכן בפרק "וכיכד הרגל" (בבא קמא כוה) זק כלי מראש הגג והוה תחתיו כרים וכסתות וקדם וסילקן, אפילו הוא - פטור. ובפרק "פריה" (שם מה), הכניס פירות לחצר בעל הבית שלא ברשות הוה - פטור. והא קא אבלא הכותל - ונתן סם גמות לפני בהמת חבירו דפטור (שם), ושולח בעירו בדי חרש שוחט וקטן (שם טה), ופריך גדר בפני בהמת חבירו, ובתפא קמת חבירו בפני הדליקה, ונושה מלאכה מי תטאת (שם נהג), וליכה וליכתו הרוח - דפטור ככל תוך, דיאמר פריך "חוכסין" (שם טה), ומביעת חבירו דהוה נמי גרמא, דיאמר בפרק קמא דקדישין (כדב), דאידו הוא דאבעית אנפשיה, ו"וכיכד הרגל" (בבא קמא כגה), שיהא בו כלב שיהא בו נחש - פטור. והא שמיש מאי שנא כל בני מדינא דברמי, כגון אחווי אחווי דהיגול בתרא' (שם קטג), ומראה דינר לשולחני ונמצא רע, ונפרצה אומר לו גודו, וכן את הדין דחיבי לרבי מאיר אפילו כל נשא נתן בידו, והדורש שטרותיו של חבירו, ומוכר שטר חוב לחבירו וזוהי מוחלזו וחיילק רבינו יצחק לשון אחו: דינא דגרמי חייב - היינו שעושה הוא עצמו הדין למזמן חבירו, ועוד חיילק דינא דגרמי חייב - היינו משעת מעשה שבא הדיק, ועל הכל קשה טיור את הסמא, ובעל הבית עצמו עירבן עם פירותיו, ואמאי חייב: דהוא עצמו אינו עושה הדין במזמן חבירו, וגם באותה שעה ששטרה אינו בא הדיק ונראה לרבינו יצחק בן אברהם: דינא דגרמי הוי מטעם קס, כדמוכח בירושלמי. ולכך, כל דהיק המצוי ורגיל לבא - קטס חמסין, ועסם דקטס - שלא היא כל אחד וחלק מוזיק לחבירו בעין, והיינו טעמא דמאן דמייב בהדיק שאינו ניכר, ואפשר דבשוגג נמי קניס רבי מאיר, כי הכיני דקניס

הכא לסמוך - מתחילה כותל אצל כותל חבירו, והא מי שדיה קתני - אלמא כבר היה ונפל לא יסמוך - לא יקרבנו לצד כותל חבירו, דוושא דהכא מעלי להם - מה שרשקן ברגל בין שני הכותלים תמיד מועיל לשני הכותלים, להקשות פרקקית יסודות הכותלים ולא ימוטו. **אלא** כותל גיבה - מתוך שאין דשין אותה מכפניס צריכה נידושה מבחורין, עיר חישה - שערין לא נידושה, אף כותל חצר צריכה דוושא.

מלפניו - צריך להגביה שיעור שלא יציץ בהשענו על כותלו, ויפסול ראשו ויראה דרך חלונות, ויראה בבית חבירו. **שלא יעמוד** - על ראש עובי כותלו, ויראה, ומכניגין - צריך להרחיק כדו שלא יאפיל, ולא יהיב גתא דבריייתא שיערא. **טעמא** שלא יאפיל - בשעת חלונות, אבל משום דוושא, בשאין שם חלונות - לא, אלמא לא חיישין לדוושא את הגז - שאין הכותל האחרון מולך לאורך כותל ראשון, אלא מן הצד הוא בא, אם זה ממוזח למערב - זה בא מצפון לדרום, וראש עובי כותל חלוק ומאפיל, דהכא ליכא למיזיש לדוושא דההוא פורתא, ובמה - כדי שלא יאפיל, תנן דבריייתא דלא יהיב שיעורא, והוא למצא - כיון דרדקא הוא, אף על פי שהוא מגביהו - יכול להציץ. **במדייר** את כותלו - עשה ראש כותלו מדרוך, ומשפעו לצד החלונות, על שראינו ראויל לא לעמוד עליו ולא להשען עליו. **שתי רוחות** - שני כתלים זה כנגד זה משני צדי החלק, את הכותל מן המוחזילה **איבע** אמות - מחזילה הוא צינור גדול, כעין קעפלא' שלגו ומנחת הרוח הכותל על הכותל, ומי גנב וזכין לחובה והיא מקלתתם לארץ, ואם אורך כותלו מתוך על פני חצר חבירו ומוחזילה עליו - צריך זה להרחיק ממנה אם בא לבנות כותל אצלו, ארבע אמות על פני ארבע כו, כדי שיהא זקא שם סולם בשיפוע לעלות בו לתוך מוחזילה, ולקנותה ממער. וצריכות הנופלין בה ומעכבין קילוח המים, במחזילה משופעת - שמתקת עג משופעת ויוצאת להלך מן הכותל לתוך החצר, והמוחזילה בסוף התקרה משוכה להלך מן הכותל לתוך החצר.

הלכך, אי לאו משום זקפת סולם - לא היה צריך להתרחק מראש התקרה. **דאי** משום **משנה** מרחיקין את הסולם מן השוכר - את שי לוח שוכר בחצירו סמוך לכותל שבין שתי החצירות, ובחירו בא להעמיד סולם בחצירו אצל הכותל - ויחזיקו מן השוכר ארבע אמות, כדי שלא תקפוז הנפיים - מן הסולם לשוכר, ותהוהו את היינים, והיא חיה קטנה. **למראה** לימא מתניתין דלא כרבי יוסי - דפליג בסיפא דפירקין בטעם אילן סמוך לבור, וטובא מילי איכא במתניתין דודאי לאו

כרבי יוסי, אלא לימא אף זו סולסו ושובר דלא כרבי יוסי. נגורו דיליה - בחציסם באיסא לו מיד גופו של בעל הבית ממש. דבהרי דבנתא ליה - בעוד שאחוז בסולם קפצה. **נישא** בניזקין אסור - ואפילו למאן דיאמר (בבא קמא חגז ב, קא) דלא דאין דינא דגרמי, ופטור מלשלם - אסור לגרום, וכשבא להעמיד גרמא לחוק - חבירו מעכב. **חאלי** - דקלים קטנים.

אומני

כרבי יוסי, אלא לימא אף זו סולסו ושובר דלא כרבי יוסי. נגורו דיליה - בחציסם באיסא לו מיד גופו של בעל הבית ממש. דבהרי דבנתא ליה - בעוד שאחוז בסולם קפצה. **נישא** בניזקין אסור - ואפילו למאן דיאמר (בבא קמא חגז ב, קא) דלא דאין דינא דגרמי, ופטור מלשלם - אסור לגרום, וכשבא להעמיד גרמא לחוק - חבירו מעכב. **חאלי** - דקלים קטנים.

כרבי יוסי, אלא לימא אף זו סולסו ושובר דלא כרבי יוסי. נגורו דיליה - בחציסם באיסא לו מיד גופו של בעל הבית ממש. דבהרי דבנתא ליה - בעוד שאחוז בסולם קפצה. **נישא** בניזקין אסור - ואפילו למאן דיאמר (בבא קמא חגז ב, קא) דלא דאין דינא דגרמי, ופטור מלשלם - אסור לגרום, וכשבא להעמיד גרמא לחוק - חבירו מעכב. **חאלי** - דקלים קטנים.

אומני

כרבי יוסי, אלא לימא אף זו סולסו ושובר דלא כרבי יוסי. נגורו דיליה - בחציסם באיסא לו מיד גופו של בעל הבית ממש. דבהרי דבנתא ליה - בעוד שאחוז בסולם קפצה. **נישא** בניזקין אסור - ואפילו למאן דיאמר (בבא קמא חגז ב, קא) דלא דאין דינא דגרמי, ופטור מלשלם - אסור לגרום, וכשבא להעמיד גרמא לחוק - חבירו מעכב. **חאלי** - דקלים קטנים.

אומני

כרבי יוסי, אלא לימא אף זו סולסו ושובר דלא כרבי יוסי. נגורו דיליה - בחציסם באיסא לו מיד גופו של בעל הבית ממש. דבהרי דבנתא ליה - בעוד שאחוז בסולם קפצה. **נישא** בניזקין אסור - ואפילו למאן דיאמר (בבא קמא חגז ב, קא) דלא דאין דינא דגרמי, ופטור מלשלם - אסור לגרום, וכשבא להעמיד גרמא לחוק - חבירו מעכב. **חאלי** - דקלים קטנים.

אומני

כרבי יוסי, אלא לימא אף זו סולסו ושובר דלא כרבי יוסי. נגורו דיליה - בחציסם באיסא לו מיד גופו של בעל הבית ממש. דבהרי דבנתא ליה - בעוד שאחוז בסולם קפצה. **נישא** בניזקין אסור - ואפילו למאן דיאמר (בבא קמא חגז ב, קא) דלא דאין דינא דגרמי, ופטור מלשלם - אסור לגרום, וכשבא להעמיד גרמא לחוק - חבירו מעכב. **חאלי** - דקלים קטנים.

אומני – מקיז דם. קורקינ – עורבים. שדומים בצעקתן בקורין "קורקור". **אפכי** – כלומר, אל יקוץ לו עוד באים, שלע כל העורבים באין. **קבוטרא** – עשן. **כבית הכסא** – שלע גבי קרקע, נראת לעינים. שכך היה בתי כסאות שלהן. **משנה** – פירושו: השוכן מן העיר – שהיונים מפקדין זרעני נגות. **אלא אם כן יש לו ב' –** שלא ואפסידו היונים בשדה תבירו. **ואם לקח היונה –** מירוצת פריחתה פעם אחת. **לא לקח –** כמו שהיה, עם הקרקע, אפילו אין לו כל סביבי אלא בית רובע הקב – הרי הוא בחוקתו, שהרי החזק בו הראשון כן. **גמרא** **אין פורסין נשכין –** שלא ללכוד בהם יוני היישוב, שלשים רים – ארבע מילין. ובכרסיהו בחתשים אמה קפויים – בנהג שחו מלסקין נשכין חתשים אמה מתמלא בריסין, ואין מפקדין בורעים מבאן ולהקי. **לא פירוס –** ושכין, ביישוב כרימים – שפורחן מכתם לכתם, ומתים הרהב. **ביישוב שובכין** – שמדלך בשוכב לשובך. **ותיפול ליה משום שובכין נופייהו –** מאי נאה מיל דקאמרי, דממע ערבשדיל יוני העיר מתרוקן, שבאין כאן דרך שובכין? **בלאו יוני העיר נמי לא פירוס, שהי יזכר יוני שובכתו של אחיים** – מוענין ליושר ומוענין לזוקח, בית דין פורחים מה וטענה ליושר ולזוקח, שערע אדה וליח ויש לו עדים שהיהו שלו ואי אבתייהו, ויהי אומר: ירשתיו מאבא, או: לקחתיו מפלוני שהזוחק בו ימים רבים. והביא עדים שהזוחק בו אביז או המוכר לו שלש שנים, אף על פי שלא טען ויהי לקחו ממך או מאבותיו, וטענין לו בית דין, ומתחם לו פה, ואילו למי שלא ירשה ולא לקח מאחר, כשאמר לו המעיר: מה אתה עושה בתוך שלי? והוא אומר: החזקתי בה שלוש שנים ולא אמרו לי דבר – אלא במתניתין (לסקן מא, א) דאין לו חזקה, ומתניתין דתנן: הרי הוא בחזקתו – אשמעינן הדיבא דלקחה מאחר, ובאו וערערו עליו – אין צריך לרדויק. **אלמא: טענין ליה שבגילו שאותרו שלקחה ממנו (ותימא) נתפיים עם סביביו במעט עד שנאוותר, איני צריך טענה – אינו צריך לומר: אתה מכת לאבי, אלא: ראייה לבי שהחזיק בה ולא ערער עליה. ליק חצר ובה זיוין –** במתניתין ב' חלקות הבתים" בתן; אין מציאיין בית ונוטריאות לרשות הרבים. אדם הוננה ביה לויזא ראשי קורתו קרתו לרשות הרבים, אבל אם רוצה – כנס בנינו לתוך שלו, ובונה ומוציא ראשי קורתיו וליזא, ואם לקח חצר ובה זיוין ונוטריאות וליזא לרשות הרבים – הרי אתו בחזקתה, שבית דין טוענין לו שהראשון כנס לתוך שלו, או נתפיים עם הרבים. **אימא לתוך שלו הוא כונם –** שאילמלא כן היה לעשות בורעו, אבל כנגד היחיד – אימא בורעו עשה, שהיה חזק ממנו. **מאן פייס –** מי היה ראשי לקבל מעות; **ומאן שניק –** שבער ריס ומחצה, ופעמים שהגמרא נוטן שיעור בריסין, ופעמים בבליין, ופעמים בפרסה. **והתנאי** ביישוב אפילו מאת מיל – תימיה; דמאי סלקא דעתיה דהווי פירוש "ויביישבו? אי קרי העיר יישוב, אם כן אפילו מאת מיל לאו דוקא, כמו שמשמע, אלא אפילו אף מיל או יותר – אם כן בשום מקום לא יפירוס, אפילו במדבר וררוק לאין סוף מן העיר ואפילו אם נאמר דמא מיל דוקא – מכל מקום הייאן "יפיש את תברתיא" דכהי תמא פירסתא ר' אבהו"ה" – אין פורסין נשכין ליונים אלא אם כן הררוק מן היישוב שלשים ריס. **במה דברים אמורים –** במדבר, אבל היישוב ביישוב – אפילו מאת מיל לא יפירוס, כיון דעיר קרי "יישוב" ואי סלקא דעתך דרבי פירוש: במה דברים אמורים – במדבר, פירוש: שאין זרעים, אבל ביישוב, פירוש: ביישוב זרעים – אפילו מאת מיל לא יפירוס, אם כן מאי קשיא ליה ואומר רבינו יצחק כן אברהם; דודאי סלקא דעתיה דארייז ביישוב זרעים, והכי פריך: ומי שטש שלשים ריס ותו לא, אפילו ביישוב זרעים והוא מוכח דביישבו זרעים שייטי טובא, ואין זה ממשו אכילה – אלמא דלא מליא כריסיהו בחתשים אמה מיל. ותימיה; דאריז ביישוב זרעים, אלא ביישוב שובכין ויישוב כרימים, וקרי מדרב היחיד אפילו חזק ונוטריאן אשמעינן ביה בלוקת, ומיהו רב זביד דנקט נמי יורש – אמתניתין לזקמן מיך, אבל מתניתין דבא דהא וטענין מינה יורש, ומאיצטרך מתניתין לזקמן.

אָתוּ אֹמְנֵי יוֹחֵבֵי תוֹתִיחֶיהוּ, וְאַתּוּ עוֹרְבֵי אֶבְלֵי דְמָא וְסָלְקֵי אֶבְי תַּלְמֵי וּמְפַסְדֵי תַמְרֵי, אָמַר לְהוּ רַב יוֹסֵף:
אִפְיֵי לִי קוֹרְקוֹר מְהֵבָא, אָמַר לִיה אֶבְי: וְהָא גִרְמָא הוּא אָמַר לִיה: הֵבִי אָמַר רַב מַוְבֵי בְּר מְתַנְהּ, זַת אוֹמְרַת: גִּרְמָא בְּנִיקְזֵין אָסוּר. - וְהָא אַחֲזִיק [לְהוּ] - הָא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בֶר אַבְהוּ: אֵין חוֹזְקָא לְגוֹקָן. - וְלָאוּ אֵיתְמַר עֲלֶיהּ, רַב מְרִי אָמַר: בִּקְטוּרָא, וְרַב זְבִיד אָמַר: בְּבֵית הַכְּפָא? אָמַר לִיה: הֵנִי לְדִידֵי, דְּאֵינָא דְעֵתְאֵי, כִּי קוֹטְרָא וּבֵית הַכְּפָא דְמֹו לִי. **מִשְׁנָה מְרַחֲקִין אֵת הַשׁוֹבֵךְ מִן הָעִיר חֲמִישִׁים אָמַה, וְלֹא יַעֲשֶׂה אֶדְם שׁוֹבֵךְ בְּתוֹךְ שְׁלוֹ, אֵלָא אִם בֵּן גִּשׁ לוֹ חֲמִישִׁים אָמַה לְכָל רוּחַ; וְרַבִּי הוֹדָה אוֹמַר: בֵּית אֲרֻפֵּת פּוֹרְזִין מִלֹּא שַׁגְר הַיּוֹנֵה, וְאִם לָקַח, אִפְּלוּ בֵית רוֹבֵע - הַרִי הוּא בְּחֻקָּהוּ. **גְּמֵרָא חֲמִישִׁים אָמַה וְתוּ לֹא? וְרַמְיָנִיהּ:** אֵין פּוֹרְסִין נֶשְׁבִין לְיוֹנִים, אֵלָא אִם בֵּן הָיָה רְחֹוק מִן הַיִּשׁוּב בְּחֲמִישִׁים רִים אָמַר אֶבְי: מִיִּשְׁט שְׁלִישִׁים טוֹבָא, וּבְרַסְיִיהוּ בְּחֲמִישִׁים אָמַתָּא מִלֹּא. - וּמִיִּשְׁט שְׁלִישִׁים רִים וְתוּ לֹא? וְהֵתְנָא: וּבִיִּשׁוּב - אִפְּלוּ מֵאָה מִיל לֹא יִפְרוֹס רַב יוֹסֵף אָמַר: בִּישׁוּב כְּרִיִּים, רַבָּא אָמַר: בִּישׁוּב שׁוֹבְכִין, וְתִפּוֹל לִיה מִשׁוֹם שׁוֹבְכִין גַּפְיִיהוּ - וְאֵיבְעִית אוֹיָמָא: דְּהַכְּפָא, דִּידֵיהּ; וְאֵיבְעִית אוֹיָמָא: גְּלוּי; וְאֵיבְעִית אוֹיָמָא: דְּהַכְּפָא, "רַבִּי הוֹדָה אוֹמַר: בֵּית אֲרֻפֵּת פּוֹרְזִין" וְכוּ, אָמַר רַב פִּפְּא, וְאֵיתִימָא רַב זְבִיד, זַת אוֹמְרַת: טוֹעֲנִין לְלוֹקַח וְטוֹעֲנִין לְיּוֹרֵשׁ. - יוֹרֵשׁ תַּנְיָא: הָבָא מִשׁוֹם יּוֹרֵשָׁה - אֵינוּ צִרְךְ טַעְנָה - לוֹקַח אוֹיָמְרִיקָא לִיה. - לוֹקַח נְמוּ תַנְיָא: לָקַח חֶצֶר וּבָה זִיוִין וּגְזוּרְמִירוֹת - הַרִי זֶה פְּרוֹסָה וְצִרְכָּא, דָּאֵי אֲשֶׁמְעִין הָתָם, גְּבֵי לְשׁוֹת הַרְבִּים - דְּאֵינוּר בּוֹנֵם בְּתוֹךְ תַּחוּךְ שְׁלוֹ הוּא, אֵי נְמוּ אַחֲוִיל אַחֲוִיל גְּבֵי לְשׁוֹת הַרְבִּים גְּבִייה, אָבֵל הָכָא לָא; וְאֵי אֲשֶׁמְעִין הָכָא, דְּכִיןּוּ דִּיְרִיד הוּא - אוֹיָמָא פּוֹיִסוּתָּא פּוֹיִסוּתָּא, אֵי נְמוּ אַחֲוִיל אַחֲוִיל גְּבִייה, אָבֵל רַבִּים - מָאן פְּאִין וּמָאן שִׁבְכִי - אוֹיָמָא לָא, צִרְכָּא. "הָרִי הוּא בְּחֻקָּהוּ", וְהָא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בֶר אַבְהוּ: אֵין חוֹזְקָא לְגוֹקָן - רַב מְרִי אָמַר: בִּקְטוּרָא, רַב זְבִיד אָמַר: בְּבֵית הַכְּפָא. מִשְׁנָה**

אָתוּ אֹמְנֵי יוֹחֵבֵי תוֹתִיחֶיהוּ - אומני ויחבי תותיהו - בקרקע שלהן היו יושבין, ולא בקרקע של רב יוסף, מדפריך כלומר, אל יקוץ לו עוד באים, שלע כל העורבים באין. **קבוטרא** - עשן. **כבית הכסא** - שלע גבי קרקע, נראת לעינים. שכך היה בתי כסאות שלהן. **משנה** - פירושו: השוכן מן העיר - שהיונים מפקדין זרעני נגות. **אלא אם כן יש לו ב' -** שלא ואפסידו היונים בשדה תבירו. **ואם לקח היונה -** מירוצת פריחתה פעם אחת. **לא לקח -** כמו שהיה, עם הקרקע, אפילו אין לו כל סביבי אלא בית רובע הקב - הרי הוא בחוקתו, שהרי החזק בו הראשון כן. **גמרא** **אין פורסין נשכין -** שלא ללכוד בהם יוני היישוב, שלשים רים - ארבע מילין. ובכרסיהו בחתשים אמה קפויים - בנהג שחו מלסקין נשכין חתשים אמה מתמלא בריסין, ואין מפקדין בורעים מבאן ולהקי. **לא פירוס -** ושכין, ביישוב כרימים - שפורחן מכתם לכתם, ומתים הרהב. **ביישוב שובכין** - שמדלך בשוכב לשובך. **ותיפול ליה משום שובכין נופייהו -** מאי נאה מיל דקאמרי, דממע ערבשדיל יוני העיר מתרוקן, שבאין כאן דרך שובכין? **בלאו יוני העיר נמי לא פירוס, שהי יזכר יוני שובכתו של אחיים** - מוענין ליושר ומוענין לזוקח, בית דין פורחים מה וטענה ליושר ולזוקח, שערע אדה וליח ויש לו עדים שהיהו שלו ואי אבתייהו, ויהי אומר: ירשתיו מאבא, או: לקחתיו מפלוני שהזוחק בו ימים רבים. והביא עדים שהזוחק בו אביז או המוכר לו שלש שנים, אף על פי שלא טען ויהי לקחו ממך או מאבותיו, וטענין לו בית דין, ומתחם לו פה, ואילו למי שלא ירשה ולא לקח מאחר, כשאמר לו המעיר: מה אתה עושה בתוך שלי? והוא אומר: החזקתי בה שלוש שנים ולא אמרו לי דבר - אלא במתניתין (לסקן מא, א) דאין לו חזקה, ומתניתין דתנן: הרי הוא בחזקתו - אשמעינן הדיבא דלקחה מאחר, ובאו וערערו עליו - אין צריך לרדויק. **אלמא: טענין ליה שבגילו שאותרו שלקחה ממנו (ותימא) נתפיים עם סביביו במעט עד שנאוותר, איני צריך טענה - אינו צריך לומר: אתה מכת לאבי, אלא: ראייה לבי שהחזיק בה ולא ערער עליה. ליק חצר ובה זיוין -** במתניתין ב' חלקות הבתים" בתן; אין מציאיין בית ונוטריאות לרשות הרבים. אדם הוננה ביה לויזא ראשי קורתו קרתו לרשות הרבים, אבל אם רוצה - כנס בנינו לתוך שלו, ובונה ומוציא ראשי קורתיו וליזא, ואם לקח חצר ובה זיוין ונוטריאות וליזא לרשות הרבים - הרי אתו בחזקתה, שבית דין טוענין לו שהראשון כנס לתוך שלו, או נתפיים עם הרבים. **אימא לתוך שלו הוא כונם -** שאילמלא כן היה לעשות בורעו, אבל כנגד היחיד - אימא בורעו עשה, שהיה חזק ממנו. **מאן פייס -** מי היה ראשי לקבל מעות; **ומאן שניק -** שבער ריס ומחצה, ופעמים שהגמרא נוטן שיעור בריסין, ופעמים בבליין, ופעמים בפרסה. **והתנאי** ביישוב אפילו מאת מיל - תימיה; דמאי סלקא דעתיה דהווי פירוש "ויביישבו? אי קרי העיר יישוב, אם כן אפילו מאת מיל לאו דוקא, כמו שמשמע, אלא אפילו אף מיל או יותר - אם כן בשום מקום לא יפירוס, אפילו במדבר וררוק לאין סוף מן העיר ואפילו אם נאמר דמא מיל דוקא - מכל מקום הייאן "יפיש את תברתיא" דכהי תמא פירסתא ר' אבהו"ה" - אין פורסין נשכין ליונים אלא אם כן הררוק מן היישוב שלשים ריס. **במה דברים אמורים -** במדבר, אבל היישוב ביישוב - אפילו מאת מיל לא יפירוס, כיון דעיר קרי "יישוב" ואי סלקא דעתך דרבי פירוש: במה דברים אמורים - במדבר, פירוש: שאין זרעים, אבל ביישוב, פירוש: ביישוב זרעים - אפילו מאת מיל לא יפירוס, אם כן מאי קשיא ליה ואומר רבינו יצחק כן אברהם; דודאי סלקא דעתיה דארייז ביישוב זרעים, והכי פריך: ומי שטש שלשים ריס ותו לא, אפילו ביישוב זרעים והוא מוכח דביישבו זרעים שייטי טובא, ואין זה ממשו אכילה - אלמא דלא מליא כריסיהו בחתשים אמה מיל. ותימיה; דאריז ביישוב זרעים, אלא ביישוב שובכין ויישוב כרימים, וקרי מדרב היחיד אפילו חזק ונוטריאן אשמעינן ביה בלוקת, ומיהו רב זביד דנקט נמי יורש - אמתניתין לזקמן מיך, אבל מתניתין דבא דהא וטענין מינה יורש, ומאיצטרך מתניתין לזקמן.

וְצִרְכֵּי - ואם האמה: בורש נמי ליחתי תרתי ויש להומר: דאשמעינן בלוקת, והוא הדין בורש **אחלויל** אחלויל גבה - פירוש: שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, שדרשות בידם, כאמר בפרק בתרא ומגילה (כו.א). וכיון דליבא לכל חז' בריך אלא פורחא - מחלי טפי מייודי.

בעיר ולא שכח כולו האי - אימא לא. **ב'ר'א** ארבעת בורות קרין ממלא שורו בין היונה - רבי יודה יורחב ורבנא לא פליגי בשגר היונה במה הוי, דמדוד רבנא דביא ארבעה בורות הוי שור היונה. הוי רבנא סבירי: כיון בדבמשני אמה מליא כריסיהו, באו זרעים בומריא - גמרא ואין חזקה טפי, ורבי יודה סבר: דכמלא שגר מזקי. **אלא** אם כן הריק שלשים ריס - היינו ארבעה מיל, דהמלי שבעה ריס ומחצה, ופעמים שהגמרא נוטן שיעור בריסין, ופעמים בבליין, ופעמים בפרסה. **והתנאי** ביישוב אפילו מאת מיל - תימיה; דמאי סלקא דעתיה דהווי פירוש "ויביישבו? אי קרי העיר יישוב, אם כן אפילו מאת מיל לאו דוקא, כמו שמשמע, אלא אפילו אף מיל או יותר - אם כן בשום מקום לא יפירוס, אפילו במדבר וררוק לאין סוף מן העיר ואפילו אם נאמר דמא מיל דוקא - מכל מקום הייאן "יפיש את תברתיא" דכהי תמא פירסתא ר' אבהו"ה" - אין פורסין נשכין ליונים אלא אם כן הררוק מן היישוב שלשים ריס. **במה דברים אמורים -** במדבר, אבל היישוב ביישוב - אפילו מאת מיל לא יפירוס, כיון דעיר קרי "יישוב" ואי סלקא דעתך דרבי פירוש: במה דברים אמורים - במדבר, פירוש: שאין זרעים, אבל ביישוב, פירוש: ביישוב זרעים - אפילו מאת מיל לא יפירוס, אם כן מאי קשיא ליה ואומר רבינו יצחק כן אברהם; דודאי סלקא דעתיה דארייז ביישוב זרעים, והכי פריך: ומי שטש שלשים ריס ותו לא, אפילו ביישוב זרעים והוא מוכח דביישבו זרעים שייטי טובא, ואין זה ממשו אכילה - אלמא דלא מליא כריסיהו בחתשים אמה מיל. ותימיה; דאריז ביישוב זרעים, אלא ביישוב שובכין ויישוב כרימים, וקרי מדרב היחיד אפילו חזק ונוטריאן אשמעינן ביה בלוקת, ומיהו רב זביד דנקט נמי יורש - אמתניתין לזקמן מיך, אבל מתניתין דבא דהא וטענין מינה יורש, ומאיצטרך מתניתין לזקמן.

וְצִרְכֵּי - ואם האמה: בורש נמי ליחתי תרתי ויש להומר: דאשמעינן בלוקת, והוא הדין בורש **אחלויל** אחלויל גבה - פירוש: שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, שדרשות בידם, כאמר בפרק בתרא ומגילה (כו.א). וכיון דליבא לכל חז' בריך אלא פורחא - מחלי טפי מייודי.

חוץ לחמשים אמה היה הוא של מרצא - דאולין בטר רובא דעלמא. ואפילו למאן דאמר אין הולכין במנמן אחר הרוב - היינו במקום שהוא מוחק, אבל הבא, דליבא חזקה דמנמנא - דאולין בטר רובא. ואם תאמר: בפרק "אלו מציאות" (בבא מציעא כ"ד א.) לרבנן דרבי שמעון בן אלעזר דאמר: אפילו בעיר שרובה גוים חייב להכריז דבר שיש בו סימן.

ואמאי לא אולין בתר רובא, וכן דליבא חזקה - דמנמנא? ויש לומר: דתקנת חכמים היא, כדי ליקים מצות השבת אבידה, כיון דיכול להחזיר על ידי הכרח אם היא של ישראל. וישראל נמי לא מימנא, למסקין אותה לזמנא משבת בבאין.

וכיזו. **רוב** וקרוב הלך אחר הרוב - ואם תאמר: מאי קא משמע לן? מתינתא דשר (בחבונת ט"ו א.) תשע נתיבות, כלן מוכרות בשא דהויתא ואתת מוכרת בתר נבליה רובא, ונבנמנא ליה אחר הרוב. משמע אפילו נמצא קרוב לתחת המוכרת נבליה ותיחך רבינו יצחק בר מרדכי. דאי ממתניתא דהא אמנא: כון דאן דלתות מדינה נעולות, דאיכא תרי רובי - דהינן בטר דשני ליה, דקיבלה תינתא דאפילו דלתות מדינה נעולות, דליכא אלא חד רובא. ורבי יודיא תפריך ליה בסמון, אף על גב דרבי זורא נמי אית ליה לקמן אפילו דלתות מדינה נעולות - דהינן בטר דשני ליה, דקיבלה מרבי תינתא. ואין נראה לרבינו יצחק בן אברהם, דאם כן, מאי פריך ליה מקראל תיקוש ליה אמתינתא דתשע נתיבות אמתינתא דתקומה כשאין דלתות מדינה נעולות - דאי טעמא ודביעתי רובי אינו אלא מדרבנן, משום גזירה, כדאמר בסוף פרק קמא דתבונות (ט"א.) ונראה לרבינו יצחק: דאי ממתניתא דהא אמנא בנמצא באמת. ועוד נראה לרבינו יצחק: דרבי יצחק. דביעתי לאשמעינן דאפילו בקורבא משבת - דאולין בטר רובא. וכן משמע בסמון בני תבית שעפה בנהר, דביע למימר דרב, דאמר: כגוד בער שרובה שרשאל מותרת - לית ליה דרבי תינתא. והכי

- 1 **משנה נפול הנמצא בתוך חמשים אמה - הרי הוא של פועל השוקה, חוץ מחמשים אמה - הרי הוא של מוצאו, נמצא בין שני שוככות, קרוב לזה**
- 2 **שלו, קרוב לזה - שלו, מחצה על מחצה - שניהם יחלקו.**
- 3 **גמרא אמר רבי חנינא: רוב וקרוב - הולכין אחר הרוב; ואף על גב דרובא דארורייתא וקרובא דארורייתא, אפילו הכי רובא עדיף.**
- 4 **מתיב רבי יודיא: 'יתה העיר הקרובה אל החלל' - ואף על גב דאיכא אחריתי דנפישא מניה - בדליכא.**
- 5 **וליוול בטר רובא דעלמא - ביושבת בין ההרים. הגון: נפול הנמצא בתוך חמשים אמה - הרי הוא של פועל השוקה; ואף על גב דאיכא אחריתא דנפישא מניה - בדליכא.**
- 6 **אי הכי, אימא סיפא: חוץ מחמשים אמה - הרי הוא של מוצאו; ואי דליכא, ודאי מתהוא נפל הכא במאי עסקינן - בכמדיה, דאמר רב עוקבא בר חמא: פל המדינה - אין מדינה יותר מחמשים.**
- 7 **פעני רבי ירמיה: רגלו אחת בתוך חמשים אמה ורגלו אחת חוץ מחמשים אמה, מהו? ועל דא אפקודו לרבי ירמיה מבי מדרשא. הא שמעי: נמצא בין שני שוככות, קרוב לזה - שלו, וקרוב לזה - שלו; ואף על גב דהך דבמדינה יותר מחמשים אמה - הרי הוא של מוצאו, נמצא בין שני שוככות, קרוב לזה - שלו, וקרוב לזה - שלו.**
- 8 **הכא במאי עסקינן - וליוול בטר רובא דעלמא - חוץ מחמשים אמה - הרי הוא של פועל השוקה.**

משנה נפול - גזול. הנמצא בתוך חמשים אמה - של שוכך. נמצא בין שני שוככות - בתוך חמשים לשניהם. **גמרא** **חוב** וקרוב - אם כן דבר לפנינו, ויש בו להלך אחר הרוב הוא כן, ואם תלך בו אחר הקרוב אינו כן - הלך בו אחר הרוב. ואף על גב דתרוייהו דארורייתא. רובא דארורייתא - כיון דארורייתא - דכתביב 'אחרי רבים להטות' (שמות כג.) וקורבא דארורייתא - דכתביב 'זהו העיר הקרובה' וכו', ואף על גב דאיכא אחריתי - שרוחקה ממנה, שגזולה ממנה ברוב עב. בדליכא - ורוחקו מזו שותן מנה, אלא כולן שוות. בין ההרים - שאין חוץ ורצוניה לבא ממקומות אחרים לבאן. לאו אף על גב דאיכא אחריתא - חוץ לחמשים אמה, דנפישי מהאי? **אימא סיפא ב'** - הוא הרקן דהוה מיצי למיפרך נמי לליוול בטר רובא דעלמא, נפס לא דית ליה פירכא דעדיפא. הלא במאי עסקינן - כולה מנתניתא מתימצא במדינה - בגזול שאינו יכול לעוף אלא בידידו בעט מעט. הלכך, תוך חמשים אמה - של בעל השוקה, ואף על גב דאיכא אחריתי דנפישי, דכל המדדה אינה מדידה יותר מחמשים. וחוצץ של חמשים - של מרצא, כיוון דאין מדידה יותר מחמשים. וזה יצא חוץ לחמשים - נפס לא דית ליה מדידה, וקם ליה בתורת מפריח, ואיכא למיוול ביה בטר רובא דעלמא. ועל דא אפקודו - שהיה מטריח עליהם. וליוול בטר רובא דעלמא - וליהוי של מרצא דכח סלסא דעתך דנמצא ב שתי שוככות אחוץ לחמשים אמה נמי קאי, דנפיק ליה מתורת מדידה.

- 9 **מתיב רבי יודיא: 'יתה העיר הקרובה אל החלל' - ואף על גב דאיכא אחריתי דנפישא מניה - בדליכא.**
- 10 **אי הכי, אימא סיפא: חוץ מחמשים אמה - הרי הוא של מוצאו; ואי דליכא, ודאי מתהוא נפל הכא במאי עסקינן - בכמדיה, דאמר רב עוקבא בר חמא: פל המדינה - אין מדינה יותר מחמשים.**
- 11 **פעני רבי ירמיה: רגלו אחת בתוך חמשים אמה ורגלו אחת חוץ מחמשים אמה, מהו? ועל דא אפקודו לרבי ירמיה מבי מדרשא. הא שמעי: נמצא בין שני שוככות, קרוב לזה - שלו, וקרוב לזה - שלו; ואף על גב דהך דבמדינה יותר מחמשים אמה - הרי הוא של מוצאו, נמצא בין שני שוככות, קרוב לזה - שלו, וקרוב לזה - שלו.**
- 12 **הכא במאי עסקינן - וליוול בטר רובא דעלמא - חוץ מחמשים אמה - הרי הוא של פועל השוקה.**

בשביל

בשביל

מיתוקא? דהא דמשמע דמתרתא אפילו נמצאת סמוך לבית נכרי, והוה שוקם דאולין בטר רוב העיר ישראל, וכריז תינתא אלא דרבי חזקיה דבייתו של נכרי - אי קורבא דלא מוכח, כיון שדרים רוב ישראל באותה העיר, ורב אויל בטר רובא הכיבא הקורבא לא מוכחא. ודלא כרבי תינתא. אבל אותה עיר נבננ דהיא דקריא - יהודי קורבא דמוכח, ולכך אויל בתרה. וכל ההלכה תתיישב כשו שארשה. ולחכי לא מיייתי בבוליה גמרא דרבי תינתא אלא לקמן נה חצבא דאישתבח בעלמא של ערלה, דקורבא מוחיב הוא, ונמצא פרישיתא דעירלה גופיה. ובפרק קמא דביעי (ג.) מיייתי ליה גב הא דתקן זמן שחרוים ומנא לבנינ כלבני מוצא שחרוים אטרוים, ומפריש בגמרא: כון שדומן שחרוים ולבנים ומצא שחיי אשכנזי כלבני ולבנים במקום שחרוים; מהו דתימא: אינוו גינהו, ואתפוכי איתתפך - קא משמע לן דרנך אוול לעלמא והני אחריתי גינהו, ומעלמא אתו. ומסקי עליה: לימנא מיצע ליה לרבי תינתא גב, והכנס קורבא דמוכח הוא. דהא שחרוים ולבנים חוץ שם, ומוכח דאינוו גינהו. **מתיב** **כר** ויזא יהיה העיר הקרובה ב' מאי לאל דאיכא אחריתי דנפישא מניה - אמתינתא דתשע נתיבות נמי היה ליה לאשקיי. אלא אמתינתא איכא לשנויי: בדליכא. ותו ליכא לאשקיי: יוזיל בטר רובא דעלמא, דלגבי רובא דעלמא הוה קורבא תו העיר קורבא דמוכח. אבל לרבי תינתא. דאפילו בקורבא דמוכח לתוך אחר הרוב - פריך שפיר, דרבי נמי משנינן: בדליכא - אמתינתא נפול בטר רובא דעלמא. **בדליכא** - תינתא: דהכא משמע דשעמנא חזרתי לקורבא במיאה עגלה תרופה. משום מתוך הקורבא מוכח נשמש עם ההרוב. ויבסות מדינה. ומנין שאם נמצא סמוך לעיר שאין בה בית דין, תינתא: שהיא גמרה דתשע נתיבות הקורבא במיאה עגלה תרופה. ואמאי הלא מתוך הקורבא נראה שמאותה שאין בה בית דין היה **כיושבת** בין ההרים - ואם תאמר: ואמאי אינשטיך קרא בסוף פרק 'מורוב' (בבא קמא פ"ב.) דאין ירושלים במיאה עגלה תרופה? ואף על גב דתבית (תולס'ס קפח) 'ירושלים רייס כביב ליה' מכל מקום כל ישראל חוץ באין לרגל, וגם שאר ימות השנה לבהאי גדרים ונדירם ונדבות, ועל אמותה תשעל'ס חוץ שאין שם כשוריה, ו'כולת עמיים' ויש לומר: ירושלים יתוקמ'ס שרדא אפילו חוץ גריילם לבא, אף בני ירושלים, אף בני חזקה, שכל שותף, שכל שותף, שכל שותף. ודלגבי רובא דעלמא נתן תשע נתיבות, אמתינתא דתשע נתיבות ויהא ימצא למיפרך דחשע חניות. דהאי קורבא דלא מוכח הוא, דאי חוץ חמשים לוח - **בדליכא** - לא מצי למיפרך דניול בטר רובא דעלמא. דמיירי דליכא שום שוקך תוך שלשים ריש, ואמר לעיל דלא שייטא אלא שלשים ריש, ותו לא. ואי דליכא אחריתי דאי מחהוה נפל - דבשלמא אי איכא דנפישי מניה - אי שפיר דתיי של מרצא, כון דהוה דנפישי של חמשים, אף לא של גוים, אבל השתא, דליכא - דאי מתהוה נפל, ולא מצי לשנויי: כון דאולין בטר רובא דעלמא, דמכל מקום אמאי אי של מרצא? דהכי משמע דחוץ לחמשים אמה היה הוא של מרצא אף על פי שקרוב לוח מנה, דהא תנן: נמצא בין שני שוככות, קרוב לוח - ואף על גב דהך דשעמנא שוק אולין בטר קרוב, **וריא** - מהותו נפל - ואם תאמר: ודלמא מעוברי דריכים נפל, כדאמרנן לקמן גבי זיקי דמוכח דאישתבחין בי קוסאי עב לומר: דהכי דודאי נפל ולא ידענין ממי - תלינן בעוברי דריכים, אבל הכא דמצי למימר דמשוכך בא - לית לן למתילי ולאחוקי בנפילה, דבני אדם נוהדין שלא יפלו מהם היוונים. **ועל** דא אפקודו לרבי ירמיה מבי מדרשא - אי לפרש משום דבעי מילתא דלא שכיהא ללל, והכי אחריתי דרילו אחת תוך חמשים ורגילו אחת חוץ לחמשים בצבצום - דהא אשכנזא מתינתין נמי כבדיא גונא איירי, דקתיני מחצה על מחצה - יחלקו. ונראה לרבינו תם: דמשום הכי אפקודו, משום דמדידה אינו מדידה כלל יותר מחמשים אמה אפילו רגלו אחת, דכל מדות חכמים כן הוא. **מצאו** בין שני שוככות - ואף על גב דהך דמיינה נפישי, אמור רבינו יצחק: דוך פירכא חיי מצי למיפרך אמתינתא דתשע נתיבות. דהאי קורבא דלא מוכח הוא, דאי חוץ חמשים לוח - הוי נמי תוך חמשים לוח, ואי חוץ חמשים לוח - הוי נמי חוץ חמשים לוח, אפילו הכי אולין בטר קורבא. ומיהו, מצינן למימר דיעקר לא פריך אלא משום דבעי למיפרך: וניול בטר רובא דעלמא. אבל קשיא לרבינו שמעון בן אברהם: דהכי מצי למימר אף על גב דהך דמיינה נפישי הא קתיני מחצה על מחצה - שניהם יחלקו, ואי חד מנייהו נפש - ניול בטר רובא ואומר רבינו יצחק: הוי מצי למימר 'ולייטעמיך'.

וליוול

וליוול בטר רובא דעלמא - הוי מצי לשנויי דאין כי אם שני שוככות תוך שלשים ריש, אלא בעי לשנויי דומיא דרישא, דיש שוככות הרבה. אף על גב דהשתא דמוקי לה בשביל של כרמים לא הוי דומיא דרישא, דהא רישא לא מיירי בשביל של כרמים - בהא לא קפיד במאי דלא הוי דומיא דרישא, כיון שאין מכריז במשנתנו שביל של כרמים בשום מקום. ועוד היה מצי לשנויי קרוב לזה שלו - תוך חמשים אמה, ובמדדה.

בשביל של כרמים - דעל ידי כרמים נדה חוץ לחמשים. ומיהו, בטר רובא דעלמא ליכא למיזל, דכל המדרה חוץ לקנינה כשמחזיר ראשו - מדרה, אי לא - לא מדרה. והאי, אי מעלמא אתא - לא מצי חוץ לקנינה, דכרמים מפקינן לפניו. אף אפי' נמי תנינא - כרבי חנינא, דרוב הקרב חלק אתר הקרב. ורובא בטר לאשה בין כותלי רום מבהוץ, הקדרי ביה החיצון. ספיקו טמא - ספק זה טומאה ודאית.

מקתני שחוקתו מן המקור. ומה ספיקא יש כאן? דרובא דמתניתין במסכת נדה: משל משלו באשה; הישר והפרוזדור העליונה, דם החדר טמא, והוא המקור. ומפרש בגמרא: החדר מנפכים בעובי גופה לצד אחוריה, והפרוזדור מבהוץ לצד פניה, והעלייה נבירה על גבי שתינו. ודע הנהיגה טהרה, ולול פתוח מעליה הפרוזדור. והקנינה נמצא בפרוזדור - חוקתו מן המקור. וב' ויצא אל החוץ, הואיל רוב דמים מצויים בו, ולא אמר מן העלייה נטף דרך הלול, ואף על פי דעלייה קרוב לפרוזדור, שעל גבו. ורוב ומוצי' - דמיו רבים יותר משל עלייה, ועד שחן תיריזין לזוב משם, דמי העלייה אין תיריזין לצאת - בהא ליכא מאן דפליג על רבי חנינא. חייבין עליו על ביאת מקדש - דלא מספקין עליו על כביאת לעזרה, הדאי דם נדה הוא, ושורפין עליו תרומה - ולא אמרינן ספק הוא, ותולין, ודא אובליג ולא שרינן, שפע מינה - מדאחזק ליה בדם נדה דאי, תלת. איתא לדרבי זירא - דאמר גבי תשע נזירות, בשלחי' פרק קמא דנזירות; ובנמצא הלך אחר הרוב, ומותר. דאף על פי שדלות מדינה נעולות, דלית אלא חד רובא להבשרה - רוב עליה, שתשע נזירות שבה מוכרות בשר שחוטתה, והאחת מוכרת נבילה. דאיכא מילתא דביעין ביה תרתי רובי, כדאמרינן התם: כגון דלדות מדינות פתוחות, ורוב בטחים כביבות המדינה ישראל, דאיכא למיזל בטר תרי רובי להבשרה - רוב העיר ורוב הבאין מוציאה לה. דהא אשה בלדותה המדינה נעולות - כלומר, דליכא למיזר בה תרתי רובי אלא חד רובא, שרוב דמים מן המקור, וקא אולי בה בטר רובא דליכא קרבן לעזרה, ולשרוף תרומה, דמדי דאסור לעשותו מספק הוא. והא רבא הוא דאמר - לעיל: רוב ומצי ליכא למאן דאמר, ולא תסייעין לרבי חנינא מהא. והבא מסייע ליה מינה, דקאמר: שמוע מינה תלת הבית - של יין.

מהאי דאמר - שם מחו חוץ גזר פרת, כדאמר בקדושין (עא, ב) לענין זיוסין, ובגסין, ואין ישראל מוציין שם, והוא זומעלה מפרת, ויכולה הבית לבוא משם אצלנו. רב לית ליה דרבי חנינא - ואזיל בטר קורבא, ושמואל אול בטר רובא, דאית ליה לדרבי חנינא. עקולי ופשוטי חוץ מבעי ליה - דרבה קמומזת יש משם ועד כאן, שהמים מתעקלין ומתגלגלין כגלגל במקום אחד, מחמת כפי' טלעים הבאים אל תוך הנהר, והמים מכסיין עלייה, והספינות מתגלגלות עם טלעותיה. ופשוטי - הפשרות שלמים בתקום אצל הנהר, וקו וקיימי. ואם תבא החבית שם - תעמוד, שאין הנהר מוליכה. חייפותא דהריא נקט ואתאי - שנתו מתחלה נפלה באמצעות הנהר, במקום חוקי, ומורצת המים הביאתה, ולא הניחה לה שנתו ימין ושמואל. כפרידיא עירלה - בכרם של ערלה. שרי רבינא - ולא חש שמוא מוכרם חוץ גזר הדין. ואי גניב מינה אצוניע גינה לא מצניע - אין דרך גנבים להצניע היין במקום שגנבוהו משם, משום דמתיראי שמוא ימצאוהו דרך הענבים. וקין = נודות. בי קופאי - טמונים בין גפנים שבכרם, והיא של ישראל. לימא לא סבר לה לדרבי חנינא - לילך אחר הרוב, אלא אחר הקרוב. וכאן ישראל מצויים יותר מנכריים, וליכא אחר רובא דעלמא.

כ"י קופאי - פירש בערוך: מקום, כדאמרינן (סוטה מ"ב): רב מרובי - פירשו: הוא רבא את ליה לעיל דרבי חנינא

דכל דמדידי אי הדר חוץ לקנינה מדידי - כל היה עריך למאן דקאמר "אי הדר חוץ לקנינה מדידי", כיון דשובכין דעלמא יותר מחמשים מן הכרמים - [ואו] ליכא למיחש לרובא דעלמא, דכל המדרה אינו מדרה יותר מחמשים, אבל חגן שני שובכין, שהכרמים בתוך תמשיה אמה שלחם - אתי שפיר, דקרב לזה שלו אפילו נמצא חוץ לחמשים. ורובא טמא, דלא בפרוזדור - נמצא דם

כרמים מדידי יותר מחמשים. אלא איירי דאפילו אם יודי שובכין דעלמא בן הכרמים. ועוד: מדנקט שבייל - משמע שאלו שני השובכין בתוך השביל, והניפול ממו כן נמצא בתוך השביל, דליכא למיחש שחן משובכין דעלמא אפילו אינם חרוקים כלל. כיון דלא מצי חוץ לקנינה, אבל מאלו השובכין הוא, דאין רבין מפקינן ביה לבין השובכין. אמר - אביי אף אפי' נמי תנינא דם הנמצא בפרוזדור טמא כו' - בנמצא בגג פרוזדור מן הלול ולפנים איירי, כדמוכח בפרק 'כל היד' (נדב, ט"ז). וטועיא דהתם מפרש במבוקתא. ודעה עלה לאי עיליית דקורבא וקרוב דמוכח הוא, דקרב לעלייה הוא, ומן החדר אינו יכול לבא אלא אם כן שחחה ביותר, כמו שפירש במסכת נדה (שם).

דתיני רבי חייא - אי גרסינן "חני" - אתי שפיר, אבל אי גרסינן "דחני" - תימה: היכי מיתייה מכהא דרוב ומצינו הוא? דלמא לא משום דרוב ומצינו קאמר רבי חייא דשורפין עליו את התרומה, אלא משום חובי דקורבן הלך אחר הרוב כרבי חנינא ונראה לוי. דאפילו גרסינן "דחני" - לא מדברי רבא הוא, אלא נגזרת הוא דמיתיה לה. דשפיר היה מוכח אביי ממתניתין דנדה רוב קרוב חלק אחר הרוב. דאף על גב דקתני "ספיקו טמא" - על כרחיך לא ספיקא הוא, מדתני רבי חייא דחייבין עליו על ביאת מקדש שורפין עליו תרומה. (ה"ג) - מדאיתא דרב רבי שארץ אומר: רבא מיתיה לה, דרוב ומצינו הוא, ידאי אינו מצינו - אם כן מאי קא משמע לן רבי חנינא, כיון דשמעין לן מדתני רבי חייא? אבל אפילו אם אינו רוב ומצינו - היחזיק רבי חנינא לאשמעינן ליה נימא "ספיקו טמא" היה ספק משום. ולמאי הדר ביה רבי חנינא? דאפילו לא היו רוב ומצינו - איצטריך רבא תנינא לאשמעינן, ולא דתני רבי חייא היה אמיתא דרוב ומצינו הוא, קא משמע לן רבי חנינא דלאו רוב ומצינו הוא (עד כאן ה"ה).

ושמע מינה איתא לדרבי זירא - נראה לרבינו יצחק מן אברהם: דאף על גב דטעמא דבעינן תרי רובי יהוי משום דגורינן רוב סיעה אטו רוב העיר, מכל מקום איצטריך ליה למיזר גבי חנות דלא בעינן תרי רובי. דאף על גב דליכא למיזר הכי - מכל מקום איכא למיזרו שמו יקח מן הקבוץ, אי לאו דאיכא רובא דעלמא. וגיטא אשה נמי, אי גורינן בעלמא - הוה לן להחמיש שלא לשרוף מן הלול ולפנים אטו אשה נמי, ונראה לו דחלכה כרבי חנינא. גיה"ח (נוסח אחר: הכי גרסינן): ושמוע מינה רובא דאורייתא - חשיב ליה רובא דליתיה קמן, דברבא דאיתיה קמן לא צריך למיזר שמוע מינה. דקרא כתיב: "אחרי רבים להטות", כדפריך פרק קמא דחילוקין (יא"א). ובי דבעינן מכל לאו דקרא אתאי. ולא ודוק נמצאת כנגד גי' שרובה ישראלי אסר שמואל. אלא אפילו עיר שכולה ישראל איכא למיחש להכי. לימא משום דסבר לה רבי חנינא - וליכא למיזר שמוע מינה ערלה בתרומה לאיך מותרת. דהא ית ליה כרבי חנינא, אלא דקורב ואלו ספקי רוב - אם כן היא ודאי ערלה. ואצוניע' ערלה, ואם תאמר: מכל מקום דאסר, דרובא דעלמא נכריים נתינה, והוי ין טך ויש לומר: דרוב גנבי ישראל, כדאמר בפרק בתרא דעבודה זרה (ע"א).

דשפוכאי - פירשו: הוא רבא את ליה לעיל דרבי חנינא

דרבי חנינא - פירשו: הוא רבא את ליה לעיל דרבי חנינא

מרחיקין

את האילן ומן העירו עשרים וחמש אמה – ורעיים צריך להרחיק מן העיר עד אלף אמה, דאן עשין מנרש שדה.

מאי

שנא מבזר דקוצין ונתון דמים אמר רב כהנא קידרא דבי שותפי כו' – תימה לריבוי נמשוך כן באברהם: אם כן, כשהואילן קדם נמי, אמאי נתון דמים מהאי

טעמא? ויש לומר: דשהואילן קדם, כיון דסמך בחיתה – אין לחוש אם תיעצלו ושאר האילן עומד. אבל עוד קשה לה: דמאי שייך הכא קידרא דבי שותפי? והלא קוצין תהלא קודם שיתנו דמים ואומר רבוי יצחק, והבי פירושה: דמשום קידרא דבי שותפי לא הימנא ולא קיריא – לא רצו לתקן שיתנו דמים. דאף על גב דקוצין תהלא – עפעמש שלא יעצמו להם לקוצן תהלא אם לא ידעו מי יתן לו הדמים, וכל אחד ואחד יתירשל ולא יקוצן כדי שלא ילתן דמים, כי בעל האילן יודרש ממנו. **וליימא** להו דהו בלי ברישא וחדר איקוץ – גבי בור לא שייך למיפך דהכי, דנחנא, כיון שסמך באיסור – שיקוצן תהלא. **קשיא** לאביי – תימנא: מאי קשיא ליה? הא ברייתא איירי בגורן קבוע, ומתניתין בגורן שאינו קבוע ויש לומר: דאביי נופחיה הוה משני דמה טעם קאמר, אי לאו משום דקשיא ליה מה צריך לפרש טעמא כדי שלא יזיק. והשתא דבברייתא מפרש טעמא כדי שלא יזיק – מתניתין נמי איכא לפרושיה הכי, שעושה

1 **דשפוכאי ישראל ניהו. והני מילי ברברבי, אבל וזמרי**
 2 **– אימור: מעוברי דרבים נפול. ואי איפק ברברי**
 3 **בקהירו – אימור: באפברורי הוה מנחי. משנה**
 4 **מרחיקין את האילן מן העיר עשרים וחמש אמה,**
 5 **ובחרוב ובשקמה – חמשים אמה. אפא שאול אומר:**
 6 **כל אילן סרק – חמשים אמה. ואם העיר קדמה –**
 7 **קוצין ואינו נתון דמים, ואם אילן קדם – קוצין ונתון**
 8 **דמים, ספק זה קדם וספק זה קדם – קוצין ואינו נתון**
 9 **דמים. גמרא מאי טעמא? אמר עולא: משום נוי**
 10 **העיר. – ותפוק ליה דאין עושין שדה מגרש ולא**
 11 **מגרש שדה – לא צריכא, והכי אלאעור דאמר: עושין**
 12 **שדה מגרש ומגרש שדה, לרבא משום נוי העיר לא**
 13 **עברינו. ולרבנן נמי, דאמרי: אין עושין שדה מגרש**
 14 **ולא מגרש שדה, הני מילי דרעים, אבל אילנות עברינו,**
 15 **והכא משום נוי העיר לא. ומנא תימרא דשאני בן**
 16 **זרעון לאילנות? דתניא: קרפף יותר מביית סאתים**
 17 **שהוקף לדירה, גורע רובו – הרי הוא פגיה ויאסור,**

1 **ניטע רובו – הרי הוא פהצר ומותר. – ואם העיר קדמה – קוצין ואינו נתון דמים" וכו', מאי**
 2 **שאני גבי בור דקתני: קוצין ונתון דמים, ומאי שאני הכא דקתני: קוצין ואינו נתון דמים? אמר**
 3 **רב פהנא: קידרא דבי שותפי לא חמימא ולא קיריא. ומאי קושיא? דלמא שאני הויקא דרבים**
 4 **מתיקא דידחי אלא אי איתמר דרב פהנא – אסיפא איתמר: אם האילן קדם – קוצין ונתון**
 5 **דמים. ולימא להו: הכו לי ברישא דמי וחדר איקוץ אמר רב פהנא: קידרא דבי שותפי לא**
 6 **חמימא ולא קיריא. "ספק זה קדם וספק זה קדם – קוצין ואינו נתון דמים". מאי שאני מבזר**
 7 **דאמרת: לא יקוצין? התם דודאי לא למיזקן קאי – ספיקו נמי לא אמרינן ליה קוץ, הכא דודאי**
 8 **למיזקן קאי – ספיקו נמי אמרינן ליה קוץ, ואי משום דמי – אמרינן ליה: אייתי ראה וישקול.**
 9 **משנה מרחיקין את גורן קבוע מן העיר חמשים אמה. לא געשה אדם גורן קבוע בתוך שלו**
 10 **– אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח, ומרחיק מומיעותיו של חבירו ומנירו בכדי שלא**
 11 **זיק. גמרא מאי שאני רישא ומאי שאני סופא? אמר אביי: סופא איתא לגורן שאינו קבוע.**
 12 **הכי דמי גורן שאינו קבוע? אמר רבי יוסי ברבי פהנא: כל שאינו זורה ברחת. רב אשי אמר:**
 13 **מה טעם קאמר, מאי טעמא מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמשים אמה? כדי שיהיה**
 14 **מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמשים אמה; ובשם שפמרחיקין מן העיר חמשים אמה, כך מרחיקין**
 15 **מדלועיו ומקשוטיו ומניעויותיו ומנירו של חבירו חמשים אמה, כדי שלא יזיק; בשלמא לרב**
 16 **אשי ניהא, אלא לאביי קשיא קשיא. בשלמא ממקשוטיו ומדלועיו, דאילן אבקא ואתי בליביה**
 17 **ומצוי ליה, אלא מנירו אמאי? אמר רבי אבהו, ובדא, ואיתמא רבי אפא בר וזמריא: מפני**

שעושה

של אילן, אם דאי קדם – לאו למיזקן קאי, כדקתני; אם האילן קדם לא יקוצן – ספיקו נמי לא אמר ליה קוץ, שעל הניזק להביא ראייה. **הבא דודאי** – נמי למיזקן קאי, אלא שנטול דמים, כדקתני; אם האילן קדם קוצין ונתון דמים – ספיקו נמי אמר ליה: קוץ ממנה נפשל על כרחך. וכשכא לגבות דמים אמר ליה: אייתי ראייה דאת קדמת ושקול. **משנה** גורן קבוע – בגמרא מפרש מאי קביעותא. חמשים אמה – מפני המוח המוקף את בני העיר כשהוא זורה, וגם הורעים הוא מייבש. ומנירו של חבירו – ובגמרא מפרש מאי הויז דמוץ לנירו. נר היא חרישה שחורשין בימי הקיץ, ואין ורועין בו עד ימות החורף, כדי שימותו שרשי הקוצים והעשבים. כדכתיב: "נירו לכם נר ואל תורעו אל קוצים" (וימרו ד). **בכדי שלא יזיק** – האי שיעורא משמע בעזר ממחשים אמה. ובגמרא פריך: מאי שנא מרישא, דאמרת: אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח? **גמרא** שאני וזה ברחת – שאן חבירי גדול, ואן צריך לזרות ברחת, אלא הרוח מנשבת בכרי המוץ נדף ממלוי. רחת פליה בלעז, כשהכרי גדול צריך להגביה התבואה ברחת, הוורק כלפי מעלה, הרווח מנשבת ודוחפת המוץ למרחוק. **רב אשי אמר** – שיעורא דסיפא כרישא, ומה טעם קאמר. מוקשוטיו ומדלועיו – נגיעה שהקשוטין והדלועין גודלין בה. בשלמא לרב אשי ניהא – דקתני בכלולה חמשים אמה. אלא

לאביי קשיא קשיא – לאביי גרסינן.

שעושה

דשפוכאי – שופכי זין מן החבית לנדות למכור לעוברי דרכים במדינה זאת, כדמיסיס ואולי. **ברברבי** – דליכא למיחש לרובא דעלמא, למימו מעוברי דרכים נפול. ואי **אימא** דרכי בקהירו – אף הקטנים מותרין, דברברבי לאו אורחין דעוברי דרכים, אלא כולוהו מלוקחין של מדינה זו נינהו, וקטנים אף דרך ללוקחין ין להביאם. **אמרי** חבברורי הוה מנחי – להשוות מהא החמור. כמשא שתי נדוזה זה גדול מזה משא ומכבדי המשא לצד אחד – מחיקין גורן קטן אצל, להשוות המשא. **משנה** מרחיקין את האילן מן העיר – ובגמרא מפרש: משום נוי העיר, לפי שנוי לעירי כמשא מורכב פניו לפניה. **הרוב ושקמה** – ענפיהם רבים. ואילן סרק – נגאי הוא אילן לעיר. ונתון דמים – מחיקין דמי **גמרא** ותפוק ליה דאין עושין מגרש שדה – משנה היא בפרק אחרון של ערכין (לג, ב). ומגרש אלף אמה הוא. וכל אלף אמה אסור לעשותו ועד. וקא סלקא דעתך – לא שדה לבן ולא שדה אילן. לא צריכא ליה **אמרי** – דפליגי התם, ואמרו: במה דברים אמורים – בעיר הלזם אבל בעיר ישראל כו'. הכי נתיבין: ולרבנן דאמרי אין עושין הני מילי בתימים אבל באילנות עושין – בתוך אלף אמה. והבא – בתוך עשרים וחמש אמה משום נוי העיר אין עושין. קרפף יותר מביית סאתים שהוקף לדירה – אסתים הוא שיעור חצר המשכן, ונתנודו חכמים שיעור לכל וקאף שלא הווקף לזרוב כותבו או להשתמש מן הבית לחוכו, כגון קרפף שבקעתה. אבל המוקף לדירה – אפילו בית שעירה כותין מטלטלין בו. וקאמר הבא: יתר מביית סאתים שהוקף לדירה, הוא מותר מטלטלין בכלו. גורע רובו – בטלו הורעים שם יריה ממנו, והרי הוא כגינה שאין הקפה לדירה, והואיל יותר מביית סאתים הוא – אין מטלטלין בו עוד. אבל ניטע רובו – באילנות – אין האילנות ממשלין תורת דירתו ממנו, והרי הוא כחצר שלפני הבתים שהקיפה לדירה, ומותר. **מאי שנא בור** – דבעינן נמי חרקה, קתני נמי אם הבור קבוע וצדקין גורן קבוע הבור דמי האילן לבעל האילן. לא חמימא ולא קיריא – שזה סומך על זה. אף כאן, דמי האילן מי יתבט? אם באת להטילם על בני העיר – כל אחד אומר: ממני לא יתחילו. תנמצא האילן עומד, והעיר מנוגה, ואין זו תפארת ארץ ישראל. **ומאי קשיא** – מבזר לעיר, דאיצטריך לשנויי הכי? דלמא שאני הויז דרכים מהויקא דידחי, לא הייבס חכמים לקוץ אילנו חמשים אמה, והכי אבא **אבל** בשביל הויז רבים חייבוהו לקוץ לא חמימא כו' – אם באת להתנזק עד מתן מעות – יעמוד זה לאורך ימים. בני העיר סומכין זה על זה, ובעל האילן נזימם בכך. לפיכך יקוצין, ואחריו כן יגבה מעותיו מהן בבית דין. **התם** – גבי בור, דודאי

שעושה

עושה אותו גלל - מרבה לו זבל, ושורף את הזרעים שנורעו בו. **משנה** את הנבלות ואת הקברות כו' - משום רבי רע. **אלא** למורה העיר - שאין הרוח מורחית קשה תדיר אלא אם כן באה לפרוענות, אבל כדרכה היא חמה ומנשבת בנחת, דכתיב (וינה ד) "רוח קדים מפרשת ותך השמש" וגו' - לפיכך אינה מביאה הרוח לעיר. חזן מין מערבה - במגדא מרשה טעמא. **גמרא** וסברין - איני

שעושה אותו גלל - אף על גב דגלל משביח הקרקע, כשהיא כולה גלל - מוזק, **אין** עושין בורסקי אלא למורה העיר - משום דרוח מערבי שהוא קשה ידחק ויוליך הריח מן העיר, כדאמרין (ברכות מא.) הישן למורה גרנו - דמו בראשו, מפני שרוח מערבית מביא הקש בחוטמו. **מפני** שהיא תדירה - היא גרסינן "מאי טעמא", דמן הברייתא היא, דהכי איתא בתוספתא.

וצבא השמים לך משתחיים - ואם תאמר: בלילה מלמד במורה משתחיים ויש לומר: דאין לנו ללמוד אלא ממה שאנו רואין, ואם תאמר: ואמאי לא נדע מקום תפלה מבית המקדש, שהיה שם שכניה במערב? ויש לומר: דמשם אין ללמוד, דאף על גב דכתיבה בכל מקום - אין אפשר להשיב ארון וכוונתו אלא בעד אחד. ורבינו יצחק בן אברהם אומר: דמשם אין ללמוד שכניה במערב, דהני זבתי קדשי הקדשים היה במערב, דמדקדש, מכל מקום הארון שהשיבה שם, כדכתיב (שמות כה) "ונעניתי לך שם" היה במורה בית קדש הקדשים. **לכל** רוחא אוקמן - כל הני אמוראי לית להו את דתניא מברכות (לא.) שחייב אדם להתפלל נגד ירושלים, משום דכתיב "והתפללו אלך דרך ארצם". אלא סברי רביי ישמעאל דאמר: בכל מקום שכניה ומאן דאמר שכניה במערב - סבר רביי שעיקר דאמר: מפני שהיא תדירה, ורבי הנינא דאראנט דישראל אדרימו - סבר לה כברייתא דברכות.

אוריה - לטוח כדריש הקונטרס, דאוריה מערב, נראה לרבינו הם ולר"ח עיקר. **רוח** מערבית שבא מערפו של עולם - כדפירש בקונטרס: מאחוריו של עולם, דמערב קרי אחור, דכתיב "אחור קדם צאתי", ודרשין (במגילה יב.א.) לענין מורה ומערב, וכתיב נמי "ארם מקדם ופולשתים מאחורי" (ישעיה ט.) וקרי נמי דרום "מערב" ולצפון "שמאל", כדאמרין במשנתין. היינו משום שכניה במערב, ורביי השכינה למורה, לכך קרי מערב אחור ומורה קדם, ודרום ימין, וצפון שמאל, ולמאן דאמר שכניה בכל מקום - צריך לומר דהאי דקרי מורה "קדם" - ומערב "אחור", ודרום "ימין", וצפון "שמאל" - משום שכניה בבית המקדש שהיה במערב, ופני השכינה כלפי ישראל שהיו במורה, ומשתחיים שם.

הגה"ה ורבינו יצחק בר יודיה פירש דכשעמד אדם הראשון כשנברא היו פניו למורה, ואין נראה, שהיה ערפו כלפי השכינה למאן דאמר שכניה במערב. עד כאן הגה"ה.

רוח מורחית שמוסעת כל העולם כולו - והא דיימנעו במתניתין שהיא נוחה מכל הרחות - היינו כשהיא באה כדרכה, אבל כשבאה לפרוענות - היא מוסעת, כדפירש הקונטרס במתניתין.

ומזמרים

צריך להרחיק משמים אמה. שאינו עושה כלל - ומרדכי דמישם אמה קאמר רבי עקיבא - אצא רוחות דרומים קאי. תירידא ברוחות - אותו צד תדיר ברוח, שרוח מערבית מנשבת תדיר משאר רוחות. רוח צפונית מנשבת עם כל אחת - ומתרווחת. לפי שהיא רמה ומתוקה ועלולה, כדאמר ביבמות (עבא.) רבא ומתוקה. בן גין - מלאך הששו ברמות גין. מפנייה - בכפופו. תירידא כשבינה - במערב היא שוכנת. **לבוניתו** - אנשי כנסת הגדולה, שאמרו מקרא זה בספר עזרא. **וצבא** השמים - השמש והירח העומדים במורה. **לכל** משתחיים - למערב וילמא - הם למורה משתחיים וכי תימא אין דרך להשתחוות סמוך לרב - הם עושין בעבר שנטל פרס מרבו וחזרו לאחוריו ומשתחוה כשהוא הולך לאחוריו, משנטל פרס ממרחק תמיד בהשתחיה. פרס - מתן. אתה הוא ה' לדרך - חבר "וצבא השמים" כתיב, ועל עסקי שלוחות צבא השמים הוא משבח ואומר: אתה הוא לדרך בהמה זו. **לשם** מחורין לאמיתות - כשבאך לומר עשינו שלוחות - צריך לשוב אל מקום שהשלחם עומד שם. לפימקום שפשתלחין - פירושו: באותו מקום שפשתלחו שם - אף שם השכינה מצויה. ואמרינן לו עשינו שלוחות. והנה המלאך הויכב בי ויצא - כנבואת זכריה, למוד את ירושלים כמה ארכה וגו', ומלאך אחר יוצא לסתור שלוחותו של ראשון, שחזר בו המקום ולא יתן תה מדה, ואומר "פרות תשב וירושלים" הרי שגודם מאת השכינה באים, וראחורין לא נאמר, אלא "לקראתך" - זה בא מכאן ולא בא מכאן. רב ששת - מאור עיניו היה, לכל הוחתא אוקמן - העמידנו להתפלל. דמורה בה מיני - לתמיד ישו מורים הוראה להתפלל במורה. אוריה - אני מבעתי כן קורין למערב בלשון פרסי. ולי נראה שכן קורין למורה כלשון ערבי, היינו דקאמר אורי יהי השכינה במערב ופניו למורה, נמצא המורה אוירו. עירוף כפפרי לקחי - משה בינו דימה את תורה לארבע רוחות, כשם שאי אפשר בלא דהם - כן אי אפשר לעולם בלא תורה. מערפו של עולם - אני שמעתי: מחוקו של עולם, על שם שהשכינה במערב, כבדא ליה, ואני אומר: מאחוריו של עולם - שהמערב קרי אחור, שנאמר "זן קדם אלהך ואינו אחור ולא אבין וגו' (איוב כג.) שמולת את חובב - שמחמת ומביאה שרב, ורעובן בא, והחובב ול. וכן הוא אומר - דכתיב יזלוחת באי יזב. כשעיי - שד.

דמורו של מיני. ורבי אבהו אמר: שכניה במערב, דאמר רבי אבהו: מאי אוריה? אורי יהי. אמר רב יהודה: מאי דכתיב "יערפו כפפרי לקחי"? זו רוח מערבית שבאה מערפו של עולם; "הגל כפול אמה" - זו רוח צפונית שפוקלת את ההיב, וכן הוא אומר: "הגלים זקב מפוים"; "כשערים עלי רשע" - זו רוח מזרחית שמשפעת את כל העולם כשעיר; "וכרביבים עלי עשב" - זו רוח דרומית שהיא מעלה רביבים ומגדלת עשבים. תנאי. רבי אליעזר אומר: עולם לאכסדרה

וממזרים פירושו: רוח צפונית שכותל שלה מושלך, כלומר שאינה מסובכת לרבי אליעזר. **וכתיב** צפון וימין וכו' - ר'יוניגור על ימין איכא למימר דבימין ושמאל של אדם מיירי (הג'ה). ועוד נראה: שמו מקרא קמא אין להוכיח שברדום ימין, ולא נאמר איפכא. עד כאן הגיה' למטה בו - איתגורא לאיתורי דק, אף על גב דבמתניתין נמי תנן "בין מלמעל בין מלמטן" מכל מקום, דאי ממתניתין הוה אמינא דאחרוב ושקמה קאי, עדלה קאי, קא שמעו לן ברייתא בכל אילן. (הגה'ה) ו'לספרים ולא גוסינן במתניתין "בין מלמטן" אתי שפיר, דאי ממתניתין הוה אמינא: "בין מלמעלן" - אאילן קאי ולא אבור, משום דאך תקשי: אלא בור מלמעלה ואילן מלמטה אמאי כדפריך אברייתא. עד כאן הגה'ה'.

- 1 דבמתניתין נמי תנן "בין מלמעל בין מלמטן"
- 2 מכל מקום, דאי ממתניתין הוה אמינא דאחרוב
- 3 ושקמה קאי, עדלה קאי, קא שמעו לן ברייתא
- 4 בכל אילן. (הגה'ה) ו'לספרים ולא גוסינן
- 5 במתניתין "בין מלמטן" אתי שפיר, דאי
- 6 ממתניתין הוה אמינא: "בין מלמעלן" - אאילן
- 7 קאי ולא אבור, משום דאך תקשי: אלא בור
- 8 מלמעלה ואילן מלמטה אמאי כדפריך
- 9 אברייתא. עד כאן הגה'ה'.
- 10 **עני** ועשירי הוה - רבואת נקט, שהיה עני,
- 11 ולא איבעי לאסוקי אדעיתיהו שיבנה
- 12 אפדנא - אפילו הכי הוזקק להרחיק, משום
- 13 דהוה גיירי דידהו. אף על גב דסדק בהיתר אין
- 14 צריך להרחיק אפילו בניירי דיליה, כדנתיא (בבא
- 15 בתרא כב.) אם היה פת בקר קודמת לאוצר -
- 16 מותר, והוא הדין תחת של תחתמים רצועין, ואין
- 17 חילוק בין דירה לשאר, לפי הטקא - אמר
- 18 רבינו תם: הדבא היינו טעמא, משום דלא קביעא
- 19 תשמישיהו כל כך בי דגד' לדעיל'. (הג'ה. ועוד:
- 20 הדבא משום דבאיסור סמך, דכל מרא דנחי -
- 21 מרפי לארעא. עד כאן הגה'ה'.
- 22 אפומא

לאכסדרה - שאין לה דופן רביעית. אינה מסובכת - למעלה מן הרקיע - ומהלכת את רוח צפון בגגו של רקיע. לקובה - אהל שכולו מוקף. לקין מערבית צפונית - בלילה, שהחמה לעולם מהלכת רוח צפונית בלילה, ומן המערב היא פונה לצפון. שקר הילוכה: מן המזרח לדרום. מן הדרום למערב. וממערב לצפון. ומזרחת אחורי כיפה - דרך חלון. הולך אל דרום - היקף היום סובב

לאכסדרה הוא דומה, ורוח צפונית אינה מסובכת, וכיון שהגיעה חמה אצל קרן מערבית צפונית - נכפפת ועולה למעלה מן הרקיע; ורבי יהושע אומר: עולם לקובה הוא דומה, ורוח צפונית מסובכת, וכיון שהמה מגעת לקרן מערבית צפונית - מקפפת והזורת אחורי כיפה, שגאמר: "הולך אל דרום וסובב אל צפון" וגו', "הולך אל דרום" - ביום, "וסובב אל צפון" - בלילה, "סובב סבב הולך הרוח ועל סביבותיו שב הרוח" - אלו פני מזרח ופני מערב, שפעמים מסבבתן ופעמים מהלכתן. הוא היה אומר, אתאן לרבי אליעזר: "מן החדר תבא סופה" - זו רוח דרומית, "וממזרים קרה" - זו רוח צפונית, "מגשמת אל יתן קרח" - זו רוח מערבית, "ורחב מים כמזקן" - זו רוח מזרחית, והאמר מר: רוח דרומית מעלה ריבויים ומגדלת עשבים - לא קשיא: הא דאיתא במרא בניגוחתא, הא בשפיתכתא. אמר רב הסדא, מאי דכתיב: "מזפון ירב יאתה" - זו רוח צפונית שמוגלת את ההרב, וכן הוא אומר: "הגלים ירב מפיוס" אמר

רפרם בר פפא אמר רב הסדא: מיום שהחב בית המקדש - לא הוגשמה רוח דרומית, שגאמר: "ויגור על ימין ורעב ויאכל על שמאל ולא שבעו", וכתיב: "צפון וימין אתה בראתם". ואמר רפרם בר פפא אמר רב הסדא: מיום שהחב בית המקדש - אין הגשמים יורדין מאוצר טוב, שגאמר: "פתח ה' לך את אוצרו הטוב", בזמן שישאל עושיין רגונו של מקום וישאל שריון על אדמתם - גשמים יורדין מאוצר טוב, בזמן שאין ישראל שריון על אדמתם - אין גשמים יורדין מאוצר טוב. אמר רבי יצחק: הרוצה שיחפים - ידרים, וישעשיר - יצפין, וסימניד: שלחן בצפון ומנוחה בדרום; ורבי יהושע בן לוי אמר: לעולם ידרים, שמתוד שמתחכם מתעשר, שגאמר: "אנך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד". והא רבי יהושע בן לוי אמר: שכינה במערב - דמזקד אצדודי. אמר ליה רבי חנינא לרב אשי: כגון אתון דיתביתו בצפונה דארץ ישראל - ארמינו ארדומי. ומנא לן דבבל לצפונה דארץ ישראל קיימא? דכתיב "מזפון תפתח ה' את אוצרו הטוב", "מרחיקין את המשנה מן הדרק" וכו'. תנא: רבי יוסי מתיר בהדרקל, שכולו לומר לו: עד שאתה אומר לי מלמעלה בין מן הצד. אם הבור קדמה - קוצין ונותן דמים, ואם אילן קדם - לא יקוץ. ספק זה קדם וספק זה קדם - לא יקוץ; רבי יוסי אומר: אף על פי שהבור קודמת לאילן - לא יקוץ, שהו חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו. גמרא תנא: בין שהבור למטה ואילן למעלה, בין שהבור למעלה ואילן למטה. בשלמא בור למטה ואילן למעלה - קא אזלין שרשין מזקי לה לבור, אלא בור למעלה ואילן למטה - אמאי? אמר רבי חנא בשם רבי יוסי: מפני שמתלדין את התרסקע ומלקין קרקעיתה של בור. רבי יוסי אומר: אף על פי שהבור קודמת לאילן - לא יקוץ, שהו חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו. אמר רב יהודה אמר שמואל: לרבא היה יוסי. אמר רב אשי, פי תואן פי רב, תנא הוה אפרוני;

מאדי רבי יוסי בגרי דידיה. פאפי ורבא עני ותעשירי הוה, כנה אפדנא, הוה הנך עצורו הוה נידא אפדניה; אתה לקמיה ורבא אשי, אמר ליה, פי תואן פי רב, תנא הוה אפרוני; מאדי רבי יוסי בגרי דיליה. וכמה? הוה נידא אפדניה

ברניד
ברניד

מה מקנים רבי שמעון "בבית אחד יאכל" – שלא תהא חבורה מקצתה אוכלת בפנים ומקצתה אוכלת בחוץ.

יחיד שהוציא בנות חוץ לחבורה, מפני שבני חבורתו ראויים למשך אצלו נפטר מלא תעשה. רבי חי' בר בא בעי, למה לי פרבי שמעון, אפילו פרבנו, מפני שבני חבורתו ראויין למשך אצלו נפטר מלא תעשה, אפילו בעשה לא יהו.

שמש שאכל בנות, והוא בצד התנור, אם היה פקח ממלא את כרסו מפניו. אם רצו לחלק לו כבוד – באין ואוכלין עמו בצד התנור, ואם לאו – נותנין לו חלקו ואוכל במקומו.

[דף נ"ז ע"א]

תמן אמר דרבי שמעון היא. ולא שמיעין דאמר רבי הילא: רבי איסי רבי אליעזר בשם רבי הושעיה, הכל מודין בתחלה שהו חולקין, בסוף שאינן חולקין, מה פליגינן? בשתינו יושבין ואוכלין, ופקעה עליהן חקורה. רבי שמעון אומר: עוקרין הו חלקו ואוכלין במקום אחר. ורבנן אמרין: אינן עוקרין את חלקו ואוכלין במקום אחר.

רבי חי' בר בא אמר: רבי יוסי בן חנינה בעי, מעתה המוציא אינו חייב עד שעה שיאכל? אתא רבי שמואל רבי אבהו בשם רבי יוחנן: המוציא אינו חייב עד שעה שיאכל. אמר רבי זעירא: ותני תמן, יחיד שהוציא בנות חוץ לחבורה – חייב. ולא פסל עצמו מפני חבורתו, תדא אמרה אפילו לא אכל, אין תימר אכל, למה לי לא פסל עצמו מפני חבורתו? אמר רבי יוסה: פיון שהוציא פסלו, אפילו אכל דבר פסול אכל.

ונדא אמר דא? יש שובר אחר שובר, אין מוציא אחר מוציא. או תדא אמרה, פיון שהוציא פסלו. או תדא אמרה, המוציא אינו חייב עד שעה שיאכל.

פשיטא דא מילתא, התחילו אלו ונטמאו אלו – זכו טהורין בחלקן של טמאין, ולא עוד אלא אפילו התחילו אלו ונטמאו הן – זכו טהורין בחלקן של טמאין. אכל התחילו אלו ונטמאו אחר מהן – לא זכו טהורין בחלקן של טמאין.

יחיד מפשיט ידו בכל הבית ואין חבורה מפשטת ידה בכל הבית. והא תנינן שתי חבורות! לא אמר אלא שתיים, הא אחת לא. והא תנינן המיחם באמצע! מקום שהשמש מוכיח עליו – שם היא חבורתו.

[דף נ"ז ע"ב]

והא תנינן הפלה הופכת פניה ואוכלת! אמר רבי הנה בר בא: מפני הבושה.

הדרן עלך פרק כיצד צולין

פֶּרֶק שְׁמִינִי

הַלְכָה א' מִתְנִי' – הָאִשָּׁה בְּזִמּוֹן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעֲלָהּ, שָׁחַט עָלֶיהָ בַּעֲלָהּ וְשָׁחַט עָלֶיהָ אָבִיהָ, תֹּאכַל מִשָּׁל בַּעֲלָהּ.

הַלְכָה ב' רִגְלֵי רֵאשׁוֹן לַעֲשׂוֹת בְּבֵית אָבִיהָ, שָׁחַט עָלֶיהָ אָבִיהָ וְשָׁחַט עָלֶיהָ בַּעֲלָהּ, תֹּאכַל בְּמִקּוֹם שֶׁהִיא רוֹצֶה.

יתום ששחטו עליו אפטרופסים, יאכל במקום שהיא רוצה. עבד של שני שתפין לא יאכל משל שניהן. מי שחציו עבד וחציו בן חורין, לא יאכל משל רבו.

גְּמָרָא – אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַרְבַּעַה מְחַפְרֵי כְּפָרָה מְפָרִישִׁין עֲלֶיהָן חוּץ מִדְּעַתָּהּ, וְאֵלּוּ הֵן: זָב, וְזָבָה, וְיֹולֶדֶת, וּמִצְרָע, שְׁכַן אָדָם מְפָרִישׁ עַל בְּנוֹ הַקָּטָן וְהוּא נִתּוֹן בְּעֵרִיסָהּ. נִיחָא זָב וְזָבָה וּמִצְרָע. וְיֹולֶדֶת? וַיֵּשׁ קַטְנָה וְיֹולֶדֶת? לֹא בֵּן אָמַר רַבִּי רְדִיפָה רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב הוֹנָה: עֲבָרָה וְיֹולֶדֶת עַד שֶׁלֹּא הִכִּיָּאָה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת – הִיא וּבָנָה מֵתִים, מִשֶּׁהִכִּיָּאָה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת – הִיא וּבָנָה חַיִּים. עֲבָרָה עַד שֶׁלֹּא הִכִּיָּאָה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת, וְיֹולֶדֶת מִשֶּׁהִכִּיָּאָה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת – הִיא תֵּיהָ וּבָנָה מֵת.

מִי בְדוּק, שְׁכַן אָדָם מְפָרִישׁ עַל בְּתוֹ קַטְנָה. מִכִּיּוֹן שֶׁהִשְׁיֵאָה – לֹא כְּכָר יִצְאָת מֵרְשׁוֹת אָבִיהָ? אֵלֶּא שְׁכַן אָדָם מְפָרִישׁ עַל אִשְׁתּוֹ חֲרֻשָּׁת, וְכֹאֵן סוּמָה קַטְנָה אֵין אֶתְּ יֹוכל, דְּאָמַר רַבִּי זְעִירָה רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: קַטְנָה שְׁזַנְתָּה – אֵין לָהּ רְצוֹן לְאִסֵּר עַל בַּעֲלָהּ. וְחֲרֻשָּׁת, אֵין אֶתְּ יֹוכל, דְּכֵתִיב: "וְאָמַרְתָּ הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן". אָמַר רַבִּי אָבִין: שְׁנֵיאָ הִיא.

[דף נ"ח ע"א]

דְּכֵתִיב: "וְשִׁמְחֶתָ אֶתְּהָ וּבֵיתָךְ".

רַבִּי יִרְמְיָהּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אָדָם קוֹבֵעַ עַל חֲבֵרוֹ קָרְבָן נְזִיר שְׁלֵא מִדְּעַתּוֹ, אֲכָל אֵינוֹ מְפָרִישׁוֹ אֵלֶּא מִדְּעַתּוֹ.

רבי זעירא בשם רבי יוחנן: אדם קובע על חברו חטאת חלב שלא מדעתו, אבל אינו מפרישו אלא מדעתו. רבי זעירא בשם רבי אליעזר: אדם שוחט פסחו של חברו שלא מדעתו, אבל אינו מפרישו אלא מדעתו. אמר רבי אליעזר: מתניתא אמרה כן, האשה, בזמן שהיא בבית בעלה, שחט עליה אביה, שחט עליה בעלה, תאכל משל בעלה. מה זן קמיזן? אם במקחין סתם, האשה מוכחה לומר אצל בני אני רוצה, אם בשאינן ממחין, מתניתא במקחין אתא. רבי ירמיה בשם רבי יוחנן: מתניתא במקחין לה, תדא פליגא על דרבי אלעזר, דרבי אלעזר אמר: אדם שוחט פסחו שלא מדעתו, אבל אינו מפרישו שלא מדעתו. שניא היא פסח שנייה היא חטאת. פסח לכשתגדיל ראוי הוא להתכפר בו, חטאת לכשתגדיל אינו ראוי להתכפר בה.

אמר רבי יוחנן: ברנל רדופין שנו. אי זהו רנל רדופין? אמר רבי יוסה בי רבי בון: זה רנל ראשון שאביה רודפת

[דף נ"ח ע"ב]

לבית בעלה.

לא הלכה רנל הראשון. רנל השני מהו שיעשה רנל רדופין? לעולם יש לה רנל רדופין.

אלמנה, מהו שיהא לה רנל רדופין? נישמעינה מן תדא, הלכה רנל הראשון לעשות בבית אביה. אי תדא אמרה לעולם יש לה רנל רדופין, אי תדא אמרה, אלמנה יש לה רנל רדופין. אמר רבי יוסה בי רבי בון: תפטר שיש לה בנים ואין לה בעל, וסתם האשה מוכחה לומר – אצל בני אני רוצה.

אמר רבי לעזר: פסחן של נשים רשות ודוחין עליו את השבת. רבי יעקב בר אהא בשם רבי אלעזר: פסחן של נשים ושל עבדים רשות, כל שבין דוחין עליו את השבת. מצתן מה היא? רבי לעזר אמר: חובה. רבי זעירא אמר: רשות. רבי הילא אמר: דברי הכל. מתניתא מסייעא לדין ומתניתא מסייעא לדין, מתניתא מסייעא לרבי זעירא, חזרת מצה ופסח לילה הראשון – חובה, ושאר כל הימים – רשות. מתניתא מסייעא לרבי הילא: "לא תאכל עליו חמין שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני" – את שהוא בכל תאכל חמין – תרי הוא בקום אכול מצה, ונשים, הואיל והן בכל תאכל חמין תרי הן בקום אכול מצה. והא תנינן, כל מצות עשה שהזמן גרמא האנשים תיבין והנשים פטורות. אמר רבי מנא, חמר היא מצות עשה שהיא באה מפה בלא תעשה.

ואתיא במאן דאמר: פסחן של נשים רשות.

[דף נ"ט ע"א]

תני, האשה עושה פסח הראשון לעצמה והשני טפלה לאחרים דברי רבי מאיר. רבי יוסה אומר: האשה עושה פסח שני לעצמה אפלו בשבת ואין צריך לומר הראשון. רבי שמעון בן אלקעזר אומר: האשה עושה פסח ראשון טפלה לאחרים ואינה עושה פסח שני.

מה טעמא דרבי מאיר? "איש שיה לבית אבת", אם רצו לבית.

מה טעמא דרבי יוסי? "איש שיה לבית אבות" כל שפן לבית.

מאי טעמא דרבי לעזר בי רבי שמעון? איש לא אשה. מה מקימין רבנן "איש"? פרט לקטן.

אמר רבי יונה: ואפילו כמאן דאמר פסחים-של-נשים-רשות, שניא היא שהדבר מסים שלא יקבע הדבר חובה.

יתום ששחטו עליו הפטרופין - יאכל ממקום שהוא רוצה. מתניתא ביתום קטן, אבל ביתום גדול נעשה כממנה עצמו על שני פסחים באחת. דתני רבי תיה: הנמנה על שני פסחים באחת - אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון. אומר רבי יוסי: מתניתא אמרה בן, שחט גדי ומלה - יאכל מן הראשון.

עבד של שני שתפין - לא יאכל משל שניהם. רבי יוסה אומר: אין רשות לרבן לומר לו 'איפשי שתמנה על הפסח, אבל אומרים לו: 'איפשי שתמנה על זה אלא על זה.

פעמים שהוא נמנה על שלשה פסחים באחת. הוה עבידא עבד של שני שתפין - צריך להמנות על הפסח, שחרר אחד מהן חלקו - צריך להמנות על פסח אחר, שחררו שניהן - צריך להמנות על פסח אחר.

שמואל בר אבא בעי: עבד, מהו שיאכל משלשתם? אומר רבי יוסי: אם אומר את עבד לא יאכל משלשתן, מעתה לא ימנה על הפסח שפא ומלך רבו וישחררו ונמצא תקדש פסיל מערב בעבודתה?

רבי יעקב בר אחא אומר, רבי זעירא בעי: הרב מהו שיצא בתקדש העבד? ולא מתניתא היא? האומר לעבדו צא ושהוט עלי את הפסח. מתניתא מדעת רבו, מה צריכא ליה - שלא מדעת רבו!

חציו עבד וחציו בן חורין - לא יאכל משל רבו. רבי תיה בשם רבי יוחנן: מי שחציו עבד וחציו בן חורין, קדש אשה - אין חוששין לקדושיה. ודכותה, גרש -

[דף נ"ט ע"ב]

אין הוששין לגרושיו. שמואל אומר: הוששין לגרושיו. אתיא דשמואל כרבי יודה, דתנינן תמן: גנב מי שחציו עבד וחציו בן חורין רבי יודה מתיב ותקמים פוטריין:

הלכה ב' מתני' – האומר לעבדו, צא ושחוט עלי את הפסח, שחט גדי, יאכל. שחט מלה, יאכל. שחט גדי ומלה, יאכל מן הראשון. שכח מה אמר לו רבו, ביצד נעשה, ישחוט מלה וגדי ויאמר, אם גדי אמר לי רבי, גדי שלו ומלה שלי. ואם מלה אמר לי רבי הטלה שלו וגדי שלי. שכח רבו מה אמר לו, שניהם יצאו לבית השרפה, ופטורין מלעשות פסח שני.

גמרא – תני רבי היה: הנמנה על שני פסחין פאחת – אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון. אמר רבי יוסה: מתניתא אמרה בן, שחט גדי ומלה – יאכל מן הראשון.

רבי לעזר ורבי יוחנן, תריהון אמרי: דרבי נתן היא, דרבי נתן אמר, יוצאין בזריקה בלא אכילה. רבי חזקיה בשם רבי בא בר ממל: תפתר, ששכח רבו בין שהיטה לזריקה.

אמר רבי חזקיה: מתיב חד מן רבנן ואמרינן הוא הנה. והא תנינן, שכח רבו מה אמר לו – ישחט גדי ומלה!

אמר רבי יוחנן: הפריש פסחו עד שלא נתגיר, ונתגיר עד שלא נשתהדר, ונשתהדר. עד שלא הביא שתי שערות, והביא שתי שערות – צריך להפנות על פסח אחר.

אמר רבי יודן: כל הפסקות דרבי נתן אינון, הוין מן הזורק דם הטאתו ודם אשמו, ספק בליטה זרק, ספק ביום זרק – נעשה כספק בפרה, וספק בפרה כפר:

הלכה ג' מתני' – האומר לבניו, הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכס ראשון לירושלים, בין שהכנים הראשון ראשו ורבו, זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו.

לעולם נמנין עליו עד שיהא בו כזית לכל אחד ואחד. נמנין ומושכין את ידיהן מפניו עד שישחוט. רבי שמעון אומר, עד שיזרוק עליו את הדם.

גמרא – אמר רבי יוחנן: לית כאן 'הריני שוחט' אלא 'הריני מפריש',

[דף ס' ע"א]

ולמה תניננה 'הריני שוחט' – בשביל לזרוז.

רבי לעזר בשם רבי הושעיה: תניי בית דין הוא שיהא זה מפריש את פסחו וזה מפריש את מעותיו, ממנה אותו על שלו והמעות יוצאין להולין מאיליהן. מה יוצא להולין וחוזר וקדש, או לכה הקדישו משעה ראשונה? מה נפק מביניהן? הפריש מאה מנה לפסחו והמנה אותו על המשים, אין תימר יוצא להולין וחוזר וקדש – שאר המעות חלין הן, אין תימר לכה הקדישו משעה ראשונה – שאר המעות הקדש הן.

רבי יעקב בר אחא אומר: שמואל בר אבא בעי, הגע עצמך שהימנה אותו על הנם. מה אית לה יוצא להולין וחוזר וקדש? מליהון דרבנן אמרי, שאינו יוצא לחלין וחוזר וקדש. תמן תנינן, נתן לה כספים – הרי אלו מתרים. יינות שמנים וסלתות כל דבר שכיוצא בו קרב על גבי המזבח – אסור. רבי שמעון בן לקיש אומר: במקנה אותו על פסחו ועל חגיגתו, הדיא אמרה שאינו יוצא לחלין וחוזר וקדש, אין תימר שהוא יוצא לחלין וחוזר וקדש – יהא אסור משום אנתנן? פתר לה בשלא נכנס לתוך ידו בלום. תדע לה, דתנינן תמן.

[דף ס' ע"ב]

מקריב עליו קניי זבים קניי יולדות, לא בשלא נכנס לתוך ידו בלום? אף הכא בשלא נכנס לתוך ידו בלום.

רבי יעקב בר אחא בשם רבי אימי: איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, חד אומר: מקדישין, וחד אומר: אין מקדישין. רבנן דקיסרין מפרישין לחוץ, רבי יוחנן אומר: בתחלה ביום טוב. רבי שמעון בן לקיש אומר: אין מקדישין בתחלה ביום טוב. אית תניי תני, הולך לו אצל מוכרי טלאים. אית תניי תני, הולך לו אצל מוכרי פסחים. מאן דאמר הולך אצל מוכרי טלאים – במאן דאמר: מקדישין. מאן דאמר הולך לו אצל מוכרי פסחים – במאן דאמר: אין מקדישין.

הדיא אמרה, אינו יוצא להולין וחוזר וקדש. אין תימר שהוא יוצא להולין, וחוזר וקדש – יהא אסור משום מקדיש, ותנינן אין מקדישין. רבי חנניא ורבי מנא, חד אומר: במקדיש למהר. וחורנה אומר: במקדיש לכדק הבית. אומר רבי שמי: ואפלו במאן דאמר במקדיש בעזרה, משום שבות שהתירו במקדיש.

מנין שהן נמנין? תלמוד לומר "במקסת נפשת". מנין שהן מנין? נאמר בן "שה", נאמר במצרים "שה", מה שה שנאמר במצרים – חי לא שחוט, אף זה שנאמר בן – חי לא שחוט. מה טעמא דרבי שמעון? אלו מתו בין שהיטה לזריקה, שפא אין הבעלים מתפריין? מה בין מתו מה בין משכו הבעלים את ידיהם ממוני.

הלכה ד' מתני' – המקנה עמו אחרים בחלקו, רשאיין בני חבורה לתן לו את שלו, והוא אוכל משלו, והן אוכלין משלהם.

גמרא – בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות, רשאיין לומר לו: טול חלקך ואכול לעצמך, לא סוף דבר פסה, אלא אפלו עשו סינבול – רשאיין לומר לו טול חלקך ואכול לעצמך. אם היו מכירין אותו לקה, התנו עמו בשעה ראשונה.

רב הונא אמר: הפריש פסחו, ואמר על מנת שלא ימנה אחר עמו, אין אחר נמנה עמו. הפרישו סתם

[דף ס"א ע"א]

– כל מה שיבואו מינוייו הם.

רבי יעקב בר אחא בשם רבי זעירא: מתניתא אמרה כן, ואם ימעט הפית – מלמד שהן מתמעטין והולכין, בלבד שיהא שם אחד מבני חבורה הראשונה, ואחד מבני חבורה השנייה; דברי רבי יודת. רבי יוסה אומר: בין מן הראשונה בין מן השנייה בלבד שלא ינחו את הפסח כמות שהוא. אין תימר כל מה שיבואו מינוייו הן הן בני חבורה הראשון הן בני חבורה השנייה.

מה נפק מביניהן? הפריש פסחו ומשד ידו ונמנה אחר עמו, על דעתיה דרב הונת – פשר. על דעתיה דרב זעירא – פסול.

על דעתיה דרב הונת: הקדש יחיד הוא, והקדש יחיד עושה תמורה. על דעתיה דרבי זעירא – הקדש שתפין הוא, ואין הקדש שתפין עושה תמורה.

נמנו עליו מאה בני אדם באחת, רב הונת אמר: יש פזית לכל אחד ואחד – פשר. ואם לאו – פסול. אמר רבי זעירא: מקום שיש פזית לכל אחד ואחד מהם – פשר, ואם לאו – פסול. ותני כן: נמנו עליו והזרו ונמנו עליו, עד מקום שיש פזית לכל אחד ואחד מהם – פשר. ואם לאו – פסול.

הלכה ה' מתני' – זב שראה שתי ראיות, שוחטין עליו בשביעי. ראה שלש, שוחטין עליו בשמיני שלו. שומרת יום כנגד יום, שוחטין עליה בשני שלה. ראתה שני ימים, שוחטין עליה בשלישי. והזכה שוחטין עליה בשמיני.

[דף ס"א ע"ב]

גמרא – תני רבי חייה: נדה – שוחטין עליה בשמיני. בועל נדה – שוחטין עליו בשביעי. אמר רבי יוסה: הדיא אמרה שבועל נדה טהור ביום השביעי שלו:

הלכה ו' מתני' – האונן, והמפסק את הנזל, וכן מי שהבטיחהו להוציאו מבית האסורים, והחולה והזקן שהן יכולין לאכול כזית, שוחטין עליהן. על בלן אין שוחטין עליהן בפני עצמן, שפא יביאו את הפסח לידי פסול. לפיכך אם ארע בהן פסול, פטורין מלעשות פסח שני, חוץ מן המפסק בגל שהוא טמא מתהקלתו.

גמרא – רבי יוסי בי רבי בון, אבא בר בר חנה בשם רבי יוחנן: מתניתא בשחבשוהו ישראל אכל אם חבשוהו עכו"ם אשר "פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר". כנתון חוץ לירושלם, אכל כנתון בתוך ירושלם אפלו לא הבטיחו, כמי שהבטיחו.

רבי יונה ורבי יוסי, תריהון, בקדמיתא חוין אמרין: ישראל ערל – מזין עליו, ולא חוין אמרין כלום. תנא, רבי סימון בר זבדי קומי רבי הילא: נאמר כאן "ואז יקרב לעשותו", ונאמר לחלן "אז יאכל בו", מה "אז" שנאמר לחלן עד שיהא פשר בשעת אכילה, אף "אז" שנאמר כאן עד שיהא פשר בשעת שהיטה.

פעמים שהוא נעשה פיוצה בהם, פעמים שהן נעשים פיוצה בו. פעמים שהוא נעשה פיוצה בהם – בגל ארוך אני אומר נזרק עליו הדם עד שלא הגיע לטמאה, פעמים שהן נעשין פיוצה בו –

[דף ס"ב ע"א]

בגל עגול. ארע בהן פסול בין שהיטה לזריקה הן נעשין פיוצה בו בגל עגול.

הלכה ז' מתני' – אין שוחטין את הפסח על תיחיד, דברי רבי יהודה. ורבי יוסי מתיר. אפלו חבורה של מאה שאין יכולין לאכול כזית, אין שוחטין עליהן. ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים:

גמרא – אמר רבי יוחנן: טעמא דרבי יודה – "לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריד" (דברים טז, ח). מה מקום רבי יוסי טעמא דרבי יודה? פתר לה רבי אלעזר בן מתתאי, דתני, רבי אליעזר אומר: יכול יהא היחיד מקריע על הטמאה? תלמוד לומר "לא תוכל לזבח את הפסח באחד".

אמר רבי יוחנן: מודה רבי יודה, שאם עבר וזרק את הדם שהרצה. עבר ושחט – מתירין לו לזרק. תני, אין עושין חבורה נשים ועבדים וקטנים, מפני שהן מרבין בתפלה. תני בר קפרא: שלא יביאו את הקדשים לידי ביזון. רבי יעקב בר אחא בשם רבי איסי: אין עושין חבורה של גרים, מתוך שהן מרקלזין – אין מדקדקין בו, והם מבייזין אותו לידי פסול.

הלכה ח' מתני' – אוגן טובל ואוכל את פסחו לערב, אבל לא בקדשים. השומע על מתו, והמלקט לו עצמות, טובל ואוכל בקדשים. גר שנתגיר בערב פסח, בית שמואי אומרים, טובל ואוכל את פסחו לערב. ובית הלל אומרים, הפורש מן הערלה פורש מן הקבר:

גמרא – אמר רבי יוסי בי רבי בון: מתניתא בשנעשה אוגן משעה ראשונה בין שחיטה לזריקה, אבל אם נעשה אוגן לאחר כפרה – כבר הרצה.

ותני בן, אי זו היא אגינה? משעת מיתה ועד שעת קבורה; דברי רבי. וחכמים אומרים: כל היום בלוי. אשכחתי חמר קלת וחקרת. על דרבי קלת וחקרת. על דרבנן קלת על דרבי – מת ונקבר בשעתו, על דעתיה דרבי אינו אסור אלא אותה שעה בלבד, על דעתיה דרבנן אסור כל היום בלוי. קלת על דרבנן – מת ונקבר

[דף ס"ב ע"ב]

לאחר שלשה ימים, על דעתיה דרבנן – אסור כל אותו היום. על דעתיה דרבי – אסור עד שלשה ימים. אתא רבי אבהו בשם רבי יוחנן ורב הונא, תריהון אמרין, מודה רבי לחכמים שאינו אסור אלא אותו היום בלבד.

ותני בן, רבי אומר: תדע לך שאין אגינות הלילה תורה, שהרי אמרו – אוגן טובל ואוכל פסחו לערב. והרי אגינות יום עשו אותה תורה? רבי יוסי בי רבי בון בשם רב הסדא: תפתר בשנקבר עם דמיומי החמה, ולית שמע מינה כלום.

רבי אבהו בשם רבי לעזר: אין אנינה אלא למת בלבד, דכתיב (ישעיה ג, כו): "ואנו ואכלו פתחיה".
 התיב רבי תייה בר אדא, והכתיב (שם יט, ח): "ואנו הדיגים ואכלו כל משליכי ביאור חפה"? אמר
 רבי חיננא: ביני מתניתא אין אנינה טמאה אלא למת בלבד.

תני, יום שמועה ביום קבורה – לקרע, ולאבול, ולספירת שבועה, ולספירת שלשים, ולאכל בקדשים
 תרי חזן לקוטי עצמות. ולקוט עצמות טובל ואוכל בקדשים? רבי יוסי בי רבי בון בשם רב הסדא:
 תפתר שנקבר משחשכה, וזה וזה טובליו ואוכליו את פסחיהו לערב. וקבורה אוכלת בקדשים? אמר
 רבי יוסה בי רבי בון: תרתיהון בשמיעה. שמע שמות לו מת מאתמול – טובל ואוכל בקדשים, שמע
 שנתלקטו לו עצמות מאתמול – טובל ואוכל בקדשים.

תני, המעביר ארון מקום למקום – אין בו משום לקוטי עצמות. אמר רבי אחא: תדא דאת אמר
 בארון של אבן, אבל בארון של עץ – יש בו משום לקוטי עצמות. אמר רבי יוסה: ואפילו בארון של
 עץ אין בו משום לקוטי עצמות. אינהו לקוטי עצמות? המעבירן באפיקריסין מקום למקום. רבי חגי
 בשם רבי זעירא: לקט עצמות בשמועו, ותני בן, לקט עצמות מלקט עצם עצם משיתאכל הבשר.
 תני, אין שמועה ללקוט עצמות. אמר רבי חגי:

[דף ס"ג ע"א]

והוא ששמע למחר אבל אם שמע בו ביום יש שמיעה ללקוט עצמות.

ויש שעור ללקוט עצמות. תנא, ניקומכי קומי רבי זעירא. אין שעור ללקוט עצמות.

בתדא רבי מנא, הורי לרבי הלל דכיפרא לקרע ולהתאכל פרבי אחא. ושלא להיטמות פרבי יוסי.

תני, לקוט עצמות אין אומר עליהו קנים ונהי, ואין אומרין עליהו לא ברפת אבלים ולא תנחומי
 אבלים. אלו הן ברכות אבלים: מה שהן אומרים בבית הכנסת. אלו הן תנחומי אבלים: מה שהן
 אומרים בשוורה. תני, אבל אומר עליהו דברים, מהו דברים? רבנן דקיסרין אמרין: קילוסין.

מה טעמון דבית שמאי? "אתם ושביכם" – מה אתם לא נטמאתם עד שנכנסתם לבית אפ שביכם
 לא נטמאו עד שנכנסו לבית,

מה טעם דבית הלל? "אתם ושביכם", מה אתם מעוניין הנהיה בשלישי ובשביעי, אף שביכם מעוניין הנהיה בשלישי ובשביעי. ואינו מחזור, דאמר רב הנהיה בר יוסף גדול בר בגימין בשם רב: מודיי בית הלל, שאם עבר וזרק את הדם שהרצה.

נזיר שננטמא בספק רשות הנהיך ואינו בפסח. רבי הושעיה רבה אומר: הנזיר מגלח. רבי יוחנן אומר: אין הנזיר מגלח, דתנינן תמן: כל טמאה מן הפות שהנזיר מגלח עליה – חיבין עליה, ועל ביאת המקדש. וכל טמאה מן הפות שאין הנזיר מגלח עליה – אין חיבין עליה ועל ביאת המקדש. היידינו ספק? רבי יוחנן אומר: ראשה דפרקא. הושעיה רבה אומר: הנהך דהקא

יהיך שננטמא ובספק רשות הנהיך בפסח. רבי הושעיה רבה אומר: ידחה לפסח שני. רבי יוחנן אומר: משלחין אותו לדרה רחוקה, ואתיא ביי דמר רבי יוחנן: נטמא בטמאת בית פרס – משלחין אותו דרה רחוקה. צבור שננטמא בספק רשות הנהיך בפסח, רבי יוחנן אומר: יעשו בספיקו. רבי הושעיה רבה אומר: יעשו בטמאה. אף רבי הושעיה מודה שיעשו בספיקו, לא אומר רב הושעיה אלא להימרי. רבי יוחנן בשם רבי בניי: ישראל ערל מזין עליו, שכן מצאנו שקבלו אבותינו במדבר הנהיה ערלים. אומר רב הסדא: אתיא כמאן דאמר באחד עשר מלו.

[דף ס"ג ע"ב]

גרם כמאן דאמר בעשירי מלו – לא קבלו הנהיה ערלים. אומר רבי אבון: מפל מקום לא מנו להנהיה ערלים.

רבי לעזר בשם רבי חנינה: מעשה ככהן ערל שהנהיה והוכשרו תזויתו.

ותני בן רבי אליעזר בן יעקב אומר: אימריזמות היו שומרי צירין בירושלם ומבלו ואכלו פסחיהן לערב.

הדון עלך האשה

פרק תשיעי

הלכה א' מתני' – מי שהיה טמא או בדרה רחוקה, ולא עשה את הראשון – יעשה את השני.

שנג או נאנס ולא עשה את הראשון – יעשה את השני. אם בן, לפה נאמר טמא או בדרה רחוקה? שאלו פטורין מן ההפרת ואלו חיבין בהפרת.

גמרא – "טמא לנפש", אין לי אלא טמא לנפש, אנוסים או שוגגין מניין? תלמוד לומר "איש" "איש" ריבה,

עד כדון פרבי עקיבא. פרבי ישמעאל? תני רבי ישמעאל, לא טמא נפש פתרי דרדו רחוקה, ולא דרדו רחוקה פתרי טמא נפש. הצד השונה שבין שלא עשה את הראשון – יעשה את השני, אף אני ארבה אנוסין או שוגגין שלא עשו את הראשון – יעשו את השני.

מזיד מניין? אמר רבי זעירא: "והאיש" – לרבות את המזיד. אנו תנינן שנג או נאנס. תני רבי חייה: שנג או הזיד, אמר רבי יוסה: מתניתא אמרה כן, שאילו פטורין מן ההפרת ואלו חיבין בהפרת. מה אית לך חיב בהפרת לא מזיד

טמא לנפש? אין לי אלא טמא לנפש, טמא זיבה וטמא צרעת מניין? תלמוד לומר טמא מות ריבה, מה תלמוד לומר טמא נפש? אלא איש טמא – נפש נדחה לפסח שני ואין צבור טמא – נפש נדחה לפסח שני. טמא – זיבה וטמא – צרעת נדחין לפסח שני. טמאת עבודה זרה עשו אותו כטמאת זיבה וטמא צרעת. נתן לישראל לבנות הבית הבחירה.

יחיד עושה פסח שני ואין צבור עושין פסח שני. רבי יודה אומר: צבור עושה פסח שני, שכן מצינו בהזקקה שעשה פסח שני, הוה דא דכתיב: "כי מרבית העם רבת מאפרים ומנשה" וגו' (דברי הימים – ב ל, יח).

[דף ס"ד ע"א]

אית תניי תני – מעברין את השנה מפני הטמאה, אית תניי תני 'אין מעברין את השנה מפני הטמאה'. מאן דאמר אין מעברין את השנה מפני הטמאה מה פוקים "כי אכלו את הפסח בלא כפתוב" (דברי הימים – ב ל, יח). שעברו את ניסן ואינו מעבר אלא אדר ואתיא ביי דמר רבי סימון בן רבי זבדי גולגולתו של ארנן חיבוכי מצאו תחת המזבח.

פתיב (דברי הימים – ב כט, יז): "ויחלו באחד לחדש הראשון לקדש וגיום שמונה לחדש". והלא ביום אחד היו יכולין לבער כל עבודה זרה שהיה שם. אמר רבי אידי: מפני צלמי בשדים שהיו תקוקים בשער, פתיב: "כל לבבו הכין לדרוש האלהים ה' אלהי אבותיו". רבי סימון בר זבדי ורבי שמואל בר נחמני, חד אמר: אפלו עשה פמה בתהרת הקדש – לא יצא ידי טהרת הקדש. וחורנה אמר: אפלו כל מעשים טובים שעשה – לא יצא די טהרת הקדש.

מִסְכַּת חֵלִין פְּרָק שִׁישִׁי

א. כסוי הדם נוהג בכלאים ובכזי. רבי אליעזר אומר: כלאים מן הגדי ומן הרחל - נוהגין בו. מן הכזי - אין נוהגין בו. רבי יוסי אומר: אין שוחטין אותו ביום טוב מפני שפסק, ואם שחטו - אין מכסין את דמו. אמר רבי יוסי: ומה אם מילה, שודאה דוחה את השבת, אין ספקה דוחה את יום טוב, כסוי הדם שאין ודאו דוחה את השבת, דין הוא שלא יהא ספקו דוחה את יום טוב! אמרו לו: שופרות שבגבולין יוכיחו! שאין ודאן דוחה את השבת, וספקן דוחה את יום טוב, הן יוכיחו לכסוי הדם, שאף על פי שאין ודאן דוחה את השבת, שלא יהא ספקו דוחה את יום טוב. השיב רבי אליעזר בנו של רבי אליעזר הקפר: ומה למילה שאין ספקה דוחה את יום טוב, שאין ודאה דוחה את לילי יום טוב, תאמר בכסוי הדם שודאה דוחה את לילי יום טוב? הואיל ונדאי דוחה את לילי יום טוב, דין הוא שיהא ספקו דוחה את יום טוב! אמר רבי אבא: זה אחד מן הדברים, שהיה רבי אחיה אומר אין להן תשובה, והשיבו רבי חיא.

ב. השוחט לרפואה, לאכילת עובדי כוכבים, לאכילת כלבים - חייב לכסות. השוחט ונתנבלה בידו, הנוחר, והמעקר - פטור מלכסות. השוחט בשבת וביום הכפורים, אף על פי שמתחייב בנפשו, כיון שחשכה, אם היה הדם קיים - חייב לכסות. השוחט בספינה, כיון שהגיע ליבשה, אם היה הדם קיים - חייב לכסות. אף על פי שאמרו: לא ישחט אדם בספינה, אלא אם כן היה לו עפר מוכן. השוחט וצריך לדם, לא ישחט כדרך ששוחטין, אלא כיצד עושה? או נותרו או מולקו. השוחט והקדיש את הדם - חייב לכסות, מפני שקדמה מצות כסוי להקדש. השוחט ובלעתו הארץ - פטור מלכסות. כסתו הרוח - חייב לכסות. השוחט דם שעל

הסכין, ודם שעל הכנפים - חייב לכסות. רבי שמעון בן גמליאל אומר: הואיל ונתכסה דם הזבח - פטור מלכסות. רבי יהודה אומר משום רבן גמליאל: השוחט צריך ברכה לעצמו, שחט ולא כסהו, וראהו אחר - חייב לכסותו אפלו ביום טוב. המכסה את הדם: יכסנו ביד ואל יכסנו ברגל, שאין עושין את המצוה עראי. במה מכסין ובמה אין מכסין? אין מכסין, לא בתבן ולא בקש, ולא בגבבא, לא בעצם, ולא בנוצה, ולא בכנפי יונה, ולא בנסרת של חרשין, ולא בנערת של פשתן, ולא בגדרות ולא בקצוצות, ולא בקמחין ולא בסלתות. ולא יתן תבן על גבי הדם ויכסה. אבל מכסה בסיד, בגפסים, ובחרסים שכתשם ועשאן עפר. זה הכלל, כל שהוא מין עפר, בולע ומצמיח - מכסין בו. וכל שאינו מצמיח - אין מכסין בו.

מִסְכַּת חֵלִין פְּרָק שְׁבִיעִי

א. גיד הנשה נוהג בכלאים ובכזי. נוהג בשתי ירכות: בירך של ימין ובירך של שמאל. רבי יהודה אומר: אין נוהג אלא באחת; דעת מרעית שהיא של ימין. זה הכלל: כל שיש לו כף ירך - גיד הנשה נוהג בו. כל שאין בו כף ירך - אין גיד הנשה נוהג בו. נוהג בשליל ורחלבו אסור; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: אין נוהג בשליל ורחלבו מתר; דברי רבי אליעזר. ורחמים אומרים: נאמנין עליו ועל החלב. השולח ירך מחתכת לחברו - צריך להפריש ממנה גיד הנשה. שלמה - אין צריך להפריש ממנה גיד הנשה. הלוקח ירך מחתכת מן הטבח - אין צריך להפריש ממנה גיד הנשה. שלמה - צריך להפריש ממנה גיד הנשה. המוכר ירך מחתכת לעובד כוכבים - אין צריך להפריש ממנה גיד הנשה, ובלבד שלא ימכרנה לו מפני ישראל, מפני שחוזר ולוקחה הימנו. ומשום שני דברים אמרו אין מוכרין בשר של נבלה ושל טרפות לעובד כוכבים, מפני שחוזר ומאכילן לישראל. דבר אחר: שאין

מאכילין את האדם בטעות. ומשום שגני דברים אמרו לא יאמר אדם ישראל לעובד כוכבים: 'קח לי בשר משום נבלות ומשום טרפות'. דבר אחר: משום אונסין.

ב. גיד הנשה מחטט אחריו כל מקום שהוא, ונוטל השמן שלו - הרי זה מתר. רבי יהודה אומר: נוטלו מן השוק של ירך. שני גידים הן: החיצון סמוך לבשר - אסור, וחביבין עליו. הפנימי סמוך לעצם - אסור, ואין חביבין עליו. האוכל מגיד הנשה כזית - הרי זה חייב. רבי יהודה פוטר, עד שיאכל משניהם. אכלו ואין בו כזית - הרי זה חייב. רבי יהודה פוטר עד שיהא בו כזית. אכל שני גידים משתי ירכות, משתי בהמות - סופג שמונים. רבי יהודה אומר: אינו סופג אלא ארבעים.

ג. ירך שבשלה בגיד הנשה שלה, אם בשלה בנותן טעם - הרי זו אסורה. כיצד משערין אתה? כבשר בלפת. נתבשלה עם הגידים - הרי זה בנותן טעם. רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אין בגיד בנותן טעם. חתיכה אסורה שנתערבה בחתיכות, אפלו הן אלה - כלן אסורות. הרטב - בנותן טעם. נמוחה - הרי זה בנותן טעם.

ד. נוהג בטהורה ואין נוהג בטמאה. רבי יהודה אומר: אף בטמאה, מפני שאסורין קדם למתן תורה. אמרו לו לרבי יהודה: אינו אומר "על כן לא יאכלו בני יעקב ראובן ושמעון את גיד הנשה", אלא "בני ישראל" - אלו שעומדין לפני הר סיני. אלא למה כתבו שם? להודיע במה נאסר אבר מן החי! נוהג בבהמה טמאה כטהורה, מפני שאסורו נוהג בבני נח כישראל, וחייב עליו משום אבר מן החי, ומשום בהמה טמאה; דברי רבי יהודה ורבי אליעזר. וחכמים אומרים: אינו חייב אלא משום אבר מן החי בלבד, שנאמר (דברים יב, כג): "לא תאכל הנפש עם הבשר", את שאסורו משום "בל תאכל הנפש עם הבשר" - חביבין עליו, יצאת בהמה טמאה

שכלה אסורה. האוכל אבר מן החי עובר בלא תעשה, חלב מן החי חביבין עליו. חלב מן החי חייב משום שני לאוין - משום חלב ומשום חי. דם מן החי - חייב משום שני לאוין. משום דם ומשום חי, אבר מן החי חייב משום נבלה. דם מן המקדשין חייב משום שני לאוין, משום דם ומשום מקדשין; דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: אין חייב אלא משום לאו אחד בלבד. אליה מן המקדשין חייב משום שני לאוין, משום אליה ומשום מקדשין. חלב מן המקדשין חייב משום שני לאוין, משום חלב ומשום מקדשין. רבי יהודה מחייב שלשה, משום חלב, ומשום מקדשין, ומשום חלב של מקדשין.

מסכת חלין פּרָק שְׁמִינִי

א. בשר בחלב נוהג בארץ ובחוץ לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, בחלין ובמקדשים. הנודר מן הבשר - אסור בכל מין בשר, ומתיר בבשר דגים וחגבים. העוף לא עולה ולא נאכל. אמר רבי יוסי: זה מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל. בית שמאי אומרים: עולה ואין נאכל. ובית הלל אומרים: לא עולה ולא נאכל. רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: העוף עולה עם הגבינה על השלחן. אפיקולוס אומר: אין נאכל. אחרים אומרים משמו: אף נאכל. במה דברים אמורים? בשלחן שהוא של מאכל, אבל בשלחן שאינו של מאכל - נותן אדם חתיכה בצד זה וגבינה בצד זה. נותן בקפוף ובמחוק, ומפשילין לאחוריו, הרי לא אסרו אלא בשלחן שהוא של מאכל. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף שלחן של מאכל. שנים שנכנסו לפנדק, זה בא מן הצפון וזה בא מן הדרום, זה אוכל בחתיכתו, וזה אוכל בגבינתו, ואין חוששין, הרי לא אסרו אלא בזמן שכלו תפיסה אחת.

ב. טפת חלב שנפלה על החתיכה, רבי יהודה אומר: אם יש בנותן טעם באותה

בְּהֵן כְּדִי עֲבוּדָה - טְהוּרִין מִשׁוּם עוֹר, וְטַמְאִין מִשׁוּם בְּשׂוֹר, חוּץ מִעוֹר הָאָדָם מִפְּנֵי שְׁמִטְמָאָתוֹ לְעוֹלָם, מִכָּאן אָמְרוּ: לְגִיזֵן עוֹבֵר מִמְקוֹם לְמְקוֹם - הַמֵּאָהִיל עָלָיו טַמְא. אִין לֶךְ לְגִיזֵן שְׂאִין בּוֹ קַרְקַפְלִין. וְכֵלֵן שְׁנַמְלַחוּ - הָרִי אֵלּוֹ כְּעַבּוּדִין. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: הַלְטָאָה אִין לָהּ עוֹר. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר: שְׁמוּנָה שְׂרָצִים יֵשׁ לָהֶן עוֹרוֹת:

הַצָּדָן, וְהוֹרְגֵן, וְהַחֹבֵל בְּהֵן, וְהַעוֹשֶׂה בְּהֵן חַבּוּרָה - הָרִי זֶה חַיִּב. וְחֻכְמִים אָמְרִים: אִין עוֹר אֵלָּא מֵהַ שְׁמֵנוּ חֻכְמִים. הַמִּפְשִׁיט בְּבִהֵמָה וּבְחַיָּה וּבְטַמְאָה, וּבְדָקָה וּבְגִסָּה - לְשִׁטַּח כְּדִי אֲחִיזָה. וְכַמָּה הוּא כְּדִי אֲחִיזָה? מְלֵא טַפַּח כְּפוּל. הַמִּפְשִׁיט כְּשַׁעוֹר הַזֶּה, הַנוֹגֵעַ בַּמִּפְשֵׁט - טְהוּר. בְּעוֹר שֶׁל צִוָּאר - טַמְא. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר: הַנוֹגֵעַ בְּעוֹר שֶׁל צִוָּאר - טְהוּר, שְׂאִינוּ אֵלָּא נוֹתְקוּ. רַבִּי דוֹסְתָאִי בֶּן יְהוּדָה אָמַר מִשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן: הַמִּפְשִׁיט בְּשִׂרָצִים - כְּלוּ חַבּוּר אֶחָד הוּא. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: עוֹר שֵׁישׁ לוֹ כַּזֵּית בְּשׂוֹר, הַנוֹגֵעַ בְּעוֹר שְׁכַנְגָד הַבְּשָׂר, מֵאֲחֵרֵי טַמְא. בִּיצַת הַשֶּׁרֶץ: מְרַקְמַת - טְהוּרָה. וְכַמָּה הִיא רִיקוּמָה? כְּדִי שִׂירָאָה שֶׁרֶץ מִתּוֹכָה. נִקְבָה כָּל שְׁהוּא - טַמְאָה. וְכַמָּה יֵהָא הַנֶּקֶב? מְלֵא שְׁעָרָה. הָאֵבֶר וְהַבְּשָׂר הַמְדֻלְדָּלִין, בְּבִהֵמָה - מִטַּמְאִין טַמְאָת אֹכְלִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: אִין מִטַּמְאִין טַמְאָת אֹכְלִין.

מִסְכַּת חֲלִין פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. הַזְרוּעַ וְהַלְחִיִּים וְהַקְבָּה, נוֹהֲגִין בְּכֻלָּאִים וּבְכוּי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: הַכֻּלָּאִים מִן הַרְחֵל וּמִן הַגְּדִי - נוֹהֲגִין בּוֹ. מִן הַכוּי - הַמוֹצִיא מִחֻבְרוֹ עָלָיו הַרְאָיָה. הַשּׁוֹחֵט לְרַפּוּאָה, לְאֲכִילַת עוֹבֵד כּוֹכְבִים, וְלְאֲכִילַת כְּלָבִים - חַיִּב בַּמִּתְנּוֹת. הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ, הַנוֹחֵר וְהַמַּעְקָר, וְשִׁחִיטַת עוֹבֵד כּוֹכְבִים - פְּטוּר מִן הַמִּתְנּוֹת. כֵּהֵן וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׂמֵכְרוּ בְּהִמְתָּן לְיִשְׂרָאֵל לְשַׁחוּט - חַיִּב בַּמִּתְנּוֹת. נִשְׁחָטָה בְּרִשׁוּתָן וְאַחַר כֵּךְ מְכָרוּהָ לוֹ - פְּטוּר מִן הַמִּתְנּוֹת. יִשְׂרָאֵל שְׂמֵכֵר בְּהִמְתּוֹ לְכַהֵן לְשַׁחוּט - פְּטוּר מִן

חֲתִיקָה. וְחֻכְמִים אָמְרִים: בְּאוֹתוֹ הַקְדָּרָה. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּזִמְן שְׁלֵא נַעַר וְלֹא כֶסֶה, וְדְבָרֵי חֻכְמִים בְּזִמְן שְׁנַעַר וְכֶסֶה. חֵם לְתוֹךְ חֵם וְצוּנֵן לְתוֹךְ חֵם - אֲסוּר. חֵם לְתוֹךְ צוּנֵן - מְדִיחוּ וְאוֹכְלוּ. כִּחַל שֶׁל מְנִיקָה - קוֹרְעוּ וּמוֹצִיא אֶת חֻלְבוֹ. לֹא קוֹרְעוּ - אִין עוֹבֵר עָלָיו. הַלֵּב - קוֹרְעַת וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ. אִם בְּשָׁלוּ - קוֹרְעוּ לְאַחַר בְּשׁוּלוֹ.

ג. כִּחַל שְׁבִשְׁלוֹ בְּחֻלְבוֹ - מְתָר. קָבָה שְׁבִשְׁלָה - חַיִּב. הַמְבַשֵּׁל בְּשׂוֹר בְּחֻלְב - הָרִי זֶה חַיִּב. כַּמָּה יִבְשְׁלָה וְיֵהָא חַיִּב? כַּחֲצִי זֵית בְּשׂוֹר וְכַחֲצִי זֵית חֵם וְכַחֲצִי זֵית חֻלְב, כְּדִי שִׁיְהוּ זֶה בְּכַזֵּית. כְּשֵׁם שְׂחִיב עַל בְּשׁוּלוֹ - כֶּךָ חַיִּב עַל אֲכִילָתוֹ. כַּמָּה יֵאָכֵל וְיֵהָא חַיִּב? כְּדִי שִׁיְהָא נֶאֱכַל מִשׁוּם בְּשׁוּל. הַמְבַשֵּׁל בְּמֵי חֻלְב - פְּטוּר. בְּחֻלְב זָכָר - פְּטוּר. דָּם שְׁבִשְׁל בְּחֻלְב - פְּטוּר. הַעֲצָמוֹת, וְהַגִּידִים, וְהַקְרָנִים, וְהַטְּלָפִים, שְׁבִשְׁלֵן בְּחֻלְב - פְּטוּר. הַפְּגוּל וְהַנוֹתֵר וְהַטַּמְא שְׁבִשְׁלֵן בְּחֻלְב - חַיִּב עָלֵיהֶן מִשׁוּם פְּגוּל נוֹתֵר וְטַמְא. בְּשׂוֹר בְּהֵמָה טְהוּרָה בְּחֻלְב בְּהֵמָה טְהוּרָה - אֲסוּר בְּרַפּוּאָה וּבַהֲנָאָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר בְּהֵמָה טְהוּרָה בְּחֻלְב חַיָּה טַמְאָה. בְּשׂוֹר חַיָּה וְעוֹפוֹת טְהוּרִין בְּחֻלְב בְּהֵמָה טַמְאָה. רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר עַל בְּשׁוּלוֹ, שְׂנַאֲמַר "גְּדִי גְדִי" שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים.

ד. קָבָה שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁל נְבֵלָה - הָרִי זֶה אֲסוּרָה. חֲזָרוּ לוֹמַר: מִעֲמִידִין בְּקִיבַת עוֹבֵד כּוֹכְבִים וּבְקִיבַת נְבֵלָה וְאִין חוֹשְׁשִׁין. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: כְּשֶׁרָה שְׁיִנְקָה מִן הַטְּרֵפָה - קִיבַתָּה אֲסוּרָה. וְטְרֵפָה שְׁיִנְקָה מִן הַכְּשֵׁרָה - קִיבַתָּה מִתְּרַת, מִפְּנֵי שְׁכַנוּס בְּמַעֲיָה חֻלְב.

ה. חֲמֵר בְּחֻלְב מִבְּדָם, וּבְדָם מִבְּחֻלְב, שְׁהַחֻלְב נוֹהֵג בְּחֵי, וְקָרֵב עַל גְּבֵי הָאִישִׁים, וּמוֹעֲלִין בּוֹ, וְחַיִּבִין עָלָיו מִשׁוּם פְּגוּל וְנוֹתֵר וְטַמְא, מֵהַ שְׂאִין כֵּן בְּדָם. חֲמֵר בְּדָם, שְׁהֵדָם מִתִּיר מְכָשִׁיר וּמַפְגֵּל, מֵהַ שְׂאִין כֵּן בְּחֻלְב.

ו. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: הָאֵלֵל שְׁכַנְסוּ וְיֵשׁ בּוֹ כַּזֵּית - הָרִי זֶה חַיִּב. עוֹר פְּרוֹסוֹת בְּהֵמָה דְּקָה - הָרִי הוּא כְּבִשְׂרָה. וְכֵלֵן שְׁעַבְדוּ, אוֹ שְׁהִלְךְ

הַמִּתְנֹת. נִשְׁחַטָּה בְּרִשְׁוֹתוֹ וְאַחַר כֵּן מְכָרָה לוֹ - חֵיב בַּמִּתְנֹת.

ב. כֹּהֵן - פֶּטוּר. וְהַמִּשְׁתַּתֵּף עִם הַכֹּהֵן - פֶּטוּר. עוֹבֵד כּוֹכָבִים - פֶּטוּר. הַמִּשְׁתַּתֵּף עִם עוֹבֵד כּוֹכָבִים - פֶּטוּר. הַמִּשְׁתַּתֵּף עִם הַכֹּהֵן צָרִיף לְרִשָּׁם, עִם עוֹבֵד כּוֹכָבִים - אֵינוֹ צָרִיף לְרִשָּׁם. וּפְסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין - אֵין צָרִיף לְרִשָּׁם. אָמַר לוֹ כֹּהֵן: כִּלְהַ שְׁלָךְ וְהִיד שְׁלִי, אִפְלוֹ אֶחָד מִמָּאָה בֵּיד - פֶּטוּר מִן הַזְרוּעַ. כִּלְהַ שְׁלָךְ וְהִרְאֵשׁ שְׁלִי, אִפְלוֹ אֶחָד מִמָּאָה - פֶּטוּר מִן הַלְחִי. כִּלְהַ שְׁלָךְ וּבְנֵי מַעִים שְׁלִי, אִפְלוֹ אֶחָד מִמָּאָה מִבְּנֵי מַעִים - פֶּטוּר מִן הַקֶּבֶה. מְקוֹם שֶׁנִּהְיָה לְהַפְשִׁיט אֶת הַרֹאֵשׁ - אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְהַפְשִׁיט אֶת הַלְחִי. לְמַלּוֹג אֶת הָעֶגְגָּלִים - אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְמַלּוֹג אֶת הַזְרוּעַ. וְאִם יֵשׁ כֹּהֵן - נוֹתֵן לַכֹּהֵן. וְאִם לֹא - מַעֲלָה אוֹתָן דָּמִים. מְכַר לוֹ יָד כְּמוֹת שֶׁהִיא, וְרֹאֵשׁ כְּמוֹת שֶׁהוּא, וּבְנֵי מַעִים כְּמוֹת שֶׁהֵן - נוֹתֵן לַכֹּהֵן וְאֵין מְנַכָּה לוֹ מִן הַטֵּבַח אֶת הַדָּמִים. לְקַח הֵימָנוּ בַּמִּשְׁקָל - נוֹתֵן לַכֹּהֵן וּמְנַכָּה מִן הַטֵּבַח אֶת הַדָּמִים. מִתְנֹת אֵין בָּהֶם מִשׁוּם קִדְשָׁה, אִפְלוֹ מוֹכְרֵן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אִפְלוֹ נוֹתֵן לְפָנָי כִּלְבוֹ - אֵין בָּהֵן אֲלָא מִצּוֹת כֶּהֱנָה בְּלַבָּד. הַמִּשְׁלַח בְּשַׁר לְחִבְרוֹ, וְהֵיוּ בּוֹ מִתְנֹת, אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא מִתְנֹת כֶּהֱנָה הֵן.

ג. אֵי זֶה הוּא הַזְרוּעַ? נוֹטְלוֹ מִבֵּית הַפָּרֶק, וְכָל הַפָּרֶק עִמוֹ, בְּזָרוּעַ שֶׁל מִקְדָּשִׁין, בְּזָרוּעַ שֶׁל גְּבוּלִין. אֵיזָה הוּא לְחִי? נוֹטְלוֹ מִבֵּית הַשְּׁחִיטָה וְכָל בֵּית הַשְּׁחִיטָה עִמָּה. קֶבֶה כְּמִשְׁמַעוֹ, חֵלֶב שֶׁעַל הַקֶּבֶה - נוֹתְנוֹ לַכֹּהֵן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נִהְיָה כֶּהֱנִים עֵין יָפָה, שִׁיְהוּ נוֹתֵן אוֹתוֹ לְבַעֲלִים. זָרוּעַ - זֶה זָרוּעַ שֶׁל יָמִין! אֶתָּה אוֹמֵר זֶה זָרוּעַ שֶׁל יָמִין אוֹ אֵינוֹ אֲלָא שְׁמָאל? הֲרֵי אֶתָּה דָן: הוֹאִיל וְשׁוֹק מִתְנָה לַכֹּהֵן, וְזָרוּעַ מִתְנָה לַכֹּהֵן, מָה שׁוֹק אֵינוֹ נוֹהֵג אֲלָא בְּיָמִין, אָף זָרוּעַ לֹא יִנְהַג אֲלָא בְּיָמִין. שׁוֹק - מֵאֲרַכּוּבָה וּלְמַטָּה; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמַים אוֹמְרִים: מֵאֲרַכּוּבָה וּלְמַעְלָה. אֵיזָה הוּא חֲזָה? כֹּל שְׂרׁוּאָה אֶת הָאֶרֶץ, מְלַמְעָלָה - וְעַד שְׁמַגִּיעַ

לְצִוָּאָר. מְלַמְטָה - עַד שְׁמַגִּיעַ לְפָרֶס. חוֹתְכוֹ וְנוֹטְלוֹ מִבֵּין שְׁתֵּי דְפָנוֹת מִכֵּן וּמִכֵּן. וְאֵיזָהוּ אֲלֵיהֶן? חוֹתֵף וְיוֹרֵד עַד שְׁמַגִּיעַ לְעֶצֶה. נִכְנָס לְפָנִים מִן הָעֶצֶה, עַד שְׁמַגִּיעַ לְפָרֶק, חוֹתֵף וְנוֹטֵל אֶת כִּלְהַ. וְאֵלוֹ הֵן אֲמוּרִין: שְׁתֵּי כְּלִיּוֹת וְיֹתֵרֵת הַכֶּבֶד וְאֲלֵיהֶן. וְאֵלוֹ הֵן הַחֲלָבִים: הַחֲלָב הַמְכֻסָּה אֶת הַקֶּרֶב - זֶה הוּא חֲלָב הַחוּפָּה אֶת הַפָּרֶס. "וְאֵת כֹּל הַחֲלָב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב" (ויקרא ג, א) - זֶה חֲלָב שֶׁעַל הַדִּקְיָן; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל אוֹמֵר: חֲלָב שֶׁעַל הַקֶּבֶה. וְחֻכְמַים לֹא הוֹדוּ לוֹ. שֶׁעַל הַכֶּסֶּלִים, שְׁבִין פְּקוּקֹרוֹת - שֶׁהוּא מְחַטֵּט אַחֲרָיו כֹּל מְקוֹם שֶׁהוּא וְנוֹטֵל; דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי. רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל אוֹמֵר: חֲלָב שֶׁעַל הַקֶּבֶה תּוֹתֵב קְרוּם נִקְלָף. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: קְרוּם וְנִקְלָף - אֲסוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קְרוּם שֶׁעַל הַכִּלְיָא - אֲסוּר, וְחֵיבִים עֲלֵיו. גִּידִים שְׁבִכְלִיּוֹת וּבַמִּקְדָּשִׁין - אֲסוּרִין, וְאֵין חֵיבִין עֲלֵיהֶן.

מִסְכַּת חֲלִין פָּרֶק עֲשִׂירִי

י. רֵאשִׁית הַגִּזּוֹ נוֹהֵג בְּטָרְפָה, וְאֵינוֹ נוֹהֵג בַּמִּתָּה, וְנוֹהֵג בְּכִלְאִים וּבְכוֹי. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּכִלְאִים - מִן הַרְחֵל וּמִן הַגְּדִי נוֹהֵג בּוֹ. מִן הַכוֹי - אֵין נוֹהֵגִין בּוֹ. כֹּהֵן וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁנִּתְּנוּ בְּהַמִּתָּן לְיִשְׂרָאֵל - פֶּטוּר מִרֵאשִׁית הַגִּזּוֹ. זֶה חֲמַר בְּלַחֲיִים וּבִקְבָה מִרֵאשִׁית הַגִּזּוֹ. כֹּל הַקְּדָשִׁים שֶׁקָּדַם מוּמָן קְבוּעַ לְהַקְדָּשׁוֹ, וּנְפָדוּ - חֵיבִין בְּרֵאשִׁית הַגִּזּוֹ. אֲבָל אִם קָדַם הַקְּדָשׁוֹן אֶת מוּמָן אוֹ מוּם עוֹבֵר לְהַקְדָּשׁוֹ, לְאַחַר מִכָּאֵן נוֹלַד לֵהֵן מוּם וּנְפָדוּ - פֶּטוּרִין מִרֵאשִׁית הַגִּזּוֹ. הַגִּזּוֹ עֲזִיו - פֶּטוּר מִרֵאשִׁית הַגִּזּוֹ. הַשׁוֹטֵף רַחֲלִיו - חֵיב בְּרֵאשִׁית הַגִּזּוֹ. הַלּוֹקַח מִבְּעַל הַבַּיִת - חֵיב. וְרַבִּי אֲלֵעָאֵי פוֹטֵר. הַשְּׁתַּפִּין - חֵיבִין. רַבִּי עֲקִיבָא פוֹטֵר. רַבִּי אֲלֵעָאֵי אוֹמֵר: אֵין רֵאשִׁית אֲלָא שְׁיֵשׁ אַחֲרֶיהָ אַחֲרִית. "גִּזּוֹ צִאֲנָף" - אֲרַבְעַ. "תַּתֵּן לוֹ" - חֲמֵשׁ. חֲמֵשׁ רַחֲלוֹת גּוֹזְזוֹת מְנָה, מְנָה וּפָרֶס שֶׁהֵן שְׁבַעִים וְחֲמִשָּׁה סֵלְעִים - חֵיבּוֹת בְּרֵאשִׁית הַגִּזּוֹ; דְּבָרֵי רַבִּי דוּסָא. וְחֻכְמַים אוֹמְרִים: חֲמֵשׁ

בשיחין ובמַעֲרוֹת - מַתְרוֹת מְשוּם גְזוֹל וְחַיְבוֹת בְּשִׁלוּחַ. וְאִם מְקַשְׁרוֹת - אֲסוּרוֹת מְשוּם גְזוֹל וּפְטוּרוֹת מִן הַשִּׁלוּחַ. וְיוֹנֵי שׁוֹבֵף וְיוֹנֵי עֲלִיָּה - חַיְבוֹת בְּשִׁלוּחַ, וְאֲסוּרוֹת מְשוּם גְזוֹל מִפְּנֵי דְרַכֵּי שְׁלוֹם.

ג. הַמוֹצֵא קָן - לֹא יִטְהַר בֵּה אֶת הַמְצָרֵעַ, שְׁנֵאמַר: "וְלֶקַח". הַנוֹטֵל אִם מֵעַל הַבְּנִים; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹקֵחַ וְאִינוּ מְשַׁלַּח. וְחֻקֵּימִים אוֹמְרִים: מְשַׁלַּח וְאִינוּ לֹקֵחַ. זֶה הַכָּלֵל, כָּל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֵׁישׁ בֵּה קוּם עֲשֵׂה - אֵין חַיְבִין עֲלֶיהָ. לֹא יִטוֹל אָדָם אִם מֵעַל הַבְּנִים, וְאִפְלוּ לִטְהַר בֵּה אֶת הַמְצָרֵעַ, מִפְּנֵי שְׁנַעֲבָדָה בֵּה עֲבָרָה; רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֵין לָךְ מִצְוָה בַתּוֹרָה שְׂאִין מִתֵּן שְׁכָרָה בְּצַדָּה, וְתַחֲזִית הַמַּתִּים כְּתוּבָה בֵּה, שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים כב, ז): "שִׁלַּח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם" וְגוֹ'. עֲלֶיהָ זֶה לְרֹאשׁ הָאֵילָן וְנִפְל וְמַת, אוּ לְרֹאשׁ הַבְּנִין וְנִפְל וְמַת, הֵיכָן טוֹבוּ שֶׁל זֶה? אָמור מַעֲתָה: "לְמַעַן יִיטֵב לָךְ" - בְּעוֹלָם הַטּוֹב! "וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים" - בְּעוֹלָם אַרוּךְ!

מַסְכַּת בְּכוֹרוֹת פְּרָק רֵאשׁוֹן

א. הַלּוֹקֵחַ עֶבֶר חֲמוּרוֹ שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִים, וְהַמוֹכֵר לוֹ, אֵף עַל פִּי שְׂאִינוּ רִשְׁאֵי, וְהַמְשַׁתְּתֵף לוֹ, הַנוֹתֵן לוֹ בְּשִׁתְּפוּת, וְהַמְקַבֵּל הַיָּמֵנוּ, וְהַנוֹתֵן לוֹ בְּקַבְלָה - פְּטוּר מִן הַבְּכוֹרָה, שְׁנֵאמַר (בַּמִּדְבָּר ג, יג): "בִּישְׂרָאֵל" - וְלֹא בְּאַחֲרִים. וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בְּכֹהֲנִים וּבְלוֹיִם, מִפְּנֵי שֶׁהַכֹּהֲנִים וְהַלוֹיִם חַיְבִין בְּכֹכּוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה, יִכּוֹל יְהוּ חַיְבִין בְּכֹכּוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר (שם ה, י): "בְּאָדָם וּבְבַהֲמָה" - אֶת שֵׁישׁ לָךְ בּוֹ בְּאָדָם, יֵשׁ לָךְ בּוֹ בְּבַהֲמָה, אֶת שְׂאִין לָךְ בּוֹ בְּאָדָם - אֵין לָךְ בּוֹ בְּבַהֲמָה, יֵצְאוּ לוֹיִם מִבְּכֹכּוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה, אֲבָל אֵין נוֹתֵנִין פְּדִיּוֹן הַבֵּן וּפְדִיּוֹן פְּטוּר חֲמוּר, אֲלֵא לְכֹהֲנִים בְּלָבָד.

ב. בְּכָל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֵין לָךְ שְׁחִיב בְּבְכוֹרָה אֲלֵא חֲמוּר בְּלָבָד. בְּכָל חַיָּה אֵין לָךְ שְׂאִסוּר מְשוּם מַחֲרִי אֲלֵא כָּלֵב בְּלָבָד. הֵיךָ רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַמְקָיִם מִצְוֹת

רְחִלוֹת גּוֹזְזוֹת כָּל שֶׁהֵן. כִּמְהָ נוֹתֵן לוֹ? מְשַׁקֵּל חֲמֵשׁ סִלְעִים בִּיהוּדָה שֶׁהֵן עֲשָׂרָה סִלְעִים בְּגָלִיל. מְלַבֵּן וְלֹא צוּאֵי, וְלֹא שִׁילְבָנֵנוּ וְיִתְנַנּוּ לוֹ, אֲלֵא נוֹתֵן לְצִמְרָ צוּאֵי, כְּדֵי שִׁילְבָנֵנוּ, וְיַעֲמֵד בְּיָדוֹ מְשַׁקֵּל חֲמֵשׁ סִלְעִים בִּיהוּדָה, שֶׁהֵן עֲשָׂרָה סִלְעִים בְּגָלִיל, שְׁנֵאמַר: "תִּתֵּן לוֹ" - שִׁיְהֵא בּוֹ כְּדֵי מַתְנָה. הֵיוּ לוֹ שְׁתֵּי צֵאֵן, גּוֹזֵז וּמְנִיחַ, גּוֹזֵז וּמְנִיחַ, אֵף עַל פִּי שְׁעַתִּיר לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶן - אֵין מְצַטְרְפוֹת. הֵיוּ לוֹ חֲמֵשׁ גּוֹזֵז וּמְנִיחַ, אֲפִלוּ שְׁתֵּים וְשִׁלֵּשׁ שָׁנִים - הֵרִי אֵלוֹ מְצַטְרְפוֹת. צָבָעֵן טוֹאֵן וּמְכָרֵן - אֵין מְצַטְרְפוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מְשוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן: צָבָעֵן - הֵרִי אֵלוֹ מְצַטְרְפוֹת. הַמְפָּרִישׁ גְּזוֹ צֵאֵנוּ וְאָבָד - חַיֵּב בְּאַחֲרִיּוֹת. רֵאשִׁית הַגֵּז - מִצְוֹתָהּ בַּתְּחִלָּה. אִם נִתֵּן, בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בְּאַמְצַע וּבֵין בְּסוּף - יֵצֵא. כִּמְהָ שְׁעוֹרָה? אֶחָד מְשֻׁשִׁים כְּתוּרוֹמָה. הַלּוֹקֵחַ גְּזוֹ צֵאֵנוּ שֶׁל חֲבָרוֹ, וְלֹא הַפָּרִישׁ הַיָּמֵנוּ רֵאשִׁית הַגֵּז - הַלּוֹקֵחַ פְּטוּר. חֲמֵר בְּזוֹרֵעַ וּבְלַחֲמִים וּבְקַבְלָה מְבֵרָאשִׁית הַגֵּז. אֲוִזִין וְתִרְנַגּוּלִין וְיוֹנִין הַרְדְּסִיּוֹת שְׁמֵרְדוּ, אוּ שְׁקַנְגּוֹ בְּפִרְדָּס - חַיְבִין בְּשִׁלוּחַ.

ב. זָכָר - פְּטוּר מִלְּשַׁלַּח. קוֹרָא זָכָר; רַבִּי אֲלִיעֶזֶר מַחֲיֵב וְחֻקֵּימִים פּוֹטְרִין. עוֹף טְמֵא - פְּטוּר מִלְּשַׁלַּח. עוֹף טְהוֹר רּוֹבֵץ עַל בִּיצֵי עוֹף שְׂאִינוּ מִינוּ - פְּטוּר מִלְּשַׁלַּח. הַיְתָה עוֹמֶדֶת בִּינֵיהֶן - פְּטוּר מִלְּשַׁלַּח. הַיְתָה יוֹשֶׁבֶת עַל גִּבֵּיהֶן - חַיֵּב לְשַׁלַּח. הַיְתָה מְעוֹפֶפֶת, בְּזִמְן שְׁכַנְפִּיהָ נוֹגְעוֹת בָּהֶן - חַיֵּב לְשַׁלַּח. אֵין כְּנִפְיָהּ נוֹגְעוֹת בָּהֶן - פְּטוּר מִלְּשַׁלַּח. אִם אֲפֵרוּחִים - הַטְּרָפָה פְּטוּרָה מִלְּשַׁלַּח. בִּיצִים - פְּטוּר מִלְּשַׁלַּח. אֲפֵרוּחִים שְׁפָרְחוּ וְאֵין צְרִיכִין לְאִמָּן - פְּטוּר מִלְּשַׁלַּח. נִטֵּל אֶת הָאֵם וְלֹא הַסְּפִיק לְטוֹל אֶת הַבְּנִים עַד שְׁמַתּוֹ, אוּ עַד שְׁנַעֲשׂוּ טְרָפָה - פְּטוּר מִלְּשַׁלַּח. נִטֵּל אֶת הָאֵם וְאַחַר כֵּן נִטֵּל אֶת הַבְּנִים - חַיֵּב לְשַׁלַּח. נִטֵּל אֶת הַבְּנִים וְאַחַר כֵּן נִטֵּל אֶת הָאֵם - פְּטוּר מִלְּשַׁלַּח. אֶחָד נוֹטֵל אֶת הָאֵם וְאַחַד נוֹטֵל אֶת הַבְּנִים - הַנוֹטֵל אֶת הָאֵם חַיֵּב. הַמוֹצֵא קָן בְּכוֹרוֹת

הדולפינין - מולידין ומגדלין כאדם. דג טמא - משריץ, דג טהור - מטיל ביצים. קרבי דגים ועבר - אין נאכלין אלא מן הממחה. העוף - נאכל במסרת, נאמן ציד לומר: 'עוף זה טהור'.

ו. פרה שילדה מין שה - אין פודין בו פטר חמור, שכל מקום שנאמר "שה" תופס כבשים ועזים גדולים וקטנים, זכרים ונקבות תמימים ובעלי מומין, פודה בו שונה ומשלש, ומביאו בנדר ונדבה לחטאתו ולאשמו, וחיב בכורה ובמתנות. רבי אלעזר אומר: הכלאים מן הרחל, ומן הגדי - פודין בו. מן החיה - אין פודין בו. כשם שאין פודין בשחוטטה - כך אין פודין בפטר חמור שמת. פטר חמור - מצותו לקימו שלשים יום, מכאן ואילך, או פודו, או עורפו. מכמה לא יפחות? רבי יוסי בן רבי יהודה אומר: לא יפחות משנה שקל. איזה הוא פדיון פטר חמור? הנכנס לדיר להתעשר, ישראל שהיו לו ספקות, ועמד ופדאן. וכן כהן שירש את אביו ואת אמו ישראל, או שנתן לו במתנה פטר חמור לפדותו. איזה הוא פדיון פטר חמור? הנכנס לדיר להתעשר, הרי שיש לו פטר חמור - אין לו לפדותו. אומר לו כהן: 'תנהו לי ואני פודה אותך' - הרי זה לא יתננו לו, אלא אם כן יודע שהוא פודה אותו. עורפו בקופץ מאחריו וקוברו, ואסור בהנאה. לא ימיתנו לא במקל ולא בקנה, ולא ינעול דלת בפניו בשביל שימות, ואם עשה כן - הרי זה יצא. בחייו - אסור בגזה ובעבודה.

ורבי שמעון מתיר, ובכור אדם - מתר בכלן. חמורה שלא בפרה וילדה שני זכרים - נותן טלה אחד לפהן, זכר ונקבה - מפריש טלה והוא לעצמו. חמור וטלה שהיו בכורו, וילדו שני זכרים - נותן שני טלאים לפהן. זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה - נותן טלה אחד לפהן. שתי נקבות וזכר, או שני זכרים ושתי נקבות, ואין יודע - אין כאן לפהן כלום, אלא מפריש טלה אחד, ופודה בו פל אחד ואחד לעצמו.

פטר חמור - מעלין עליו כאלו קים מצות בהמה טמאה כלה, וכל המבטל מצות פטר חמור מעלין עליו כאלו בטל מצות בהמה טמאה כלה. רבי יוסי הגלילי אומר: הרי הוא אומר (במדבר יח, יז): "אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם." "בכור שור" - עד שיהא היולד והנולד שור. בכור כשב - עד שיהא היולד והנולד כשב. בכור עז - עד שיהא היולד והנולד עז. ואם יש בו מקצת סימנים דומות לאמו - חיב בכורה.

ג. בהמה טהורה שילדה מין בהמה טמאה - מתר באכילה. ואם יש בו מקצת סימנין - חיב בכורה. וטמאה שילדה בהמה טהורה - אסור באכילה, שהיוצא מן הטמא - טמא. והיוצא מן הטהור - טהור.

ד. דג טמא שבלע דג טהור - מתר באכילה. וטהור שבלע דג - טמא אסור באכילה, לפי שאין גדוליו.

ה. מפני מה אמרו דבש דבורים מתר? שאין מוציאות אותו, אלא מכניסות אותו. דבש הזיזין - אסור, שאינו אלא ריר. רבי שמעון אומר: מה תלמוד לומר "גמל, גמל" שתי פעמים? לרבות את הגמל הנולד מן הפרה, כנולד מן הגמלה, ואם ראשה ורבה דומה לאמו - מתר באכילה. וחכמים אומרים: היוצא מן הטמא - טמא, והיוצא מן הטהור - טהור, שאין בהמה טמאה יולדת מן הטהורה, ולא טהורה יולדת מן הטמאה, ולא גסה מדקה, ולא דקה מגסה, ולא אדם מפלן, ולא בלן מאדם, אף על פי שאמרו: בהמה טהורה דקה - יולדת לחמשה חדשים, בהמה טהורה גסה - לתשעה חדשים, בהמה טמאה גסה - לשנים עשר חדש, הפלך - לחמשים יום, חתול - לחמשים ושנים יום, חזיר - לששים יום, שועל וכל שרצים - לששה חדשים. הזאב, והארי, והדב, והנמר, והברדלס, והפיל, והקוף, והקפוד - לשלש שנים, והנחש - לשבע שנים.

מסכת בכורות פרק שני

א. הלוקח עבר פרתו של עובד כוכבים, והמוכר לו, אף על פי שאינו רשאי, והמשתתף לו, והנותן לו בשתפות, והמקבל הימנו, והנותן לו בקבלה - פטור מן הבכורה. רבי יהודה אומר: אף המקבל מן העובד כוכבים, אף על פי שאינו רשאי - הרי זה מעלה בשויו, ונותן חצי דמיו לכהן, והנותן לו בקבלה, אף על פי שאינו רשאי - הרי זה מעלה אותו, ואפלו עשרה בשויו, לתן דמיו לכהן. וחכמים אומרים: הואיל ואצבע העובד כוכבים באמצע - פטור מן הבכורה.

ב. בהמת המדבר, ובהמת הקדש, ובהמת הגר שמת, ואין לו יורשים - פטורה מן הבכורה, ובהמת ארנונה - חייבת בבכורה.

ג. כל הקדשים שקדם מומן קבוע להקדשן ונפדו - חייבים בבכורה ובמתנות - ולדותיהן חול, ונפדים תמימין, ומביאין לכל זבח שירצה, לפני פדיונם, ומועלין בהן לאחר פדיונם, ובין לפני פדיונם ובין לאחר פדיונם - אין עושין תמורה. בין לפני פדיונם בין לאחר פדיונם. הגוזז והעובד בהן - אין לוקה את הארבעים. כללו של דבר: הרי הן כחלין לכל דבר, ואין בהן אלא עלוי מצות בלבד. אבל אם קדם הקדשן את מומן, או מום עובר להקדשן, ולאחר מכן נולד להן מום קבוע, ונפדו - פטורין מן הבכורה ומן המתנות, ולדותיהן קדש, ואין נפדין תמימין, ואין מביאין לכל זבח שירצה, ולפני פדיונם מועלין בהן, ולאחר פדיונם - אין מועלין בהן, ובין לפני פדיונם ובין לאחר פדיונם - עושין תמורה. ובין לפני פדיונם ובין לאחר פדיונם, הגוזז והעובד בהן - הרי זה לוקה את הארבעים, כללו של דבר: הרי הן כקדשים לכל דבר, ואין בהן אלא שהתרו בשחיטה בלבד.

ד. המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים - ולדות פטורין, ולדי ולדות - חייבין. מתו אמהות, והעמיד הולדות תחת אמותיהן -

ולדות פטורין, ולדי ולדות - חייבין. רבי שמעון בן גמליאל אומר: הן, ולדותיהן, וולדי ולדותיהן - פטורין מן הבכורה ומן המתנות אפלו עד סוף העולם.

ה. רחל שילדה מין עז, ועז שילדה מין רחל - פטורה מן הבכורה. ואם יש בו מקצת סימנין - חייב בבכורה. רחלה שלא בכרה, וילדה שני זכרים, ויצאו ראשיהן כאחד. רבי יוסי הגלילי אומר: שניהן לכהן, שנאמר (שמות יג, יב): "הזכרים לה".

ו. חכמים אומרים: אי אפשר, אלא אחד לו ואחד לכהן. רבי טרפון אומר: היפה שבהן. רבי עקיבה אומר: הכושל שבהן. השני ירעה עד שישתאב, וחייב במתנות.

ז. רבי יוסי פוטר. מת אחד מהן; רבי טרפון אומר: יחלקו. רבי עקיבה אומר: המוציא מחברו עליו הראייה. זכר ונקבה, ואין ידוע,

אין כאן לכהן כלום, אלא זכר ירעה עד שישתאב ויאכל במומו לבעלים. שני רחלים שלא בכרו וילדו שני זכרים - נותן שניהן לכהן. זכר ונקבה - זכר לכהן. שני זכרים ונקבה - אחד לו ואחד לכהן. רבי טרפון אומר: היפה שבהן. רבי עקיבה אומר: הכושל שבהן. הכוי - ירעה עד שישתאב וחייב במתנות. ורבי יוסי פוטר אחד מהן. רבי טרפון אומר: יחלקו. רבי עקיבה אומר: המוציא מחברו עליו הראייה. שתי נקבות וזכר, או שני זכרים ושתי נקבות, ואין ידוע - אין כאן לכהן כלום, אלא הזכרים ירעו עד שישתאבו ויאכלו במומן לבעלים. אחת בכרה ואחת שלא בכרה, וילדו שני זכרים, אחד לו ואחד לכהן. רבי טרפון אומר: היפה שבהן. רבי עקיבה אומר: הכושל שבהן.

ח. השני - ירעה עד שישתאב, וחייב במתנות. רבי יוסי פוטר, שהיה רבי יוסי אומר: כל שחלפיו ביד כהן - פטור מן המתנות, ורבי מאיר מחייב, שהיה אומר, אם בכור -

תנהו לי. ואם לאו - תן לי מתנותיו. מת אחד מהן; רבי טרפון אומר: יחלקו. רבי עקיבה אומר: המוציא מחברו עליו

השני - ירעה עד שישתאב, וחייב במתנות. רבי יוסי פוטר, שהיה רבי יוסי אומר: כל שחלפיו ביד כהן - פטור מן המתנות, ורבי מאיר מחייב, שהיה אומר, אם בכור -

תנהו לי. ואם לאו - תן לי מתנותיו. מת אחד מהן; רבי טרפון אומר: יחלקו. רבי עקיבה אומר: המוציא מחברו עליו

השני - ירעה עד שישתאב, וחייב במתנות. רבי יוסי פוטר, שהיה רבי יוסי אומר: כל שחלפיו ביד כהן - פטור מן המתנות, ורבי מאיר מחייב, שהיה אומר, אם בכור -

הִרְאִיָּה. זָכַר וּנְקָבָה, וְאִין יְדוּעַ - אִין כָּאן לְכַהֵן כְּלוּם, אֲלֵא הַזְכָּר יִרְעָה עַד שְׂיִסְתָּאב, וַיֹּאכַל בְּמוֹמוֹ לְבַעְלִים.

ו. הַלּוֹקַח בְּהֵמָה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, וְאִין יְדוּעַ אִם בְּכֶרֶה אוֹ לֹא בְּכֶרֶה. עַז בַּת שְׁנַתָּה - וְדַאי לְכַהֵן. מִכָּאן וְאֵילֶךְ - סָפֵק. רָחַל בַּת שְׁנַתִּים - וְדַאי לְכַהֵן, מִכָּאן וְאֵילֶךְ - סָפֵק. פָּרָה בַּת שְׁלֹשׁ - וְדַאי לְכַהֵן, מִכָּאן וְאֵילֶךְ - סָפֵק, וְחִמּוּרָה כְּפָרָה. רַבִּי יוֹסִי בַר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חִמּוּרָה בַּת אַרְבַּע. עַד כָּאן דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל. וְכִשְׁנֵאֲמָרוּ הַדְּבָרִים לְפָנָי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר: צֵאוּ וְאֲמָרוּ לוֹ לְיִשְׁמַעֵאל: טְעִיתָ! אֵילוּ בּוֹלֵד בְּלֶבֶד הֵייתָ פּוֹטֵר בְּבִהֵמָה יִפָּה הֵייתָ אוֹמֵר, אֲלֵא אָמְרוּ, סִימָן וְלֹד בְּבִהֵמָה דָּקָה טְנוּף, וּבִגְסָה שְׁלִיא, וּבִאֲשָׁה שְׁפִיר וְשְׁלִיא. וְאֲנִי אוֹמֵר: עַז שְׁטַנְפָּה בַּת שֵׁשָׁה - יוֹלְדַת בַּת שְׁנַתָּה, רָחַל שְׁטַנְפָּה בַּת שְׁנַתָּה - יוֹלְדַת בַּת שֵׁשָׁה. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: אֵינָה בָּאָה לְמַדָּה הַזֹּאת, אֲלֵא כָּל שִׂידוּעַ שְׁבִכְרָה - אִין כָּאן לְכַהֵן כְּלוּם, וְשְׁלֵא בְּכֶרֶה - הָרִי זֶה לְכַהֵן. סָפֵק - יֹאכְלוּ בְּמוֹמֵן לְבַעְלִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: בְּהֵמָה גִּסָּה שֶׁשֶּׁפְּעָה חָרַרְתָּ דָם - טְעוּנָה קְבוּרָה, וְאִין מְטַמֵּא בְּמִשְׁא. וְהִבָּא אַחֲרֶיהָ - פְּטוּר מִן הַבְּכוּרָה.

ז. הַלּוֹקַח בְּהֵמָה מִנִּיקָה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, הִבָּא אַחֲרֶיהָ - בְּכוֹר מִסָּפֵק, שְׁמֵרְחֶמֶת אֶת שְׂאִינָה יוֹלְדַת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הָרִי הוּא בְּחֻזְקָתוֹ. וְכֵן הִיָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַנִּכְנָס לְתוֹךְ עֲדָרוֹ בְּלִילָה. וְרָאָה כְּעֶשֶׂר כֶּחֶמֶשׁ עֶשְׂרֵה מִכִּירוֹת שִׁילְדוֹ. וְלִשְׁחֲרִית בָּא וּמִצָּא זְכָרִים תְּלוּאִים בְּזַקְנוֹת וּנְקֻבוֹת בְּמִכִּירוֹת - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא בְּנָה שֶׁל זוֹ בָּא אֲצֵל זוֹ, וְשְׂמָא בְּנָה שֶׁל זוֹ בָּא אֲצֵל זוֹ. וְכֵן הִיָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַמוֹסֵר בְּהֵמָתוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְרַעוֹת, אָף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רִשְׁאִי, וְלִשְׁחֲרִית בָּא וּמִצָּא זְכָרִים בְּזַקְנוֹת, וּנְקֻבוֹת בְּמִכִּירוֹת - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, שְׂמָא הִבִּיא עוֹבֵד כּוֹכְבִים אֶת בְּנָה שֶׁל זוֹ אֲצֵל זוֹ, וְאֶת בְּנָה שֶׁל זוֹ אֲצֵל זוֹ. הַתּוֹלֵשׁ צֶמֶר

מִבְּכוֹר תָּם, וְהַנִּית בְּחֻלּוֹן, אָף עַל פִּי שְׁנוּלֵד לְאַחַר מִכָּן וְשִׁחְטוּ - הָרִי זֶה יִקְבֹּר בְּכוֹר. בְּעַל מוּם שֶׁתִּלֵּשׁ הַיָּמִנּוּ, וְאַחַר כֶּךָ מֵת; עֲקִבָּא בֶּן מֵהַלְלָאֵל מִתִּיר, וְחֲכָמִים אוֹסְרִין. אָמַר רַבִּי יוֹסִי רַבִּי יְהוּדָה: מוּדָה עֲקִבָּא בְּזֶה שֶׁהוּא אָסוּר, עַל מֵה נִחְלְקוּ? עַל שְׁנִטְמָא, שֶׁתִּלֵּשׁ הַיָּמִנּוּ וְאַחַר כֶּךָ שִׁחְטוּ, שְׁעִקְבִּיא בֶּן מֵהַלְלָאֵל מִתִּיר, וְחֲכָמִים אוֹסְרִין. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מוּדָה רַבִּי חֲלַפְתָּא בְּזֶה שֶׁהוּא מִתֵּר, אֲבָל בִּיחוד אָמְרוּ חֲכָמִים: יִנִּיחֵנוּ בְּחֻלּוֹן, שְׂמָא יֵשׁ תְּקוּן, שְׂאִם יְהֵא מֵת - אָסוּר. וְאִם שִׁחְטוּ - יְהֵא מִתֵּר, עַל מֵה נִחְלְקוּ? עַל שְׁנִטְמָא, שֶׁתִּלֵּשׁ הַיָּמִנּוּ וְאַחַר כֶּךָ מֵת, שְׁעִקְבִּיא בֶּן מֵהַלְלָאֵל מִתִּיר, וְחֲכָמִים אוֹסְרִין.

וַיֵּרָא בָּלֶק בֶּן-צִפּוֹר אֶת כָּל-אֲשֶׁר-עָשָׂה יִשְׂרָאֵל וַחֲזָא בָּלֶק בֶּן צִפּוֹר ית כָּל דַּעְבַּד יִשְׂרָאֵל לְאַמּוֹרָאָה: לְאַמְרֵי:

וַיֵּרָא בָּלֶק בֶּן צִפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאַמְרֵי – אָמַר: אֵלֹו שְׁנֵי מַלְכִים, שְׁהֵינּוּ בְטוּחִים עֲלֵיהֶם, לֹא עֲמָדוּ בַפְּנִיכֶם; אָנוּ – עַל אַחַת כַּמָּה נְכֻמָּה! לְפִיכֹה וַיִּגַּר מוֹאֵב.

וַיִּגַּר מוֹאֵב מִפְּנֵי הָעַם מְאֹד כִּי רַב־הָיָה וַיִּקְרַץ מוֹאֵב וַדְחִיל מוֹאֲבָאָה מִן קָדָם עַמָּא לַחֲדָא אַרִי סְגִי הוּא וְעַקַּת לְמוֹאֲבָאִי מִן קָדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיִּגַּר – לְשׁוֹן מוֹרָא, כְּמוֹ: "גוֹרוּ לְכֶם". וַיִּקְרַץ מוֹאֵב – קָצוּ בְּחַיֵּיהֶם, כְּמוֹ: "קִצְתִי בְּחַיֵּי"; וְהוּא מִקְרָא קָצָר.

וַיֹּאמֶר מוֹאֵב אֶל-זִקְנֵי מְדִיָּן עַתָּה יִלְחָכוּ הַקְּהֵל אֶת-כָּל-סְבִיבֹתֵינוּ כַּלְחָד הַשּׁוֹר אֶת יַרְק הַשְּׂדֵה וּבְלֶק בֶּן-צִפּוֹר מְלָךְ לְמוֹאֵב בְּעַת הַהוּא: וַאֲמַר מוֹאֵב לְסַבִּי מְדִיָּן כַּעַן יִשְׁיָצוּן קְהֵלָא ית כָּל סַחְרִנְנָא כְּמָא דְמְלַחֲדָ תוֹרָא ית יְרוּקָא דְחַקְלָא וּבְלֶק בֶּן צִפּוֹר מְלַכָּא לְמוֹאֵב בְּעַדְנָא הַהוּא:

אֵל זִקְנֵי מְדִיָּן – וְהֵלֵא מֵעוֹלָם הָיוּ שׁוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה, שְׁנָאֲמַר: "הַמִּכָּה אֶת מְדִיָּן בְּשִׂדָה מוֹאֵב", שְׂבָאוּ מְדִיָּן עַל מוֹאֵב לְמַלְחָמָה? אֵלֵא מִיֶּרְאֲתוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. וּמָה רָאָה מוֹאֵב לְטַל עֲצָה מִמְדִּיָּן? כִּינֵן שָׂרְאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל נוֹצְחִים שְׁלֵא כְּמִנְהַג הָעוֹלָם, אָמְרוּ: מִנְהִיגִם שֶׁל אֵלֹו בְּמְדִיָּן נִתְגַּדַּל; נִשְׁאֵל מִמֶּה מַה מְדַתוֹ. אָמְרוּ לָהֶם: אֵינן כָּחוּ אֵלֵא בְּפִיּוֹ. אָמְרוּ: אַף אָנוּ נְבוֹא עֲלֵיהֶם בְּאֲדָם שְׂכַחוּ בְּפִיּוֹ. כַּלְחָד הַשּׁוֹר – כָּל מַה שְׁהַשּׁוֹר מְלַחֵד, אֵינן בּוֹ סִימָן בְּרַכָּה. בְּעַת הַהוּא – לֹא הָיָה רְאוּי לְמַלְכוּת. מְנַסִּיכֵי מְדִיָּן הָיָה, וְכִינֵן שְׁמַת סִיחׁוֹן, מְנוּוְהוּ עֲלֵיהֶם לְצַרְךָ שְׁעָה.

וַיִּשְׁלַח מְלָאָכִים אֶל-בְּלַעַם בֶּן-בְּעֹר פְּתוֹרָה אֲשֶׁר עַל-הַנֶּהָר אֶרֶץ בְּנֵי-עַמּוֹ לְקַרְאֵלּוּ לֵאמֹר הִנֵּה עִם יִצְאָא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כֹסֶה אֶת-עֵינֵי הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמְּלֵי: וַיִּשְׁלַח אֲזַגְדִּין לְוַת בְּלַעַם בֶּר בְּעוֹר לְפַתוֹר אֶרֶם דְּעַל פְּרַת אֶרֶע בְּנֵי עַמִּיָּה לְמַקְרִי לִיָּה לְמִימַר הָא עַמָּא נִפְקָא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה אֵת חֶפְא ית עֵינֵן שְׂמִשָּׂא דְאַרְעָא וְהוּא שְׂרִי מְלַקְבְּלִי:

פְּתוֹרָה – כְּשׁוֹלְחָנֵי הַזֶּה שֶׁהִפְלִ מְרִיצִין לוֹ מַעוֹת, כֹּף כָּל הַמַּלְכִים מְרִיצִין לוֹ אֲגוֹרֹתֵיהֶם. וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, כֹּף שֵׁם הַמְּקוֹם. אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ – שֶׁל בָּלֶק. מִשֵּׁם הָיָה, וְזֶה הָיָה מִתְנַבֵּא וְאוֹמֵר לוֹ: עַתִּיד אִתְּהָ לְמַלְךְ. וְאִם תֹּאמַר: מִפְּנֵי מַה הַשְּׂרָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂכִינְתוֹ עַל גּוֹי רִשְׁעִי? כִּדִּי שְׁלֵא יִהְיֶה פִתְחוֹן פֶּה לְאַמּוֹת לוֹמַר: אֵלֹו הָיָה לָנוּ נְבִיאִים – חֲזַרְנוּ לְמוּטָב. הַעֲמִיד לָהֶם נְבִיאִים, וְהֵם פְּרָצוּ גְדָר הָעוֹלָם; שְׂבַתְחֵלָה הָיוּ גְדוּרִים בְּעַרְיֹות, וְזֶה נִמְן לָהֶם עֲצָה לְהַפְקִיר עֲצֻמֵן לְזַנוּת. לְקַרְא לּוֹ – הַקְּרִיאָה הַיְתָה שְׁלוֹ וְלְהַנְאֹתוֹ, שְׁהָיָה פּוֹסֵק לוֹ מִמּוֹן הַרְבֵּה. עִם יִצְאָא מִמִּצְרַיִם – וְאִם תֹּאמַר: מַה מְזִיקָה? – הִנֵּה כֹסֶה אֶת עֵינֵי הָאָרֶץ – סִיחׁוֹן וְעוּג שְׁהָיוּ שׁוֹמְרִים אוֹתָנוּ, עֲמָדוּ עֲלֵיהֶם וְהִרְגוּם. וְהוּא יֹשֵׁב מִמְּלֵי – חֶסֶר כְּתִיב, קְרוֹבִים הֵם לְהַכְרִיתָנִי, כְּמוֹ: "כִּי אֲמִילֶם".

וְעַתָּה לְכֶה-נָא אֶרְהֵ-לִי אֶת-הָעַם הַזֶּה כִּי-עֲצוּם הוּא מִמְּנֵי אוּלֵי אוּכַל נִכְה-בּוֹ וְאֲגַרְשָׁנוּ מִן-הָאָרֶץ כִּי יִדְעַתִּי אֶת אֲשֶׁר-תְּבַרַךְ מִבְּרַךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָר יוֹאָר: וְכַעַן אֵימָא כְּעַן לוּט לִי ית עַמָּא הַדִּין אַרִי תְקִיף הוּא מְנֵי מָאם אִכּוּל לְאַגְחָא בִיָּה קָרַב וְאַתְרַכְנִיָּה מִן אַרְעָא אַרִי יִדְעָנָא ית דְּתַבְרִיךְ מִבְּרַךְ וְדַתְלוּט לִיט:

נִכְה בּוֹ – אָנִי וְעַמִּי נִכְה בְּהֶם. דְּבַר אַחַר, לְשׁוֹן מִשְׁנָה הוּא: "מִנְכָּה לוֹ מִן הַדְּמִים"; לְחֶסֶר מִמֶּה מְעַט. כִּי יִדְעַתִּי וְגוֹמַר – עַל יְדֵי מַלְחַמַת סִיחׁוֹן, שְׁעִזְרַתוֹ לְהַכּוֹת אֶת מוֹאֵב.

וַיִּלְכּוּ זִקְנֵי מוֹאֵב וְזִקְנֵי מְדִיָּן וְקַסְמִים בְּיָדָם וַיָּבֵאוּ אֶל-בְּלַעַם וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו דְּבַרֵי בָּלֶק: וַאֲזַלוּ סַבִּי מוֹאֵב וְסַבִּי מְדִיָּן וְקַסְמִיָּא בִּידֵיהוֹן וְאַתּוּ לְוַת בְּלַעַם וּמְלִילוֹ עַמִּיָּה פְּתַגְמֵי בָּלֶק:

וְקַסְמִים בְּיָדָם – כָּל מִינֵי קַסְמִים; שְׁלֵא יֹאמַר, אֵינן כְּלִי תְשַׁמִּישֵׁי עַמִּי. דְּבַר אַחַר: קַסֵּם זֶה נְטִלוּ בְיָדָם זִקְנֵי מְדִיָּן; אָמְרוּ: אִם יָבֵא עַמְּנוּ בַּפְּעַם הַזֹּאת – יֵשׁ בּוֹ מִמִּשׁ, וְאִם יִדְחֵנוּ – אֵינן בּוֹ תוֹעֵלַת. לְפִיכֹה, כְּשִׁאֲמַר לָהֶם: "לִינּוּ פֶה הַלֵּילָה", אָמְרוּ: אֵינן בּוֹ תַקְנָה, הַנִּיחֻוּהוּ וְהִלְכוּ לָהֶם; שְׁנָאֲמַר: "וַיִּשְׁבוּ שְׂרֵי מוֹאֵב עִם בְּלַעַם", אֲבָל זִקְנֵי מְדִיָּן הִלְכוּ לָהֶם.

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינּוּ פֶה הַלֵּילָה וְהַשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם דְּבַר כַּאֲשֶׁר יִדְבַר י-הוָה אֵלָי וַיִּשְׁבוּ שְׂרֵי-מוֹאֵב עִם-בְּלַעַם: וַאֲמַר לְהוֹן בֵּיתוֹ הֵכָא בְּלִילֵיא וְאַתִּיב יְתַכּוֹן פְּתַגְמָא כְּמָא דִּמְלִיל יְיָ עַמִּי וְאוּרִיכוּ רַבְרָבֵי מוֹאֵב עִם בְּלַעַם:

לִינּוּ פֶה הַלֵּילָה – אֵינן רוּחַ הַקְּדוֹשׁ שׁוֹרָה עֲלָיו אֵלֵא בְּלִילָה, וְכֵן לְכָל נְבִיאֵי אַמּוֹת הָעוֹלָם. וְכֵן לְכוּ בְּחִלוֹם הַלֵּילָה, שְׁנָאֲמַר: "וַיָּבֵא אֱ-לֹהִים אֵל לְכוּ הָאֲרָמִי בְּחִלוֹם הַלֵּילָה"; כְּאֲדָם הַהוּלָף אֵל פִּילְגָשׁוּ בְּהַתְּבָא. כַּאֲשֶׁר יִדְבַר ה' אֵלַי – אִם יִמְלִיכֵנִי לְלַכַּת עִם בְּנֵי אָדָם כְּמוֹתְכֶם, אֵלֶךְ עִמְכֶם; שְׂמָא אֵינן כְּבוֹדוֹ לְתַמִּי לְהֵלָף אֵלֵא עִם שְׂרִים גְּדוּלִים מִכֶּם. וַיִּשְׁבוּ – לְשׁוֹן עַכְבָּה.

וַיָּבֹא אֶל-לֵהִים אֶל-בִּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ:
וַאֲתָא מִימַר מִן קָדָם יְיָ לֹת בִּלְעָם וַאֲמַר מִן גּוֹבְרִיא
הָאֵלִין דְּעִמָּךְ:

מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ – לְהִטְעוֹתוֹ בָּא. אָמַר: פְּעָמִים שָׂאִין הַכֹּל גְּלוּי לַפְּנִי, אִין דַּעְתּוֹ שְׁנֵה עָלְיוֹ; אִף אֲנִי אֶרְאֶה עֵת שְׂאוּכַל לְקַלֵּל וְלֹא יָבִין.

וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל-הָאֱלֹהִים בְּלֶק בְּן-צִפּוֹר מַלְךְ מוֹאָב
שְׁלַח אֵלַי:
וַאֲמַר בִּלְעָם קָדָם יְיָ בְּלֶק בֶּר צִפּוֹר מַלְכָּא דְּמוֹאָב שְׁלַח
לְנָתִי:

בְּלֶק בְּן צִפּוֹר מַלְךְ מוֹאָב – אִף עַל פִּי שְׂאִינִי חָשׁוּב בְּעִינֵיהּ, חָשׁוּב אֲנִי בְּעִינֵי הַמַּלְכִּים.

הִנֵּה הָעַם הֵיכָא מִמְצָרִים וַיִּכַּס אֶת-עֵינָיו הָאָרֶץ עִתָּה
לִבָּה קָבֵה-לִּי אֲתוּ אוּלַי אוּכַל לְהִלָּחֵם בּוֹ וְגַרְשָׁתִּיו:
הָא עִמָּא דִּנְפַק מִמְצָרִים וַחֲפָא יַת עֵין שְׂמִשָּׂא דְאַרְעָא
כְּעַן אֵיתָא לוּט לִי יַתִּיה מָאם אֲכּוּל לְאַגְחָא בִּיה קָרַב
וַאֲתַרְכַּנְיָה:

קָבֵה לִי – זֹו קִשָּׁה מִ"אַרְהָ לִי", שֶׁהוּא נוֹקֵב וּמְפָרֵשׁ. וְגַרְשָׁתִּיו – מִן הָעוֹלָם. וּבְלֶק לֹא אָמַר אֱלֹא "וַאֲגַרְשֶׁנוּ מִן הָאָרֶץ"; אִינִי מִבְּקִשׁ אֱלֹא לְהִסְיָעַם מֵעָלַי. וּבִלְעָם הִיָּה שׁוֹנֵאֵם יוֹתַר מִבְּלֶק.

וַיֹּאמֶר אֶל-לֵהִים אֶל-בִּלְעָם לֹא תִלְךְ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר
אֶת-הָעָם כִּי בְרוּךְ הוּא:
וַאֲמַר יְיָ לְבִלְעָם לֹא תִיזִיל עִמָּהוֹן לֹא תִלוּט יַת עִמָּא
אַרִי בְרִיךְ הוּא:

לֹא תִלְךְ עִמָּהֶם – אָמַר לוֹ: אִם כֵּן, אֶקְלָלֶם בְּמִקּוֹמִי? אָמַר לוֹ: לֹא תֵאָר בְּרוּךְ הוּא. מְשַׁל אֲוִמְרִים לְצַרְעָה: "לֹא מְדוּבָשָׁךְ וְלֹא מְעוֹקֶצָךְ".

שְׁנִי

וַיִּקָּם בִּלְעָם בַּבֶּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרֵי בְּלֶק לְכוּ אֵלַי
אַרְצֵכֶם כִּי מֵאֵן י-הִנֵּה לְתַתִּי לְהִלָּךְ עִמָּכֶם:
וַקָּם בִּלְעָם בְּצַפְרָא וַאֲמַר לְרַבְרָבִי בְּלֶק אִיזִילו
לְאַרְעֵכוֹן אַרִי רַעְוָא קָדָם יְיָ דְלֹא לְמִשְׁבְּקֵי לְמִיזִל
עִמָּכוֹן:

לְהִלּוֹךְ עִמָּכֶם – אֱלֹא עִם שָׂרִים גְּדוֹלִים מִכֶּם. לְמַדְנּוּ שְׂרוּחוֹ גְבוּהָהּ, וְלֹא רִצָּה לְגַלוֹת שֶׁהוּא בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל מְקוֹם אֱלֹא בִלְשׁוֹן גְּסוּת. לְפִיכָךְ "וַיִּסָּף עוֹד בְּלֶק".

וַיִּקְוֹמוּ שָׂרֵי מוֹאָב וַיָּבֹאוּ אֶל-בְּלֶק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן בִּלְעָם
הִלָּךְ עִמָּנוּ:
וַקָּמוּ רַבְרָבִי מוֹאָב וַאֲתוּ לֹת בְּלֶק וַאֲמָרוּ סָרִיב בִּלְעָם
לְמִיתֵי עִמָּנָא:

וַיִּסָּף עוֹד בְּלֶק שְׁלַח שָׂרִים רַבִּים וַנְּכַבְּדֵם מֵאֵלֶּה:
מֵאֵלִין:
וַאֲוִסִיף עוֹד בְּלֶק שְׁלַח רַבְרָבִין סְגִיאִין וַיִּקְרִיין
מֵאֵלִין:

וַיָּבֹאוּ אֶל-בִּלְעָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר בְּלֶק בְּן-צִפּוֹר
אֶל-נְאֻמָּה תִמְנַע מִהִלָּךְ אֵלַי:
וַאֲתוּ לֹת בִּלְעָם וַאֲמָרוּ לִיה כְּדָן אָמַר בְּלֶק בֶּר צִפּוֹר
לֹא כְעַן תִּתְמַנַּע מִלְמִיתֵי לְנָתִי:

כִּי-כַבֵּד אֲכַבְּדָךְ מֵאֵד וְכֹל אֲשֶׁר-תֹּאמַר אֵלַי אֲעֹשֶׂה
וּלְכֵה-נָא קָבֵה-לִּי אֵת הָעָם הַזֶּה:
אַרִי יִקְרָא אֵינְקִרְנָךְ לְחֻדָּא וְכֹל דְּתִימַר לִי אֲעַבִּיד
וַאֲיִתָא כְּעַן לוּט לִי יַת עִמָּא הַדִּין:

כִּי כַבֵּד אֲכַבְּדָךְ מֵאֵד – יוֹתַר מִמָּה שֶׁהֵייתָ נוֹטֵל לְשַׁעֲבַר אֲנִי נוֹתֵן לָךְ.

וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל-עַבְדֵי בְּלֶק אִם-יִתְּנוּ-לִי בְּלֶק
מָלְא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל לְעַבְרֵ אֶת-פִּי י-הִנֵּה
אֶל-לֵהִי לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוּ גְדוּלָּה:
וַאֲתִיב בִּלְעָם וַאֲמַר לְעַבְדֵי בְּלֶק אִם יִתִּין לִי בְּלֶק מְלִי
בֵיתִיה כֶּסֶף וְזָהָב לִית לִי רְשׁוֹ לְמַעַבְרַ עַל גְּזִירַת
מִימְרָא דִּי אֶל-לֵהִי לְמַעַבְדַ זַעִירַתָּא אוּ רַבַּתָּא:

מֵלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב – לְמַדְנּוּ שְׂנַפְשׁוֹ רַחֲבָה וּמַחְמַד מְמוֹן אַחֲרִים. אָמַר: רְאוּי לוֹ לְתַן לִי כֹל כֶּסֶף וְזָהָב שְׁלוֹ! שְׁהִרִי צְרִיךְ לְשַׁפֵּר חֵילוֹת רַבּוֹת, סַפְק נּוֹצֵחַ, סַפְק אִינּוּ נּוֹצֵחַ; וְאֲנִי וְדַאי נּוֹצֵחַ. לֹא אוּכַל לְעַבְרֵ – עַל כְּרַחוּ גְלָה שֶׁהוּא בְּרִשׁוֹת אַחֲרִים; וְנִתְנַבֵּא כַּאֲן שְׂאִינּוּ יְכוּל לְבַטֵּל הַבְּרָכוֹת שְׂנַתְּבָרְכוּ הָאֲבוֹת מִפִּי הַשְּׂכִינָה.

וְעִתָּה שְׂבּוּ נָא בְּנֵה גַם-אַתֶּם הַלְלִיָּהּ וְאֲדַעְהָ מֵה-יִסְרָף
י-הִנֵּה דַבֵּר עִמִּי:
וְכַעַן אוּרִיכוּ כְעַן הֲכָא אִף אֲתוּן בְּלִילִיא וְאֲדַע מָא
יוֹסִיף יְיָ לְמַלְלָא עִמִּי:

גם אתם – פיו הכשילו: **גם אתם** סופכם לילך בפחי נפש פראשונים. **מה יסף** – לא ישנה דבריו מברכה לקללה; הלואי שלא יוסיף לברך. פאן נתנבא שעתיד להוסיף להם ברכות על ידו.

ויבא א-להים | אל-בלעם לילה ויאמר לו אמ-לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואף את-הדבר אשר-אדבר אליך אתו מעשה:
ונתא מימר מן קדם יי בבלעם ליליא ויאמר ליה אמ למקרי לך אתו גובריא קום איזיל עמהון וברם ית פתגמא דאמליל עמך יתיה מעביד:

אם לקרא לך – אם הקריאה שלך, וסבור אתה לטל עליה שר, **קום לך אתם**. ואף – על פרסה, "את הדבר אשר אדבר אליך אותו מעשה". ואף על פי כן – **וילך בלעם**; אמר: שמה אפתנו ויתרצה.

שלישי

ויקם בלעם בפקר ויחבש את-אתנו וילך עם-שרי מואב:
ויקם בלעם בצפרא וזריז ית אתגיה ואזל עם רברבי מואב:

ויחבש את אתנו – מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה, שחבש הוא בעצמו. אמר הקדוש ברוך הוא: רשע, כבר קדמך אברהם אביהם, שנתמר: "וישכם אברהם בפקר ויחבש את חמרו". **עם שרי מואב** – לבו קלכם שנה.

ויסר-אף א-להים פי-הולך הוא ויניצב מלאך י-הנה בקרף לשטן לו והוא רכב על-אתנו ושני נערי עמו:
ותקיה רוגזא דיי ארי אזיל הוא ואתעמד מלאכא דיי באורחא לשטן ליה והוא רכיב על אתגיה ותרין עולימוהי עמיה:

פי הולך הוא – ראה שהדבר רע בעיני המקום, ונתאנה לילך. **לשטן לו** – מלאך של רחמים הנה, והנה רוצה למנועו מלחטא, שלא יחטא ויאבד. **ושני נערי עמו** – מכאן לאדם חשוב היוצא לדרך, יוליד עמו שני אנשים לשמשו, וחוזרים ומשמשים זה את זה.

ותרא האתון את-מלאך י-הנה נצב בקרף ותרבו שלופה בידו ותט האתון מן-הדרך ותלך בשדה ויך בלעם את-האתון להטתה הדרך:
ותזת אתנא ית מלאכא דיי מעמד באורחא ותרביה שליפא בידיה וסדת אתנא מן אורחא ואזלת בתקלא ומחא בלעם ית אתנא לאסטיומה לאורחא:

ותרא האתון – והוא לא ראה; שנתן הקדוש ברוך הוא רשות לבהמה לראות יותר מן האדם, שמתוך שיש בו דעת, תטרף דעתו כשיראה מזיקין. **ותרבו שלופה בידו** – אמר: רשע זה הניח כלי אמנותו, שכלי זינון של אמות העולם בתרבו, והוא בא עליהם בפיו, שהיא אמנות שלקם; אף אני אתפש את שלו ואבא עליי באמנותו. וכן הנה סופו: "ונאת בלעם בן בעור הרגו בתרבו".

ויעמד מלאך י-הנה במשעול הכרמים גדר מזה וקם מלאכא דיי בשביל פרמיא אתרא דגדירא מכא וגדירא מזה:
ויעמד מלאך י-הנה בשביל"; וכן: "אם ישפק עפר שמרון לשעלים", אם יספיק כל עפר שמרון להיות נדבק בכפות הרגלים בהלוכו; וכן: "מי מדד בשעלו מים", ברגליו ובהלוכו. גדר מזה וגדר מזה – סתם גדר של אבנים הוא.

ותרא האתון את-מלאך י-הנה ותלחץ אל-הקיר ותלחץ את-רגל בלעם אל-הקיר ויסף להפתה:
ותלחץ – היא עצמה. ותלחץ – את אחרים, את רגל בלעם.

ותזת אתנא ית מלאכא דיי ואדחיקת עם פותלא ודחיקת ית רגלא דבלעם לכותלא ואוסיף לממחה:
ותלחץ – היא עצמה. ותלחץ – את אחרים, את רגל בלעם.

ותרא האתון את-מלאך י-הנה עבד ויעמד במקום צר אשר אין-דרך לנשות ימין ושמאול:
ותרא האתון את-מלאך י-הנה ותרפץ תחת בלעם ויעמד במקום צר אשר אין-דרך לנשות ימין ושמאול:

ואוסיף מלאכא דיי עבר וקם באתר עק דלית אורח למסטי לימינא ולשמאלא:
ואוסיף מלאך ה' עבד – לעבר עוד לפניו להלך, להיות לפניו במקום אחר, כמו: "והוא עבר לפניהם". ומדרש אנדה יש בתנחומא: מה ראה לעמד בשלשה מקומות? סימני אבות הראהו.

ותרא האתון את-מלאך י-הנה ותרפץ תחת בלעם ויעמד במקום צר אשר אין-דרך לנשות ימין ושמאול:
ותרא האתון את-מלאך י-הנה ותרפץ תחת בלעם ויעמד במקום צר אשר אין-דרך לנשות ימין ושמאול:

ותרא האתון את-מלאך י-הנה ותרפץ תחת בלעם ויעמד במקום צר אשר אין-דרך לנשות ימין ושמאול:
ותרא האתון את-מלאך י-הנה ותרפץ תחת בלעם ויעמד במקום צר אשר אין-דרך לנשות ימין ושמאול:

ותרא האתון את-מלאך י-הנה ותרפץ תחת בלעם ויעמד במקום צר אשר אין-דרך לנשות ימין ושמאול:
ותרא האתון את-מלאך י-הנה ותרפץ תחת בלעם ויעמד במקום צר אשר אין-דרך לנשות ימין ושמאול:

ותרא האתון את-מלאך י-הנה ותרפץ תחת בלעם ויעמד במקום צר אשר אין-דרך לנשות ימין ושמאול:
ותרא האתון את-מלאך י-הנה ותרפץ תחת בלעם ויעמד במקום צר אשר אין-דרך לנשות ימין ושמאול:

ותרא האתון את-מלאך י-הנה ותרפץ תחת בלעם ויעמד במקום צר אשר אין-דרך לנשות ימין ושמאול:
ותרא האתון את-מלאך י-הנה ותרפץ תחת בלעם ויעמד במקום צר אשר אין-דרך לנשות ימין ושמאול:

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְאַתּוֹן כִּי הִתְעַלַּלְתָּ בִּי לֹא יִשְׁחַרְבֵנִי בְּיַדִּי
כִּי עֲתָה הִרְגַתִּיךָ:
וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְאַתּוֹן כִּי הִתְעַלַּלְתָּ בִּי לֹא יִשְׁחַרְבֵנִי בְּיַדִּי
כִּי עֲתָה הִרְגַתִּיךָ:

התעללת – פתרגומו, לשון גנאי ובזיון. לוי יש חרב בידי – גנות גדולה הנה לו דבר זה בעיני השמים: זה הולך להרג אמה שלמה בפיו, ולא אתו זה צריך כלי זין?.

וַתֹּאמֶר הָאֵתּוֹן אֶל־בַּלְעָם הֲלוֹא אֲנֹכִי אֶתְנֶה אֲשֶׁר־
רַכַּבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הִהְסַכְנִן הַסַּפְנִיתִי
לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא:
וַתֹּאמֶר הָאֵתּוֹן אֶל־בַּלְעָם הֲלוֹא אֲנֹכִי אֶתְנֶה אֲשֶׁר־
רַכַּבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הִהְסַכְנִן הַסַּפְנִיתִי
לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא:

ההסכן הספנתי – פתרגומו; וכן: "הלאל יסכן גבר". ורבתינו דרשו מקרא זה בגמרא, אמרו ליה: מאי טעמא לא רכבת אסוסיא? אמר להון: ברטיבא שדאי ליה כוליה, כדאימא במסכת עבודה זרה.

וַיִּגַּל יְ-הוָה אֶת־עֵינָי בַּלְעָם וַיֵּרָא אֶת־מַלְאָךְ יְ-הוָה
נֹצֵב בַּדָּרָךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלֹפָה בְּיָדוֹ וַיִּקַּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו:
וַיִּגַּל יְ-הוָה אֶת־עֵינָי בַּלְעָם וַיֵּרָא אֶת־מַלְאָךְ יְ-הוָה
נֹצֵב בַּדָּרָךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלֹפָה בְּיָדוֹ וַיִּקַּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאָךְ יְ-הוָה עַל־מָה הִפִּיתָ אֶת־אֲתָנֶךָ זֶה
שְׁלוֹשׁ רַגְלִים הִנֵּה אֲנֹכִי יֹצֵאתִי לְשִׁטּוֹן כִּי־נִרְט הַדָּרָךְ
לְנִגְדִי:
וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאָךְ יְ-הוָה עַל־מָה הִפִּיתָ אֶת־אֲתָנֶךָ זֶה
שְׁלוֹשׁ רַגְלִים הִנֵּה אֲנֹכִי יֹצֵאתִי לְשִׁטּוֹן כִּי־נִרְט הַדָּרָךְ
לְנִגְדִי:

כי נרט הדרך לנגדי – רבותינו חכמי המשנה דרשוהו נוטריקון: יראה, ראטה, נטה, בשביל שהדרך לנגדי, כלומר: לקנאתי ולהקניטני. ולפי משמעו: כי חרד הדרך לנגדי, לשון רטט; כי ראיתי בעל הדרך שחרד ומהר הדרך שהוא לכעסי ולהמראתי. ומקרא קצר הוא, כמו: "נתכל דוד", שרוצה לומר: נתכל נפש דוד. לשון אחר: "נרט" לשון רצון, וכן: "ועל ידי רשעים ירטני"; מפני ומנחם אותי על ידי רשעים, שאינו אלא מקניטים.

וַתִּרְאֵנִי הָאֵתּוֹן וַתַּטּ לִפְנֵי זֶה שְׁלֹשׁ רַגְלִים אוֹלֵי נִטְתָּה
מִפְּנֵי כִּי עֲתָה גַם־אֲתַכֶּה הִרְגַתִּי וְאוֹתָה הִחַיִּיתִי:
וַתִּרְאֵנִי הָאֵתּוֹן וַתַּטּ לִפְנֵי זֶה שְׁלֹשׁ רַגְלִים אוֹלֵי נִטְתָּה
מִפְּנֵי כִּי עֲתָה גַם־אֲתַכֶּה הִרְגַתִּי וְאוֹתָה הִחַיִּיתִי:

אוילי נטתה – כמו 'לולא'; פעמים ש'אוילי' משמש בלשון 'לולא'. גם אתכה הרגתי – הרי זה מקרא מסרס, והוא כמו 'גם הרגתי אותך'; כלומר: לא העפכה בלבד קראתך על ידי, כי גם הריגה. ואותה החייתי – ועתה, מפני שדברה והוכיחה ולא יכלת לעמד בתוכחה, כמו שכתוב: "ויאמר לא", הרגתה, שלא יאמרו: זו היא שסלקה את בלעם בתוכחה ולא יכול להשיב; שחס המקום על כבוד הבריות. וכן: "ואת הבהמה תהרגו"; וכן "והרגת את האשה ואת הבהמה".

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל־מַלְאָךְ יְ-הוָה חֲטֵאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי
כִּי אַתָּה נֹצֵב לְקִרְאתִי בַּדָּרָךְ וְעַתָּה אִם־רַע בְּעֵינֶיךָ
אֲשׁוּבָה לִי:
וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל־מַלְאָךְ יְ-הוָה חֲטֵאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי
כִּי אַתָּה נֹצֵב לְקִרְאתִי בַּדָּרָךְ וְעַתָּה אִם־רַע בְּעֵינֶיךָ
אֲשׁוּבָה לִי:

כי לא ידעתי – גם זה גנותו, ועל פרחו הודה; שהוא הנה משפח שיועד דעת עליון, ופיו העיד "לא ידעתי". אם רע בעיניך אשובה לי – להתרים נגד המקום היא תשובה זו. אמר לו: הוא בעצמו צנני ללכת, ואטה, מבלט את דבריו? למוד הוא בכך שאומר דבר ומלאך מתזירו. אמר לאברהם: "קח נא את בנו" וגומר, ועל ידי מלאך בטל את דברו. אף אני, אם רע בעיניך, צריך אני לשוב.

וַיֹּאמֶר מַלְאָךְ יְ-הוָה אֶל־בַּלְעָם לֵךְ עִם־הָאֲנָשִׁים
וְאַפְסֵ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אָדַבְר אֵלֶיךָ אֲתוֹ תְדַבֵּר וַיִּלְךְ
בַּלְעָם עִם־שָׂרֵי בָלָק:
וַיֹּאמֶר מַלְאָךְ יְ-הוָה אֶל־בַּלְעָם לֵךְ עִם־הָאֲנָשִׁים
וְאַפְסֵ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אָדַבְר אֵלֶיךָ אֲתוֹ תְדַבֵּר וַיִּלְךְ
בַּלְעָם עִם־שָׂרֵי בָלָק:

לך עם האנשים – בדרך שאדם רוצה לילה, בה מוליכין אותו. ואפס – על כרחך, את הדבר אשר אדבר וגומר. עם שרי בלק – שמת לקללם כמותם.

וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי בָא בַלְעָם וַיֵּצֵא לְקִרְאתוֹ אֶל־עִיר
מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־גְּבוּל אַרְצוֹ אֲשֶׁר בְּקִצְהַ הַגְּבוּל:
וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי בָא בַלְעָם וַיֵּצֵא לְקִרְאתוֹ אֶל־עִיר
מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־גְּבוּל אַרְצוֹ אֲשֶׁר בְּקִצְהַ הַגְּבוּל:

וישמע בלק – שלח שלוחים לבשרו. אל עיר מואב – אל מטרופולין שלו, עיר החשובה שלו, לומר: ראה מה אלו מבקשים לעקר.

וַיֹּאמֶר בָּלֶק אֶל-בְּלַעַם הֲלֹא שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לְקַרְאֵ-לְךָ לָמָּה לֹא-הִלַּכְתָּ אֵלַי הֲאִמָּנִם לֹא אוֹכַל כַּבְדֶּךָ: וַיֹּאמֶר בָּלֶק לְבַלְעָם הֲלֹא שָׁלַחְתִּי לְוַתְּךָ לְמַקְרִי לְךָ לָמָּה לֹא אָתִיתָ לְוַתִּי הַבְּקוֹשָׁטָא הַנִּיתָא אָמַר לִית אָנָּה יָכִיל לְיַקְרוּתְךָ:

האמנם לא אוכל כבודך – נתנבא שסופו לצאת מעמו בקלון.

וַיֹּאמֶר בְּלַעַם אֶל-בָּלֶק הִנֵּה-בְּאֵתִי אֵלֶיךָ עָתָה הֵיכַל אוֹכַל דְּבַר מְאוּמָה הַדְּבָר אֲשֶׁר יִשְׂיִים אֶ-לֵהִים בְּפִי אַתּוּ אֲדַבֵּר: וַיֹּאמֶר בְּלַעַם לְבָלֶק הֲאִתִּיתִי לְוַתְּךָ כְּעֵן הַמִּיכָל יָכִילָנָא לְמַלְלָא מְדַעַם פְּתַגְמָא דִישׁוּי יִי בְּפוּמֵי יְתִיָּה אַמְלִיל:

רביעי

וַיִּלְךְ בְּלַעַם עִם-בָּלֶק וַיָּבֹאוּ קַרְנֵת חֲצוֹת: וַאֲזַל בְּלַעַם עִם בָּלֶק וַאֲעֲלִיָּה לְקַרְנֵת מְחוּזוּהֵי:

קרנת חצות – עיר מלאה שנקים, אנשים נשים וטף בחוצותיה, לומר: ראה ורחם, שלא יעקרו אלו.

וַיִּזְבַּח בָּלֶק בָּקָר וַצֹּאן וַיִּשְׁלַח לְבַלְעָם וּלְשָׂרִים אֲשֶׁר אַתּוּ: וַיִּכַּסּ בָּלֶק תּוֹרִין וְעֹאן וְשִׁלַּח לְבַלְעָם וּלְרַבְרַבֵּיָּא דְעַמִּיָּה:

בקר וצאן – דבר מעט, בקר אחד וצאן אחד בלבד.

וַיְהִי בַבֶּקֶר וַיִּקַּח בָּלֶק אֶת-בְּלַעַם וַיַּעֲלֵהוּ בְּמֹות בַּעַל וַיִּרְא מִשָּׁם קֶזְזָה הָעַם: וַהֲוָה בַצְּפָרָא וְדַבַּר בָּלֶק יַת בְּלַעַם וַאֲסַקִּיָּה לְרַמַּת דְחַלְתִּיָּה וַחֲזָא מִתַּמָּן קֶזְזָת מִן עַמָּא:

במות בעל – כמרגומו, "לרמת דחלתי", שם עבודת אלילים.

וַיֹּאמֶר בְּלַעַם אֶל-בָּלֶק בְּנֵה-לִי בִזָּה שְׁבַעָה מִזְבְּחֹת וְהִכֹּן לִי בִזָּה שְׁבַעָה פָּרִים וְשְׁבַעָה אֵילִים: וַיֹּאמֶר בְּלַעַם לְבָלֶק בְּנֵי לִי הֲכָא שְׁבַעָא מְדַבְּחִין וַאֲתַקִּין לִי הֲכָא שְׁבַעָא תּוֹרִין וְשְׁבַעָא דְכָרִין:

וַיַּעַשׂ בָּלֶק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּלַעַם וַיַּעַל בָּלֶק וּבְלַעַם פֶּר וַאֲיִל בַּמִּזְבֵּחַ: וַעֲבַד בָּלֶק כַּמָּא דְמַלְלִיל בְּלַעַם וַאֲסִיקָ בָּלֶק וּבְלַעַם תּוֹר וְדַכַּר עַל כָּל מְדַבְּחַ:

וַיֹּאמֶר בְּלַעַם לְבָלֶק הֲתִנְצַבֵּ עַל-עֲלֹתְךָ וְאֵלֶכָה אוֹלֵי יַקְרָה י-הֲוָה לְקַרְאֵתִי וְדַבַּר מַה-יִּרְאֵנִי וְהַגְדַּתִּי לְךָ וַיִּלְךְ שָׁפִי: וַיֹּאמֶר בְּלַעַם לְבָלֶק אֶתְעַמַּד עַל עֲלֹתְךָ וְאֵהָד מְאֵם יַעֲרַע מִימַר מִן קָדָם יִי לְקַדְמוֹתִי וּפְתַגְמָא דִּיחֲזִינְנֵי וַאֲחֹנִי לְךָ וַאֲזַל יַחֲדִי:

אוילי יקרה ה' לקראתי – אינו רגיל לדבר עמי ביום. וילך שפי – כמרגומו, "יחיד", לשון 'שופי' ושקט, שאין עמו אלא שתיקה.

וַיִּקַּר אֶ-לֵהִים אֶל-בְּלַעַם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת-שְׁבַעַת הַמִּזְבְּחֹת עֲרֹכְתִי וַאֲעַל פֶּר וַאֲיִל בַּמִּזְבֵּחַ: וַעֲרַע מִימַר מִן קָדָם יִי בְּבְלַעַם וַיֹּאמֶר קְדַמוּהֵי יַת שְׁבַעָא מְדַבְּחִין סַדְרִית וַאֲסִיקִית תּוֹר וְדַכַּר עַל כָּל מְדַבְּחַ:

ויקר – לשון עראי, לשון גנאי, לשון טמאת קרי, כלומר: בקושי ובכניון. ולא היה נגלה עליו ביום אלא בשביל להראות חבטתו של ישראל. את שבעת המזבחות – "שבעה מזבחות ערכתי" אין פתיב פאן אלא את שבעת המזבחות. אמר לפניו: אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות, ואני ערכתי כנגד פלן. אברהם בנה ארבעה: "ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו"; "ויצחק משם הרהר" וגומר; "ויאחזק אברהם" וגומר; ויצחק בנה אחד, "ויבן שם מזבח" וגומר. ויעקב בנה שנים: אחד בשכם ואחד בבית אל. ואעל פ' ואיל במזבח – ואברהם לא העלה אלא איל אחד.

וַיִּשָּׂם י-הֲוָה דְבַר בְּפִי בְלַעַם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל-בָּלֶק וְכֹה תְדַבֵּר: וַיִּשׁוּי יִי פְתַגְמָא בְּפוּמָא דְבְּלַעַם וַיֹּאמֶר תּוֹב לְוַת בָּלֶק וְכַדִּין תְּמַלִּיל:

וַיִּנָּשֶׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נָצַב עַל-עֲלֹתוֹ הוּא וְכָל-שָׂרֵי מוֹאָב: וְתַב לְוַתִּיָּה וְהָא מְעַמַּד עַל עֲלֹתִיָּה הוּא וְכָל רַבְרַבֵּי מוֹאָב:

וַיֵּשֶׁא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן־אַרְם יִנְחֵנִי בְּלֶקַח מִלֶּדְד־מוֹאָב
מִהַרְרֵי־קָדָם לְכֹה אֶרְהֶ־לִּי יַעֲקֹב וּלְכֹה זַעֲמָה
יִשְׂרָאֵל:

וַיְנַטֵּל מִתְּלִיָּה וַאֲמַר מִן אַרְם דְּבַרְנִי בְּלֶקַח מִלְּפָא דְּמוֹאָב
מִטּוֹרֵי מִדְּנַחְתָּא אֵיתָא לוֹט לִי יַעֲקֹב וְאֵיתָא תְּרִידָא לִי
יִשְׂרָאֵל:

אַרְה לִי יַעֲקֹב וּלְכֹה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל – בְּשָׁנֵי שְׁמוֹתֵיהֶם אָמַר לוֹ לְקַלְלֶם, שְׂמָא אֶחָד מֵהֶם מְבַהֵק.

מָה אֶקָּב לֹא קִבָּה אֵל וּמָה אֲזַעֵם לֹא זַעֵם יְ-הוָה:
מָה אֶלוֹטִיָּה דְּלֹא לְטִיָּה אֵל וּמָה אֲתַרְכִּיָּה דְּלֹא תַרְכִּיָּה
יְי:

מָה אֶקָּב לֹא קִבָּה אֵל – כְּשִׁהְיוּ רְאוּיִים לְהִתְקַלֵּל, לֹא נִתְקַלְלוּ: כְּשִׁהְזָכִיר אֲבִיהֶם אֶת עֹנָם, "כִּי בְּאִפְסֵי הֶרְגוּ אִישׁ" – לֹא קָלַל אֶלְא אִפְסֵי, שְׁנָאָמַר: "אַרְוֹר אִפְסֵי". כְּשִׁנְכַנְס אֲבִיהֶם בְּמַרְמָה אֶצֶל אָבִיו, הִיָּה רְאוּי לְהִתְקַלֵּל: מָה נְאָמַר שָׁם? "גַּם בְּרוּךְ יְהִיָּה". בְּמִבְרָכִים נְאָמַר: "אַלְהָה יַעֲמְדוּ לְבְרוּךְ אֶת הַעָם"; בְּמִקְלָלִים לֹא נְאָמַר 'וְאֵלְהָה יַעֲמְדוּ לְקַלֵּל אֶת הַעָם', אֶלְא "וְאֵלְהָה יַעֲמְדוּ עַל הַקְּלָלָה", לֹא רָצָה לְהַזְכִּיר עֲלֵיהֶם שֵׁם קְלָלָה. לֹא זַעֵם ה' – אֲנִי אֵין פְּחִי אֶלְא שְׁאֲנִי יוֹדַע לְכַנּוֹן הַשְּׁעָה שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כּוֹעֵס בָּהּ, וְהוּא לֹא כְּעַס כָּל הַיָּמִים הִלְלוּ שְׁבָאתֵי אֱלֹהֵי. וְזֵהוּ שְׁנָאָמַר: "עַמִּי זָכַר נָא מֵה יַעֲזִי" וְכוּלֵּיהּ "וּמָה עָנָה אוֹתוֹ בַּלְעָם" וְגוֹמַר "לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת ה'".

כִּי־מְרֹאֲשׁ צָרִים אֶרְאֵנוּ וּמַגְבָּעוֹת אֲשׁוּרְנוּ הֲוֵי־עָם
לְבַדָּד יִשְׁפֹן וּבִגּוּיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב:
אַרִי מְרִישׁ טוֹרִיָּא חֲזִיתִיָּה וּמְרַמְתָּא סְכִיתִיָּה הָא עֲמָא
בְּלַחֲזִידִיהוֹן עֲתִידִין דִּיחֲסוֹנוּ עֲלֵמָא וּבְעַמְמִיָּא לָא
יִתְדַנוּן גְּמִירָא:

כִּי מְרֹאֲשׁ צָרִים אֶרְאֵנוּ – אֲנִי מִסְתַּפֵּל בְּרֹאשֵׁיתִם וּבִתְחִלַּת שְׁרָשִׁיקֵם, וְאֲנִי רוֹאֶה אוֹתָם מִיְסָדִים וּנְחֻזִים כְּצוּרִים וּגְבָעוֹת הִלְלוּ, עַל יְדֵי אֲבוֹת וְאִמָּהוֹת. הֵן עָם לְבַדָּד יִשְׁפֹן – הוּא אֲשֶׁר זָכוּ לוֹ אֲבוֹתָיו לְשַׁפֵּן בְּדָד, כְּתַרְגוּמוֹ. וּבִגּוּיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב – כְּתַרְגוּמוֹ: לֹא יִהְיוּ נַעֲשִׂין כְּלָה עִם שְׂאָר הָאֻמּוֹת, שְׁנָאָמַר: "כִּי אֲעֲשֶׂה כְלָה בְּכָל הַגּוֹיִם" וְגוֹמַר; אֵינֶן נִמְנִין עִם הַשְּׂאָר. דְּבַר אַחֵר: כְּשִׁהְיוּ שְׁמַחִין – אֵין אִמָּה שְׂמַחָה עִמָּהֶם, שְׁנָאָמַר: "ה' בְּדָד יִנְחֵנוּ"; וּכְשֶׁהָאֻמּוֹת בְּטוֹבָה – הֵם אוֹכְלִין עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאֵין עוֹלָה לָהֶם מִן הַחֲשָׁבוֹן, וְזֵהוּ "וּבִגּוּיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב".

מִי מְנַה עֵפֶר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת־רַבְעֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַת
נְפֹשֵׁי מוֹת יִשְׂרָיִם וְתַהִי אַחֲרִיתִי כְּמָהוּ:
מִן יְפוּל לְמַמְנֵי דַעְדָּקְנָא דְּבִית יַעֲקֹב דַּאֲמִיר עֲלִיהוֹן
יִסְגּוֹן כְּעַפְרָא דְּאַרְעָא אוּ חֲדָא מְאַרְבַּע מִשְׁרִיתָא
דִּישְׂרָאֵל תְּמוֹת נְפֹשֵׁי מוֹתָא דְּקִשְׁיִטוּהִי וַיְהִי סוּפִי
כְּפוֹתְהוֹן:

מִי מְנַה עֵפֶר יַעֲקֹב וְגוֹמַר – כְּתַרְגוּמוֹ: "דַּעְדָּקְנָא דְּבִית יַעֲקֹב" כּוּלֵּיהּ. "מְאַרְבַּע מִשְׁרִיתָא", מְאַרְבַּעָה דְּגָלִים. דְּבַר אַחֵר: עֵפֶר יַעֲקֹב, אֵין חֲשָׁבוֹן בְּמִצְוֹת שְׁהֵם מְקַיְמִין בְּעֵפֶר: "לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוּר וּבְחַמֵּר"; "לֹא תִזְרַע כְּלָאִים"; אַפְרָה פְּרָה וְעֵפֶר סוּטָה, וְכִיּוֹצֵא בְּהֵם. וּמִסְפָּר אֶת רַבְעֵי יִשְׂרָאֵל – רַבִּיעוּתֵיהֶן, זְרַע הַיּוֹצֵא מִן הַתְּשֻׁמִּישׁ שְׁלֵהֶם. תְּמַת נְפֹשֵׁי מוֹת יִשְׂרָיִם – שְׁבָהֶם.

וַיֹּאמֶר בְּלֶקַח אֶל־בַּלְעָם מָה עֲשִׂיתָ לִּי לְקַב אִיבִל
לְקַחְתִּיָּה וְהִנֵּה בִרְכַת בְּרָךְ:
וַאֲמַר בְּלֶקַח לְבַלְעָם מָה עֲבַדְתָּ לִּי לְמַלְט שְׁנָאִי דְּבַרְתָּךְ
וְהָא בְּרָכָא מְבָרִיכְתָּ לְהוֹן:

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יֵשְׁיִם יְ-הוָה בְּפִי אֲתוֹ
אֲשַׁמֵּר לְדַבֵּר:
וְאֲתִיב וַאֲמַר הֲלֹא יְת דִּישׁוּי יְי בְּפוּמֵי יְתִיָּה אֲטַר
לְמַלְלָא:

חמישי

וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּלֶקַח לְכֹה־נָא אֲתִי אֶל־מְקוֹם אַחֵר אֲשֶׁר
תֵּרְאָנוּ מִשָּׁם אֶפְסֵי קִצְּהוּ תֵרְאָה וְכִלּוּ לֹא תֵרְאָה
וּקְבֹנוּ־לִי מִשָּׁם:
וַאֲמַר לִיָּה בְּלֶקַח אֵיתָא כְּעַן עַמִּי לְאַתַּר אֲחֵרוֹן דְּתַחְזוּיָנִיָּה
מִתְּמָן לְחוּד קִצְּתִיָּה תַחְזוּי וְכוּלֵּיהּ לֹא תַחְזוּי וְתַלוּטִיָּה
לִי מִתְּמָן:

וּקְבֹנוּ לִי – לְשׁוֹן צוּוּי, קְלָלָהוּ לִי.

וַיִּקְחֵהוּ שָׂדֵה צִפִּים אֶל־רֹאֵשׁ הַפְּסָגָה וַיִּבֶן שְׁבָעָה
מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ:
וּדְבַרִּיָּה לְחַקֵּל סְכוּתָא לְרִישׁ רְמַתָּא וּבְנָא שְׁבָעָא
מִדְּבַחִין וְאִסִּיק תוֹר וְדָכַר עַל כָּל מִדְּבַח:

שָׂדֵה צִפִּים – מְקוֹם גְּבַה הָיָה, שְׁשָׁם הַצִּיפָּה עוֹמֵד לְשִׁמְרָא אִם יָבֵא חַיִל עַל הָעִיר. רֹאֵשׁ הַפְּסָגָה – בַּלְעָם לֹא הִיָּה קוֹסֵם כְּבָלֶק. רָאֵה בְּלֶקַח שְׁעַתִּידָה פְּרָצָה לְהַפְרִיץ בְּיִשְׂרָאֵל מִשָּׁם, שְׁשָׁם מֵת מִשָּׁה, כְּסַבּוֹר שְׁשָׁם תַּחּוּל עֲלֵיהֶם הַקְּלָלָה וְזוֹ הִיא הַפְּרָצָה שְׁאֲנִי רוֹאֶה.

וַיֹּאמֶר אֶל־בְּלֶקַח הֲתִיַּצֵּב כָּה עַל־עֲלִיתָךְ וְאֲנֹכִי אֶקְרָה
כָּה:
וַאֲמַר לְבָלֶקַח אֲתַעֲמַד הֲכָא עַל עֲלִיתָךְ וְאֲנָא אֲתַמְטִי עַד
כָּא:

אקרה פה – מאת הקדוש ברוך הוא. אקרה, לשון 'אֶתְפַּעֵל'.

ויקרא י-הוה אל-בלעם וישם דבר בפיו ויאמר שוב אל-בלק וכה תדבר:
ויקרא י-הוה אל-בלעם וישם דבר בפיו ויאמר שוב אל-בלק וכה תדבר? ומה חסר המקרא באמרו: שוב אל בלק וכה תדבר? אלא פשהיה שומע שאינו נרשה לקלל, אמר: מה אני חוזר אצל בלק לצערו? ונתן לו הקדוש ברוך הוא רסן וספה בפיו, כאדם הפוקס בהמה בספה להוליכה אל אשר ירצה. אמר לו: על כרחך תשוב אל בלק.

ויבא אליו והגו ונצב על-עלתו ושרי מואב אתו ויאמר לו בלק מה-דבר י-הוה:
ויבא אליו והגו ונצב על-עלתו ושרי מואב אתו ויאמר לו בלק מה-דבר י-הוה? פינן שראו שאין בו תקנה – הלכו להם מקצתם, ולא נשארו אלא מקצתם. מה דבר ה' – לשון צחוק הוא זה, כלומר: אינך ברשותך.

וישאל משלו ויאמר קום בלק ושמע האנינה עדי בנו ונטל מתליה ויאמר קום בלק ושמע אצית למימרי בר צפור:
וישאל משלו ויאמר קום בלק ושמע האנינה עדי בנו ונטל מתליה ויאמר קום בלק ושמע אצית למימרי בר צפור:

קום בלק – פינן שראו מצחק בו, נתכונן לצערו: עמד על רגליך; אינך רשאי לישב, נאני שלום אליך בשליחותו של מקום. בנו צפור – לשון מקרא הוא זה, כמו: "סתו יער"; "סתו ארץ"; "למענינו מים".

לא איש אל ויכזב וכו' אדם ויתנתחם ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה:
לא כמלי בני אנשא מימר אלהא בני אנשא אמרין ומכדבין ואף לא כעובדי בני בשרא דאנון גזרין למעבד ותיבין ומתמלכין הוא אמר ועביד וכל מימריה מתקיים:

לא איש אל וגומר – כבר נשבע להם להביאם ולהורישם ארץ שבעה עממים, נאמה סבור להמיתם במדבר? ההוא אמר וגומר – בלשון תמה. ומרגומי: "ותיבין ומתמלכין", חוזרים ונמלכין לחזר בהם.

הנה ברך ללקחתי וברך ולא אשיבנה:
הא ברכאן קבילית אברכניה לישראל ולא אתיב ברכתי מגייה:

הנה ברך לקחתי – אמה שואלני: "מה דבר ה'" ? קבלתי ממנו לברך אותם. ברוך – וברך ולא אשיבנה – הוא ברוך אותם, נאני לא אשיב את ברכתו. וברך – כמו "וברך". וכן הוא גזרת ר"ש, כמו: "אויב חרף" – כמו 'חרף'. וכן "ובוצע ברוך": המהלל ומברך את הגזול, ואומר לו: אל תירא כי לא תענש, שלום יהיה לך – מרגיז הוא להקדוש ברוך הוא. ואין לומר "ברך" שם דבר, שאם פן היה נקוד בפתח קטן וטעמו למעלה; אבל לפי שהוא לשון פעל, הוא נקוד קמץ קטן וטעמו למטה.

לא-הביט אנון בניעקב ולא-ראה עמל בישראל י-הוה א-להיו עמו ותרועת מלך בו:
אסתפלית ולית פלחי גלולין בדבית יעקב ואף לא עבדי ליאות שקר בישראל מימרא דיני אלההון בסעדהון ושכינת מלכהון ביניהון:

לא הביט אנון וגומר – כמרגומי. דבר אחר: אחר פשוטו הוא נדרש מדרש נאה, לא הביט הקדוש ברוך הוא אנון שביעקב, שכשחן עוברין על דבריו, אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ועמלן שהם עוברים על דתו. עמל – לשון עברה, כמו: "הרה עמל"; "כי אמה עמל וכעס תביט"; לפי שהעברה היא עמל לפני המקום. ה' א-להיו עמו – אפלו מכעיסין וממרים לפניו, אינו זז מתוכו. ותרועת מלך בו – לשון חבה ורעות, כמו "רעה דוד", אוהב דוד; "ויתנה למרעהו". וכן תרגם אונקלוס: "ושכינת מלכהון ביניהון".

אל מוציאם ממצרים פתועפת ראם לו:
אל דאפיקנון ממצרים תוקפא ורומא דיליה:

אל מוציאם ממצרים – אמה אמרת: "הנה עם יצא ממצרים"; לא יצא מעצמו, אלא ה-ה ליהם הוציאם. פתועפת ראם לו – פתקף רום וגבה שלו; וכן: "וכסף תועפות", לשון מעוז המה. ואומר אני שהוא לשון "ועוף יעופף", המעופף ברום וגבה, ופתקף רב הוא זה; ותועפת ראם, עפיפת גבה. דבר אחר: תועפת ראם, תקף ראמים. ואמרו רבותינו: אלו הש-דים.

כי לא-נחש בניעקב ולא-קסם בישראל פעת יאמר לייעקב ולישראל מה-פעל אל:
ארי לא נחשיא צבן דייטב לדבית יעקב ואף לא קסמיא רעו ברבות בית ישראל פעדן יתאמר לייעקב ולישראל מא עבד אלהא:

ארי לא נחשיא צבן דייטב לדבית יעקב ואף לא קסמיא רעו ברבות בית ישראל פעדן יתאמר לייעקב ולישראל מא עבד אלהא:

כי לא נחש בניעקב – פי ראויים הם לברכה, שאין בהם מנחשים וקוסמים. פעת נאמר לניעקב וגומר – עוד עתיד להיות עת פעת הזאת אשר תגלה חבתו לעין כל, שהו יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו, ומחיצתו לפנים ממלאכי השרת, והם ישאלו להם: מה פעל אל? וזהו שנאמר: "היו עיניו ראות את מוריה". דבר אחר: "נאמר לניעקב" אינו לשון עתיד, אלא לשון הנה; אינו צריכים למנחש וקוסם, כי בכל עת שצריך להאמר לניעקב ולישראל מה פעל הקדוש ברוך הוא, ומהו גזרותיו במרום – אינו מנחשים וקוסמים, אלא נאמר להם על פי נביאייהם מה היא גזרת המקום, או אורים ותמים מגידים להם. ואונקלוס תרגם כן.

הו-עם פלביא יקום וכארי ותנשא לא ישכב עד- הא עמא פליתא שרי וכאריא יתנטל לא ישרי נאכל טרף ודם-חללים ישתה:
בארעיה עד דיקטול קטול ונכסי עממיא יירת:

הו עם פלביא יקום וגומר – כשהו עומדיו משנתם שחרית, הו מתגברים פלביא וכארי לחטוף את המצוות: ללבש טלית, לקרא את שמע ולהגיש תפילין. לא ישכב – בליילה על מטתו, עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו. כיצד? קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו בידי המקום. בא מחנה וגיס להזיקם, הקדוש ברוך הוא שומרם ונלחם מלחמותיהם ומפילם חללים. דבר אחר: הו עם פלביא יקום וגומר, כמתרגומו. ודם חללים ישתה – נתנבא שאין משה מת עד שיפיל מלכי מדן חללים ויחרג הוא עמקם, שנאמר: "ונאת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בתרב אל חלליהם".

ויאמר בלק אל-בלעם גמ-קב לא תקבנו גמ-ברוך לא תברכנו:
ואמר בלק לבלעם אף מלט לא תלוטנון אף ברכא לא תברכנו:

גמ קב לא תקבנו – גמ ראשון מוסב על גמ השני וגם השני על גמ ראשון; וכן: "גם לי גם לך לא יתנה"; וכן: "גם בחור גם בתולה".

וינען בלעם ויאמר אל-בלק הלא דברתי אליך לאמר כל אשר ידבר י-הוה אתו אעשה:
ונאתיב בלעם ואמר לבלק הלא מלילית עמך למימר כל דימליל יי יתיה אעביד:

שישי

ויאמר בלק אל-בלעם לכה נא אקחך אל-מקום אחר אולי יישר בעיני הו-להים וקבתו לי משם:
ואמר בלק לבלעם אימא כעו אדברנוך לאתר אחרו מאם תהי רעוא מן קדם יי ותלוטיה לי מתמן:

וקבתו לי – אין זה לשון צווי כמו "וקבנו", אלא לשון עתיד: אולי יישר בעיניו ותקבנו לי משם. מלדיר"ש לוי"י בלעז.

ויקח בלק את-בלעם ראש הפעור הנשקף על-פני הישימן:
ודבר בלק ית בלעם ריש רמתא דמסתכיא על אפי בית ישימון:

ראש הפעור – קוסם הנה בלק, וראה שהו עתידיו ללקות על ידי פעור, ולא הנה יודע במה; אמר: ושמא שקללה תחול עליהם משם. וכן כל החוזים בפוכבים, רואים, ואין יודעים מה רואים.

ויאמר בלעם אל-בלק בנה-לי בזה שבעה מזבחת וקכו לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים:
ואמר בלעם לבלק בני לי הכא שבועא מדבחת ואתקין לי הכא שבועא תורין ושבועא דכרין:

וינעש בלק פאשר אמר בלעם ויעל פר ואיל במזבחת:
ועבד בלק פמא דאמר בלעם ואסיק תור ודכר על כל מדבת:

וירא בלעם פי טוב בעיני י-הוה לברוך את- ישראל ולא-הלך בפעם-בפעם לקראת נחשים ונשת אל-המדבר פניו:
ונחזא בלעם ארי תקין קדם יי לברכא ית ישראל וישוי ולא הליך פזמן בזמן א-להין לקדמות נחשיא ושוי למדברא אפוהי:

וירא בלעם פי טוב וגומר – אמר: איני צריך לבדק עוד בהקדוש ברוך הוא, כי לא יחפץ לקללם. ולא הלך בפעם בפעם – פאשר עשה שמי פעמים. לקראת נחשים – לנחש, אולי יקרה ה' לקראתו כרצונו. אמר: רוצה ולא רוצה לקללם; אזכיר עונותיהם, והקללה על הנזכרת עונותיהם תחול. ונשת אל המדבר פניו – כמתרגומו.

וישא בלעם את-עיניו וירא את-ישראל שכו וזקף בלעם ית עינוהי וחזא ית ישראל שרי לשבטיו ותהי עליו רוח א-להים:
לשבטיהון וישראל עלוהי רוח מן קדם יי:

וישא בלעם את עיניו – בקש להכניס בהם עין רעה. וקרי יש לך שלש מדותיו: עין רעה, ורוח גבוהה ונפש רחבה האמורים למעלה. שכו לשבטיו – ראה כל שבט ושכט שכו לעצמו ואינו מערבין. ראה שאין פתחיהם מכניין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חברו. ותהי עליו רוח א-להים – עלה בלבו שלא יקללם.

וַיִּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נֹאֵם בַּלְעָם בְּנֹו בְעֹר וְנֹאֵם הַגֹּבֵר וְנֹטַל מִתְּלִיהָ וַאֲמַר אִימַר בַּלְעָם בַּר בְּעֹר וַאֲמַר שְׂתֵם הָעֵינִי: גֹּבֵרָא דְשִׁפְרִי חֲזִי:

בְּנֹו בְעֹר – כמו "למענינו מים". ומדרש אגדה, שניהם היו גדולים מאבותיהם. בלק – "בנו צפר", אביו בנו הוא במלכות, ובלעם – גדול מאביו בגביאות; מנה פן פרס הנה. **שְׂתֵם הָעֵינִי** – עינו נקובה ומוצאת לחוץ, וחר שְׁלֵה נראה פתוח, ולשון משנה הוא: "כדי שישתום ויסתום ויגב". ורבותינו אמרו, לפי שאמר: "ומספר את רבע ישראל", שהקדוש ברוך הוא יושב ומונה רביעותיהן של ישראל, מתי תבוא טפה שנולד הצדיק ממנה. אמר בלבו: מי שהוא קדוש ומשרתו קדושים, יסתפל בדברים הללו? ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם. ויש מפרשים ש**תֵם הָעֵינִי** – פתוח העין, כמו שתרגם אונקלוס. ועל שאמר **שְׂתֵם הָעֵינִי** ולא אמר "שְׂתֵם הָעֵינַיִם", למדנו שסומא באחת מעיניו הנה.

נֹאֵם שְׂמַע אִמְרֵי-אֵל אֲשֶׁר מִתְּנָה ש-דִּי יַחֲזֶה נִפְל וְגִלּוֹי עֵינַיִם: אִימַר דְּשִׁמַּע מִימַר מִן קָדָם אֵל דְּחִיזוּ מִן קָדָם ש-דִּי חֲזִי שְׂכִיב וּמִתְּגַלִּי לִיהָ:

נִפְל וְגִלּוֹי עֵינַיִם – פשוטו פתרגומו, שאין נראה עליו אלא בלילה כשהוא שוכב. ומדרשו: כשהיה נגלה עליו, לא היה בו פח לעמד על רגליו, ונפול על פניו, לפי שהיה ערל ומאוס להיות נגלה עליו בקומה זקופה לפניו.

מֵה טָבוּ אֶהְלִיךָ יַעֲקֹב מִשְׁפַּנְתִּיךָ יִשְׂרָאֵל: מֵא טָבָא אַרְעֵךְ יַעֲקֹב בֵּית מִשְׁרָךְ יִשְׂרָאֵל:

מֵה טָבוּ אֶהְלִיךָ – על שראה פתחיהם שאינן מכנינו זה מול זה. **מִשְׁפַּנְתִּיךָ** – חניותיה, פתרגומו. דבר אחר: **מֵה טָבוּ אֶהְלִיךָ**, מה טבו אהלך שילה ובית עולמים בישובך, שמקריבין בך קרבנות לכפר עליכם. **מִשְׁפַּנְתִּיךָ** – אף כשהן חרבין, לפי שהן משכונ עליהן וחרבנן כפרה על הנפשות, שנאמר: "כלה ה' את חמתו"; ובמה כלה? "ויצת אש בציון".

כַּנְחָלִים נָטְיוּ כַּגְּנָת עֲלֵי נְהַר כְּאֶהְלִים נָטַע י-הוָה כַּנְחָלִין דְּמַדְבְּרִין כַּגְּנָת שְׁקִיא דְּעַל פְּרַת כְּבוּסְמִיא דְּנִצְב יִי כְּאַרְזִין דְּנִצְיָבִין עַל מִיא:

כַּנְחָלִים נָטְיוּ – שנארכו ונמשכו לנטות למרחוק. אמרו רבותינו: מברכותיו של אותו רשע אנו למדים מה הנה בלבו לקללם כשאמר להשית אל המדבר פניו; וכשהפך המקום את פיו – ברכם מעין אותם קללות שבקש לומר פוליה, כדאיתא בבלק. **כְּאֶהְלִים** – פתרגומו, לשון "מר ואהלות". **נָטַע ה'** – בגן עדן. לשון אחר, **כְּאֶהְלִים נָטַע ה'** – כשמים המתוחין כאהל, שנאמר: "וימתחם כאהל לשבת". **נָטַע ה'** – לשון נטיעה מצינו באהלים, שנאמר: "ויטע אהלי אפדנו".

יַזְלִ-מִּים מִדְּלָיו וְזָרְעוּ בְּמִים רַבִּים וְיָרֵם מֵאֲגַג מִלְכּוֹ יִסְגִּי מִלְכָּא דִּיתְרַבָּא מִבְּנוּהִי וַיִּשְׁלוּט בְּעַמְּמִין סְגִיאִין וְתַנְשֵׂא מִלְכְּתוֹ: יִתְקַף מֵאֲגַג מִלְכִּיהָ וְתַנְטַל מִלְכוּתִיהָ:

יַזְלִיו – מבארותיו; ופרושו פתרגומו. **וְזָרְעוּ בְּמִים רַבִּים** – לשון הצלחה הוא זה, פנרע הנרוע על פני המים. **וְיָרֵם מֵאֲגַג מִלְכּוֹ** – מלך ראשון שלקם יכבש את אגג מלך עמלק. **וְתַנְשֵׂא מִלְכְּתוֹ** – של יעקב יותר ויותר, שיבא אחריו דוד ושלמה.

אַל מוֹצִיאֵן מִמְצָרִים פְּתוּעַפֶּת רְאֵם לֹו יֹאכֹל גֹּוִים צָרִיו וְעַצְמִיתֵהֶם יִגְרֵם וְחֲצִיו יִמְחֵץ: אֵל מוֹצִיאֵן מִמְצָרִים תּוֹקְפָא וְרוּמָא דִּילִיהָ יִיכְלֹון בֵּית יִשְׂרָאֵל נְכִסֵּי עַמְּמִיא שְׁנֵאִיהוֹן וּבְבִזַּת מִלְכִּיהוֹן יִתְפַּנְקוּן וְאַרְעָתְהוֹן יִחְסָנוּן:

אַל מוֹצִיאֵן מִמְצָרִים – מי גורם להם הגדלה הזאת? אל המוציאם ממצרים בתקף ורום שלו; יאכל את הגוים שהם צרייו. **וְעַצְמִיתֵהֶם** – של צרים. **יִגְרֵם** – מנחם פתר בו לשון שבירה, וכן: "לא גרמו לבקר", וכן: "ואת חרשיה תגרמי". ואני אומר: לשון עצם הוא, שמגרר הבשר בשניו מסביב והמת שבפנים, ומעמיד העצם על ערמיותו. **וְחֲצִיו יִמְחֵץ** – אונקלוס תרגם: 'חציו של צרים', חלקה שלקם, כמו: "בעלי חצים", "מרי פלגותא". וכן **יִמְחֵץ** – לשון "ומחצה וחלפה רתו", שיחצו את ארצם. ויש לפתח לשון חצים ממש: חציו של הקדוש ברוך הוא ימחץ בדם של צרים, וטבל ויצטבע בדם, כמו: "למען תמחץ רגלך בדם". ואינו זו מלשון מפה, כמו "מחצתי", שהצבוע בדם נראה כאילו מחוץ ונגוע.

פְּרַע שְׂכַב כְּאַרִי וְכִלְבִּיא מִי יְקִימֵנוּ מִבְּרִיכִיךָ בְּרוּךְ וְאַרְרִיךָ אָרוּר: יְנוּחַ יִשְׂרֵי בְּתַקוּף כְּאַרְיָא וְכִלְיָתָא וְלִית דִּיקִימָנִיהָ בְּרִיכֵךְ יְהוֹן בְּרִיכִין וְלִיטֵךְ יְהוֹן לִיטִין:

פְּרַע שְׂכַב כְּאַרִי – פתרגומו, תנישבו בארצם בכם וגבורה.

וַיַּחֲרֵ-אֵף בְּלֶךְ אֶל-בַּלְעָם וַיִּסְפַּק אֶת-כַּפָּיו וַיֹּאמֶר בְּלֶךְ אֶל-בַּלְעָם לֵקֵב אֲבִי קִרְאָתִיךָ וְהִנֵּה בִּרְכָתְךָ בְּרוּךְ זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים: וְתַקִּיף רוּגְזָא דְּבִלְק בַּבְּלַעַם וְשִׁקְפָנוּן לִידוּהִי וַאֲמַר בְּלֶךְ לְבַלְעָם לְמַלְט שְׁנֵאִי קִרְיָתְךָ וְהָא בְּרַכָּא מִבְּרִיכָתְךָ לְהוֹן דְּנֹו תִלַּת זְמַנִּין:

וַיִּסְפַּק – הכה זו על זו.

וּכְעַן אִינִיל לָךְ לְאַתְרָךְ אֲמַרִית יִקְרָא אֵינְקֻרָךְ וְהָא מִנְעָךְ יִי מִן יִקְרָ:

וְעַתָּה בְּרַח־לְךָ אֶל־מְקוֹמִי אֲמַרְתִּי כְּכַד אֲכַבְדְּךָ וְהִנֵּה מִנְעָךְ יִי-הִנֵּה מִכְּבוֹד:

וְאָמַר בִּלְעָם אֶל-בִּלְקָה הֲלֹא גַם אֶל-מְלֹאכֶיךָ אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ אֵלַי דְּבַרְתִּי לֵאמֹר:

אִם יִתְּנוּ-לִי בִלְקָה מְלֹא בֵיתוֹ כָּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לַעֲבֹר אֶת־פִּי יִי-הִנֵּה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלְּבִי אֲשֶׁר־יְדַבֵּר יִי-הִנֵּה אִתּוֹ אֲדַבֵּר:

אִם יִתְּנוּ לִי בִלְקָה מְלִי בֵיתִיהָ כָּסֶף וְזָהָב לִית לִי רִשׁוֹ לְמַעֲבַר עַל גְּזִירַת מִימְרָא דִּינִי לְמַעֲבַד טְבַתָּא אוֹ בִשְׂתָּא מְרַעוּתִי דִּימְלִיל יִי יִתִּיהָ אֲמַלִּיל:

לַעֲבֹר אֶת פִּי ה' – כִּאֵן לֹא נֹאמַר 'א-לֵהִי' כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּרֵאשׁוֹנָה, לְפִי שֶׁיִּדְעַ שֶׁנִּבְאָשׁ בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִטְרָד.

שביעי

וּכְעַן הָאֲנָא אִזִּיל לְעַמִּי אֵיתָא אֲמַלְכְּנָךְ מָא דְתַעֲבִיד וְאַחֲוִי לָךְ מָא דִּינְעֻבִיד עַמָּא הַדִּין לְעַמְךָ בְּסוּף יוֹמִיָּא:

וְעַתָּה הִנְגִּי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכֹה אֵינְעַצְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְךָ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים:

הוֹלֵךְ לְעַמִּי – מַעֲתָה הַרְיִנִי כִּשְׂאֵר עַמִּי, שֶׁנִּסְתַּלַּק הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְעַלְיו. לְכֹה אֵינְעַצְךָ – מַה לָּךְ לַעֲשׂוֹת; וּמַה הִיא הַעֲצָה? א-לֵהִימָם שֶׁל אֱלוֹי שׁוֹנָא זְמָה הוּא כּוּלִיָּה, כִּדְאִיתָא בְּחֻלְקָה. תַּדַּע שֶׁבִּלְעָם הַשָּׂיָא עֲצָה זוֹ לְהַכְשִׁילָם בְּזַמְתָּה, שֶׁהָרִי נֹאמַר: "הֵן הִנֵּה הָיוּ לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבַּר בִּלְעָם". אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְךָ – מִקְרָא קֶצֶר הוּא זֶה: אֵינְעַצְךָ לְהַכְשִׁילָם, וְאֹמַר לָךְ מַה שֶׁהוּן עֲתִידִין לְהַרְעֵ לְמוֹאֵב בְּאַחֲרִית הַיָּמִים.

וְנִטְל מִתְּלִיהָ וְנֹאמַר אֵימַר בִּלְעָם בַּר בְּעוֹר וְאֵימַר גּוֹבְרָא דְשִׁפְרִי חַזִּי:

וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נֹאם בִּלְעָם בְּנֵו בְעוֹר וְנֹאם הַגְּבַר שְׂתָם הַעִיֹן:

אֵימַר דְשִׁמְעַע מִימַר מִן קַדָּם אֵל וַיִּדַע מַדַּע מִן קַדָּם עַל־אָה חִיזוּ מִן קַדָּם שִׁי-דִי חַזִּי שְׂכִיב וּמִתְגַּלִּי לִיָּה:

נֹאם שְׁמַע אֲמַר־יֵאל וַיִּדַּע דַּעַת עַלְיוֹן מִחֲזָה ש-דִּי יַחֲזָה נִפְל וְגַלְוִי עֵינָיִם:

וַיִּדַּע דַּעַת עַלְיוֹן – לְכוּן הַשְׁעָה שְׂכוּעַס בָּהּ.

חַזִּיתִיהָ וְלֹא כָעַן סְכִיתִיהָ וְלִיתוּהִי קָרִיב כַּד יִקּוּם מִלְכָּא מִיַּעֲקֹב וַיִּתְרַבָּא מִשִּׁיחָא מִיִּשְׂרָאֵל וַיִּקְטִיל רַבְרָבִי מוֹאֵב וַיִּשְׁלוּט בְּכָל בְּנֵי אֲנָשָׂא:

אֲרָאֵנוּ וְלֹא עֲתָה אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קָרוּב דְרָךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שְׂכֵט מִיִּשְׂרָאֵל וּמַחֲזַל פְּאָתֵי מוֹאֵב וְקַרְקַר כָּל-בְּנֵי-נְשָׂת:

אֲרָאֵנוּ – רוֹאָה אֲנִי שֶׁבַחוּ שֶׁל יַעֲקֹב וּגְדַלְתּוֹ, אֲךָ לֹא עֲתָה הוּא, אֲלָא לְאַחַר זְמַן. דְרָךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב – כְּמַרְגּוּמוֹ, לְשׁוֹן "דְרָךְ קִשְׁתּוֹ", שֶׁהַכּוֹכָב עוֹבֵר כַּחֲזַק, וּבְלַעַז דִּישְׁטִינ"ט . כְּלוּמַר, יְקוּם מִזֵּל. וְקָם שְׂכֵט – מִלָּךְ רוּדָה וּמוֹשֵׁל. וּמַחֲזַל פְּאָתֵי מוֹאֵב – זֶה דוּד, שֶׁנֹּאמַר בּוֹ: "הַשְּׂכֵב אוֹתָם אֲרָצָה וְנִמְדַד שְׁנֵי חֲבָלִים לְהַמִּית" וְגוֹמַר. וְקַרְקַר – לְשׁוֹן כּוֹרָה, כְּמוֹ: "אֲנִי קִרְתִּי"; "מִקְרָבַת בּוֹר גְּקִרְתָּם"; "קִרְוִיָּה עוֹרְבֵי נִסַּל", פּוֹרִי"ר . כָּל בְּנֵי נְשָׂת – כָּל הָאֲמוֹת, שֶׁכָּלֵם יִצְאוּ מִן שְׂת, בְּנוֹ שֶׁל אָדָם הַרְאִשׁוֹן.

וְהִנֵּה אֲדוּם יִרְשָׁה וְהִנֵּה יִרְשָׁה שְׁעִיר אִיבִיו וַיִּשְׂרָאֵל עֲשֶׂה חֵיל:

וְהִנֵּה יִרְשָׁה שְׁעִיר אִיבִיו – לְאוֹיְבָיו, לְיִשְׂרָאֵל.

וַיִּיחֹת חַד מִדְּבִית יַעֲקֹב וַיּוֹבִיד מִשִּׁינִיב מִקְרַת עַמְמִיָּא:

וַיִּרְדַּ מִיַּעֲקֹב וְהֵאֱבִיד שְׂרִיד מַעִיר:

וַיִּרְדַּ מִיַּעֲקֹב – וַעֲוֹד יִהְיֶה מוֹשֵׁל אַחַר מִיַּעֲקֹב. וְהֵאֱבִיד שְׂרִיד מַעִיר – הַחֲשׂוּבָה שֶׁל אֲדוּם, הִיא רוּמִי. וְעַל מִלָּךְ הַמְּשִׁיחַ אֹמַר בּוֹ, שֶׁנֹּאמַר בּוֹ: "וַיִּרְדַּ מִּמֶּם עַד יָם"; "וְלֹא יִהְיֶה שְׂרִיד לְבֵית עֲשׂוֹן".

וַיִּרְא אֶת-עַמְלָק וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר רֵאשִׁית גּוֹיִם עַמְלָק וְאַחֲרִיתוֹ עַדִּי אֲבַד:

וַחֲזָא יָת עַמְלָקָאָה וַנִּטְל מִתְּלִיהָ וְנֹאמַר רִישׁ קַרְבִּיָּא דִּישְׂרָאֵל הִנֵּה עַמְלָק וְסוּפִיָּה לְעַלְמָא יִיבַד:

וַיִּרְא אֶת עַמְלָק – נִסְתַּכַּל בְּכַרְעֻנוֹתוֹ שֶׁל עַמְלָק. רֵאשִׁית גּוֹיִם עַמְלָק – הוּא קַדָּם אֶת כָּלֵם לְהִלְחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וְכָךְ תַּרְגָּם אוֹנְקְלוֹס. וְאַחֲרִיתוֹ לְהַאֲבִיד בְּיָדָם, שֶׁנֹּאמַר: "תִּמְסָה אֶת זִכְר עַמְלָק".

וַיֵּרָא אֶת־הַקִּינִי וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵיתָן מוֹשֶׁבֶךְ וְשֵׁים בְּטֹלַע קַהֲרִי: וַחֲזָא ית שְׁלֹמֹה וְנָטַל מִתְּלִיהָ וַאֲמַר תְּקִיף בֵּית מוֹתֶכֶךְ וְשׂוּ בַּכֶּרֶךְ תְּקִיף מְדוֹרֶךְ:

וַיֵּרָא אֶת הַקִּינִי – לפי שהיה קיני תקוע אצל עמלק, כענין שנאמר: "ויאמר שאול אל הקיני" וגומר, הנפירו אחר עמלק. נסתכל בגדלתם של בני יתרו, שנאמר בהם: "תרעתים שמעתיים שוכתיים". איתן מושבך – תמה אני, מהיכן זכית לכך? הלא אתה עמי היית בעצת "הבה נתחכמה לו", ועתה נתישבת באיתן ומעוז של ישראל.

כִּי אִם־יִהְיֶה לְבַעַר קִינוֹ עַד־מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּךְ: אָרִי אִם יְהִי לְשִׁיצָאָה שְׁלֹמֹה עַד מָה אֲתוֹרָאָה וַיִּשְׁבִּינֶךְ:

כִּי אִם יִהְיֶה לְבַעַר קִינוֹ וְגוֹמֵר – אֲשֶׁרִיךְ שְׁנַתְּקַעַת לְתַקֵּף זֶה, שְׁאִינֶךְ נִטְרַד עוֹד מִן הָעוֹלָם; כִּי אִם אֵתָה עֲתִיד לְגִלוֹת עִם עֲשֶׁרֶת הַשְּׁבָטִים וְתִהְיֶה לְבַעַר מִמָּקוֹם שְׁנַתְּשַׁבֶּת שָׁם, מַה בְּכֶךְ? – עַד מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּךְ – עַד הֵיכָן הוּא מְגַלָּה אוֹתֶךְ? שְׁמָא "לְתַלַּח וְחִבּוֹר"? אִין זֶה טְרוּד מִן הָעוֹלָם, אֵלָּא טְלוּל מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְתִשׁוּב עִם שְׁאָר הַגְּלִיּוֹת.

וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֹוִי מִי יִחְנֶה מִשְׁמוֹ אֵל: וְנָטַל מִתְּלִיהָ וַאֲמַר וַי לְחִיבִינָא דְיִיחֹון כַּד יַעֲבִיד אֱלֹהָא ית אֲלִין:

וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וְגוֹמֵר – בֵּינוֹן שֶׁהִזְכִּיר אֶת שְׁבַת אֲשׁוּר, אָמַר, אֹוִי מִי יִחְנֶה מִשְׁמוֹ אֵל – מִי יְכוּל לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצָמוֹ מִשְׁמוֹ אֶת אֱלֹהֵי, שְׁלֹא יִשִּׂים עָלָיו הַגּוֹזֵר אֶת אֱלֹהֵי? שִׁיעֲמַד סִנְחָרִיב וַיְבַלְבַּל אֶת כָּל הָאֲמוֹת, וְעוֹד יְבֹאוּ צִים מִיַּד כְּתִימִים, וְיַעֲבְרוּ כְּתִימִים שֶׁהֵן רוֹמִיִים בְּבִירְנִיּוֹת גְּדוֹלוֹת עַל אֲשׁוּר.

וְצִים מִיַּד כְּתִימִים וְעַנּוֹ אֲשׁוּר וְעַנּוֹ־עֶבֶר וְגַם־הוּא עַדִי וְסִיעֵן יִצְטַרְחֹן מְרוֹמָאִי וַיַּעֲנוּן לְאֲתוֹר וַיִּשְׁעַבְדוּן אֲבָד: לְעֶבֶר פָּרַת וְאַף אֲנוּן לְעֹלְמָא יִיבְדוּן:

וְעַנּוֹ עֶבֶר – וְעַנּוּ אוֹתָם שְׁבַעֲבָר הַנֶּהָר. וְגַם הוּא עַדִי אֲבָד – וְכֵן פִּרַשׁ דְּנִיָּאל: "עַד דִּי קִטִּילַת חֵינוּתָא וְהוּבַד גְּשְׁמָה". וְצִים – סְפִינּוֹת גְּדוֹלוֹת, כְּדִכְתִּיב: "וְצִי אֲדִיר", תַּרְגוּמוֹ "וּבִרְנִי רַבְמָא".

וַיִּקָּם בַּלְעָם וַיִּלְךָ וַיִּשָּׁב לְמָקוֹמוֹ וְגַם־בָּלַק הִלְךָ לְדַרְכּוֹ: וְקָם בַּלְעָם וַאֲזַל וְתַב לְאֲתַרְיָה וְאַף בָּלַק אֲזַל לְאוֹרְחִיהָ:

וַיִּשָּׁב יִשְׂרָאֵל בְּשָׂטִים וַיִּחַל הָעָם לְזַנוֹת אֵל־ וַיִּתִּיב יִשְׂרָאֵל בְּשָׂטִין וְשָׂרִי עֲמָא לְמַטְעֵי בְּתַר בְּנַת בְּנוֹת מוֹאָב: מוֹאָב:

בְּשָׂטִים – כֶּךָ שְׁמָה. לְזַנוֹת אֵל בְּנוֹת מוֹאָב – עַל יְדֵי עֲצַת בַּלְעָם, כְּדִאִיתָא בְּחֻלְק.

וַתִּקְרָאן לָעָם לְזַבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיִּנְאֹכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ וַקְרָאָה לְעֲמָא לְזַבְחֵי טַעֲוֹתֵיהוֹן וַאֲכַל עֲמָא וְסָגִידוּ לְאֱלֹהֵיהֶן: לְטַעֲוֹתֵיהוֹן:

וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְאֱלֹהֵיהֶן – כְּשִׁתְּקַף יִצְרוּ עָלָיו וַאֲמַר לָהּ: הַשְּׁמַעִי לִי, וְהִיא מוֹצִיאָה לוֹ דְמוּת פְּעוֹר מִסִּיקָה וַאֲמַרְתָּ לוֹ: הַשְּׁתַּחֲוֶה לְזֶה.

וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיִּסְרַ־אֶף וַיִּהְיֶה וַאֲתַחֲבַר יִשְׂרָאֵל לְבַעֲלָא פְּעוֹר וְתִקִּיף רוּגְזָא דִּינִי בְּיִשְׂרָאֵל: בְּיִשְׂרָאֵל:

פְּעוֹר – עַל שֵׁם שְׁפוֹעָרִין לְפָנָיו פִּי הַטְּבַעַת וּמוֹצִיאִין רַעִי, וְזוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ. וַיִּסְרַ אֶף ה' בְּיִשְׂרָאֵל – שְׁלַח בָּהֶם מַגֵּפָה.

וַיֹּאמֶר וַיִּהְיֶה אֵל־מִשָּׁה קַח אֶת־כָּל־רְאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לִי־הִנֵּה נִגְדַּד הַשְּׁמִשׁ וַיִּשָּׁב תַּרוּן אֶף־ וַאֲמַר וַיִּלְמֹשֶׁה דָּבַר ית כָּל רִישֵׁי עַמָּא וְדוּן וַקְטוּל דְחִיבִיב קְטוּל קָדָם וַיִּלְקַבֵּיל שְׁמִשָּׁא וַיִּתּוּב תְּקוּף וַיִּהְיֶה מִיִּשְׂרָאֵל: רוּגְזָא דִּינִי מִיִּשְׂרָאֵל:

קַח אֶת כָּל רְאֵשֵׁי הָעָם – לְשַׁפֵּט אֶת הָעוֹבְדִים לְפְעוֹר. וְהוֹקַע אוֹתָם – אֶת הָעוֹבְדִים. וְהוֹקַע – הִיא תְּלִיָּה, כְּמוֹ שְׁמַצִּינוּ בְּבִנְיָ שְׁאוּל: "וְהוֹקַעְנוּם לָהּ", וְשֵׁם תְּלִיָּה מְפָרֶשֶׁת. עֲבוֹדָה זָרָה בְּסִיקָלָה, וְכָל הַנְּסַקְלִים נִתְּלוּן. נִגְדַּד הַשְּׁמִשׁ – לְעִין כָּל. וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה, הַשְּׁמִשׁ מוֹדִיעַ אֶת הַחוּטָאִים, הַעֲנָן נִקְפַּל מִכְּנָגְדוֹ וְהַסְמָה זֹרַחַת עָלָיו.

וַיֹּאמֶר מִשָּׁה אֵל־שְׁפִטִי יִשְׂרָאֵל הֲרָגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו וַאֲמַר מִשָּׁה לְדִינִי יִשְׂרָאֵל קְטוּלוֹ גְּבַר גּוֹבְרוּהִי הַנְּצַמְזָדִים לְבַעַל פְּעוֹר: דְּאֲתַחֲבַרוּ לְבַעֲלָא פְּעוֹר:

הֲרָגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו – כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִדִּינֵי יִשְׂרָאֵל הִנֵּה הוֹרַג שְׁנַיִם, וְדִינֵי יִשְׂרָאֵל שְׂבָעָה רַבּוּא וְשְׁמוֹנַת אֲלָפִים, כְּדִאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין.

והִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל-אֶחָיו אֶת-
הַמְדִּינִית לְעֵינַי מִשָּׂה וּלְעֵינַי כָּל-עֲדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
וְהָמָּה בָכִים פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
וְהָא גוֹבְרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶתָּא וְקָרִיב לְוַת אַחֻוּהִי יַת
מְדִינִיתָא לְעֵינַי מִשָּׂה וּלְעֵינַי כָּל כְּנֻשְׁתָּא דְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֲנֹן בְּכֹן בְּתֹרַע מִשְׁכַּן זְמַנָּא:

והנה איש וגומר – נתקבצו שבטו של שמעון אצל זמרי, שְׁהִיָּה נְשִׂיא שְׁלֵהֶם, וְאָמְרוּ לוֹ: אֲנֹן נְדוּנִין בְּמִיתָה, וְאַתָּה יוֹשֵׁב? וְכוּלִיָּה, כְּדַאִיתָא
בְּאֵלוּ הֵן הַנְּשָׁרְפִין . אֶת הַמְדִּינִית – כְּנֻבֵי בַת צוּר. לְעֵינַי מִשָּׂה – אָמַר לוֹ: מִשָּׂה, זֹו אֲסוּרָה אוֹ מְתָרַת? אִם תֹּאמַר: אֲסוּרָה, בַּת יִתְרוֹ מִי
הַתִּירָה לָךְ? וְכוּלִיָּה, כְּדַאִיתָא הֵתֵם. וְהָמָּה בָכִים – נְתַעְלָמָה מִמֶּנּוּ הַלְכָה; גִּעוּ כָלֶם בְּכִכְיָה. כְּעַגְלָ עֵמֶד מִשָּׂה כְּנָגַד שְׁשִׁים רַבּוּא, שְׁנַאָמַר: "וַיִּטְחֹן
עַד אֲשֶׁר דָּק" וגומר, וְכֹאן רַפּוֹ יָדָיו? אֵלָא כְּדִי שְׁיָבֵא פִינְחָס וַיִּטַּל אֶת הָרְאוּי לוֹ.

וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן-אֶלְעָזָר בֶּן-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ
הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶח בְּיָדוֹ:
וַחֲזָא פִינְחָס בֶּר אֶלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֹן כְּהֵנָּא וְקָם מִגּוֹ
כְּנֻשְׁתָּא וַנְּסִיב רוּמְחָא בִּידָיָה:

וַיֵּרָא פִּינְחָס – רָאָה מַעֲשֵׂה וְנִזְכַּר הַלְכָה; אָמַר לוֹ לְמִשָּׂה: מְקוּבְלָנִי מִמָּד, הַבּוֹעֵל אֶרְמִית – קְנָאִין פּוֹגְעִין בּוֹ. אָמַר לוֹ: קְרִינָא דְאֲגַרְתָּא אִיהוּ
לִיְהוּי פְּרוּנְקָא! מִיָּד וַיִּקַּח רֶמֶח בְּיָדוֹ וְגוֹמַר.

וַיָּבֵא אַחֵר אִישׁ-יִשְׂרָאֵל אֶל-הַקֶּבֶה וַיִּדְקֹר אֶת-
שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת-הָאִשָּׁה אֶל-קֶבֶתָהּ
וַתַּעֲצֹר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וְעָאֵל בְּתֵר גּוֹבְרָא בֶר יִשְׂרָאֵל לְקוּבְתָא וּבִזַּע יַת
תְּרוּיָהוֹן יַת גּוֹבְרָא בֶר יִשְׂרָאֵל וַיַּת אֶתְתָּא בְּמַעֲהָא
וְאֶתְכְּלִי מוֹתָנָא מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

אֵל הַקֶּבֶה – אֵל הָאֹהֶל. אֵל קֶבֶתָהּ – כְּמוֹ "וְהַלְחִינִים וְהַקֶּבֶה". כְּנֹן בְּתוֹךְ זְכָרוֹת שֶׁל זְמָרִי וְנִקְבוֹת שְׁלָה, וְרָאוּ כָלֶם שְׁלֹא לְחַנְּם הָרְגָם. וְהַרְבֵּה
נִסִּים נַעֲשׂוּ לוֹ כּוּלִיָּה: כְּדַאִיתָא הֵתֵם.

וַיִּהְיֶי הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים אֲלֵף:
וַהוּוּ דְמִיתוּ בְּמוֹתָנָא עֶשְׂרִין וְאַרְבַּעַה אֲלֵפִין:

יד אֲשֶׁר הָיָה דְבַר-יְהוָה אֶל-יְרֵמְיָהוּ עַל-דְּבָרֵי
הַבְּצֻרוֹת: ִבְּאֵלֶּהּ יְהוּדָה וְשַׁעֲרֶיהָ אִמְלְלוּ קְדָרוֹ לְאַרְצֵי
וְצִוְתָה יְרוּשָׁלַם עֲלֵתָה: ִוְאֲדַרְיָהֶם שָׁלְחוּ צָעִירֵיהֶם
לְמַיִם בָּאוּ עַל-גִּבְעִים לֹא-מִצְאוּ מַיִם שָׁבוּ כְּלִיָּהֶם
רִיקִם בָּשׂוּ וְהִקְלִמוּ וְחָפוּ רֵאשָׁם: ִדְּבַעְבוֹר הָאֲדָמָה
חָתָה כִּי לֹא-הָיָה גִשְׁם בְּאַרְצֵי בָּשׂוּ אִפְרַיִם חָפוּ
רֵאשָׁם: ִכִּי גַם-אֵילָת בַּשָּׂדֶה יִלְדָה וְעֶזְבוּ כִּי לֹא-הָיָה
דָּשָׁא: ִוּפְרָאִים עִמְדוּ עַל-שָׁפְלִים שָׁאֲפוּ רוּחַ פַּתְגָּים
כָּלוּ עֵינֵיהֶם כִּי-אִין עָשָׂב: ִאִם-עֹנִינֹו עָנוּ כָּנוּ? -הָיָה
עֲשֵׂה לְמַעַן שָׁמְךָ כִּי-רָבוּ מִשׁוֹבְתֵינוּ לְךָ חֲטָאוֹנוּ:
חֲמִקוּהָ יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוּ בַּעַת צָרָה לְמָה תִּהְיֶה כָּגֹר
בְּאַרְצֵי וּכְאֲרַח נֹטָה לְלוֹו: ִלְמָה תִּהְיֶה כְּאִישׁ נֹדֶהֶם
כְּגִבּוֹר לֹא-יִוְכַל לְהוֹשִׁיעַ וְאַתָּה בְּקִרְבָּנוּ? -הָיָה וְשָׁמְךָ
עָלֵינוּ נִקְרָא אֶל-תַּנְחֻנוּ: ִכִּה־אָמַר? -הָיָה לְעַם הַזֶּה
כִּן אָהָבוּ לְנוֹעַ רַגְלֵיהֶם לֹא חָשְׁכוּ וְי-הָיָה לֹא רָצָם
עַתָּה יִזְכָּר עֲוֹנָם וְיִפְקֹד חֲטָאוֹתָם: ִאִי־אָמַר? -הָיָה אֵלֵי
אֶל-תַּתְּפַלֵּל בְּעַד-הָעַם הַזֶּה לְטוֹבָה: ִכִּי יִצְמוּ אֵיגְנֵי
שִׁמְעַל אֶל-רַבְּתָם וְכִי יַעֲלוּ עֲלָה וּמִנְחָה אֵיגְנֵי רָצָם כִּי
בַחֲרָב וּבְרָעַב וּבְדָבָר אֲנֹכִי מְכַלֶּה אוֹתָם: ִוְאִמֹּר
אָהָה | אֶ-דַּגֵּי יְ-הָיָה הַנְּהָ הַנְּבָאִים אֲמָרִים לָהֶם לֹא-
תִרְאוּ חֲרָב וְרָעַב לֹא-יְהִיָּה לָכֶם כִּי-שָׁלוֹם אָמַת אֲתֹן
לָכֶם בַּמָּקוֹם הַזֶּה: ִוְיִאמֹר? -הָיָה אֵלֵי שָׁקֵר הַנְּבָאִים
נְבָאִים בְּשָׁמִי לֹא שָׁלַחְתִּים וְלֹא צִוִּיתִים וְלֹא דִבַּרְתִּי
אֲלֵיהֶם חֲזוֹן שָׁקֵר וְקָסָם וְאֵלִיל וְתַרְמִית לָפָם הִמָּה
מִתַּנְבְּאִים לָכֶם: ִטוֹלְכוֹן כִּה־אָמַר? -הָיָה עַל-הַנְּבָאִים
הַנְּבָאִים בְּשָׁמִי וְאֲנִי לֹא-שָׁלַחְתִּים וְהִמָּה אֲמָרִים חֲרָב
וְרָעַב לֹא יְהִיָּה בְּאַרְצֵי הַזֹּאת בַּחֲרָב וּבְרָעַב יִתְמוּ
הַנְּבָאִים הַהִמָּה: ִטוֹוְהָעַם אֲשֶׁר-הִמָּה נְבָאִים לָהֶם יְהִיוּ
מִשְׁלָכִים בַּחֲצוֹת יְרוּשָׁלַם מִפְּנֵי | הַרָעַב וְהַחֲרָב וְאִין
מִקְבֵּר לְהִמָּה הִמָּה נְשִׂיָּהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנִתֵיהֶם וְשִׁפְכֵתִי
עָלֵיהֶם אֶת-רָעַתָם: ִוְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה
תִּרְדָּנָה עֵינֵי דַמְעָה לִילָה וְיוֹמָם וְאֶל-תִּדְמִינָה כִּי שָׁבָר
גְּדוֹל נִשְׁפָּרָה בַּתּוֹלַת בַּת-עַמִּי מִכָּה נַחֲלָה מָאֵד: ִחֵאִם-
יִצְאָתִי הַשָּׂדֶה וְהַנְּהָ חֲלִי-חֲרָב וְאִם בָּאתִי הָעִיר
וְהַנְּהָ תַחֲלוּאֵי רָעַב כִּי-גַם-נְבִיא גַם-כִּהֵן סָחְרוּ אֶל-
אַרְצֵי וְלֹא יָדָעוּ: ִטוֹהִמָּאִם מָאִסְתְּ אֶת-יְהוּדָה אִם-בְּצִוּוֹן
גְּעָלָה נִפְשָׁךָ מִדוֹעַ הַכִּיתָנוּ וְאִין לָבוּ מִרְפָּא קוּהָ
לְשָׁלוֹם וְאִין טוֹב וְלַעַת מִרְפָּא וְהַנְּה בַעֲתָה: ִכִּי־עָנוּ

י-הָיָה רָשָׁעֵנוּ עֲוֹן אֲבוֹתֵינוּ כִּי חֲטָאוּנוּ לְךָ: ִכֵּאֶל-תַּנְאֲץ
לְמַעַן שָׁמְךָ אֶל-תַּנְבַּל כַּפְּסָא כְּבוֹדָךָ זָכָר אֶל-תַּפְּרָר
כִּרִיתָךָ אֲתָנוּ: ִכֵּהִלֵּשׁ בְּהַבְּלֵי הַגּוֹיִם מַגְשָׁמִים וְאִם-
הַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ רַבְבִּים הֲלֹא אֲתָה-הוּא י-הָיָה אֶ-לְהִינוּ
וּנְקוּהָ לְךָ כִּי-אַתָּה עָשִׂיתְ אֶת-כָּל-אֵלֶּה:

טו וְיִאמֹר י-הָיָה אֵלֵי אִם-יַעֲמַד מֹשֶׁה וְשִׁמוּאֵל לְפָנַי
אִין נִפְשֵׁי אֶל-הָעַם הַזֶּה שָׁלַח מֵעַל-פָּנַי וַיִּצְאוּ: ִוְהָיָה
כִּי-יִאמְרוּ אֵלֶיךָ אָנָּה נִצָּא וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם כִּה־אָמַר
י-הָיָה אֲשֶׁר לַמָּוֹת לַמָּוֹת וְאֲשֶׁר לַחֲרָב לַחֲרָב וְאֲשֶׁר
לְרָעַב לְרָעַב וְאֲשֶׁר לְשָׁבִי לְשָׁבִי: ִוּפְקֹדְתִי עָלֵיהֶם
אַרְבַּע מִשְׁפָּחוֹת נְאֻם-יְ-הָיָה אֶת-הַחֲרָב לְהַרְגַּ וְאֶת-
הַכְּלָבִים לְסַחֵב וְאֶת-עוֹף הַשָּׁמַיִם וְאֶת-בְּהֵמַת הָאָרֶץ
לְאָכַל וְלַהֲשָׁחִית: ִוּנִתְּתִים לְזַעֲזָה לְכָל מַמְלָכוֹת
הָאָרֶץ בְּגִלְלֵי מְנַשָּׁה בְּוִיחֻזְקֵיהֶוּ מְלֹךְ יְהוּדָה עַל
אֲשֶׁר-עָשָׂה בִירוּשָׁלַם: ִכִּי מִי-יִחַמֵּל עָלֶיךָ יְרוּשָׁלַם
וּמִי יִנּוּד לְךָ וּמִי יִסּוֹר לְשָׂאֵל לְשָׁלֵם לְךָ: ִוְאִתְּ נִטְשָׁתְּ
אֲתִי נְאֻם-יְ-הָיָה אֲחֹרֵר תַּלְכִי וְאִט אֶת-יָדֵי עָלֶיךָ
וְאִשְׁחִיתָךָ נְלֹאִיתִי הַנְּחָם: ִוְאֲזַרְם בַּמִּזְרָה בְּשַׁעֲרֵי
הָאָרֶץ שִׁפְלֵתִי אֲבַדְתִּי אֶת-עַמִּי מִדְּרַכֵּיהֶם לֹא-שָׁבוּ:
חֵעֲצָמוּ-לִי אֶלְמִנּוֹתוֹ מִחֹול יַמַּיִם הִבָּאתִי לָהֶם עַל-אִם
בַּחֲרוֹר שָׁדָד בְּצַהָרִים הַפְּלֵתִי עָלֶיךָ פִּתְאֻם עִיר
וּבַהֲלוֹת: ִטוֹאֲמַלְלָה יִלְדַת הַשְּׁבָעָה נִפְתָּה נִפְשָׁה בָּא
שִׁמְשָׁה בְּעַד יוֹמָם בּוֹשָׁה וְחַפְרָה וּשְׁאָרֵיהֶם לַחֲרָב
אֲתֹן לְפָנַי אֵיבֵיהֶם נְאֻם-יְ-הָיָה: ִאִוִי-לִי אֲמִי כִי
יִלְדַתְנִי אִישׁ רִיב וְאִישׁ מְדוֹן לְכָל-הָאָרֶץ לֹא-נִשְׁיִיתִי
וְלֹא-נִשְׁוִי-כִי כָּלָה מְקוֹלֹנוּ: ִכֵּאֲמַר? -הָיָה אִם-לֹא
שָׁרִיתִיךָ לְטוֹב אִם-לֹא | הַפְּגַעְתִּי בְךָ בַּעַת רָעָה
וּבַעַת צָרָה אֶת-הָאִיב: ִכִּי־הִרְעַ בְּרַזְלָו בְּרַזְלָו מִצְפוֹן
וּנְחָשָׁת: ִכִּי־חִלְּךָ וְאִוְצְרוֹתֶיךָ לָבוּ אֲתָן לֹא בְמַחְתִּיר
וּבְכָל-חֲטָאוֹתֶיךָ וּבְכָל-גְּבוּלֶיךָ: ִוְהָעִבְרַתִּי אֶת-
אֵיבֶיךָ בְּאַרְצֵי לֹא יַדְעַת כִּי-אֲשׁ קְדַחְתָּה בְּאִפִּי עָלֵיכֶם
תִּנְקֹד: ִטוֹאַתָּה יַדְעַת? -הָיָה זָכְרָנִי וּפְקֹדֹנִי וְהִנְקָם לִי
מִרְדְּפֵי אֶל-לְאָרְךָ אֲפָף תִּקְחָנִי יָדְעַת שָׁאתִי עָלֶיךָ
חֲרָפָה: ִטוֹנִמְצָאוּ דְבָרֶיךָ וְאִכְלָם וַיְהִי דְבָרְךָ לִי לְשִׁשׁוֹן
וְלִשְׁמִתָּת לְכַבִּי כִּי-נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלַי? -הָיָה אֶ-לְהִי
צ-בָאוֹת: ִכִּי־לֹא-יִשְׁבַּתִּי בְּסוֹד-מִשְׁחָקִים וְאֶעֱלוּ מִפְּנֵי
יָדְךָ בְּקֹד יִשְׁבַּתִּי כִּי-זַעַם מִלְּאֲתָנִי: ִכִּי־לְמָה הָיָה כְּאִבִּי
נִצַּח וּמִכְּתִי אֲנוּשָׁה מְאֹנָה הַרְפָּא הָיוּ תִהְיֶה לִי כְמוֹ

אֲכֹזֵב מִיָּמַי לֹא נֶאֱמַנּוּ: ^ט לָכֵן כֹּה־אָמַר יְיָ-הוֹי אִם-
תָּשׁוּב וְאָשִׁיבָהּ לִפְנֵי תַעֲמֹד וְאִם-תּוֹצִיא יַקָּר מִזִּזְלִל
כְּפִי תִהְיֶה יָשׁוּבוּ הַמָּה אֵלַי וְאַתָּה לֹא-תָשׁוּב אֵלֵיהֶם:
^י וְנִתְתִּיף לָעַם הַזֶּה לְחֹמֶת נְחֹשֶׁת בְּצוּרָה וְנִלְחַמוּ
אֵלַי וְלֹא-יִוָּכְלוּ לָךְ כִּי-אַתָּה אַנְי לְהוֹשִׁיעַ וְלְהַצִּילָהּ
נְאֻם-יְיָ-הוֹי: ^{יא} וְהִצַּלְתִּיהָ מִיַּד רָעִים וּפְדִיתִיהָ מִכַּף
עֹרָצִים:

^{יב} וַיְהִי דְבַר-יְיָ-הוֹי אֵלַי לֵאמֹר: ^{יג} לֹא-תִקַּח לָךְ אִשָּׁה
וְלֹא-יְהִי לָךְ בְּנָיִם וּבָנוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה: ^{יד} כִּי-כֹה אָמַר
יְיָ-הוֹי עַל-הַבָּנִים וְעַל-הַבָּנוֹת הַיְלֹודִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה
וְעַל-אַמְתָּם הַיְלִידוֹת אוֹתָם וְעַל-אַבוֹתָם הַמּוֹלִדִים
אוֹתָם בְּאֶרֶץ הַזֹּאת: ^{טו} מִמּוֹתֵי תַחֲלָאִים יָמְתוּ לֹא יִסְפְּדוּ
וְלֹא יִקְבְּרוּ לְדָמֶן עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ וּבְחָרָב וּבְרָעַב
יָכְלוּ וְהָיְתָה נִבְלָתָם לְמֵאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת
הָאֶרֶץ: ^{טז} כִּי-כֹה אָמַר יְיָ-הוֹי אֱלֹהֵי-תְבוּאָה בֵּית מְרוֹם
וְאֱלֹהֵי-תִלְוָה לְסֹפֹד וְאֱלֹהֵי-תִנְדָּף לָהֶם כִּי-אֶסְפְּתִי אֶת-
שְׁלוֹמֵי מֵאֵת הָעָם הַזֶּה נְאֻם-יְיָ-הוֹי אֶת-הַחֶסֶד וְאֶת-
הַרְחָמִים: ^{יז} וַיָּמָתוּ גְדֹלִים וּקְטָנִים בְּאֶרֶץ הַזֹּאת לֹא
יִקְבְּרוּ וְלֹא-יִסְפְּדוּ לָהֶם וְלֹא יִתְגַּדֵּד וְלֹא יִקְרַח לָהֶם:
^{יח} וְלֹא-יִפְרְסוּ לָהֶם עַל-אַבָּל לְנַחְמוֹ עַל-מָוֶת וְלֹא-יִשְׁקֹוּ
אוֹתָם כּוֹס תְּנַחֲוּמִים עַל-אַבְיוֹ וְעַל-אִמּוֹ: ^{יט} וּבֵית-
מִשְׁתֶּה לֹא-תְבוּאָה לְשֹׁבֵת אוֹתָם לְאָכֹל וּלְשִׁתוֹת: ^כ כִּי
כֹה אָמַר יְיָ-הוֹי צִ-בְּאוֹת אֶ-לֵהִי יִשְׂרָאֵל הַנְּגִי מִשְׁבִּית
מִן-הַמָּקוֹם הַזֶּה לְעֵינֵיכֶם וּבִימֵיכֶם קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל
שְׂמִיחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלֵה: ^{כא} וְהָיְתָה כִּי תִגִּיד לָעָם הַזֶּה
אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ אֵלַי עַל-מָה דָּבַר
יְיָ-הוֹי עֲלֵינוּ אֶת כָּל-הַרְעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וּמָה עֲוֹנֵנוּ
וּמָה חֲטָאֵתָנוּ אֲשֶׁר חֲטָאנוּ לִי-הוֹי אֶ-לֵהֵינוּ: ^{כב} וְאָמַרְתָּ
אֵלֵיהֶם עַל אֲשֶׁר-עָזְבוּ אֲבוֹתֵיכֶם אוֹתִי נְאֻם-יְיָ-הוֹי
וַיִּלְכוּ אַחֲרַי אֶ-לֵהֵם אַחֲרַי וַיַּעֲבְדוּם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם
וְאִתִּי עָזְבוּ וְאֶת-תּוֹרַתִי לֹא שָׁמְרוּ: ^{כג} וְאַתָּם הִרְעַתְתֶם
לַעֲשׂוֹת מַאֲבוֹתֵיכֶם וְהִנֵּכֶם הַלְכִים אִישׁ אַחֲרַי
שָׁרְרוּת לְבוֹ-הָרָע לְבַלְתִּי שָׁמַע אֵלַי: ^{כד} וְהִטַּלְתִּי אֶתְכֶם
מֵעַל הָאֶרֶץ הַזֹּאת עַל-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא יִדְעַתֶּם אֶתְכֶם
וְאֲבוֹתֵיכֶם וַעֲבַדְתֶּם-שֵׁם אֶת-אֶ-לֵהֵם אַחֲרַי יוֹמֵם
וְלַיְלָה אֲשֶׁר לֹא-אֶתְּנוּ לָכֶם חַיִּינָה: ^{כה} לָכֵן הִנֵּה-יָמִים
בָּאִים נְאֻם-יְיָ-הוֹי וְלֹא-יֵאמַר עוֹל חִי-יְיָ-הוֹי אֲשֶׁר
הִעֲלָה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: ^{כו} כִּי אִם-חִי-

יְיָ-הוֹי אֲשֶׁר הִעֲלָה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צִפּוֹן וּמִכָּל
הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדִּיחֶם שָׁמָּה וְהִשְׁבַּתִּים עַל-אֲדָמָתָם
אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאֲבוֹתָם: ^{כז} הַנְּגִי שְׁלַח לְדִיגִים רַבִּים נְאֻם-
יְיָ-הוֹי וְדִיגוֹם וְאֲחַר־יָכוֹ אֲשַׁלַּח לְרַבִּים צִידִים וְצִדּוֹם
מֵעַל כָּל-הָר וּמֵעַל כָּל-גַּבְעָה וּמִמְּנִיקַי הַסְּלָעִים: ^{כח} כִּי
עֵינִי עַל-כָּל-דְּרָכֵיהֶם לֹא נִסְתְּרוּ מִלְּפָנָי וְלֹא-נִצְפְּנוּ
עוֹנָם מִנְּגִד עֵינָי: ^{כט} וְשַׁלַּמְתִּי רֵאשׁוֹנָה מִשְׁנֵה עוֹנָם
וְחִטָּאתָם עַל חֲלָלִים אֶת-אֶרְצִי בְּנִבְלַת שְׁקוּצִיָּהֶם
וְתוֹעֲבוֹתֵיהֶם מִלֹּא אֶת-נִחְלָתִי: ^ל יְיָ-הוֹי עֵנִי וּמַעֲנֵי
וּמְנוּסֵי בָּיִת צָרָה אֵלַי גּוֹיִם יָבֹאוּ מֵאֲפֹסֵי-אֶרֶץ
וַיֹּאמְרוּ אֶד-שְׁקָר נָחְלוּ אֲבוֹתֵינוּ הֶבֶל וְאִין-בָּם
מוֹעִיל: ^{לא} הַיַּעֲשֶׂה-לוֹ אָדָם אֶ-לֵהֵם וְהָמָה לֹא אֶ-לֵהֵם:
^{לב} לָכֵן הַנְּגִי מוֹדִיעֶם בַּפֶּעַם הַזֹּאת אוֹדִיעֶם אֶת-יְהוָה
וְאֶת-גְּבוּרַתִּי וַיִּדְעוּ כִּי-שָׁמִי יְיָ-הוֹי:

^{יז} יז חֲטָאֵת יְהוָה פְּתוּבָה בַּעֲט בְּרָזֶל בְּצַפְרֹן שְׁמִיר
חַרוּשָׁה עַל-לוֹחַ לָפָם וּלְקַרְנוֹת מִזְבְּחוֹתֵיכֶם: ^{יח} בְּכֹפֶר
בְּנִיָּהֶם מִזְבְּחוֹתָם וְאֲשַׁרְיָהֶם עַל-עֵץ רַעֲגוּ עַל גְּבַעוֹת
הַגְּבוּהוֹת: ^{יט} הִרְרִי בַשָּׂדֶה חִילָךְ כָּל-אוֹצְרוֹתֶיךָ לְבָז אֶתְּנוּ
בְּמִתִּיךָ בְּחֲטָאֵת בְּכָל-גְּבוּלֶיךָ: ^כ וְשִׁמְטָתָהּ וּבְךָ
מִנְּחַלְתֶּךָ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ וְהִעֲבַדְתִּיךָ אֶת-אֵלֵיךָ בְּאֶרֶץ
אֲשֶׁר לֹא-יִדְעֶתָ כִּי-אֵשׁ קוֹדֶחְתָּם בְּאִפֵּי עַד-עוֹלָם
תִּנְקַד: ^{כא} כֹּה אָמַר יְיָ-הוֹי אֲרוּר הַגְּבֹר אֲשֶׁר יִבְטַח
בְּאָדָם וְשֵׁם בְּשֵׁר זָרְעוֹ וּמִן-יְיָ-הוֹי יָסוּר לְבוֹ: ^{כב} וְהָיְתָה
כְּעַרְעָר בְּעַרְבָּה וְלֹא יִרְאֶה כִּי-יָבֹא טוֹב וְשָׂכַן
חַרְרִים בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלַחָה וְלֹא תִשָּׁב: ^{כג} בְּרוּךְ הַגְּבֹר
אֲשֶׁר יִבְטַח בִּי-הוֹי וְהָיְתָה יְיָ-הוֹי מִבְּטָחוֹ: ^{כד} וְהָיְתָה כְּעֵץ
שֶׁתוֹל עַל-מַיִם וְעַל-יִוְבָל יִשְׁלַח שָׁרְשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה
כִּי-יָבֹא חֵם וְהָיְתָה עֲלֵהוּ רַעֲגוּ וּבִשְׁנַת בְּצִרְתָּ לֹא יִדְאָג
וְלֹא יִמֵּשׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי: ^{כה} עֵקֶב הַלֵּב מִכָּל וְאֲנֵשׁ הוּא
מִי יִדְעֵנוּ: ^{כו} אֲנִי יְיָ-הוֹי תִקַּר לֵב בַּחַן כְּלִיֹּת וְלִתְת
לְאִישׁ כְּדָרְכּוֹ כְּפָרִי מֵעֲלֵלָיו: ^{כז} אִקְרָא דָּגָר וְלֹא יִלָּד
עֲשֶׂה עֲשֶׂר וְלֹא בְּמִשְׁפָּט בַּחֲצֵי יָמוֹ יַעֲזְבוּנוּ וּבְאֲחֵרֵיתוֹ
יְהִי נָבֵל: ^{כח} כָּפֹסָא כְבוֹד מְרוֹם מְרֵאשׁוֹן מְקוֹם
מִקְדָּשָׁנוּ: ^{כט} מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל יְיָ-הוֹי כָּל-עֲזוּבֵיךָ יִבְשׁוּ
וְסוּרֵי בְּאֶרֶץ יִכְתְּבוּ כִּי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם-חַיִּים אֶת-
יְיָ-הוֹי: ^ל רַפְּאֵנִי יְיָ-הוֹי וְאֶרְפָּא הוֹשִׁיעֵנִי וְאוֹשַׁעֵה כִּי
תִהְלֶתִי אֶתָּה: ^{לא} הִנֵּה-הִמָּה אֲמָרִים אֵלַי אֵיךָ דְבַר-
יְיָ-הוֹי יָבֹא נְאֻם-יְיָ-הוֹי לֹא-אֶצְתִּי | מַרְעֵה אַחֲרֵיךָ וְיֹם

אָנוֹשׁ לֹא הִתְאַוִּיתִי אֶתְּךָ יְדָעַתְּ מוֹצֵא שְׂפָתַי נֹכַח פְּנֵיֶיךָ הִנֵּה: אֲלֵתְּהִי־הִלְלִי לְמַחְתָּה מִחֲסִי־אֶתְּךָ בַּיּוֹם רַעָה: הִיבְשׂוּ רֹדְפֵי וְאֲלֵאֲבָשָׁה אֲנִי יַחַתּוּ הִמָּה וְאֲלֵאֲחַתְּךָ אֲנִי הִבִּיא עֲלֵיהֶם יוֹם רַעָה וּמִשְׁנֵה שְׁפָרוֹן שְׂבָרָם: כֹּה־אָמַר יְיָ הִנֵּה אֵלֵי הַלֵּךְ וְעַמְדַתְּ בְּשַׁעַר בְּנֵי־הָעַם אֲשֶׁר יָבֹאוּ בֹו מִלְּכֵי יְהוּדָה וְאֲשֶׁר יֵצְאוּ בֹו וּבְכָל שְׂעָרֵי יְרוּשָׁלָּם: וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ דְבַר־יְיָ הִנֵּה מִלְּכֵי יְהוּדָה וְכָל־יְהוּדָה וְכָל יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלָּם הַבָּאִים בְּשַׁעְרֵים הָאֵלֶּה: כֹּה אָמַר יְיָ הִנֵּה הַשְּׁמָרוּ בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְאֲלֵתִשְׂאוּ מִשָּׂא בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת וְהִבְאֵתֶם בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלָּם: וְלֹא־תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבְּתֵיכֶם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדְשַׁתֶּם אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם: וְלֹא שְׁמְעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיִּקְשׂוּ אֶת־עַרְפֹּם לְבַלְתִּי שְׁמוֹעַ וּלְבַלְתִּי קַחַת מוֹסֵר: וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ שְׁמָעוֹן אֵלֵי נְאֻם־יְיָ הִנֵּה לְבַלְתִּי וְהִבִּיא מִשָּׂא בְּשַׁעְרֵי הָעִיר הַזֹּאת בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת וּלְקִדְשׁ אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת־כֹּה כָּל־מְלָאכָה: וַיָּבֹאוּ בְּשַׁעְרֵי הָעִיר הַזֹּאת מִלְּכֵים וְשָׂרִים יֹשְׁבִים עַל־כִּסֵּא דָוִד רֹכְבִים וְבָרֶכֶב וּבִסּוּסִים הִמָּה וְשָׂרֵיהֶם אִישׁ יְהוּדָה וַיִּשְׁבִּי יְרוּשָׁלָּם וַיִּשְׁבָּה הָעִיר־הַזֹּאת לְעוֹלָם: וַיָּבֹאוּ מֵעַרְיֵי־יְהוּדָה וּמִסְבִּיבוֹת יְרוּשָׁלָּם וּמֵאֶרֶץ בְּנִימִן וּמִן־הַשְּׂפֵלָה וּמִן־הָהָר וּמִן־הַנְּגֹב מְבָאִים עוֹלָה וְזֹבַח וּמִנְחָה וּלְבוֹנָה וּמִבְּאֵי תוֹדָה בַּיִת יְיָ הִנֵּה: וְנֹאם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלֵי לְקִדְשׁ אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וּלְבַלְתִּי וְשָׂאת מִשָּׂא וַיָּבֹאוּ בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלָּם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּשַׁעְרֵיהָ וְאֶכְלָה אַרְמְנוֹת יְרוּשָׁלָּם וְלֹא תִכְבֶּה:

יח וַיְדַבֵּר אֲשֶׁר הִנֵּה אֵלֵי־יְרֵמְיָהוּ מֵאֵת יְיָ הִנֵּה לֹא־אֵמַר: בָּקוּם וַיְרַדְתָּ בַּיִת הַיּוֹצֵר וְשָׁמָּה אֲשַׁמִּיעֶנָּה אֶת־דְּבָרָי: וַיֹּאדָר בַּיִת הַיּוֹצֵר וְהִנֵּה־הוּא עֹשֶׂה מְלָאכָה עַל־הָאֲבָנִים: וַיִּנְשַׁחַת הַכְּלֵי אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה בַחֲמֹר בְּיַד הַיּוֹצֵר וְשָׁב וַיַּעֲשֶׂהוּ כְּלֵי אַחַר כַּאֲשֶׁר יָשָׁר בְּעֵינֵי הַיּוֹצֵר לַעֲשׂוֹת: וַיְהִי דְבַר־יְיָ הִנֵּה אֵלֵי לֹא־אֵמַר: וְהַכִּיּוֹצֵר הִנֵּה לֹא־אוֹכֵל לַעֲשׂוֹת לְכֶם בַּיִת יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְיָ הִנֵּה הִנֵּה כַחֲמֹר בְּיַד הַיּוֹצֵר כִּן־אַתֶּם בְּיַד בַּיִת יִשְׂרָאֵל: וַיַּרְגַּע אֲדָבָר עַל־גֹּי וְעַל־מַמְלָכָה לִנְתוֹשׁ וּלְנִתּוֹץ וּלְהַאֲבִיד: וְשָׁב הַגֹּי הַהוּא מִרְעַתוֹ אֲשֶׁר דְּבַרְתִּי עָלָיו וְנִסְמָתִי עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר חֲשַׁבְתִּי לַעֲשׂוֹת

לו: וַיַּרְגַּע אֲדָבָר עַל־גֹּי וְעַל־מַמְלָכָה לְבָנוֹת וּלְנִטּוֹעַ: וַעֲשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי לְבַלְתִּי שְׁמָע בְּקוֹלִי וְנִסְמָתִי עַל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְהִטִּיב אוֹתוֹ: וְעַתָּה אָמַרְנָא אֲלֵאִישׁ־יְהוּדָה וְעַל־יּוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלָּם לֹא־אִמַר יְיָ הִנֵּה הִנֵּה אֲנֹכִי יוֹצֵר עֲלֵיכֶם רַעָה וְחָשַׁב עֲלֵיכֶם מִחֲשָׁבָה שׂוֹבוּ נָא אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הָרָעָה וְהִיטִיבוּ דְרָכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם: וַיֹּאמְרוּ נוֹאֲשׁ כִּי־אַחֲרֵי מַחֲשַׁבוֹתֵינוּ גַלְדָּה וְאִישׁ שְׂרָרוֹת לְבוֹהֲרַעַע נַעֲשֶׂה: וַיֵּלֶךְ כֹּה אָמַר יְיָ הִנֵּה שָׁאֲלוּ־נָא בְּגוֹלָם מִי שָׁמַע כָּאֵלֶּה שְׁעָרַת עֲשָׂתָה מֵאֵד בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל: הִינְעֻזְב מִצִּוּר שׁ־דִּי שְׁלַג לְבַגְוֹן אִם־יִנְתָּשׁוּ מֵיָם זָרִים קָרִים נוֹזְלִים: כִּי־שָׁכַחְתִּי עִמִּי לִשְׂוֹא יִקְטְרוּ וַיִּכְשְׁלוּם בְּדַרְכֵיהֶם שְׁבִילֵי עוֹלָם לִלְכַת נְתִיבוֹת דְּרָדָה לֹא סְלוּלָה: לְשׁוֹם אֶרְצָם לְשָׁמָּה שְׂרִיקַת עוֹלָם כָּל עוֹבֵר עָלֶיהָ יִשָּׁם וַיִּגִּיד בְּרֹאשׁוֹ: כִּי־רוּחַ־קָדִים אֲפִיצָם לִפְנֵי אוֹיְבֵי עָרְף וְלֹא־פָנָם אֶרְאֵם בַּיּוֹם אֵיךְ־ם: וַיֹּאמְרוּ לְכוּ וְנַחֲשָׁבָה עַל־יְרֵמְיָהוּ מִחֲשַׁבוֹת כִּי לֹא־תֵאבֹד תוֹרָה מִכֶּהֱן וְעַצָּה מִחַכְּם וְדָבָר מִנְּבִיא לְכוּ וְנִכְהוּ בְלִשׁוֹן וְאֲלֵ־נִקְשִׁיבָה אֲלֵ־כָל־דְּבָרָיו: הִשְׁקִשִׁיבָה יְיָ הִנֵּה אֵלֵי וְשָׁמַע לְקוֹל יְרֵיבֵי: הִשְׁלֵם תַּחַת־טוֹבָה רַעָה כִּי־כָרוּ שׁוֹחָה לְנַפְשֵׁי זָכָר וְעַמְדֵי לִפְנֵיךָ לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם טוֹבָה לְהַשִּׁיב אֶת־חַמְתֶּךָ מֵהֶם: כֹּה־לֵכֹן תֵּן אֶת־בְּנֵיהֶם לְרַעֵב וְהִגְרָם עַל־יְדֵי־חֶרֶב וְתַהֲיִנָּה נְשִׂיהֶם שְׁפָלוֹת וְאִלְמָנוֹת וְאֲנָשֵׁיהֶם יִהְיוּ תְּרָגִי מִוֹת בַּחֲוָרֵיהֶם מִכִּי־חָרַב בְּמִלְחָמָה: כֹּה־תִשְׁמָע זַעֲקָה מִבְּתֵיהֶם כִּי־תִבְיֵא עֲלֵיהֶם גְּדוּד פְּתָאִם כִּי־כָרוּ שׁוֹחָה לְלַכְדֵּנִי וּפְתַחִם טָמְנוּ לְרַגְלֵי: וְנֹאֲתָה יְיָ הִנֵּה יְדָעַתְּ אֶת־כָּל־עֲצָתָם עַל־לְמוֹת אֲלֵ־תִכְפֹּר עַל־עוֹנָם וְחִטָּאתָם מִלִּפְנֵיךָ אֲלֵ־תַמְחִי וַיִּהְיוּ מְכַשְׁלִים לִפְנֵיךָ בְּעֵת אַפְּךָ עֹשֶׂה בְּהֶם:

יט כֹּה אָמַר יְיָ הִנֵּה הַלֵּךְ וְקִנִּיתָ בְּקִבְּקֵי יוֹצֵר חֲרָשׁ וּמְזַקְנֵי הָעַם וּמְזַקְנֵי הַכְּהֹנִים: וַיִּצְאָתָּ אֲלֵ־גִיא בֶן־הַיָּם אֲשֶׁר פִּתַח שְׁעַר הַחֲרָסִית וְקִרְאָתָּ שָׁם אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ: וְאָמַרְתָּ שְׁמְעוּ דְבַר־יְיָ הִנֵּה מִלְּכֵי יְהוּדָה וַיִּשְׁבִּי יְרוּשָׁלָּם כֹּה־אָמַר יְיָ הִנֵּה צָ־בָאוֹת אֶ־לְהִי יִשְׂרָאֵל הַנְּגִי מְבִיא רַעָה עַל־הַמְּקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר כָּל־שְׁמָעָה תִצְלָנָה אֲזַנָּיו: יָעֲזוּ אֲשֶׁר עֲזָבְנִי וַיִּנְכָּרוּ אֶת־הַמְּקוֹם הַזֶּה וַיִּקְטְרוּ־בוֹ לֹא־לְהִים אַחֲרָיִם אֲשֶׁר לֹא־יְדַעוּם הִמָּה וְאֲבוֹתֵיהֶם וּמִלְּכֵי

יְהוָה וּמִלְאוּ אֶת-הַמָּקוֹם הַזֶּה זָם נְקִיָּם: ַוּבִנּוּ אֶת-
בָּמֹת הַבַּעַל לְשָׂרָף אֶת-בְּנֵיהֶם בְּאֵשׁ עֲלֹת לַבַּעַל
אֲשֶׁר לֹא-צִוִּיתִי וְלֹא דִבַּרְתִּי וְלֹא עָלְתָה עַל-לִבִּי: ַלְכֹּן
הִגַּה יָמִים בָּאִים נְאֻם-יְהוָה וְלֹא-יִקְרָא לַמָּקוֹם הַזֶּה
עוֹד הַתְּפִלָּה וְגִיּא בְּוַהֲנָם כִּי אִם-גִּיּא הַהֲרָגָה: ַוּבִקְרָתִי
אֶת-עֲצַת יְהוָה וִירוּשָׁלַם בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְהַפְלִתִים
בַּחֲרֹב לִפְנֵי אֵיבֵיהֶם וּבִיָּד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וְנִתְּתִי אֶת-
נְבִלְתָם לַמֶּאֱכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הָאָרֶץ:
ַוּשְׁמַתִּי אֶת-הָעִיר הַזֹּאת לְשָׁמָּה וְלִשְׂרָקָה כָּל עֶבֶר
עָלֶיהָ יִשָּׁם וַיִּשְׂרַק עַל-כָּל-מִפְתָּהָ: ַוְהָאֲכַלְתִּים אֶת-
בְּשָׂר בְּנֵיהֶם וְאֵת בְּשָׂר בְּנֹתֵיהֶם וְאִישׁ בְּשָׂר-רַעְיָהוּ
יֹאכְלוּ בַמְצוֹר וּבַמְצוֹק אֲשֶׁר יִצְּיִקוּ לָהֶם אֵיבֵיהֶם
וּמְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם: ַוּשְׁבַרְתָּ הַבְּקָבֶקֶק לְעֵינַי הָאֲנָשִׁים
הַהֹלְכִים אוֹתָךְ: ַוְנֹאמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה-אָמַר יְהוָה
צָ-בָאוֹת כִּכָּה אֲשַׁבֵּר אֶת-הָעָם הַזֶּה וְאֶת-הָעִיר הַזֹּאת
כְּאֲשֶׁר יִשְׁבֹּר אֶת-כָּלִי הַיּוֹצֵר אֲשֶׁר לֹא-יִוָּכַל לְהַרְפֶּה
עוֹד וּבַתְּפִלָּה יִקְבְּרוּ מֵאִין מְקוֹם לִקְבוֹר: ַכְּבֹן-אֲעֻשֶׂה
לַמָּקוֹם הַזֶּה נְאֻם-יְהוָה וְלִיּוֹשְׁבָיו וְלִתְּת אֶת-הָעִיר
הַזֹּאת כְּתִפְתָּ: ַוְהָיָו בְּתִי יְרוּשָׁלַם וּבְתִל מַלְכִי יְהוָה
כַּמָּקוֹם הַתְּפִלָּה הַטְּמֵאִים לְכָל הַבְּתִים אֲשֶׁר קִטְרוּ עַל-
גְּזֻתֵיהֶם לְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְהַסֶּף גְּסָכִים לֹא-לֵהִים
אַחֲרֵיהֶם: ַוַיִּבָּא יְרֻמְיָהוּ מִהַתְּפִלָּה אֲשֶׁר שָׁלְחוּ יְהוָה
שָׁם לְהַנְּבֵא וַיַּעֲמֵל בַּחֲצָר בֵּית-יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל-כָּל-
הָעָם: ַכֹּה-אָמַר יְהוָה צָ-בָאוֹת אֶ-לֵהִי יִשְׂרָאֵל הַנְּנִי
מִבֵּי אֶל-הָעִיר הַזֹּאת וְעַל-כָּל-עָרֶיהָ אֵת כָּל-הַרְעֵה
אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עָלֶיהָ כִּי הִקְשׁוּ אֶת-עַרְפָּם לְבַלְתִּי
שְׁמוֹעַ אֶת-דְּבָרַי:

כ וַיִּשְׁמַע פִּשְׁחוֹר בֶּן-אֲמֹר הַכֹּהֵן וְהוּא פִּקְדֵי נָגִיד
בְּבֵית יְהוָה אֶת-יְרֻמְיָהוּ נָבִיא אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:
וַיִּבֶה פִּשְׁחוֹר אֵת יְרֻמְיָהוּ הַנְּבִיא וַיִּתֵּן אֹתוֹ עַל-
הַמַּהֲפָכָת אֲשֶׁר בְּשַׁעַר בִּנְיָמִן הָעֲלִיּוֹן אֲשֶׁר בְּבֵית
יְהוָה: ַגַּיְהִי מִמְּחֻרָת וַיֵּצֵא פִּשְׁחוֹר אֶת-יְרֻמְיָהוּ מִן-
הַמַּהֲפָכָת וַיֹּאמֶר אֲלָיו יְרֻמְיָהוּ לֹא פִּשְׁחוֹר קָרָא יְהוָה
שְׁמֹךְ כִּי אִם-מִגּוֹר מִסָּבִיב: ַכִּי כֹה אָמַר יְהוָה הַנְּנִי
נִתְּנָךְ לַמִּגּוֹר לָךְ וּלְכָל-אֲהַבָיֶךָ וְנִפְּלוּ בְּתֹרֵב אֵיבֵיהֶם
וְעִינֶיךָ רָאוֹת וְאֶת-כָּל-יְהוּדָה אִתְּךָ בִּיָּד מְלֹךְ-בָּבֶל
וְהִגְלֶם בָּבֶלָה וְהִפְּסָם בְּתֹרֵב: ַוְנִתְּתִי אֶת-כָּל-חֶסֶן
הָעִיר הַזֹּאת וְאֶת-כָּל-יְגִיעָה וְאֶת-כָּל-יִקְרָה וְאֵת כָּל-

אוֹצְרוֹת מַלְכִי יְהוּדָה אִתְּךָ בְּיַד אֵיבֵיהֶם וּבְצוּרֹם
וּלְקָחוּם וְהִבִּיאוּם בָּבֶלָה: ַוְנֹאמַתָּה פִּשְׁחוֹר וְכָל יִשְׂבֵי
בֵּיתְךָ תִּלְכוּ בְּשַׁבִּי וּבְכָבֶל תָּבוֹא וְשָׁם תָּמוּת וְשָׁם
תִּקְבָּר אִתָּה וְכָל-אֲהַבָיֶךָ אֲשֶׁר-נִבְּאַתָּ לָהֶם בְּשִׂקָר:
ַפְּתִיתַנִּי יְהוָה וְאָפַת חֲזוֹקְתַנִּי וּתְוָכַל הִיְתִי לְשַׁחוֹק
כָּל-הַיּוֹם כִּלָּה לַעֲג לִי: ַכִּי-מִדֵּי אֲדַבֵּר אֲזַעֵק חַמְס
וְשָׂד אִקְרָא כִּי-הָיָה דְבַר-יְהוָה לִי לְחֻרְפָּה וּלְקָלָס
כָּל-הַיּוֹם: ַוְנֹאמַרְתִּי לֹא-אֲזַכְּרֶנּוּ וְלֹא-אֲדַבֵּר עוֹד
בְּשִׁמּוֹ וְהָיָה בְּלִבִּי כְּאֵשׁ בַּעֲרַת עֵצָר בְּעֻצְמֹתַי וְנִלְאַיתִי
כְּלָכֶל וְלֹא אוֹכַל: ַכִּי שָׁמַעְתִּי דְבַת רַבִּים מִגּוֹר מִסָּבִיב
הַגִּידוּ וְנִגִּידְנוּ כָּל אֲנֹשׁ שְׁלַמִּי שְׁמַרִי צַלְעֵי אוּלַי
יִפְתָּה וְנוֹכְלָה לוֹ וְנִקְחָה נִקְמַתְנוּ מִמֶּנּוּ: ַכִּי-הָיָה אוֹתִל
כְּגִבּוֹר עָרִיץ עַל-כֹּן רֹדְפֵי יִפְשְׁלוּ וְלֹא יִכְלוּ בָשׂוּ מֵאֵל
כִּי-לֹא הַשְׁפִּילוּ כְּלִמַּת עוֹלָם לֹא תִשְׁכַּח: ַכִּי-הָיָה
צָ-בָאוֹת בַּחֲזוֹן צִדִּיק רָאָה כְּלִיּוֹת וְלֵב אָרָאָה נִקְמַתְךָ
מֵהֶם כִּי אֲלֶיךָ גָּלִיתִי אֶת-רִיבֵי: ַשִּׁירוּ לִי-הָיָה הִלְלוּ
אֶת-יְהוָה כִּי הִצִּיל אֶת-גּוֹפֶשׁ אַבְיָוִן מִיַּד מְרַעִים:
ַאָרְוֹר הַיּוֹם אֲשֶׁר יִלְדְתִי בּוֹ יוֹם אֲשֶׁר-יִלְדְתַנִּי אִמִּי
אֶל-יְהִי בְרוּךְ: ַכִּי אָרְוֹר הָאִישׁ אֲשֶׁר בְּשָׂר אֶת-אָבִי
לֹאֲמֹר יִלְדֶ-לָךְ בֶּן זָכָר שְׁמִם שְׁמַחְהוּ: ַוְהָיָה הָאִישׁ
הַהוּא כְּעַרְיָם אֲשֶׁר-הִפְּךָ יְהוָה וְלֹא נָחַם וְשָׁמַע זַעֲקָה
בְּפִקְר וּתְרוּעָה בְּעַת צְהַרִים: ַאֲשֶׁר לֹא-מוֹתַתַנִּי
מִרְחָם וּתְהִי-לִי אִמִּל קִבְרִי וְרַחֲמָה הַרַת עוֹלָם: ַלְמָה
זֶה מִרְחָם יֵצֵאתִי לְרֹאוֹת עֲמָל וַיִּגְזוּ וַיִּכְלוּ בְּבִשְׂת יָמִי:

כא הַדְּבָר אֲשֶׁר-הִגִּיהָ אֶל-יְרֻמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה בְּשָׁלַח
אֲלָיו הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָהוּ אֶת-פִּשְׁחוֹר בֶּן-מִלְכָּיָה וְאֶת-
צְפַנְיָה בֶן-מַעֲשִׂיָה הַכֹּהֵן לֹאֲמֹר: ַדְּרָשׁ-נָא בַעֲדֵנוּ
אֶת-יְהוָה כִּי נִבּוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל נִלְחַם עָלֵינוּ
אוּלַי יַעֲשֶׂה יְהוָה אוֹתָנוּ כְּכָל-נִפְלְאוֹתָיו וַיַּעֲלֶה
מֵעָלֵינוּ: ַוַיֹּאמֶר יְרֻמְיָהוּ אֲלֵיהֶם כֹּה תֹאמְרוּ אֶל-
צִדְקִיָהוּ: ַכֹּה-אָמַר יְהוָה אֶ-לֵהִי יִשְׂרָאֵל הַנְּנִי מִסִּבֵּ
אֶת-כָּלִי הַמְּלַחֲמָה אֲשֶׁר בִּינְדְכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם נִלְחַמִּים
בָּם אֶת-מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶת-הַכַּשְׁ-דִּים הַצָּרִים עָלֵיכֶם
מִחוּץ לַחֻמָּה וְאִסְפַּתִּי אוֹתָם אֶל-תְּרוּף הָעִיר הַזֹּאת:
ַוְנִלְחַמְתִּי אַנִּי אִתְּכֶם בְּיַד נְטוּיָה וּבַזְרוּעַ חֲזוֹקָה וּבְצַף
וּבְחַמָּה וּבְקִצָּף גָּדוֹל: ַוְהַפִּיתִי אֶת-יְוֹשְׁבֵי הָעִיר הַזֹּאת
וְאֶת-הָאָדָם וְאֶת-הַבְּהֵמָה בְּדָבָר גָּדוֹל יָמְתוּ: ַוְנֹאחֲרֵי-
כֹן נְאֻם-יְהוָה אִתְּךָ אֶתְךָ אֶת-צִדְקִיָהוּ מְלֹךְ-יְהוּדָה וְאֶת-

עֲבַדְתֶּם וְאֶת־הָעַם וְאֶת־הַנְּשָׂאִים בְּעִיר הַזֹּאת מִן־
הַדְּבָר | מִן־הַתְּרַב וּמִן־הַרְעֵב בְּיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־
בָּבֶל וּבְיַד אֲבִיבָהֶם וּבְיַד מִבְקָשָׁי נִפְשָׁם וְהַכֶּם לְפִי־
תְּרַב לֹא־יִתְחַוֶּס עֲלֵיהֶם וְלֹא יִחַמַל וְלֹא יִרְחַם: ^ח וְאֵל־
הָעַם הַזֶּה תֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְיָ־הוֹהֵה הַנְּגִי נִתֵּן לַפְּנִיכֶם
אֶת־גֵּרְדֵי הַסִּיּוֹם וְאֶת־גֵּרְדֵי הַמְּנוֹת: ^ט הִישָׁב בְּעִיר הַזֹּאת
יָמוֹת בְּחֶרֶב וּבְרָעָב וּבְדָבָר וְהִיוּצֵא וְנָפַל עַל־
הַכְּשָׂדִים הַצָּרִים עֲלֵיכֶם וְחַזָּה וְהִתְהַלְּוּ נִפְשׁוֹ
לְשַׁלֵּל: ^י כִּי שָׁמַתִּי פָּנָי בְּעִיר הַזֹּאת לְרַעָה וְלֹא לְטוֹבָה
נְאֻם־יְיָ־הוֹהֵה בְּיַד־מֶלֶךְ בָּבֶל תִּנְתָּן וּשְׂרָפָה בְּאֵשׁ:
^{יא} וּלְבֵית מֶלֶךְ יְהוּדָה שָׁמְעוּ דְבַר־יְיָ־הוֹהֵה: ^{יב} בֵּית דָּוִד כֹּה
אָמַר יְיָ־הוֹהֵה דִּינוֹ לִבְקָר מִשְׁפָּט וְהַצִּילוּ גְזוּל מִיַּד
עוֹשֶׂק פְּוֹתֲצֵא כְּאֵשׁ חֲמַתִּי וּבְעַרְהוּ וְאִין מְכַבָּה מִפְּנֵי
רַע מַעַלְלֵיכֶם: ^{יג} הַנְּגִי אֵלֶיךָ יִשְׁבַת הָעַמֶּק צוּר הַמִּישֵׁר
נְאֻם־יְיָ־הוֹהֵה הָאֲמָרִים מִי־יִחַת עֲלֵינוּ וּמִי יָבֹא
בְּמַעוֹנוֹתֵינוּ: ^{יד} וּפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם כַּפְּרִי מַעַלְלֵיכֶם נְאֻם־
יְיָ־הוֹהֵה וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּיַעֲרָה וְאָכְלָה כָּל־סִבְיָהֶיךָ:

כב כֹּה אָמַר יְיָ־הוֹהֵה רַד בֵּית־מֶלֶךְ יְהוּדָה וּדְבַרְתָּ שָׁם
אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה: ^א וְאָמַרְתָּ שְׁמַע דְּבַר־יְיָ־הוֹהֵה מֶלֶךְ
יְהוּדָה הִישָׁב עַל־כֶּסֶף דָּגַד אַתָּה וְעַבְדֶּיךָ וְעַמְּךָ
הַכְּבָאִים בְּשַׁעְרֵים הָאֵלֶּה: ^ב כֹּה | אָמַר יְיָ־הוֹהֵה עֲשׂוּ
מִשְׁפָּט וּצְדָקָה וְהַצִּילוּ גְזוּל מִיַּד עָשׂוֹק וּגְרֹ יָתוֹם
וְאַלְמָנָה אֶל־תִּנּוּ אֶל־תִּחַמְסוּ וְגַם נָקִי אֶל־תִּשְׁפְּכוּ
בַּמְּקוֹם הַזֶּה: ^ג כִּי אִם־עֲשׂוּ תַעֲשׂוּ אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה
וּבָאוּ בְּשַׁעְרֵי הַבַּיִת הַזֶּה מְלָכִים יֹשְׁבִים לְדָוִד עַל־
כֶּסֶף אוֹ רְכָבִים בָּרֶכֶב וּבִסּוּסִים הוּא וְעַבְדּוֹ וְעַמּוֹ: ^ד וְאִם
לֹא תִשְׁמְעוּ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם־
יְיָ־הוֹהֵה כִּי־לִחְרָבָה יִהְיֶה הַבַּיִת הַזֶּה: ^ה כִּי־כֹה | אָמַר
יְיָ־הוֹהֵה עַל־בֵּית מֶלֶךְ יְהוּדָה גִּלְעָד אַתָּה לִי רֹאשׁ
הַלְּבָנוֹן אִם־לֹא אֲשִׁיתֶךָ מְדָבָר עָרִים לֹא נוֹשְׁבוּ:
וּקְדַשְׁתִּי עֲלֶיךָ מִשְׁחַתִּים אִישׁ וְכָלְיוּ וּכְרַתוּ מִבְּחַר
אַרְזֶיךָ וְהִפִּילוּ עַל־הָאֵשׁ: ^ו וְעַבְרֹו גּוֹיִם רַבִּים עַל
הָעִיר הַזֹּאת וְאָמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ עַל־מָה עָשָׂה
יְיָ־הוֹהֵה פֶּכֶה לָעִיר הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת: ^ז וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר
עָזְבוּ אֶת־בְּרִית יְיָ־הוֹהֵה אֶל־לֵהִיגֶם וַיִּשְׁתַּחֲנוּ לֹא־לֵהִיגִים
אֲחֵרִים וַיַּעֲבְדוּם: ^ח אֶל־תִּבְכּוּ לְמַת וְאֶל־תִּגְדּוּ לוֹ בְּכֹו
כֹּו לַהֲלֹךְ כִּי לֹא יָשׁוּב עוֹד וְרָאָה אֶת־אַרְצָךְ מוֹלְדָתְךָ:
^ט כִּי כֹה אָמַר־יְיָ־הוֹהֵה אֶל־שְׁלֹם בְּו־יִאֲשִׁיְהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה

הַמֶּלֶךְ תַּחַת יִאֲשִׁיְהוּ אָבִיו אֲשֶׁר יֵצֵא מִן־הַמְּקוֹם הַזֶּה
לֹא־יָשׁוּב שָׁם עוֹד: ^י כִּי בַּמְּקוֹם אֲשֶׁר־הִגְלוּ אֹתוֹ שָׁם
יָמוֹת וְאֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לֹא־יִרְאֶה עוֹד: ^{יא} הָיָה בְּנֵה
בֵּיתוֹ בְּלֹא־צְדָק וְעַלְיוֹתָיו בְּלֹא מִשְׁפָּט בְּרַעָהוּ יַעֲבֹד
חֲזָם וּפְעָלוֹ לֹא יִתֵּן־לוֹ: ^{יב} הָאֲמַר אַבְנֵה־לִי בַּיִת מִדוֹת
וְעַלְיוֹת מְרוֹתִים וְקָרַע לוֹ סְלוּנֵי וְסָפוֹן בְּאַרְזוֹ וּמִשׁוֹחַ
בְּשִׁשָּׁר: ^{יג} הִתְמַלֵּךְ כִּי אַתָּה מִתְחַרָה בְּאַרְזוֹ אָבִיךָ הַלֹּא
אָכַל וְשָׁתָה וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה אֲזַ טוֹב לוֹ: ^{יד} מִגּוֹ דִּי־
עָנִי וְאַבְיוֹן אֲזַ טוֹב הַלֹּא־הִיא הַנְּעַת אֹתִי נְאֻם־
יְיָ־הוֹהֵה: ^{טו} כִּי אִין עֵינֶיךָ וְלִבְךָ כִּי אִם־עַל־בְּצִיעָה וְעַל
דָּם־הַנָּקִל לְשִׁפּוֹךְ וְעַל־הַעֲשָׂק וְעַל־הַמְּרוּצָה לַעֲשׂוֹת:
^{טז} לָכֵן כֹּה־אָמַר יְיָ־הוֹהֵה אֶל־יְהוֹיָקִים בְּו־יִאֲשִׁיְהוּ מֶלֶךְ
יְהוּדָה לֹא־יִסְפְּדוּ לוֹ הָיָה אֹתִי וְהָיָה אֲחֹת לֹא־יִסְפְּדוּ
לוֹ הָיָה אָדוֹן וְהָיָה הַזֶּה: ^{יז} קְבוּרַת חֲמֹור יִקָּבֵר סְחֹב
וְהַשְּׁלֹךְ מִהֲלָאָה לְשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלָּם: ^{יח} עֲלֵי הַלְּבָנוֹן
וְצִעֲקִי וּבְכַשָּׁן תִּגִּי קוֹלְךָ וְצִעֲקִי מִעַבְרִים כִּי נִשְׁבְּרוּ
כָּל־מֵאֵהֶבֶיךָ: ^{יט} דְּבַרְתִּי אֵלֶיךָ בְּשִׁלּוֹתֶיךָ אָמַרְתָּ לֹא
אֲשַׁמֵּעַ זֶה דְּרַכְךָ מִנְּעוֹרֶיךָ כִּי לֹא־שָׁמַעַתָּ בְּקוֹלִי:
^כ כָּל־רַעֲיֶיךָ תִּרְעָה־רוּחַ וּמֵאֵהֶבֶיךָ בְּשַׁבִּי יִלְכוּ כִּי אֲזַ
תִּבְשִׁי וּנְכַלְמַת מִכָּל רַעְתֶּךָ: ^{כא} יִשְׁבַת בְּלְבָנוֹן מְקוֹנֶנֶת
בְּאַרְזִים מֵה־נְּחֹנֶת בְּבֹאֲלֶךָ חֲבָלִים חֵיל כְּפִילָה: ^{כב} חִי־
אַנִּי נְאֻם־יְיָ־הוֹהֵה כִּי אִם־יִהְיֶה כְּנִיָּהוּ בְּו־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ
יְהוּדָה חוֹתֶם עַל־יַד יְמִינִי כִּי מִשָּׁם אֶתְקַנְנֶךָ: ^{כג} וְנִתְּתֶיךָ
בְּיַד מִבְקָשָׁי נִפְשָׁה וּבְיַד אֲשֶׁר־אַתָּה יְגוֹר מִפְּנִיגֶם
וּבְיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וּבְיַד הַכְּשָׂדִים:
^{כד} וְהִטַּלְתִּי אֹתְךָ וְאֶת־אִמֶּךָ אֲשֶׁר יִלְדְתֶךָ עַל הָאָרֶץ
אֲחֵרַת אֲשֶׁר לֹא־יִלְדְתֶם שָׁם וְשָׁם תָּמוּתוּ: ^{כה} וְעַל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־תֶּם מְנַשְׂאִים אֶת־נִפְשָׁם לְשׁוֹב שָׁם שְׁמָה
לֹא יָשׁוּבוּ: ^{כו} הַעֲצֹב נִבְזָה נַפּוּץ הָאִישׁ הַזֶּה כְּנִיָּהוּ אִם־
כְּלִי אִין חֲפֶץ בּוֹ מַדּוּעַ הוּסְלוֹ הוּא וְנָרְעוּ וְהִשְׁלָכוּ
עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־יִדְעוּ: ^{כז} אָרֶץ אָרֶץ אָרֶץ שְׁמַעִי
דְּבַר־יְיָ־הוֹהֵה: ^{כח} כֹּה | אָמַר יְיָ־הוֹהֵה כִּתְבוּ אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה
עֲרִירִי גָבֵר לֹא־יִצְלַח בְּיָמָיו כִּי לֹא יִצְלַח מִזְרַעוֹ אִישׁ
יִשָּׁב עַל־כֶּסֶף דָּוִד וּמִשָּׁל עוֹד בִּיהוּדָה:

כג הָיָה רָעִים מְאַבְדִּים וּמִפְּצִים אֶת־צֶאֱן מַרְעִיתִי
נְאֻם־יְיָ־הוֹהֵה: ^א לָכֵן כֹּה־אָמַר יְיָ־הוֹהֵה אֶל־לֵהִי יִשְׂרָאֵל עַל־
הָרָעִים הָרָעִים אֶת־עַמִּי אֲתָם הַפְּצַתֶם אֶת־צֶאֱנִי
וּתְדַחּוּם וְלֹא פָקַדְתֶם אֲתָם הַנְּגִי פָקַד עֲלֵיכֶם אֶת־רַע

מעלליכם נאם-י-הוה: ונאני אקבץ את-שארית צאני
מכל הארצות אשר-הזחתי אתם שם והשבתי אתהו
על-נוהו ופרו ורבו: והקמתי עליהם רעים ורעום
ולא-ייראו עוד ולא-ינתו ולא יפקדו נאם-י-הוה:
הנה ימים באים נאם-י-הוה והקמתי לדוד צמח
צדיק ומלך מלך והשפיל ועשה משפט וצדקה
בארץ: ובימיו תושע יהודה וישראל ישפן לבטח
ונה-שמו אשר-יקראו י-הוה וצדקו: ולכן הנה-
ימים באים נאם-י-הוה ולא-יאמרו עוד חיי-הוה
אשר העלה את-בני ישראל מארץ מצרים: הני אם-
חיי-הוה אשר העלה ונאשר הביא את-זרע בית
ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הזחתיים
שם וישבו על-אדמתם: לנבאים נשבר לבי בקרבי
רחפו כל-עצמותי היתלי כאיש שפור וכגבר עברו
גין מפני י-הוה ומפני דברי קדשו: כי מנאפים
מלאה הארץ כי-מפני אלה אכלה הארץ יבשו נאות
מדבר ותהי מרוצתם רעה וגבורתם לא-כן: כי-גם-
נביא גם-פהו חגפו גם-בביתי מצאתי רעתם נאם-
י-הוה: ולכן יהיה דרכם להם פחלקקות באפלה
ידחו ונפלו בה כי-אביא עליהם רעה שגת פקדתם
נאם-י-הוה: ובנביאי שמרון ראיתי תפלה הנבאו
בפעל ויתעו את-עמי את-ישראל: ובנבאי ירושלים
ראיתי שערוה נאוף והלך בשקר וחזקו ידי מרעים
לבליתי-שבו איש מרעתו היו-לי כלם פסדם וישביה
פעמרה: ולכן פה-אמר י-הוה צ-באות על-הנבאים
הנני מאכיל אותם לענה והשקתים מי-ראש פי מאת
נביאי ירושלים יצאה חנפה לכל-הארץ: כה-אמר
י-הוה צ-באות אל-תשמעו על-דברי הנבאים
הנבאים לכם מהבלים המה אתכם חזון לבם יזכרו
לא מפי י-הוה: אמרים אמור למנאצי דבר י-הוה
שלום יהנה לכם וכל הלך בשררות לבו אמרו לא-
תבוא עליכם רעה: כי מי עמד בסוד י-הוה ויגרא
וישמע את-דברו מיהקשיב דברו וישמע: והנה |
סערת י-הוה חמה יצאה וסער מתחולל על ראש
רשעים יחול: לא ישוב אף-י-הוה עד-עשתו ועד-
הקימו מזמות לבו באחרית הימים תתבוננו בה
בינה: לא-שלקתי את-הנבאים והם רצו לא-
דברתי אליהם והם נבאו: ונאם-עמדו בסודי

וישמעו דברי את-עמי וישבום מדרךם הרע ומרע
מעלליהם: כה-א-להי מקרב אני נאם-י-הוה ולא
א-להי מרחק: נאם-י-פטר איש במסתרים ונאני לא-
אראנו נאם-י-הוה הלוא את-השמים ואת-הארץ
אני מלא נאם-י-הוה: כשמעתי את אשר-אמרו
הנבאים הנבאים בשמי שקר לאמר חלמתי חלמתי:
כעד-מתי הניש בלב הנבאים נבאי השקר ונביאי
תרמת לבם: כהחשבים להשפית את-עמי שמי
בחלומתם אשר יספרו איש לרעהו כאשר שכחו
אבותם את-שמי בפעל: כהנביא אשר-אתו חלום
יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת מה-
לתבן את-הבר נאם-י-הוה: כהלוא כה דברי פאש
נאם-י-הוה וכפטיש יפצץ סלע: ולכן הנני על-
הנבאים נאם-י-הוה מגנבי דברי איש מאת רעהו:
כהנני על-הנביאם נאם-י-הוה הלקחים לשונם
וינאמו נאם: כהנני על-נבאי חלמות שקר נאם-
י-הוה ויספרו ויתעו את-עמי בשקריהם
ובפחזותם ואנכי לא-שלקתיים ולא צויתים והועיל
לא-יועילו לעם-הנה נאם-י-הוה: וכי-ישאלך העם
הנה או-הנביא או-כהן לאמר מה-משא י-הוה
ואמרת אליהם את-מה-משא ונטשתי אתכם נאם-
י-הוה: והנביא והכהן והעם אשר יאמר משא
י-הוה ופקדתי על-האיש ההוא ועל-ביתו: כה
תאמרו איש על-רעהו ואיש אל-אחיו מה-ענה
י-הוה ומה-דבר י-הוה: וימשא י-הוה לא תזכרו-
עוד כי המשא יהיה לאיש דברו והפכתם את-דברי
א-להים חיים י-הוה צ-באות א-להינו: כה תאמר
אל-הנביא מה-ענה י-הוה ומה-דבר י-הוה: ונאם-
משא י-הוה תאמרו לכן פה אמר י-הוה יעז אמרכם
את-הדבר הזה משא י-הוה ואשלח אליכם לאמר
לא תאמרו משא י-הוה: ולכן הנני ונשיתי אתכם
נשא ונטשתי אתכם ואת-העיר אשר נתתי לכם
ולאבותיכם מעל פני: ונתתי עליכם חרפת עולם
וכלמות עולם אשר לא תשכח:

כד הראני י-הוה והנה שני דודאי תאנים מועדים
לפני היכל י-הוה אחרי הגלות נבוכדראצר מלך-
בבל את-יכניהו בן-יהויקים מלך-יהודה ואת-שרי
יהודה ואת-החרש ואת-המסגל מירושלים ויבאם

בְּבַל: הַדָּוִד אָחָד תְּאֲנִים טְבוֹת מְאֹד כַּתְּאֲנֵי הַבְּכָרוֹת
וְהַדָּוִד אָחָד תְּאֲנִים רַעוֹת מְאֹד אֲשֶׁר לֹא-תִאֲכַלְנָהּ
מִרְעֵ: וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֵלַי מִה־אֲתָה רֹאֵה יִרְמְיָהוּ
וְאָמַר תְּאֲנִים הַתְּאֲנִים הַטְּבוֹת טְבוֹת מְאֹד וְהַרְעוֹת
רַעוֹת מְאֹד אֲשֶׁר לֹא-תִאֲכַלְנָהּ מִרְעֵ: וַיְהִי דְבַר-
יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: הִכָּה-אָמַר יְ-הוָה אֶ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל
כַּתְּאֲנִים הַטְּבוֹת הָאֵלֶּה כְּוֹאֲכִיר אֶת-גְּלוֹת יְהוּדָה
אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּי מִן-הַמְּקוֹם הַזֶּה אֶרֶץ כַּשְׂדִּים לְטוֹבָה:
וְשִׁמְתִי עֵינַי עֲלֵיהֶם לְטוֹבָה וְהִשְׁבַּתִּים עַל-הָאָרֶץ
הַזֹּאת וּבְנֵיתִים וְלֹא אֶהְרָס וְנִטְעַתִּים וְלֹא אֶתּוֹשׁ:
יִגְוִנְתִּי לָהֶם לֵב לְדַעַת אֲתִי כִּי אֲנִי יְ-הוָה וְהִיוּ-לִי
לְעַם וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה לָהֶם לֹא-לֵהִים כִּי-יֵשְׁבוּ אֵלַי בְּכָל-
לַבָּם: וְכַתְּאֲנִים הַרְעוֹת אֲשֶׁר לֹא-תִאֲכַלְנָהּ מִרְעֵ כִּי-
כֹה ו אָמַר יְ-הוָה כִּן אֶמְנֹן אֶת-צְדָקְתִּיהוּ מִלְּוִד-יְהוּדָה
וְאֶת-שָׁרִיו וְאֶת ו שְׂאֲרֵית יְרוּשָׁלַם הַנִּשְׁאָרִים בְּאָרֶץ
הַזֹּאת וְהִישָׁבִים בְּאָרֶץ מִצְרַיִם: וּבְנֵיתִים לְזַעֲנָה
לְרַעָה לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ לְחַרְפָּה וּלְמִשָּׁל לְשִׁנְיָה
וּלְקַלְלָהּ בְּכָל-הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר-אֲדִיתֶם שָׁם: וְשִׁלַּחְתִּי
כֶּם אֶת-הַחֶרֶב אֶת-הַרְעֵב וְאֶת-הַדָּבָר עַד-תִּמָּם מֵעַל
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם וּלְאֲבוֹתֵיהֶם:

כה הַדְּבָר אֲשֶׁר-הִיגָה עַל-יִרְמְיָהוּ עַל-כָּל-עַם יְהוּדָה
בַּשָּׁנָה הַרְבֵּעִית לִיהוִיָקִים בֶּן-יִיאֲשִׁיָהוּ מִלְּוִד יְהוּדָה
הִיא הַשָּׁנָה הַרְאֲשִׁית לְנְבוּכַדְרֶאֶצַּר מִלְּוִד בְּבַל:
בְּאֲשֶׁר דָּבָר יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא עַל-כָּל-עַם יְהוּדָה וְאָל
כָּל-יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר: מִן-שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה
לִיאֲשִׁיָהוּ בֶן-אֲמוּן מִלְּוִד יְהוּדָה וְעַד ו הַיּוֹם הַזֶּה זֶה
שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה הִיגָה דְבַר-יְ-הוָה אֵלַי וְאָדַבֵּר
אֵלֵיכֶם אֲשֶׁרִים וְדָבָר וְלֹא שָׁמַעְתֶּם: וַיִּשְׁלַח יְ-הוָה
אֵלֵיכֶם אֶת-כָּל-עֲבָדָיו הַנְּבִאִים הַשָּׂפָם וְשָׁלַח וְלֹא
שָׁמַעְתֶּם וְלֹא-הִטִּיתֶם אֶת-אָזְנוֹכֶם לְשִׁמְעַ: לֵאמֹר
שׁוּבוּ-נָא אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הַרְעָה וּמִרְעֵ מֵעַלְלֵיכֶם וּשְׁבוּ
עַל-הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַן יְ-הוָה לָכֶם וּלְאֲבוֹתֵיכֶם לְמִן-
עוֹלָם וְעַד-עוֹלָם: וְאֵל-תִּלְכוּ אַחֲרַי אֶ-לֵהִים אַחֲרַיִם
לְעַבְדֶּם וְלֵהִשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם וְלֹא-תִכְעִסוּ אוֹתִי בְּמַעֲשֵׂה
יְדֵיכֶם וְלֹא אֶרַע לָכֶם: וְלֹא-שָׁמַעְתֶּם אֵלַי נְאֻם-יְ-הוָה
לְמַעַן הַכְּעִיסֵנִי בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם לְרַע לָכֶם: הֲלֹכֹן כֹּה
אָמַר יְ-הוָה צְ-בָאוֹת יְעֹן אֲשֶׁר לֹא-שָׁמַעְתֶּם אֶת-
דְּבָרִי: הִנְנִי שֹׁלֵחַ וְלִקְחָתִי אֶת-כָּל-מִשְׁפָּחוֹת צָפוֹן

נְאֻם-יְ-הוָה וְאֵל-נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מִלְּוִד-בְּבַל עֲבָדִי
וְהַבְּאֲתִים עַל-הָאָרֶץ הַזֹּאת וְעַל-יִשְׂרָאֵל וְעַל כָּל-
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה סְבִיב וְהַחֲרַמְתִּים וְשִׁמְתִים לְשִׁמָּה
וְלִשְׂרָקָה וְלְחַרְבוֹת עוֹלָם: וְהִאֲבַדְתִּי מֵהֶם קוֹל שִׁשׁוֹן
וְקוֹל שִׁמְחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלָה קוֹל רַחֲמִים וְאֹר גֵּר:
וְהִיָּתָה כָּל-הָאָרֶץ הַזֹּאת לְחַרְבָּה לְשִׁמָּה וְעֲבָדוּ
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת-מִלְּוִד בְּבַל שְׁבָעִים שָׁנָה: וְהִיגָה
כַּמְלָאוֹת שְׁבָעִים שָׁנָה אֶפְקֹד עַל-מִלְּוִד-בְּבַל וְעַל-הַגּוֹיִם
הַהוּא נְאֻם-יְ-הוָה אֶת-עוֹנָם וְעַל-אָרֶץ כַּשְׂ-גִּים
וְשִׁמְתִי אֹתוֹ לְשִׁמְמוֹת עוֹלָם: וְהַבְּאֲתִי עַל-הָאָרֶץ
הַהִיא אֶת-כָּל-דְּבָרֵי אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי עָלֶיהָ אֵת כָּל-
הַכְּתוּב בַּסֵּפֶר הַזֶּה אֲשֶׁר-נִבְּא יִרְמְיָהוּ עַל-כָּל-הַגּוֹיִם:
דְּכִי עֲבָדוּ-בָּם גַּם-הִמָּה גּוֹיִם רַבִּים וּמְלָכִים גְּדוֹלִים
וְשִׁלַּחְתִּי לָהֶם כַּפְּעֵלָם וְכַמַּעֲשֵׂה יְדֵיהֶם: כִּי כֹה אָמַר
יְ-הוָה אֶ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֵלַי קָח אֶת-כּוֹס הַיַּיִן הַחֲמָה
הַזֹּאת מִיַּדִּי וְהִשְׁקִיתָהּ אֹתוֹ אֶת-כָּל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֲנֹכִי
שֹׁלֵחַ אוֹתָךְ אֵלֵיהֶם: וְשָׁתוּ וְהִתְגַּעְשׂוּ וְהִתְהַלְּלוּ מִפְּנֵי
הַחֶרֶב אֲשֶׁר אֲנֹכִי שֹׁלֵחַ בֵּינְתֶם: וְאֶקַּח אֶת-הַכּוֹס מִיַּד
יְ-הוָה וְאֶשְׁקָה אֶת-כָּל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר-שָׁלַחְתִּי יְ-הוָה
אֵלֵיהֶם: אֶת-יְרוּשָׁלַם וְאֶת-עָרֵי יְהוּדָה וְאֶת-מְלָכֵיהָ
אֶת-שָׂרֵיהָ לְתַת אֲתֶם לְחַרְבָּה לְשִׁמָּה לְשַׁרְקָה
וּלְקַלְלָהּ כַּיּוֹם הַזֶּה: אֶת-פְּרֻעָה מִלְּוִד-מִצְרַיִם וְאֶת-
עֲבָדָיו וְאֶת-שָׁרִיו וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ: וְאֵת כָּל-הָעָרֵב וְאֵת
כָּל-מְלָכֵי אֶרֶץ הָעָוִץ וְאֵת כָּל-מְלָכֵי אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים
וְאֶת-אֲשַׁקְלוֹן וְאֶת-עֵזָה וְאֶת-עַקְרוֹן וְאֵת שְׂאֲרֵית
אֲשִׁדּוֹד: אֶת-אֲדוֹם וְאֶת-מוֹאָב וְאֶת-בְּנֵי עַמּוֹן:
כִּי וְאֵת כָּל-מְלָכֵי-צֹר וְאֵת כָּל-מְלָכֵי צִידוֹן וְאֵת מְלָכֵי
הָאֵי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיָּם: כִּי וְאֶת-דָּגוֹן וְאֶת-תִּימָא וְאֶת-
בּוֹז וְאֵת כָּל-קַצּוֹצֵי פֶאֶה: כִּי וְאֵת כָּל-מְלָכֵי עַרְב וְאֵת
כָּל-מְלָכֵי הָעָרֵב הַשְּׂכָנִים בַּמִּדְבָּר: כִּי וְאֵת ו כָּל-מְלָכֵי
זְמָרִי וְאֵת כָּל-מְלָכֵי עֵילָם וְאֵת כָּל-מְלָכֵי מְדִי: כִּי וְאֵת ו
כָּל-מְלָכֵי הַצָּפוֹן הַקְּרִבִים וְהַרְחֻקִים אִישׁ אֶל-אָחִיו
וְאֵת כָּל-הַמְּלָכוֹת הָאָרֶץ אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה
וּמִלְּוִד שִׁשׁוֹ יִשְׁתָּה אַחֲרֵיהֶם: כִּי וְאֶמְרָת אֵלֵיהֶם כֹּה-
אָמַר יְ-הוָה צְ-בָאוֹת אֶ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל שָׁתוּ וְשִׁכְרוּ וּקְיוּ
וּנְפְלוּ וְלֹא תִקְוּמוּ מִפְּנֵי הַחֶרֶב אֲשֶׁר אֲנֹכִי שֹׁלֵחַ
בֵּינֵיכֶם: כִּי וְהִיגָה כִּי יִמָּאֲנוּ לְקַסְת־הַכּוֹס מִיַּדִּי לְשִׁתּוֹת
וְאֶמְרָת אֵלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְ-הוָה צְ-בָאוֹת שָׁתוּ תִשְׁתּוּ:

כפי הנה בעיר אשר גקרא שמי עליה אנכי מחל להרע ואתם הנקה תנקו לא תנקו כי חרב אני קרא על-כל-ישובי הארץ נאם-י-הנה צ-באות: ואתה תנבא אליהם את כל-הדברים האלה ואמרת אליהם-י-הנה ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על-נוהו הידל פזרכים יענה אל כל-ישובי הארץ: כבא שאון עד-קצה הארץ כי ריב לי-הנה בגוים נשפט הוא לכל-בשר הרשעים נתנם לחרב נאם-י-הנה: לבכה אמר-י-הנה צ-באות הנה רעה יצאת מגוי אל-גוי וסער גדול יעור מירכתי-ארץ: להיו חללי-י-הנה ביום ההוא מקצה הארץ ועד-קצה הארץ לא יספדו ולא יאספו ולא יקברו לדמן על-פני האדמה יהיו: להילילו הרעים ונעלו והתפלושו אדירי הצאן פי-מלאו מיכם לטבוח ותפוצותיכם ונפלתם ככלי חמדה: והאבד מנוס מן-הרעים ופליטה מאדירי הצאן: לקול צעקת הרעים ויללת אדירי הצאן פי-שגד-י-הנה את-מרעיתם: וננמנו נאות השלום מפני חרון אר-י-הנה: הענב כפפיר סכו פי-היתה ארצם לשמה מפני חרון היונה ומפני חרון אפו:

כו אבראשית ממלכות יהויקים בן-יאשיהו מלך יהודה הנה הדבר הנה מאת-י-הנה לאמר: בכה אומר-י-הנה עמד בחצר בית-י-הנה ודברת על-כל-ערי יהודה הבאים להשתחנות בית-י-הנה את כל-הדברים אשר צויתיה לדבר אליהם אל-תגרע דבר: ואולי ישמעו וישבו איש מדרכו הרעה ונחמתי אל-הרעה אשר אנכי חשב לעשות להם מפני רע מעלליהם: ואמרת אליהם כה אמר-י-הנה אם-לא תשמעו אלי ללכת בתורתי אשר נתתי לפניכם: הלשמע על-דברי עבדי הנבאים אשר אנכי שלח אליכם והשכם ושלח ולא שמעתם: ונתתי את-הבית הזה כשלה ואת-העיר הזאת אתן לקללה לכל גוי הארץ: וישמעו הפהגים והנבאים וכל-העם את-ירמיהו מדבר את-הדברים האלה בבית-י-הנה: ויהי ככלות ירמיהו לדבר את כל-אשר-צוה-י-הנה לדבר אל-כל-העם ויתפשו אתו הפהגים והנבאים וכל-העם לאמר מות תמות: מדוע נבית בשם-י-הנה לאמר כשלו יהיה הבית הזה והעיר

הזאת תחרב מאין יושב ויקהל כל-העם אל-ירמיהו בבית-י-הנה: וישמעו שרי יהודה את הדברים האלה ויעלו מבית-המלך בית-י-הנה וישבו בפתח שער-י-הנה החדש: ויאמרו הפהגים והנבאים אל-השרים ואל-כל-העם לאמר משפט-מנת לאיש הנה כי נבא אל-העיר הזאת פאשר שמעתם באזניכם: ויאמר ירמיהו אל-כל-השרים ואל-כל-העם לאמר-י-הנה שלחני להנבא אל-הבית הזה ואל-העיר הזאת את כל-הדברים אשר שמעתם באזניכם: היטיבו דרכיכם ומעלליכם ושמעו בקול-י-הנה א-להיכם וינחם-י-הנה אל-הרעה אשר דבר עליכם: ויאני הנני בידכם עשולי כטוב וכישר בעיניכם: ויאד ו ידע תדעו כי אם-ממתים אתם אתי פי-דם נקי אתם נתנים עליכם ואל-העיר הזאת ואל-ישוביה כי באמת שלחני-י-הנה עליכם לדבר באזניכם את כל-הדברים האלה: ויאמרו השרים וכל-העם אל-הפהגים ואל-הנבאים אין-לאיש הנה משפט-מנת כי בשם-י-הנה א-להינו דבר אלינו: ויקמו אנשים מזקני הארץ ויאמרו אל-כל-קהל העם לאמר: מיכה המורשתי הנה נבא בימי חזקיהו מלך-יהודה ויאמר אל-כל-עם יהודה לאמר כה אמר-י-הנה צ-באות ציון שדה תחרש וירושלים עינים תהלה ותר הבית לבמות יער: וטהמת המטהו חזקיהו מלך-יהודה וכל-יהודה הלא ירא את-י-הנה ויסל את-פני-י-הנה וינחם-י-הנה אל-הרעה אשר-דבר עליהם וננחמו עשים רעה גדולה על-נפשותינו: וגם-איש הנה מתנבא בשם-י-הנה אוריהו בן-שמעיהו מקרית-היערים וינבא על-העיר הזאת ועל-הארץ הזאת ככל דברי ירמיהו: וישמע המלך והויקים וכל-גבוריו וכל-השרים את-דבריו ויבקש המלך המיתו וישמע אוריהו וירא ויברח ויבא מצרים: וישלח המלך והויקים אנשים מצרים את אלנתו בן-עכבור ונאנשים אתו אל-מצרים: ויוציאו את-אוריהו ממצרים ויבאהו אל-המלך והויקים ויפיהו בחרב וישלח את-נבלתו אל-קברי בני העם: ויאד יד אחיקם בן-שפן היתה את-ירמיהו לבלתי תת-אתו ביד-העם להמיתו:

כז אַבְרָאִישִׁית מִמְּלַכֶּת יְהוּיָקָם בְּיָאוֹשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ־
יְהוּדָה הָיָה הַדְּבָר הַזֶּה אֶל־יִרְמְיָה מֵאֵת יְ-הוָה לֵאמֹר:
כֹּה־אָמַר יְ-הוָה אֱלֹהֵי עֲשָׂה לְךָ מוֹסְרוֹת וּמִטּוֹת וּנְתַתֶּם
עַל־צוֹנְאֲרֵךְ: ג וְשַׁלַּחְתֶּם אֶל־מֶלֶךְ אֲדוּם וְאֶל־מֶלֶךְ־
מוֹאָב וְאֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶל־מֶלֶךְ צָר וְאֶל־מֶלֶךְ־
צִידוֹן בְּיַד מְלָאכִים הַבָּאִים יְרוּשָׁלַם אֶל־צְדָקְיָהוּ
מֶלֶךְ יְהוּדָה: ד וְצוּיַתְּ אֹתָם אֶל־אֲדַנְיָהֵם לֵאמֹר כֹּה־
אָמַר יְ-הוָה צְ-בָאוֹת אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה תֹאמְרוּ אֶל־
אֲדַנְיָכֶם: ה אֲנֹכִי עָשִׂיתִי אֶת־הָאָרֶץ אֶת־הָאָדָם וְאֶת־
הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ בְּכַחַל הַגְּדוֹל וּבְזָרוּעֵי
הַנְּטוּיָה וּנְתַתִּיָּהּ לְאֲשֶׁר יֵשֶׁר בְּעֵינָי: ו וְעַתָּה אֲנֹכִי נֹתַתִּי
אֶת־כָּל־הָאָרְצוֹת הָאֵלֶּה בְּיַד נְבוּכַדְנֶאֱצַר מֶלֶךְ־בָּבֶל
עַבְדִּי וְגַם אֶת־חַיַּת הַשָּׂדֶה נֹתַתִּי לוֹ לְעַבְדּוֹ: ז וְעַבְדּוֹ
אֹתוֹ כָּל־הַגּוֹלִים וְאֶת־בָּנָו וְאֶת־בָּנָו עַד בֹּא־עַת
אֶרְצוֹ גַם־הוּא וְעַבְדּוֹ בּוֹ גּוֹיִם רַבִּים וּמְלָכִים גְּדֹלִים:
ח וְהָיָה הַגּוֹי וְהַמְּמַלְכָּה אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבְדוּ אֹתוֹ אֶת־
נְבוּכַדְנֶאֱצַר מֶלֶךְ־בָּבֶל וְאֵת אֲשֶׁר לֹא־תָוֹן אֶת־צוֹנְאוֹרוֹ
בְּעַל מֶלֶךְ בָּבֶל בַּחֲרָב וּבַרְעֵב וּבַדְּבָר אֶפְקֹד עַל־הַגּוֹי
הַהוּא נְאֻם־יְ-הוָה עַד־תִּמְוִי אֹתָם בְּיָדוֹ: ט וְאַתֶּם אֶל־
תִּשְׁמְעוּ אֶל־נְבִיאֵיכֶם וְאֶל־קוֹסְמֵיכֶם וְאֶל־חַלְמֵיכֶם
וְאֶל־עֲנֻנְיָכֶם וְאֶל־כַּשְׁפֵּיכֶם אֲשֶׁר־הֵם אֹמְרִים אֲלֵיכֶם
לֵאמֹר לֹא תַעֲבְדוּ אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל: י כִּי שֹׁקֵר הֵם נְבִיאִים
לְכֶם לְמַעַן הִרְחִיק אֶתְכֶם מֵעַל אֲדַמְתְּכֶם וְהִדְחַתִּי
אֶתְכֶם וְאַבְדֶתֶם: יא וְהַגּוֹי אֲשֶׁר יָבִיא אֶת־צוֹנְאָרוֹ בְּעַל
מֶלֶךְ־בָּבֶל וְעַבְדּוֹ וְהַנְּחַתִּיו עַל־אֲדַמְתּוֹ נְאֻם־יְ-הוָה
וְעַבְדָּהּ וַיִּשָׁב בָּהּ: יב וְאֶל־צְדָקְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה דַּבַּרְתִּי

כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר הֲבִיאוּ אֶת־צוֹנְאֵיכֶם
בְּעַל מֶלֶךְ־בָּבֶל וְעַבְדּוֹ אֹתוֹ וְעַמּוֹ וְחָיו: יג לְמַה תִּמְלוּתוֹ
אֲתָה וְעַמְּךָ בַּחֲרָב בַּרְעֵב וּבַדְּבָר כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְ-הוָה
אֶל־הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹד אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל: יד וְאֶל־
תִּשְׁמְעוּ אֶל־דְּבָרֵי הַנְּבִיאִים הָאֹמְרִים אֲלֵיכֶם לֵאמֹר
לֹא תַעֲבְדוּ אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל כִּי שֹׁקֵר הֵם נְבִיאִים לְכֶם:
טו כִּי לֹא שַׁלַּחְתִּים נְאֻם־יְ-הוָה וְהֵם נְבִיאִים בְּשִׁמִּי
לְשֹׁקֵר לְמַעַן הַדִּיחֵי אֶתְכֶם וְאַבְדֶתֶם אֹתָם וְהַנְּבִיאִים
הַנְּבִיאִים לְכֶם: טז וְאֶל־הַכֹּהֲנִים וְאֶל־כָּל־הַעַם הַזֶּה
דַּבַּרְתִּי לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְ-הוָה אֶל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־דְּבָרֵי
נְבִיאֵיכֶם הַנְּבִיאִים לְכֶם לֵאמֹר הִנֵּה כָלִי בֵית־יְ-הוָה
מוֹשָׁבִים מִבְּבִלְיָה עַתָּה מְהֵרָה כִּי שֹׁקֵר הֵמָּה נְבִיאִים
לְכֶם: יז אֶל־תִּשְׁמְעוּ אֲלֵיהֶם עַבְדּוֹ אֶת־מֶלֶךְ־בָּבֶל וְחָיו
לְמַה תִּהְיֶה הָעִיר הַזֹּאת חֲרָבָה: יח וְאֶם־נְבִיאִים הֵם
וְאֶם־יֵשׁ דְּבַר־יְ-הוָה אֲתָם יִפְגְּעוּ־נָא בִי־הַנְּבִיאִים צְ-בָאוֹת
לְבַלְתִּי־בָאוּ הַכְּלִים וְהַנּוֹתְרִים בְּבֵית־יְ-הוָה וּבֵית
מֶלֶךְ יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם בְּבִלְיָה: יט כִּי כֹה אָמַר יְ-הוָה
צְ-בָאוֹת אֶל־הָעַמְּדִים וְעַל־הַיָּם וְעַל־הַמְּכַנּוֹת וְעַל־
יָתֵר הַכְּלִים הַנּוֹתְרִים בְּעִיר הַזֹּאת: כ אֲשֶׁר לֹא־לִקְחֶם
נְבוּכַדְנֶאֱצַר מֶלֶךְ בָּבֶל בְּגִלוֹתוֹ אֶת־יְכַנְיָה בֶן־יְהוֹיָקִים
מֶלֶךְ־יְהוּדָה מִירוּשָׁלַם בְּבִלְיָה וְאֵת כָּל־חֲרֵי יְהוּדָה
וּירוּשָׁלַם: כא כִּי כֹה אָמַר יְ-הוָה צְ-בָאוֹת אֱ-לֹהֵי
יִשְׂרָאֵל עַל־הַכְּלִים הַנּוֹתְרִים בֵּית יְ-הוָה וּבֵית מֶלֶךְ־
יְהוּדָה וּירוּשָׁלַם: כב בְּבִלְיָה יוֹבָאוּ וְשָׁמָּה יִהְיוּ עַד יוֹם
פְּקוּדֵי אֹתָם נְאֻם־יְ-הוָה וְהַעֲלִיתִם וְהַשִּׁיבְתִּים אֶל־
הַמְּקוֹם הַזֶּה:

הלכות כלי המקדש והעובדים בו

יש בכללן ארבע עשרה מצוות-שש מצוות עשה, ושמונה מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: לעשות שמן המשחה; שלא לעשות כמזבח; שלא לסוך כמנוח; שלא לעשות כמתכנת הקטרת; שלא להקטיר על מזבח הזהב הוין מן הקטרת; לשאת הארון על הכתף; שלא יסורו הכדים כמנוח; שיעבד הלוי במקדש; שלא יעשה אחד במלאכת חברו במקדש; לקדש הכהן לעבודה; שיהיו כל המשמרות שוות בגדליהם; ללבש בגדי כהנה לעבודה; שלא יקרע המעיל; שלא יוח החשן מעל האפוד. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות כלי המקדש פרק א

"וַאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל-זֶרַע וְנִבְרַת, מִעֲמִידוֹ". וְאִין חִיבִין אֵלָא עַל סִיכַת שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה שְׁעָשָׂה מִשָּׂחָה-שְׁנָאֲמַר "מִמֶּנּוּ", מִזֶּה שְׁנָאֲמַר בּוֹ "שְׁמֹן מִשְׁחָה-קֹּדֶשׁ יִהְיֶה זֶה, לִי"; וְיַעֲזֹלֵם לֹא נַעֲשָׂה שְׁמֹן אַחֵר, הוִיֵן מִמֶּה שְׁעָשָׂה מִשָּׂחָה.

אִו אַחַד חֲסָד אֵת עֲצֻמוֹ, וְאַחַד חֲסָד אֵת אַחֵרִים-שְׁנָאֲמַר "וַאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל-זֶרַע". חֲסָד כָּלִים, וּבִחְמָה, וְגוֹיִים שְׁהֵם בְּבַחְמָה, אִו שְׁפָד מֵתִים בּוֹ-פְטוּר, שְׁנָאֲמַר "עַל-בֶּשֶׂר אָדָם, לֹא יִסָּד".

אִז אִין מוֹשְׁחִין מִמֶּנּוּ לְדוֹרוֹת אֵלָא כּוֹהֲנִים גְּדוֹלִים, וּמְשֻׁחַ מִלְחָמָה, וּמִלְכֵי בֵית דָּוִד בְּלָבָד; אֲפִלוּ כּוֹהֵן בֶּן כּוֹהֵן-מוֹשְׁחִין אֹתוֹ, שְׁנָאֲמַר "וְחִבְהֵן הַגְּדוֹל מֵאַחֵיו אֲשֶׁר-יֹצֵק עַל-רֹאשׁוֹ שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה". בְּבֵית שְׁנִי, שְׁלֹא הָיָה שָׁם שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה-הָיָה כּוֹהֵן גְּדוֹל מִתְרַבֵּה בְּלִישָׁת בְּגָדִים בְּלָבָד, שְׁחִיח לֹבֵשׁ בְּגָדֵי כְהֻנָּה גְדוֹלָה.

אִח בִּיצַד מוֹשְׁחִין אֵת כּוֹהֵן: צַק אֵת הַשְּׁמֹן עַל רֹאשׁוֹ, וְסָד מִמֶּנּוּ עַל גְּבִי עֵינָיו כְּמִין כִּי יוֹנֵי כָּזָח C-שְׁנָאֲמַר "וְיֹצֵק מִשְׁמֹן הַמִּשְׁחָה, עַל רֹאשׁוֹ אַחֲרָיו; וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ, לְקֹדֶשׁוֹ". וּמִלְכֵי בֵית דָּוִד, מוֹשְׁחִין אֹתָן כְּמִין נֹזֵר עַל רֹאשׁוֹ. וְלֹא וַיִּמְשַׁח בְּמִקְוֹת אַחֲרוֹת, וְלֹא יִרְבֶּה בַשְּׁמֹן.

אִט הַנּוֹתֵן מִשְׁמֹן הַמִּשְׁחָה עַל גְּבִי מְלָךְ אִו כּוֹהֵן גְּדוֹל שְׁכָבֵר נִמְשָׁחוּ, פְטוּר-שְׁנָאֲמַר "וַאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל-זֶרַע", וְאִין אֵלּוּ זָרִים אֲצִלוּ; אֲבָל חֲסָד מִמֶּנּוּ אֲפִלוּ לְמִלְךְ וְכוֹהֵן גְּדוֹל, חֵיב-שְׁנָאֲמַר "עַל-בֶּשֶׂר אָדָם, לֹא יִסָּד", כֹּל אָדָם בְּמִשְׁמַע; וְכוֹהֵן גְּדוֹל שְׁנָטַל שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה מִרֹאשׁוֹ, וְסָד בְּמַעְיוֹ-חֵיב כְּרַת; וְהוּא, שְׁיִסָּד מִמֶּנּוּ כְּבִיָּת.

אִא מִצְוֹת עָשָׂה לְעִשׂוֹת שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה, שְׁיִחִיח מוֹכֵן לְדָבָרִים שְׁצָרִיכִין מִשְׁיִחָה בּוֹ-שְׁנָאֲמַר "וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ, שְׁמֹן מִשְׁחָה-קֹּדֶשׁ...". וְכִבָּה עָשָׂה מִשָּׂחָה רַבִּנוּ בְּמִדְבָר-לְקַח מִן הַמִּזְבֵּחַ וְחֲקַנְמוֹן וְחֲקַנְדָה, מִכָּל אֶחָד מִשְׁלֹשֶׁתָן הַמִּשְׁחָה מֵאוֹת שְׁקָל בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ; וּמִקְנָה הַבָּשָׂם חֲמִשִּׁים וּמְאָתִים: וְזֶה שְׁנָאֲמַר בַּתּוֹרָה "וְקָנְמוֹן-בָּשָׂם מִחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמְאָתִים"-שְׁשׁוֹקְלִים אֹתוֹ בְּשָׁנֵי פְעֻמִּים, חֲמִשִּׁים וּמְאָתִים בְּכָל פְּעַם.

אִב וְשָׁחַק כֹּל אֶחָד וְאַחַד לְבָדוֹ, וְעָרַב הַכֹּל, וְשָׂרָה אֹתָן בְּמִים זָבִין וּמְתוּקִין, עַד שְׁיִצָּא כֹּל כּוֹהֵן בְּמִים; וְנָתַן עַל הַמִּים שְׁמֹן זֵית הֵיךְ-וְהוּא שְׁנִים עָשָׂר לֹזַג, כֹּל לֹזַג אַרְבַּע רְבִיעִיּוֹת; וּבִשְׁלַל הַכֹּל עַל הָאֵשׁ, עַד שְׁאֲבָדוּ הַמִּים וְנִשְׁאַר הַשְּׁמֹן. וְהִנִּיחוּ בְכָלֵי לְדוֹרוֹת.

אִג הַמִּזְבֵּחַ-הוּא הָדָם הַצָּרוּר בַּחִיָּה שְׁבַחֲדוֹ, הַיְדוּע לְכָל שְׁמֵת בְּשִׁמּוֹן בּוֹ בְּנֵי הָאָדָם בְּכָל מְקוֹם. וְחֲקַנְמוֹן-הוּא הָעֵץ הַבָּא מֵאֵי הַדֵּי, שְׁרִיחוֹ טוֹב וּמְתוּגְמָרִים בּוֹ בְּנֵי הָאָדָם. וְחֲקַנְדָה, הוּא הַקְּשֻׁט. וְקָנָה בָּשָׂם-הֵם חֲקָנִים הַדְּקִים כְּתֵבֵן הַדְּמִים הַבָּאִים מֵאֵי הַדֵּי, וְרִיחֵן טוֹב וְהֵם מִמֵּינֵי בְּשָׂמִים שְׁנוֹתֵינִין אֹתָם חֲרוּפָאִים בְּצָרִי.

אִד הָעוֹשֶׂה שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה כְּמַעֲשֵׂה הַזֶּה וְכַמִּשְׁקָל הַזֶּה, וְלֹא הוֹסִיף וְלֹא גָרַע-בְּמִזִּיד, חֵיב כְּרַת; וּבְשׂוֹגָג, מִבִּיא חֲטָאת קְבוּעָה: שְׁנָאֲמַר "אֲשֶׁר יִרְקַח כְּמַחֲוֹ". וְהוּא, שְׁיַעֲשֶׂה אֹתוֹ לְהַמְשִׁיח בּוֹ; אֲבָל אִם עָשָׂה לְחֵת לְמַדָּה, אִו לְתַנּוּ לְאַחֲרִים-פְטוּר.

אִה חֲסָד מִשְׁמֹן הַמִּשְׁחָה כְּבִיָּת-בְּמִזִּיד, חֵיב כְּרַת; וּבְשׂוֹגָג, מִבִּיא חֲטָאת קְבוּעָה: שְׁנָאֲמַר

אִי אֵין מוֹשְׁחִין אֶת הַמֶּלֶךְ, אֲלֵא עַל גְּבִי מַעֲיָן;
וְאֵין מוֹשְׁחִין מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ—שֶׁהַמְּלָכוֹת יִרְשָׁה
לְמֶלֶךְ לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר "הוּא וּבְנָיו, בְּקֶרֶב
יִשְׂרָאֵל". וְאִם הָיְתָה שָׁם מַחְלָקָת—מוֹשְׁחִין אוֹתוֹ
בְּדִי לְסַלֵּק הַמַּחְלָקָת, וְלַהּוֹדִיעַ לְכָל שְׂוֵה הוּא
הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ: כִּמוֹ שֶׁמִּשְׁחוֹ שְׁלֹמֹה מִפְּנֵי מַחְלָקָת
אֲדוֹנָיָהוּ, וַיּוֹאֵשׁ מִפְּנֵי עַתְלִיָּה, וַיְהוּאֲחִז מִפְּנֵי
יְהוֹיָקִים אָחִיו. וְזֶה שֶׁמִּשְׁחָה אֱלִישָׁע לַיהוּא—לֹא
בְּשִׁמּוֹן הַמִּשְׁחָה מוֹשְׁחוֹ, אֲלֵא בְּשִׁמּוֹן אֶפְרַסְמוֹן;
וְדָבָר זֶה, מִסֵּרֶת בֵּיר חֲכָמִים.
אִי אֵל כָּל פְּלִי הַמִּקְדָּשׁ שֶׁעָשָׂה מוֹשָׁה בַּמִּדְבָּר—לֹא
נִתְקַדְּשׁוּ אֲלֵא בְּמוֹשִׁיחָתָן בְּשִׁמּוֹן הַמִּשְׁחָה,
שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּמְשַׁחֵם, וַיִּקְדָּשׁ אֹתָם"; וְדָבָר זֶה אֵינוֹ
נוֹחַג לְדוֹרוֹת. אֲלֵא הַכִּלִּים כֵּלָן—בֵּינָן שֶׁנִּשְׁתַּמְּשׁוּ
בָהֶן בַּמִּקְדָּשׁ בְּמִלְאכָתָן, נִתְקַדְּשׁוּ: שֶׁנֶּאֱמַר
"אֲשֶׁר יִשְׂרְתוּ—בָּם בַּקְדָּשׁ", בַּשְּׂרֹת הֵם
מִתְקַדְּשִׁין.

אִי בַּהֲפֹת וְהַקְּעֵרוֹת שֶׁמִּקְבְּלִין בָּהֶן הַמִּנְחֹת,
וְכֵן הַמְּזֻרְקוֹת שֶׁמִּקְבְּלִין בָּהֶן הַדָּב, וְשֶׁאֵר כְּלֵי
הַשְּׂרָת כֵּלָן—שֶׁלְכֶסֶף וְשֶׁלְזָהָב חֵיב; וּמִתָּר
לְעֵשׂוֹתָן שֶׁלְשֶׁאֵר מִתְּכוֹת, כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. וְכֵלָן
מִתְקַדְּשִׁין בְּמִלְאכָתָן; וְאִם נִשְׁבְּרוּ—מִתִּיד אוֹתָן
וְעוֹשָׂה אוֹתָן כְּלֵי אַחֵר, וְאֵין קִדְּשָׁתָן מִסֵּתֶלֶקָת
מִחוּץ לְעוֹלָם.
אִי אֵל כְּלֵי הַקְּדָשׁ שֶׁנִּקְבְּוּ אוֹ שֶׁנִּסְדְּקוּ—אֵין סוֹתֵמִין
אוֹתָן, אֲלֵא מִתִּיכִין אוֹתָן וְעוֹשִׁין אוֹתָן חֲדָשִׁים.

הַלְּכוֹת כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ פָּרָק ב

סְבִין שֶׁנִּשְׁמַט מִן הַנְּצֵב, אוֹ שֶׁנִּפְנָם—אֵין
מַחְזִירִין אוֹתוֹ, וְלֹא מוֹשְׁחִין אוֹתוֹ; אֲלֵא גּוֹנְזִין
אוֹתוֹ כְּצַד הַחֵיבֵל בֵּין הַקְּדָשׁ וְהָאוֹלָם לְדָרוֹם,
וְעוֹשִׂין אַחֲרֵיהֶם: שֶׁאֵין עֲנִיּוֹת, בְּמִקּוֹם עֲשִׂירוֹת.
אִי ד שְׁתֵּי מִדּוֹת שֶׁלִּיבֵשׁ חֵיב בַּמִּקְדָּשׁ—עֲשָׂרוֹן,
וְחֲצִי עֲשָׂרוֹן: הָעֲשָׂרוֹן לְמִנְחֹת, וְחֲצִי הָעֲשָׂרוֹן
לְחֵלֶק כּוֹ מִנְחַת כּוֹחֵן גְּדוֹל שֶׁכָּבֵל יוֹם.
אִי טו וְשֶׁבַע מִדּוֹת שֶׁלֵּלַח חֵיב שָׁם—חֵיב, וְחֲצִי
הַחֵיב, וְשְׁלִישִׁית הַחֵיב, וְרִבִּיעִית הַחֵיב, וְלוֹג,
וְחֲצִי לוֹג, וְרִבִּיעִית. וְלִמָּחָה חֵיב חֲצִי הַחֵיב
וְרִבִּיעִית הַחֵיב וְשְׁלִישִׁית הַחֵיב, לְמִדֵּיֶדֶת הַנְּסָכִים
שֶׁלְזָבָחִים; וְלוֹג, לְמִדֵּיֶדֶת שִׁמּוֹן הַמִּנְחֹת; וְחֲצִי
לוֹג, לְמִדֵּיֶדֶת שִׁמּוֹן לְכָל נֵר מִנְּרוֹת הַמִּנְזָרָה;
וְרִבִּיעִית, לְחֵלֶק בֵּה שִׁמּוֹן לְחֲבֹתָיו. וְאֵין לָנוּ
דָּבָר לְמִדֵּד כּוֹ חֵיב; וְלִמָּחָה חֵיב שָׁם—הוֹאֵיל וְהֵיחָ
בַּמִּקְדָּשׁ בִּימֵי מוֹשֶׁה, שֶׁמִּדֵּד כּוֹ שִׁמּוֹן לְשִׁמּוֹן
הַמִּשְׁחָה.

אִי טז וּבְחֲצֵי לוֹג שֶׁחֵיב בַּמִּקְדָּשׁ, חֵיב מוֹדֵדִין מִים
לְמִי סוֹטָה וְשִׁמּוֹן לְתוֹדָה; וּבְרִבִּיעִית שֶׁחֵיבָהּ
שָׁם, חֵיב מוֹדֵדִין שִׁמּוֹן לְחֵם נְזִיר וּמִים לְטַהֲרַת
מִצְרַע. וְלֹא מִפְּנֵי מַעֲשִׂים אֵלוֹ נִתְקַדְּשׁוּ, אֲלֵא
מִפְּנֵי הַמִּלְאכּוֹת שֶׁלְמִקְדָּשׁ שֶׁאֵמְרָנוּ.
אִי יז כָּל הַמִּדּוֹת הָאֵלוֹ—קְדָשׁ, וּמְכִלֵי הַשְּׂרָת; אֲלֵא
שְׁמִדּוֹת הַלַּח, נִמְשְׁחוּ מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ, וּכְלֵי
הַיִּבֵּשׁ, לֹא נִמְשְׁחוּ אֲלֵא מִבְּפָנִים. לְפִיכָּךְ בְּרוּצֵי
מִדּוֹת הַלַּח, קְדָשׁ; וּבְרוּצֵי מִדּוֹת הַיִּבֵּשׁ, חֵל.

הִירָדוֹ, וְעָשָׂב אֶחָד שֶׁמַּעֲלָה הָעֵשֶׂן, וְלֹא חֵיב
יֹדְעִים אוֹתוֹ אֲלֵא אֲנָשִׁים יֹדְעִים, וְהוּא חֵיב
הַלְּכָה בִּידָם אִישׁ מִפִּי אִישׁ.
ב,ב וְזֶה הוּא מוֹשָׁקֵל אֶחָד עֶשֶׂר סַמְנִיָּה: נִטָּף
וְשִׁחֲלַת וְחִלְבָּנָה... וְלִבְנָה"; וְשֶׁאֵר סַמְנִיָּה, הַלְּכָה
לְמוֹשָׁה מִסִּינִי. וְאֶחָד עֶשֶׂר סַמְנִין נֶאֱמָרוּ לוֹ
לְמוֹשָׁה בְּסִינִי, וְהֵם שֶׁעוֹשִׂין אוֹתָן בְּמוֹשָׁקֵל מִכּוּן;
וּמוֹסִיפִין עִמָּהֶן בְּלֹא מוֹשָׁקֵל מִלַּח סוֹדוּמִית וְכַפֶּת

קִשְׁטוֹ, שְׁנַיִם עָשָׂר מִנְהָ; קִנְמוֹן, תִּשְׁעַ מִנְיָם; קְלוֹפָה, שְׁלוֹשׁ מִנְיָם. מוֹשְׁקֵל הַכֹּל, שְׁלוֹשׁ מֵאוֹת וּשְׁמוֹנֶה וְשִׁשִּׁים מִנְהָ.

ב.ג. שוֹחֲקִין הַכֹּל הֲדָק; וּמוֹסִיפִין לָהּ רִבְעַ הַקֶּבֶץ מִלַּח סְדוּמִית, וְכַפַּת הַיֶּרֶדִן וּמַעְלָה עֵשָׂן כָּל שָׁהוּא. וּמִקְטִיר מִמֶּנָּה בְּכֹל יוֹם עַל מִזְבֵּחַ הַזֹּהֵב, מִנְהָ—שְׁלוֹשׁ מֵאוֹת הַמָּשָׁה וְשִׁשִּׁים יוֹם, בְּנֶגֶד יָמוֹת הַחֹמֶה. וְהַשְּׁלוֹשׁ מִנְיָם הַנְּשֹׂאוֹת—שׁוֹחֵק אוֹתָם עָרֵב יוֹם הַכַּפּוּרִים, דִּקָּה מִן הֲדָקָה, עַד שְׁמוֹצִיא מִמֶּנָּה מִלּוֹא הַכֶּנִּי, לְהַקְטִיר בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים. וְהַנְּשֹׂאָר, הוּא מוֹתֵר הַקְטֹרֶת שְׂאֵמֶרְנוּ בְּשִׁקְלִים.

ב.ד. נֶטֶף הָאֵמֹר בַּתּוֹרָה, הוּא עֲצֵי הַקֶּטֶף שִׁיּוּצָא מִחוֹן הַצָּרִי; וְהַשְּׁחֵלֶת, הוּא הַצֶּפֶרֶן שְׁנוֹתָנִין בְּנֵי אָדָם בְּמִגְמָרוֹת; וְהַחֲלֻבָּה, כְּמוֹ דְבַשׁ שְׁחוֹר, וְרִיחוֹ קָשָׁה, וְהוּא שָׂרֵף אֵילָנוֹת בְּעָרֵי יוֹן. וְזֶה הוּא שְׁמוֹת הַסְּמָנִים בְּלִשׁוֹן עֲרָבִי—עוֹד בְּלִסְאָן, וְאַצְבָּאָר טִיב, וּמִיָּעָה, וְלִבְאָן, וּמִסְּךָ, וּקְצִיעָה, וְסַנְבֵּל אֶלְנֵאֲרִדִין, וְזַעֲפֵרָאן, וְקֶסֶט, וְעוֹד, וְקִשְׁר סְלִיכָה, וְעַנְבָּר.

ב.ה. כִּיצַד מִפְּטָמִין אֵת הַקְטֹרֶת: מִבִּיא תִשְׁעַת קִבִּין בּוֹרִית פְּרִשִׁינָה, וְשָׂף בָּהּ אֵת הַצֶּפֶרֶן; וְאַחַר כֶּךָ שׁוֹרָה אֵת הַצֶּפֶרֶן, בְּאַחַד וְעֵשְׂרִים קֶבֶץ שְׁלִיין חֹזֵק בְּיוֹתֵר; וְאַחַר כֶּךָ שׁוֹחֵק כָּל אֶחָד וְאַחַד מִן הַסְּמָנִים בְּפָנָי עֲצֵמוֹ הֲדָק, וְכִשְׁהוּא שׁוֹחֵק אוֹמֵר, הֵיטֵב הֲדָק הֲדָק הֵיטֵב, כָּל זְמַן שִׁשְׁוֹחֵק; וּמַעְרַב הַכֹּל. וְכֹל מַעֲשִׂיהָ בְּקִדְשׁ בְּתוֹךְ הָעֲזָרָה, וּמִשְׁלֵחַקִּדְשׁ; וְהַמִּפְטָם אֵת הַקְטֹרֶת מִן הַחֲלִין, פְּסוּלָה.

ב.ו. פְּעָמִים בְּשָׁנָה הָיוּ מַחְזִירִין אוֹתָהּ לְמִכְתֶּשֶׁת. בַּיָּמוֹת הַחֹמֶה, הָיוּ מִפְּזָרִים אוֹתָהּ בְּדֵי שְׁלֵא תִתְעַפֵּשׂ; וּבַיָּמוֹת הַגְּשָׁמִים, צוֹבְרִין אוֹתָהּ בְּדֵי שְׁלֵא יִפּוּג רִיחָהּ. נָתַן לְתוֹכָהּ דְּבַשׁ כָּל שָׁהוּא, פְּסוּלָה; חֶסֶר אֶחָד מִסְּמָנֶיהָ—חֵיב מִיתָהּ, שְׁחָרִי

נְעִשִׂית קְטֹרֶת זָרָה. פְּטָמָה מְעַט מְעַט בְּמִתְכַנְתָּהּ, כְּשֶׁרָה—אֶפְלוֹ פְּטָם פָּרָס בְּשַׁחְרִית, וּפָרָס בֵּין הָעֲרָבִים.

ב.ז. הַעוֹשֶׂה קְטֹרֶת מִן אֶחָד עֲשָׂר סְמָנִין אֵלּוּ, לְפִי מוֹשְׁקֵלוֹת אֵלּוּ, כְּדֵי לְהַרִיחַ בָּהּ, וְאַף עַל פִּי שְׁלֵא הָרִיחַ—חֵיב כִּירַת עַל עֲשִׂיתָהּ, אִם עָשָׂה בְּמִזְיָה; וּבְשׂוֹנָה, מִבִּיא חֲטָאת קְבוּעָה: אֵף עַל פִּי שְׁלֵא עָשָׂה הַמִּשְׁקֵל כָּלּוּ, אֵלּוּ הֶצִּיז אוֹ שְׁלִישׁוֹ, הוֹאִיל וְעָשָׂה לְפִי מוֹשְׁקֵלוֹת אֵלּוּ, חֵיב—שְׂנֵאָמֵר “בְּמִתְכַנְתָּהּ, לֹא תַעֲשֶׂוּ לָכֶם... אִישׁ אֲשֶׁר—יַעֲשֶׂה כְּמוֹהָ, לְהַרִיחַ בָּהּ—וְנִכְרַת, מִעַמּוּי”.

ב.ח. עָשָׂה לְהַתְלַמֵּד בָּהּ, אוֹ לְמַסְרָה לְעַבְדוֹ—פְּטוּר; הָרִיחַ בָּהּ, וְלֹא עָשִׂיהָ—אֵינּוּ חֵיב כִּירַת, אֵלּוּ דִּינּוֹ כְּדִין כָּל הַנְּהַנְּה מִן הַקִּדְשׁ: לֹא חֵיבָהּ תּוֹרָה כִּירַת, אֵלּוּ לַעוֹשֶׂה בְּמִתְכַנְתָּהּ לְהַרִיחַ בָּהּ. ב.ט. מִזְבֵּחַ הַזֹּהֵב שְׁבַחֲיֵכֶל—עָלָיו מִקְטִירִין הַקְטֹרֶת בְּכֹל יוֹם, וְאִין מִקְרִיבִין עָלָיו דְּבַר אַחֵר; וְאִם הַקְטִיר עָלָיו קְטֹרֶת אַחֶרֶת שְׂאִינָה כָּזוֹ, אוֹ שֶׁהַקְטִיר עָלָיו קְטֹרֶת כָּזוֹ שֶׁהַתְנַדֵּב אוֹתָהּ יָחִיד אוֹ רַבִּים, אוֹ הַקְרִיב עָלָיו קֶרֶבֶן, אוֹ חֲסִיד נֶסֶךְ—לֹקָה, שְׂנֵאָמֵר “לֹא—תַעֲלוּ עָלָיו קְטֹרֶת זָרָה, וְעַלָּה וּמִנְחָה...”.

ב.י. בָּעֵת שֶׁמוֹלִיכִין אֵת הָאָרוֹן מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, אִין מוֹלִיכִין אוֹתוֹ לֹא עַל הַבְּחֵמָה, וְלֹא עַל הָעֲגֻלוֹת; וְלְפִי שֶׁשָּׂבַח דָּוִד וּנְשָׂאוֹ עַל הָעֲגֻלוֹת, נִפְרִין פְּרִין בְּעֵזָא. אֵלּוּ מִצְוָה לְנַטְלוֹ עַל הַבְּתָרָה, שְׂנֵאָמֵר “כִּי—עֲבַדְתָּ הַקִּדְשׁ עֲלֵהֶם, בְּפִתָּהּ יִשְׂאוּ”.

ב.יא. כִּשְׁנוֹשְׂאִין אוֹתוֹ עַל הַבְּתָרָה, נוֹשְׂאִין פָּנִים בְּנֶגֶד פָּנִים, וְאַחֲרֵיהֶם לְחוּץ, וּפְנִיָּהֶם לְפָנִים. וְנִזְהָרִין, שְׁלֵא יִשְׁמְטוּ הַבָּדִים מִן הַטְּבָעוֹת; שֶׁהַמְסִיר אֶחָד מִן הַבָּדִים מִן הַטְּבָעוֹת—לֹקָה, שְׂנֵאָמֵר “בְּטְבָעוֹת, הָאָרוֹן, יִחִיו, הַבָּדִים: לֹא יִסְרוּ, מִמֶּנּוּ”.

הַלְבוֹת כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ פָּרָק ג

ג,א זרע לוי בלו-מבדל לעבודת המקדש, שנאמר "בעת ההיא, הבדיל ה' את-שכט הלוי"; ומצות עשה להיות הלויים פנויים ומוכנין לעבודת המקדש, בין רצו בין שלא רצו-שנאמר "ועבד הלוי הוא, את-עבדת אהל מועד". ובן לוי שקבל עליו כל מצוות לוייה חוץ מדבר אחר, אין מקבלין אותו-עד שיקבל את בלו.

ג,ב עבודה שלחן היא שיהיו שומרין את המקדש, ויהיו מהן שוערין לפתח שערי המקדש ולהגיה דלתותיו; ויהיו מהן משוררין לשורר על הקרבן בכל יום, שנאמר "וישרת, בשם ה' אלהיו-בכל-אחיו, הלויים"-איזה הוא שרות שהוא בשם ה', הרי אומר זו שירה.

ג,ג ומתי אומרין השירה: על כל עולות הצבור החובה, ועל שלמי עצרת-בעת נסוף היין; אבל עולות נדבה שמקריבין הצבור לקוין המזבת, וכן הנסבין תבאין בפני עצמן-אין אומרין עליהן שירה.

ג,ד לוי האונן, מתר לעבד ולשורר. ואין פוחתין משנים עשר לויים עומדים על הדוכן בכל יום, לומר שירה על הקרבן; ומוסיפין עד לעולם. ואין אומרין שירה אלא בפה בלי-שעיקר השירה שהיא עבודתם, בפה.

ג,ה ואחרים היו עומדים שם מנגנין בכלי שיר-מהן לויים ומהן ישראלים מייחסין המושאיין לכהנה, שאין עולה על הדוכן אלא מייחס; ואין אלו המשוררים על פי הכלים, עולין למנין השנים עשר.

ג,ו ובמה הם מנגנין, בנבלים וחלילים וכנורות וחצוצרות והצלצל. ואין פוחתין משני נבלים, ולא מוסיפין על ששה; ואין פוחתין משני חלילים, ולא מוסיפין על שנים עשר; ואין פוחתין משתי חצוצרות, ולא מוסיפין על מאה ועשרים; ואין פוחתין מתשעה כנורות,

ומוסיפין עד לעולם; והצלצל, אחד בלבד. ג,ז בימי המועדות בלבם, ובראשי חרשים, היו כפוחנים תוקעים בחצוצרות בשעת הקרבן, וחלויים אומרין שירה-שנאמר "וביום שמחתכם ובמועדיכם, ובראשי חרשיכם-ותקעתם בחצוצרות".

ג,ח החצוצרות היתה נעשית מן העשת שלכסה; עשה אותה מן הגרוטאות שלכסה, כשורה; משאר מיני מתכות, פסולה. והחלילין שהיו מנגנין בהן-היה אבוב שלחן שלקנה, מפני שקולו ערב; ולא היה מחלק אלא באבוב יחידי, מפני שהוא מחלק יפה.

ג,ט בשנים עשר יום בשנה, החליל מכה לפני המזבת-בשחיטת פסח ראשון, ובשחיטת פסח שני, וביום טוב הראשון שלפסח, וביום טוב הראשון שלעצרת, ובשמונת ימי החג. וחליל זה דוחה שבת, מפני שהוא חליל שלקרבן, וחליל שלקרבן עבודה הוא, ודוחה את השבת. ג,י אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו, עד שילמדוהו חמש שנים תחלה: שנאמר "זאת, אשר ללויים: ממן חמש ועשרים שנה", וכתוב אחר אומר "ממן שלשים שנה"-הא כיצד, חמש לתלמוד. ואינו נכנס לעבודה, עד שיגדיל ויהיה איש-שנאמר "איש איש על-עבדתו".

ג,יא זה שנאמר בתורה בלויים "וממן חמשים שנה, ישוב מצבא העבודה"-אינו אלא בזמן שהיו נושאיין המקדש במקום למקום, ואינה מצוה הנוהגת לדורות. אבל לדורות, אין הלוי נפסל בשנים; ולא במומין אלא בקול-בשיתקלקל קולו מרב הזקנה, יפסל לעבודתו במקדש. ויראה לו שאינו נפסל אלא לומר שירה, אבל יהיה מן השוערים.

ג,יב שמואל הרואה ודויד המלך, חלקו הלויים לעשרים וארבע משמרות; ועובד משמר בכל שבת. וכל אנשי המשמר, מחלק אותם ראש

המשמר לבתי אבות; וכל יום מימי השבת, עובדים בו אנשים ידועים. וראשי האבות מחלקין אלו העובדים ביום שלהן, איש איש על עבודתו.

ג, וכל הלויים מזהרין על עבודת המזבח, שנאמר "אך אל-בלי הקדש ואל-המזבח לא יקרבו, ולא-ימתו" - לא יקרבו לעבודה, אבל לגע מתרין. וכשם שהלויים מזהרין שלא לעבד עבודת הכוהנים-בך הכוהנים מזהרין שלא לעבד עבודת הלויים, שנאמר "גם-הם גם-

הלכות כלי המקדש פרק ד

אתם". וכן הלויים עצמם מזהרין, שלא יעשה אחד מלאכת הברו, שלא יסיע המשורר לשוער, ולא השוער למשורר-שנאמר "איש איש על-עבודתו, ועל-משאו".

ג, ויד לויים שעבדו עבודת הכוהנים, או שפייע לוי במלאכה שאינה מלאכתו-חיבין מיתה בידי שמים, שנאמר "ולא-ימתו"; אבל פוהן שעבד עבודת לוי-אינו פמיתה, אלא בלא תעשה.

ובחלוק לחם הפנים, ובחלוק שתי חלקם שלעצרת. אבל נדרים ונדבות ותמידין, אין מקריבין אותן ואפלו פרגל אלא משמר שזמנו קבוע-שנאמר "חלק כחלק, יאכלו, לבד ממכריו, על-האבות": בלומר חלק כחלק יאכלו בקרבנות הצפור, ואינן חלק כחלק בשאר הדברים, שפבר חלקו אותן האבות, וקבעו אותן פל משמר ומשמר בשבתו. וכן עבודת לחם הפנים, במשמר שזמנו קבוע; אבל עבודת שתי חלקם, בכל המשמרות.

ד, וכן וכן שאינו מדבר אלא פרגלים-שנאמר "מאחד שעריה, מפל-ישראל", בשעה שפל ישראל באין בשער אחד. ומנין שאינו מדבר אלא בכוהנים-שנאמר "חלק כחלק, יאכלו", ואין שם מתנות להאכל אלא לפוהנים בלבד. ד, וכן פוהן שחיה לו קרבן-חרי זה בא למקדש ומקריבו בכל יום שירצה, שנאמר "ובא בכל-אית נפשו... ושרת": ואפלו הטאתו ואשמו, הוא מקריב ומכפר על ידי עצמו; והעור שלקרבנו, שלו. ואם רצה לתן את קרבנו לכל פוהן שירצה להקריבו, נותן; ועור הקרבן ועבודתו, לאותו פוהן בלבד שנתן לו.

ד, וזו היה פוהן בעל הקרבן בעל מום-נותן

ד, א הכוהנים הברלו מפלל הלויים לעבודת הקרבנות, שנאמר "ויבדל אחרן להקדישו קדש קדשים"; ומצות עשה היא להבדיל הכוהנים, ולקדשם ולהכינם לקרבן-שנאמר "וקדשתו-בי-את-לחם אלהיה, הוא מקריב". וצריך פל אדם מישראל לנהג בו כבוד הרבה, ולהקדים אותם לכל דבר שבקדשה, לפתח ראשון ולברך ראשון, ולפל מנה יפה ראשון.

ד, ב משה רבנו חלק הכוהנים לשמונה משמרות, ארבעה מאלעזר וארבעה מאיתמר; וכן היו עד שמואל הנביא. ובימי שמואל, חלקם הוא ודויד הפולך לארבעה ועשרים משמר; ועל פל משמר ומשמר ראש אחד ממונה. ועולין לירושלים לעבודה, משמר בכל שבת. ומיום השבת ליום השבת, הן מתחלפין-משמר יוצא והאחר שהוא אחריו נכנס, עד שיגמרו; וחוזרין חלילה.

ד, ג ומצות עשה, להיות כל המשמרות שווים פרגלים; וכל שיבוא מן הכוהנים פרגל ורצה לעבד-עובד וחולק עמהם, ואין אומרין לו לה עוד שיגיע משמרה: שנאמר "וכי-יבא הלוי מאחד שעריה".

ד, ד במה דברים אמורים, בקרבנות הרגלים,

קָרְבָנוּ לְאֲנָשֵי מִשְמֶרֶת, וְהַעֲזֹר שְׁלָחָם. הִיָּה זָקֵן אִוֹ
חֹלָה, שְׂיָכוֹל לְעַבֵד עַל יְדֵי הַדְחָק-נֹתֵן קָרְבָנוּ
לְכָל בֹּחֵן שְׂיִרְצָה, וְהַעֲזֹר וְהַעֲבוּדָה לְאֲנָשֵי
מִשְמֶרֶת; וְאִם אֵינֶנּוּ יָכוֹל לְעַבֵד כָּלָל, הֲרֵי הַקָּרָן
נֶאֱכָל לְאֲנָשֵי מִשְמֶרֶת.

ד, הָ הִיָּה טָמֵא בְקָרְבָנוֹת הַצְפוּרָה, וְכָל הַבֹּחֲנִים
טָמֵאִים-נֹתְנֵנוּ לְבַעֲלֵי מוֹמִיִן טְהוּרִים שְׂבָאוֹתָו
מִשְמֶרֶת; וְעוֹרֹו וְעַבְדוֹתָו, לְאֲנָשֵי מִשְמֶרֶת
הַטָּמֵאִים.

ד, ט הִיָּה הַקָּרָן שְׂלֹבֵחַן גְּדוֹל, וְהִיָּה אוֹנֵן-נֹתְנֵנוּ
לְכָל בֹּחֵן שְׂיִרְצָה, וְעוֹרֹו וְעַבְדוֹתָו לְאֲנָשֵי
מִשְמֶרֶת: פִּיּוֹן שְׂבוֹחַן גְּדוֹל הָאוֹנֵן רָאוּי לְעַבְדוֹתָו,
כְּמוֹ שְׂיִתְבָּאֵר-הֲרֵי זֶה עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקָרְבָנוּ.

ד, י כָּל רֹאשׁ מִשְמֶרֶת וּמִשְמֶרֶת, מִחֻלָּק מִשְמֶרֶתוֹ
לְבֵיתֵי אֲבוֹתָו, עַד שְׂיִהְיֶה כָּל בֵּית אָב וְאֲנָשָׁיו
עוֹבְדֵי בַיּוֹם אֶחָד מִיָּמֹת הַשַּׁבָּת, וְהָאֲחֵר בַּיּוֹם
שְׂלֹאֲחֵרָיו, וְהָאֲחֵר בַּיּוֹם שְׂלֹאֲחֵרָיו. וְכָל בֵּית אָב
וְאָב, רֹאשׁ אֶחָד מִמִּנְהָ עָלָיו.

ד, יא וּמִמִּנְיֵן בֹּחֵן גְּדוֹל, הוּא רֹאשׁ לְכָל
הַבֹּחֲנִים; וּמוֹשְׁחִין אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה,
וּמִלְבִּישִׁין אוֹתוֹ בְּגָדֵי כְהֻנָּה גְּדוֹלָה-שְׂנֵאָמֶר
"וַחֲכִיחַן הַגְּדוֹל מֵאֲחָיו...". וְאִם אֵין שָׁם שֶׁמֶן
הַמִּשְׁחָה-מִרְבִּין אוֹתוֹ בְּבִגְדֵי כְהֻנָּה גְּדוֹלָה
בְּלָבָד, שְׂנֵאָמֶר "אֲשֶׁר-יִצַק עַל-רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן
הַמִּשְׁחָה, וּמִלֵּא אֶת-יָדוֹ, לְלִבָּשׁ, אֶת-הַבְּגָדִים":
כְּשֶׁם שְׂמֵת־רַבָּה בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, כִּן מִתְרַבָּה
בְּבִגְדִים.

ד, יב פִּיֶצֶד מִרְבִּין אוֹתוֹ בְּבִגְדִים: לֹזְבֵשׁ שְׂמֹנֶה
בְּגָדִים וּפּוֹשְׁטוֹ, וְחֹזֵר וְלֹזְבֵשׁ לְמַחֵר שְׂבָעַת
יָמִים, יוֹם אַחֵר יוֹם-שְׂנֵאָמֶר "שְׂבָעַת יָמִים,
יְלַבָּשֶׁם הַכֹּהֵן תַּחֲתָיו-מִבְּנָיו"; וּכְשֶׁם שְׂרַבּוּי
בְּגָדִים שְׂבָעָה-כִּן מוֹשִׁיחַ בְּשֶׁמֶן שְׂבָעָה, יוֹם
אַחֵר יוֹם. וְאִם עָבַד קֹדֶם שְׂיִתְרַבָּה בְּבִגְדִים כָּל
שְׂבָעָה, אִזּוּ קֹדֶם שְׂיִמְשַׁח כָּל שְׂבָעָה-עַבְדוֹתָו
כְּשֶׁרָה: הוֹאִיל וְנִתְרַבָּה אִזּוּ נִמְשַׁח פַּעַם אַחַת,

נַעֲשֶׂה בֹּחֵן גְּדוֹל לְכָל דְּבָר.

ד, יג אֵין בֵּין בֹּחֵן מְשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה לְמִרְבָּה
בְּבִגְדִים, אֲלֵא פֶר שְׂמִיבֵיא בֹּחֵן הַמִּשְׁחָה, אִם שֹׁגֵג
בְּאַחַת מִן הַמַּצּוֹת שְׂחִיב עֲלֵיחַן תַּטָּאת,
שְׂנֵאָמֶר "אִם הַכֹּהֵן הַמִּשְׁחָה יַחֲטֵא, לְאַשְׁמַת
הָעַם"; אֲבָל לְשָׂאֵר הַדְּבָרִים, שׁוּיִים הֵם.

ד, יד אֵין מִעֲמִידֵין בֹּחֵן גְּדוֹל, אֲלֵא בֵּית דִּין
שְׂלִשְׁבָעִים וְאַחַד. וְאֵין מוֹשְׁחִין אוֹתוֹ אֲלֵא בַיּוֹם,
שְׂנֵאָמֶר "בַּיּוֹם הַמִּשְׁחָה אֲתוֹ"; וְכֵן אִם נִתְרַבָּה
בְּבִגְדִים בְּלָבָד, אֵין מִרְבִּין אוֹתוֹ אֲלֵא בַיּוֹם.

ד, טו וּמִמִּנְיֵן שְׂנֵי בֹּחֲנִים גְּדוֹלִים בְּאַחַת.
ד, טז וּמִמִּנְיֵן בֹּחֵן אַחֵר, יְהִיָּה לְבֹחֵן גְּדוֹל כְּמוֹ
הַמִּשְׁנָה לְמִלְחָה; וְהוּא הַנִּקְרָא סִגוּ, וְהוּא הַנִּקְרָא
מִמִּנְהָ. וְיְהִיָּה עוֹמֵד לִימִין בֹּחֵן גְּדוֹל תְּמִיד, וְזֶה
כְּבוֹד הוּא לוֹ. וְכָל הַבֹּחֲנִים מִתַּחַת יַד הַסִּגוּ.

ד, טז וְעוֹד מִמִּנְיֵן קַתִּיקוּלִין, לְחִיּוֹתָן לְסַגֵּן כְּמוֹ
הַסִּגוּ לְבֹחֵן גְּדוֹל; וְאֵין פְּחוֹת מוֹשְׁנִים. וּמִמִּנְיֵן
אַמְרַבּוּלִין, אֵין פְּחוֹת מוֹשְׁבָעָה; וּמִפְּתֻחוֹת
הַעֲזָרָה בְּיָדָם-רָצָה הָאֶחָד לְפָתָה, אֵינֶנּוּ יָכוֹל עַד
שְׂיִתְכַּנְסוּ כָּל הָאֲמְרַבּוּלִין וּיְפָתְחוּ.

ד, יז וּמִמִּנְיֵן גְּזַבְרִין מִתַּחַת יְדֵי הָאֲמְרַבּוּלִין, וְאֵין
בֹּחֲתִין מוֹשְׁלוֹשָׁה גְּזַבְרִין; וְהַגְּזַבְרִין-הֵן שְׂגוּבִין
כָּל הַחֲקִיָּשׁוֹת, וּפּוֹדִין אֶת הַנִּפְדָּה מִחֵן,
וּמוֹצִיאִין אוֹתָן לְדְבָרִים הָרְאוּיִין לְהוֹצָאָה.

ד, יח בֹּחֵן גְּדוֹל הַמִּשְׁחָה קוֹדֶם לְמִרְבָּה בְּבִגְדִים,
וּמִרְבָּה בְּבִגְדִים הַעוֹמֵד לְשֶׁרֶת קוֹדֶם לְמִשְׁחָה
שְׂעֹבֵר מַחֲמַת קָרִי, וְהַעוֹבֵר מַחֲמַת קָרִי קוֹדֶם
לְעוֹבֵר מַחֲמַת מוֹם, וְעוֹבֵר מַחֲמַת מוֹם קוֹדֶם
לְבֹחֵן מְשׁוּחַ מַלְחָמָה, וּמְשׁוּחַ מַלְחָמָה קוֹדֶם
לְסִגוּ, וְסִגוּ קוֹדֶם לְקַתִּיקוּל, וְקַתִּיקוּל קוֹדֶם
לְאֲמְרַבּוּל, וְאֲמְרַבּוּל קוֹדֶם לְגְזַבְרָ, וְגְזַבְרָ קוֹדֶם
לְרֹאשׁ הַמִּשְמֶרֶת, וְרֹאשׁ הַמִּשְמֶרֶת קוֹדֶם לְרֹאשׁ
בֵּית אָב, וְרֹאשׁ בֵּית אָב קוֹדֶם לְבֹחֵן הַדְּיוּט
מִשְׁאֵר הַבֹּחֲנִים. נִמְצְאוּ הַבֹּחֲנִים תְּמִיד שְׂמֹנֶה
מַעֲלֹת, זוּ לְמַעְלָה מִזֹּו.

דיט פשימות המלה, או פוחן גדול, או אחד
משאר המונחים—מעמידין תחתיו בנו או הראוי
לירשו, וכל הקודם בנחלה קודם לשררות המת,
והוא שיהיה ממלא מקומו בחכמה, או ביראה
אף על פי שאינו כמותו בחכמה: שנאמר במלה
"הוא ובניו, בקרב ישראל", מלמד שהמלכות
ירשה; והוא הדין, לכל שררה שבקרב ישראל—
שהזוכה לה, זוכה לעצמו ולזרעו.

ד, ב משוה מלחמה—אין בנו מתכנה תחתיו
לעולם, אלא הרי בנו פשאר הפוחנים: אם

הלכות פלי המקדש פרק ה

נמשה למלחמה, נמשה; ואם לא נמשה, לא
נמשה. וכשפוחן משוה מלחמה משמש
במקדש, משמש בארבעה פלים פשאר פוחנים.
ד, בא מעלין משררה לשררה שהיא גדולה
ממנה, ואין מורידין אותו לשררה שהיא למטה
ממנה—שמעלין בקדש, ולא מורידין לעולם
משררה שבקרב ישראל: אלא אם סרה. וכוחן
גדול שעבר עברה שחיב עליה מלקות—מלקין
אותו בבית דין שלשלושה, פשאר מחיבי
מלקות; וחוזר לגדלתו.

מפתח ביתו או מן המקדש; וכל העם באים
לנחמו לביתו. והוא עומד בשורה, וסגן מימינו
וראש בית אב משמאלו; ואומרים לו אנו
בפרתה, והוא אומר להם תתברכו מן השמים.
וכשמברין אותו, כל העם מספין על הארץ;
והוא מסב על הספסל.

ה, ה ואינו קורע על מתו פשאר הפוחנים,
שנאמר "ובגדיו לא יפרם"; ואם קרע, לוקה.
אבל קורע הוא מלמטה, כנגד רגליו. ואינו
מרבה פרע לעולם, שנאמר "את-ראשו לא
יפרע"—ואפלו בעת שלא יפנס למקדש; אלא
מספר מערב שבת לערב שבת. ואינו מספר
בתער אלא בזוג ראש שערה זו בעיקר זו, עד
שיראה כאלו הוא צמח באחד—שנאמר "ראשם
לא יגלחו, ופרע לא ישלחו; פסום יכסמו, את-
ראשיהם".

הו, וביית יהיה לו מוכן במקדש, והיא הנקראת
לשבת פוחן גדול. וכבודו ותפארתו שיהיה
יושב במקדש, כל היום; ולא יצא אלא לביתו
בלבד, בלילה או שעה או שתיים ביום. ויהיה
ביתו בירושלים, ואינו זו משם.

הז, וכוחן גדול דו, ודנין אותו, ומעידין עליו;
ואין דנין אותו דיני נפשות אלא בבית דין

ה, א פוחן גדול—צריך שיהיה גדול מכל אחיו
הפוחנים בנואי, בכוח, בעשר, בחכמה,
ובמראה: אם אין לו ממון—כל הפוחנים נותנין
לו משלהם כל אחד ואחד לפי עשרו, עד
שיעשיר יותר מעשיר שבכלן. ואין אחד מכל
אלו מעטב, אלא כל זה למצוה; אבל אם נתרבה
מכל מקום, נתרבה.

ה, ב וחיב פוחן גדול לנהג כבוד בעצמו, ולא
יקל עצמו עם שאר העם; ולא יראו אותו ערם,
ולא בבית הכסא, ולא במרחץ, ולא פשהוא
מסתפר—שנאמר "חפתן הגדול מאחור", מלמד
שנוהגין בו גדלה יתרה. רצה הוא שירחצו
אחרים עמו, הרשות בידו.

ה, ג לא יפנס לבית המשטה; ולא לסעודות
שלרבים, אפלו הם שלמנות. אבל חולף הוא,
אם רצה, לבית האבל. וכשהוא חולף, אינו
חולף בערבוביה עם שאר הפוחנים, אלא
הפוחנים מספין אותו, וחולקין לו כבוד;
וחסגן ממצעו בינו לבין העם, וחסגן ומשוה
שעבר מימינו, וראש בית אב והאבלים וכל
העם משמאלו. ואומר לאבלים, תנחמו; וחקן
מכבדין אותו, כפי פוחן.

ה, ד מת לו מת—אינו יוצא אחריו, ואינו יוצא

הַגְּדוֹל בְּלִבָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר "כָּל-הַדָּבָר הַגְּדוֹל יִבְיֵאוּ אֵלָיו". הִיא יוֹדֵעַ עֲדוּת-אֵינֹו חַיֵּב לְהַעֲרִידָהּ, וְאֵפֶלֶז בְּבֵית דִּין הַגְּדוֹל: שׁוּחַ אֵינֹו כְּבוֹד לֹו, שְׂיִלֵּךְ וַיַּעֲרֵד. וְאִם הִיתָה עֲדוּת לְמִלְכָּה יִשְׂרָאֵל-חֲרֵי זֶה הוֹלֵךְ לְבֵית דִּין הַגְּדוֹל, וַיִּמְעִיד לֹו.

הֵחַ וּכְבָר בְּאַרְנֹו בְּסִפְרַ חֲמִישֵׁי שָׁחֹוֹא אָסוּר בְּאַלְמִנָּה, וּמִצְוָה עַל תְּהַלְוָה. וְאֵינֹו נוֹשֵׂא שְׂתֵי נָשִׁימ; וְאִם נָשָׂא שְׂתִימ, אֵינֹו יִכּוֹל לַעֲבֹד בְּיוֹם הַצֹּוּם עַד שְׂיִגְרַשׁ אַחַת. וְחוֹלֵקִי, וְחוֹלְצִימ לְאַשְׁתּוֹ; וּמִיִּבְמִינ אֵת אֲשֶׁתּוֹ. וְאִם גֵּרַשׁ אֲשֶׁת, מִתְּרַת לְהַנְשִׂא לְשָׂאֵר הָעָם.

הֵטוּ בְּזִמָּן שְׁפוּחַן גְּדוֹל נִכְנָם לְחִיכָל לְהַשְׁתַּחֲוֹת, שְׁלוֹשָׁה אֲחִיזִין בּוֹ, אֶחָד בְּיַמִּינֹו וְאֶחָד בְּשִׂמְאַלּוֹ, וְאֶחָד בְּאַבְנִימ טוֹבוֹת שְׁלֵאֶפּוֹד מֵאַחֲרָיו; וַיִּבְנֶם לְחִיכָל, וַיִּשְׁתַּחֲוּהוּ. וּכְיִזֹּן שְׂיִשְׁמַע חֲסַנָּן קוֹל רַגְלָיו שְׁלִכּוּחַן גְּדוֹל שֶׁהוּא יוֹצֵא, מִגְּבִיחָ לֹו אֵת הַפְּרָכָת; וְאַחַר שְׂיִצְאָ, יִבְנֶסוּ אֲחִיו הַפּוֹחֲנִימ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ וַיִּצְאוּ.

הֵי כָּכֵל יוֹם שְׂיִרְצָה לְחַקְטִיר חַקְטִירָת, מִקְטִיר. וְנוֹטֵל חֶלֶק בְּרֵאשׁ בְּקִדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ כֶּלֶן. בַּיַּעַד: כְּשִׂירְצָה, אֹמַר זֹו חַחֲטָאת שְׁלִי וְזֶה הָאֲשָׁם שְׁלִי; וְאֵינֹו עוֹבֵד בְּפִימ, אֵלֵא כֹל עַת שְׂיִרְצָה לְחַקְרִיב, מִקְרִיב כֹּל מַח שְׂיִרְצָה. וְחֲרֵי הוּא בְּקִדְשֵׁי הַגְּבוּל, כְּשָׂאֵר הַפּוֹחֲנִימ.

הֵיֵא בְּזִמָּן שְׂרוֹצָה פּוּחַן גְּדוֹל לְחַקְרִיב, הִיחַ עוֹלָה בְּכַבֵּשׁ וְחֲסַנָּן מִיַּמִּינֹו; הַגִּיעַ לְמַחְצִית הַכַּבֵּשׁ, תִּפְסוּ חֲסַנָּן בְּיַמִּינֹו וְהִעֲלֵהוּ, וְהוֹשִׁיט לֹו הַפּוּחַן שֶׁהוּא מוֹלִיךְ אֵת רֵאשׁ הָעוֹלָה, הָאֲבָרִימ

שְׂבִידוֹ; וְסוֹמֵךְ עֲלֵיחֹו, וְזוֹרֵקֵן לְאַשׁ. וְכֹּה הִי מוֹשִׁיטִין לֹו שָׂאֵר הָאֲבָרִימ-כֹּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן אֲבָרִימ שְׂבִידוֹ לְרֵאשׁוֹן, וְהֵרֵאשׁוֹן נוֹתֵן לְכוּחַן גְּדוֹל; וְהוּא סוֹמֵךְ, וְזוֹרֵק לְאַשׁ.

הַיֵּב וְאִם רָצָה לְסַמְךָ בְּלִבָּהּ, וַיְהִיחַ אֶחָד זוֹרֵק לְאַשׁ-עוֹשֶׂת. וְאֵיזֵן שָׁם סְמִיכָה עַל הָאֲבָרִימ אֵלֵא לְכוּחַן גְּדוֹל בְּלִבָּהּ, מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ; אֲבָל כֹּל הַסְּמִיכוֹת, עַל פְּעֻלֵי חַיִּימ הֵם.

הֵיג כְּשִׂיגְדִיל הַפּוּחַן, וַיַּעֲשֶׂה אִישׁ-חֲרֵי הוּא כְּשֵׁר לְעִבּוּדָהּ; אֲבָל אֲחִיו הַפּוֹחֲנִימ לֹא הִי מַנְיַחִין אוֹתוֹ לַעֲבֹד בְּמִקְדָּשׁ, עַד שְׂיִהִיחַ בֶּן עֶשְׂרִימ שָׁנָה. וְאֵינֹו נִכְנָם לְעִזְרָה לְעִבּוּדָהּ תְּחִלָּה, אֵלֵא בְּשַׁעָה שֶׁחֲלוּיִימ אֹמְרִימ שִׁירָה.

הֵיֵד אֵיזֵן הַפּוּחַן עוֹבֵד תְּחִלָּה, וְכֵן פּוּחַן גְּדוֹל אֵינֹו עוֹבֵד תְּחִלָּה-עַד שְׂיִבִּיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה מִשְׁלֹו, וְעוֹבְדָה בִּידוֹ: שֶׁנֶּאֱמַר "זֶה קָרְבַּן אַחֲרָן וּבָנָיו אֲשֶׁר-יִקְרִיבוּ לָהּ, בְּיוֹם הַמִּשְׁחָ אֲתוֹ". וְאִם עָבַד קֹדֶם שְׂיִבִּיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה, וְכֵן פּוּחַן גְּדוֹל שְׁעָבַד בְּכַהֲנָה גְּדוֹלָה קֹדֶם שְׂיִבִּיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה-עִבּוּדָתָן כְּשִׁירָה.

הֵטוּ פּוּחַן שְׁלֵא עָבַד עֲדִין מִיַּמִּינֹו, שְׂמַנֹו אוֹתוֹ פּוּחַן גְּדוֹל-חֲרֵי זֶה מְבִיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה, וְעוֹבְדָה בִּידוֹ תְּחִלָּה כְּשָׂאֵר חַנּוּךְ כֹּל פּוּחַן חֲדוּט; וְאַחַר כֹּה מִקְרִיב עֲשִׂירִית הָאִיפָה שְׁנִיחָ, שְׁחִיא חַנּוּךְ פּוּחַן גְּדוֹל; וְאַחַר כֹּה מִקְרִיב עֲשִׂירִית הָאִיפָה שְׁלִישִׁית, שְׁחִיא חֲבַתִּי פּוּחַן גְּדוֹל שְׂמִקְרִיב כֹּל יוֹם כְּמוֹ שְׂיִתְּבָאֵר; וּמַעֲשֶׂה שְׁלִשְׁתָּן, שׁוּחַ הוּא.

הַלְּבוֹת כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ פִּרְקו ו

וַיֵּרֵא חֲטָא, וַיְהִי שְׁלוּחִי כֹּל יִשְׂרָאֵל לְעַמּוֹד עַל חַקְרִבְנוֹת; וְהֵם חַנְּקָרָאִימ אֲנָשֵׁי מַעֲמַד.

וְכַ וְחֶלְקוֹ אוֹתָם עֲשָׂרִימ וְאַרְבַּעָה מַעֲמַדוֹת, כְּמַנִּין מִשְׁמֵרוֹת כַּהֲנָה וְלוּיָהּ. וְעַל כֹּל מַעֲמַד וּמַעֲמַד, אֶחָד מֵחַן מִמְּנַחַע עַל כְּלָם; וְהוּא חַנְּקָרָא

וְאֵי אִי אֲפִשֵׁר שְׂיִהִיחַ קָרְבָּנוֹ שְׁלֵאֶדָם קָרַב, וְהוּא אֵינֹו עוֹמֵד עַל גְּבִינ; וְקָרְבָּנוֹת הַצְּבוּרָה, הֵן קָרְבַּן שְׁלִכָל יִשְׂרָאֵל, וְאֵי אֲפִשֵׁר שְׂיִהִי וְיִשְׂרָאֵל כֶּלֶן עוֹמְדִין בְּעִזְרָהּ, בְּשַׁעַת קָרְבָּן. לְפִיכָה תִּקְנֹו נְבִיאִימ חֲרֵאשׁוֹנִימ שְׂיִבְרְרוּ מִיִּשְׂרָאֵל כְּשִׂרִימ

ראש המעמד.

וג בכל שבת ושבת, מתקבצין אנשי מעמד שלאותה שבת: מי שהיה מהן בירושלים או קרוב לה, נכנסין למקדש עם משמר כהנה ולויה שלאותה שבת; והרחוקים שבאותו מעמד, פיון שהגיע מעמד שלהן, הן מתקבצין לבית הכנסת שבמקומן.

וד ומה הן עושין אלו המתקבצין, בין בירושלים בין בבתי כנסיות: מתענין בשני בשבת שלהן, ובשלישי וברביעי ובחמישי. אבל בערב שבת, לא היו מתענין, מפני כבוד השבת; ובאחד בשבת, אינם מתענין, כדי שלא יצאו מענג שבת לצום.

וה ובכל יום ויום משבת שהיא מעמדן, מתפללין ארבע תפלות-שחרית ומנחה ונעילה; ועוד מוסיפין תפלה אחרת בין שחרית ומנחה, והיא יתרה להן. ונושאים בפיהן הברכה במעמד, שלוש פעמים בכל יום-בשחרית, ובתפלה זו היתרה, ובנעילה.

וה וקוראין בספר תורה שלוש אנשים פעמים בכל יום, בשחרית ובתפלה זו היתרה שמוסיפין; אבל במנחה לא היו קוראין בספר, אלא על פה בקוראין את שמע. ולא היו מתקבצין לתפלת מנחה בערב שבת, מפני שהן טרודין לשבת.

וה וקבוצין לכל תפלה מארבע תפלות אלו, ועמידתן שם לתפלה ולתהנה ולבקשה, ולקרות בתורה-נקרא מעמד.

וה ובמה היו קוראין: במעשה בראשית-ביום הראשון, קוראין "בראשית" ו"יהי רקיע";

בשני, "יהי רקיע" ו"יקוו המים"; בשלישי, "יקוו המים" ו"יהי מארת"; ברביעי, "יהי מארת" ו"ישרצו המים"; בחמישי, "ישרצו המים" ו"תוצא הארץ"; בששי, "תוצא הארץ" ו"ויכלו". פרשה גדולה קוראין אותה בשנים, וקטנה קורא אותה אחד; ושתי פרשיות שקוראין שחרית-הם שחזרין וקוראין אותן בתפלה השניה בספר, וחזרין וקוראין אותן על פה במנחה.

וט שמונת ימי חנכה-לא היו אנשי מעמד עושין מעמד, בשחרית. וכל יום שיש בו קרבן מוסף-לא היה בו מעמד לא בתפלה שניה שלהם ולא במנחה, אלא בשחרית ובנעילה בלבד. וכל יום שהיה בו קרבן העצים-לא היה בו מעמד בנעילה, אלא בשחרית ובתפלה שניה ובמנחה.

וה ומה הוא קרבן העצים: זמן קבוע היה למשפחות משפחות לצאת לייערים להביא עצים למערכה, ויום שיגיע לבני משפחה זו להביא העצים, מקריבין עולות גדבה; וזה הוא קרבן העצים. והיה להם כמו יום טוב, ואסורין בו בספר ובתענית ובעשית מלאכה.

וה אפלו יחיד שהתנדב עצים, או גזרים למערכה-אסור באותו היום בספר ובתענית ובעשית מלאכה; ודבר זה מנחה.

וה אנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבס, כל השבת שלהן; ובחמישי, מתרין מפני כבוד השבת. ומפני מה אסרו עליהם לספר ולכבס-כדי שלא יכנסו למעמדם בשחם מנוולין, אלא יספרו ויכבסו מקדם.

הלכות כלי המקדש פרק ז

שערים, על השומרים, על המשוררים, על הצלצל עם שאר כלי שיר, על הפיסות, על הקנים, על החותמות, על הנסכים, על החולים,

זא חמשה עשר ממנין היו במקדש, וכן ממנים לעולם על כל דבר מחמשה עשר דבר אלו ממנה אחד; ואלו הן: על הזמנים, על נעילת

על המים, על מעשה לחם הפנים, על מעשה הקטרת, על מעשה הפרוכות, על מעשה בגדי כהנה גדולה.

זב כל אחד ואחד ממומנים אלו—תחת ידו אנשים הרבה, כדי להכין המלאכה שהוא ממונה עליה. זה שעל הזמנים—הוא משמר את הזמנים, הוא ואנשיו: ביון שיגיע עת הקרבן, מכריו הוא או אחד מאנשיו ברשותו ואומר, עמרו כוהנים לעבודה, ולויים לדוכן וישראל למעמד; וכיון שישמע קולו, יבוא כל אחד למלאכתו.

זג זה שעל נעילת השערים—על פיו נועליו, ועל פיו פותחין. ואין התוקעין תוקעין בכל יום לפתיחת שערים, אלא ברשותו; ובכל יום תוקעין במקדש שלוש תקיעות לפתיחת שערים, תקיעה תרועה ותקיעה.

זד זה שעל השומרים—הוא איש הר הבית, שמוסב על הלויים בכל לילה; וכל מי שישן על משמרו—מלקה אותו במקלות, ושורף את כסותו.

זה זה שעל המשוררים—הוא בורר בכל יום המשוררים שעומדים על הדוכן לומר שירה בפה, ועל פיו תוקעין על הקרבנות.

זו אין פותחין במקדש מאחת ועשרים תקיעה בכל יום—שלוש לפתיחת שערים, ותשע לתמיד שלשחר, ותשע לתמיד שלבין הערבים. ויום שיש בו קרבן מוסף, מוסיפין תשע על קרבן מוסף; ואם חל ראש חדש או יום טוב להיות בשבת, או שחל ראש השנה להיות בשבת שיש שם שלוש שבת מוספין—אין תוקעין לכל מוסף ומוסף בפני עצמו, אלא תוקעין תשע בלבד לכל המוספין.

זז בערב שבת—מוסיפין שש, שלוש להבטיל את העם מן המלאכה ושלוש להבדיל בין קדש לחל. וברגל—מוסיפין שלוש לפתיחת שער התחית, והוא שער עזרת נשים, ושלוש

לפתיחת שער העליון, והוא שער נקנור. ולמה נקרא שמו שער העליון, לפי שהוא למעלה מעזרת נשים.

זח וכן תוקעין שלוש למלוי המים שמונסכין בהם, ואין תוקעין למלוי המים בשבת; ותוקעין שלוש על גבי המזבח בשעה שמונסכין המים. וכל התוקעין שתוקעין על הקרבנות, מתחת יד זה שעל המשוררים וברשותו; וכל אלו התקיעות, בהצוצרות הן.

זט זה שעל הצלצל—הוא המעמיד כל המשוררים על פי כלי השיר שפועדין את הלויים, כמו שבארנו.

זי זה שעל הפיסות—הוא מפוס בין הכוהנים בכל יום, עד שיהיה כל איש ואיש עושה מלאכתו שזכה בה בפיו; וארבעה פעמים היו מפוסין בכל יום. ובהלכות תמידין, אבאר ביצד היו מפוסין.

זיא הממונה שעל הקנים—הוא שפוסקין עמו שימכר הקנים לקרבנות, כך וכך בסלע. וכל מי שהוא חייב תורים או בני יונה, יביא דמיהם למקדש, וזה הממונה, נותן הקנים לבעלי הקרבן; ועושה השבון עם הגזברין, ונותנין לו.

זיב משלששים יום לשלושים יום, פוסקין עמו השער. ואם הוזלו הקנים, מספק בשער הוזל; ואם הוקרו, מספק כמו שפסקו עמו: שיד הקדש על העליונה. וכל קן שנמצא פסול, או שנפסל קדם שיקרב—נותן אחר תחתיו.

זיג זה שעל החותמות—הוא שמקבל דמי הנסכים ממחייבי נסכים, ונותן להן חותמות; וזה שעל הנסכים, הוא שמוכר הנסכים. ביצד: ארבעה חותמות היו במקדש—האחד פתוב עליו עגל, והשני פתוב עליו זכר, והשלישי פתוב עליו גדי, והרביעי פתוב עליו חוטא.

זיד כל מי שייביא קרבנותיו למקדש—נותן דמי הנסכים לזה הממונה על החותמות, ונותן לו

חֹתְמוֹת כְּמִנְיֵן הַקְּרָבָנוֹת שָׁלוֹ. וְאִם הָיָה מִצָּרָע
עָשִׂיר, נוֹתֵן לוֹ חֹתֶם אֶחָד שְׁפָתוֹב עָלָיו חוֹטֵא;
וְחָלָה הוֹלֵךְ בַּחֹתְמוֹת שְׁפִירוֹ לְזֶה הַמְּמֻנָּה עַל
הַנְּסָכִים, וְנוֹתֵן לוֹ נְסָכִים כְּמִנְיֵן הַחֹתְמוֹת וּבְכֹמוֹ
שְׁפָתוֹב בְּהֶן.

זֶטוּ וְלָעָרֵב בָּאִים זֶה אֵצֶל זֶה; זֶה מוֹצִיא אֶת
הַחֹתְמוֹת, וּמִקְבֵּל כְּנִגְדֵן מְעוֹת. אִם הוֹתִירוּ
הַמְּעוֹת, הוֹתִירוּ לְהַקְדֵּשׁ; וְאִם פָּחְתוּ הַמְּעוֹת,
יִשְׁלֹם זֶה שְׁעַל הַחֹתְמוֹת מִבֵּיתוֹ.

זֶטז מִי שְׁאָבֵד חֹתְמוֹ, מִמֵּתִינִין לוֹ עַד הָעָרֵב;
אִם מוֹצֵאוֹ בַּמְּעוֹת יִתֵּר כְּדֵי חֹתֶם שְׁטוֹעֵן,
נוֹתֵנִין לוֹ; וְאִם לֹא, אֵין נוֹתֵנִין לוֹ. וְשֵׁם כָּל
הַיּוֹם כְּתוֹב עַל הַחֹתֶם, מִפְּנֵי הַרְמָאִים—שְׁלֹא
יִשְׁחָה הַחֹתֶם אֵצֶלוֹ, עַד שִׁיּוֹקְרוּ הַנְּסָכִים.

זיז מוֹשְׁלוֹשִׁים יוֹם לְשָׁלוֹשִׁים יוֹם, פּוֹסְקִין שְׁעַר
חֵיִן וְחִסְלַת עִם הַמְּמֻנָּה עַל הַנְּסָכִים. אִם הוֹקְרוּ
נְסָכִים, מִסְּפֵק לָהֶן כְּמוֹ שְׁפָסְקוֹ עִמוֹ; וְאִם הוֹזְלוּ,
מִסְּפֵק לָהֶן כְּשִׁעַר הַזֶּל. וְהַשְּׂכָר שְׁמוֹשֶׁת־כַּר
הַהַקְדֵּשׁ בְּשַׁעְרִים אֵלּוֹ—הוּא הַנְּקָרָא מוֹתֵר
נְסָכִים, וְלוֹקְחִין כּוֹ עוֹלוֹת לְקִיץ הַמְּזוֹבַח. וְאֵין
מִקְנִיצִין אֶת הַמְּזוֹבַח בְּעוֹלוֹת הָעוֹף, שְׂאִין
בְּקָרְבָּנוֹת הַצְּבוֹר עוֹף.

זיא הַבּוֹחֲנִים—מִפְּנֵי שְׁחֵן עוֹמְדִין עַל הַרְצָפָה
תְּמוּדָה, וְאוֹכְלִין בְּשֵׁר הַרְבֵּה, וְאֵין עֲלִיחֵן בְּגָדִים
בְּשַׁעַת הָעֵבוֹדָה אֵלּא חֵלוֹק אֶחָד—הֵם חוֹלִין
בְּמַעֲיָהֶן; לְפִיכֹךְ מוֹעֲמִידִין מוֹמְנָה אֶחָד שִׁיְהִיָּה
מִבְּקָר אוֹתָן, וּמִרְפֵּא כָּל תַּחֲלוּאֵיהֶן, וְעוֹסֵק בְּהֶן
תְּמוּדָה, הוּא וְאֲנָשָׁיו שְׂתַחַת יָדוֹ.

זיב וְכֵן כְּמִנְיֵן אַחַר לְהִיּוֹת חוֹפֵר בּוֹרוֹת
וְשִׁיחִין, וּמִתְקֵן הַבּוֹרוֹת שְׁלָרְבִים—כְּדֵי שִׁיְהִיּוּ
הַמַּיִם מְצוּיִין בִּירוֹשָׁלַיִם לְכָל אָדָם מִיּוֹשְׁבֵיָהּ,
וְלְכָל עוֹלֵי הָרְגָלִים.

זיג וְאַחַד מוֹמְנָה עַל כָּל אֲמֹנֵי לֶחֶם הַפָּנִים, וְהוּא
מִתְקֵן כָּל מְלֹאכְתּוֹ. וְאַחַד מוֹמְנָה עַל כָּל אֲמֹנֵי
הַקְּטֹרֶת, וְהוּא מִתְקֵן מְלֹאכְתּוֹ.

זכא זֶה שְׁעַל הַפְּרוֹכוֹת—מְמֻנָּה עַל כָּל אוֹרְגֵי
הַפְּרוֹכוֹת וְהַרוֹקְמִין בְּהֶן, שִׁיְהִיּוּ מוֹכְנּוֹת לְהִיכַל
וְלְשַׁעְרִים. וְשְׁתֵּי פְרוֹכוֹת הָיוּ עוֹשִׂין בְּכָל שָׁנָה
וְשָׁנָה, לְהַבְדִּיל בֵּין הַקְּדָשׁ וְקְדָשׁ הַקְּדָשִׁים. וְחוֹטֵי
הַפְּרוֹכוֹת כְּפּוֹלִין שִׁשָּׁה שִׁשָּׁה: וְאַרְבַּעָה מִינְיֵן
הָיוּ בָּהֶן, שֵׁשׁ וְתַבְלַת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי; וְכָל
אֶחָד מֵהֶן כְּפּוֹל שִׁשָּׁה, חֲרֵי עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעָה
חוֹטִין. וְטַפַּח הָיָה עִבְיָהּ, וְעַל שְׁבָעִים וְשָׁנִים
נִירִין הִיָּתָה נְאֻרָתָה; אֲרָפָה אֲרָפְעִים, וְרַחֲבָה
עֲשָׂרִים.

זכב וְשָׁלוֹשׁ עֲשָׂרָה פְרוֹכוֹת הָיוּ בְּמִקְדָּשׁ שְׁנִי—
שֶׁבַע עַל שְׁבָעָה שַׁעְרֵי הָעֶזְרָה, וְאַחַת עַל פֶּתַח
שְׁלֹאֵלָם, וְאַחַת עַל פֶּתַח שְׁלֹחֵיכַל, וְשְׁתֵּים
לְדַבֵּיר בֵּינוֹ וּבֵין הַקְּדָשׁ, וְשְׁתֵּים כְּנִגְדֵן בְּעֲלִיָּהּ.

זכג פְּרֻכַת שְׁנַטְמָאֵת בְּוֹלֵד הַטְּמָאָה—מִטְּבִילִין
אוֹתָהּ בַּפָּנִים, וּמִכְנִיסִין אוֹתָהּ מִיָּד: לְפָנֵי שְׂאִינָה
צְרִיכָה הָעָרֵב שְׁמֹשׁ. וְשְׁנַטְמָאֵת בָּאֵב הַטְּמָאָה—
מִטְּבִילִין אוֹתָהּ בַּחוּץ, וְשׁוֹטְחִין אוֹתָהּ בַּחֵיל:
מִפְּנֵי שֶׁהִיא צְרִיכָה הָעָרֵב שְׁמֹשׁ. וְאִם הִיָּתָה
חֲדָשָׁה, שׁוֹטְחִין אוֹתָהּ עַל גֶּב הָאֲצִטְבָּה—כְּדֵי
שִׁיִּרְאוּ הָעַם אֶת מְלֹאכְתָּהּ שֶׁהִיא נְאֻה. וְכָל
הַכְּלִים שֶׁהָיוּ בְּמִקְדָּשׁ, הָיוּ לֶחֶם שְׁנַיִם
וְשְׁלִישִׁים—שְׂאֵם יִטְמָאוּ הָרֵאשׁוֹנִים, יָבִיאוּ
הַשְּׁנַיִם תַּחֲתֵיהֶם.

זכד זֶה הַמְּמֻנָּה עַל מַעֲשֵׂה בְּגָדֵי פַחֲנָה—עוֹסֵק
בַּהַכְּנַת בְּגָדֵי פוֹחֲנִים הַדְּיוֹטוֹת, וּבְגָדֵי פוֹחֵן
גְּדוֹל, וּבְאַרְיָגָתָן; וּמִתַּחַת יָדוֹ נַעֲשֶׂה הַכֵּל.
וְלִשְׁבָּה הִיָּתָה לוֹ בְּמִקְדָּשׁ.

איינע פון די זאכן וואס האלט צוריק דעם מענטש פון זיך מתוודה זיין איז
 דאס וואס ער טראכט ביי זיך אז ער מיינט דאך נישט אמת'דיג וואס ער זאגט.
 ער זאגט טאקע פאר'ן אייבערשטן אז ער גייט שוין פון יעצט אייביג זיין ערליך.
 ער ווייסט דאך אבער טיף אין הארץ דעם אמת אז ער איז נאכנישט אזוי
 שטארק אויסגעארבעט אז ער וועט שוין קיינמאל נישט נאכאמאל דורךפאלן.
 דער אמת איז אבער אז אפילו ווען דער מענטש מיינט עס נישט אינגאנצן
 אמת'דיג איז עס אויך זייער חשוב און עס נוצט אויך. אזוי ווי מיר זעען ביי די
 מעשה פון בלעם, זאגט דארט דער פסוק (במדבר כה, לד) "ויאמר בלעם אל
 מלאך ה' הטאתי" - בלעם האט געזאגט פאר'ן מלאך אז ער איז זיך מודה אז
 ער האט געזינדיגט. זאגט אויף דעם דער מדרש (במדבר רבה כ, ל"ו) אז בלעם
 איז געווען א קלוגער מענטש, ער האט געוואוסט אז ווי נאר א מענטש איז זיך
 מתוודה און זאגט "איך האב געזינדיגט", דאן קען קיין שום מלאך אים נישט
 אנרירן און שלעכטס טון.

זעט מען פון דעם אז אפילו אזא רשע ווי בלעם, וואס ער האט זיכער געוואלט
 ווייטער אויף שלעכטס טון; וויבאלד ער האט זיך אבער מתוודה געווען, האט
 מען אים שוין נישט געקענט שטראפן. איז דאך זיכער ביי אונז, וואס מיר זענען
 נאר ווייט פון צו זיין אזוי ווי בלעם, יעדער איד וויל באמת זיין וואויל און ערליך,
 נאר ער האט א שווערע יצר הרע; איז דאך זיכער אז ווען ער איז זיך מתוודה
 פאר'ן אייבערשטן, איז דער אייבערשטער אים אלעס מוחל, און עס קען נאר
 נישט פאסירן קיין שלעכטס צו אים.

ווען א איד וועט זיך צוגעוואוינען שטענדיג איבערצופעמן דעם אייבערשטן
 און זיך מתוודה צו זיין, אפילו ווען אין אנהויב וועט ער עס נישט זאגן מיט'ן
 גאנצן הארץ, וועלן אבער די ווערטער צוביסלעך אריינגיין מער און מער אין
 זיין הארץ, ביז ער וועט עס טאקע יא זאגן מיט אן אמת. ער וועט ווערן אן
 אמת'ער ערליכער איד, און עס וועט אים זיין גוט און וואויל אויף די וועלט און
 אויף יענע וועלט.

14	ראשון	ה 8	<p>עלות השחר _____ 4:32 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:38 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:00 שקיעה _____ 7:45 בבלי: ב"ב יט • ירושלמי: פסחים נו • תוספתא: חלין ו ב"ר: ירמיה יד-טו • רמב"ם: כלי המקדש א</p>
15	שני	ט 9	<p>עלות השחר _____ 4:32 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:38 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:00 שקיעה _____ 7:45 בבלי: ב"ב כ • ירושלמי: פסחים נח • תוספתא: חלין ז ב"ר: ירמיה טז-יז • רמב"ם: כלי המקדש ב</p>
16	שלישי	י 10	<p>עלות השחר _____ 4:33 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:39 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:01 שקיעה _____ 7:44 בבלי: ב"ב כא • ירושלמי: פסחים נט • תוספתא: חלין ח ב"ר: ירמיה יח-יט • רמב"ם: כלי המקדש ג</p>
17	רביעי	יא 11	<p>עלות השחר _____ 4:33 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:39 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:01 שקיעה _____ 7:44 בבלי: ב"ב כב • ירושלמי: פסחים ס • תוספתא: חלין ט ב"ר: ירמיה כ-כא • רמב"ם: כלי המקדש ד</p>
18	חמישי	יב 12	<p>עלות השחר _____ 4:34 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:39 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:01 שקיעה _____ 7:44 בבלי: ב"ב כג • ירושלמי: פסחים סא • תוספתא: חלין י ב"ר: ירמיה כב-כג • רמב"ם: כלי המקדש ה</p>
19	ששי	יג 13	<p>עלות השחר _____ 4:35 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:40 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:01 שקיעה _____ 7:43 בבלי: ב"ב כד • ירושלמי: פסחים סב • תוספתא: בכורות א ב"ר: ירמיה כד-כה • רמב"ם: כלי המקדש ו</p>
20	שבת	יד 14	<p>בלק, פרק ו עלות השחר _____ 4:35 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:40 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:02 שקיעה _____ 7:43 בבלי: ב"ב כה • ירושלמי: פסחים סג • תוספתא: בכורות ב ב"ר: ירמיה טז-כז • רמב"ם: כלי המקדש ז</p>

על ידי אהבה בא התחזקות.

(ספר המדות אות אהבה סימן ו')